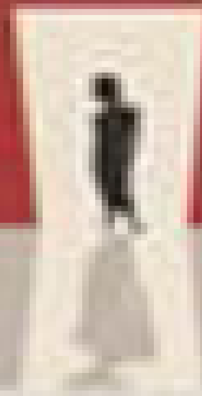
Luigi Pirandello

Dışlanmış Kadın

Türkçesi: Esin Gören

LUIGI PIRANDELLO

1867'de Girgenti (Agngento)'de doğdu. Eğitimine doğduğu kentte başladı. Lise öğrenimini Palermo'da ^mamladı. Palermo Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi'nc yazılsa da, 1887 yılında kaydını Roma Üniversitesi'ne aldı. Bir yıl sonra Bonn Üniversitesi Roman Filolojisi Bölümü'ne yazıldı. 1889'da ilk şiir seçkisi olan *Malgiocondo'yu* (Mutlu İllet) yayımladı. 1891 yılında Bonn Üniversitesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Bonn'da aşık olduğu Jenny Schulz-Lander'a yazdığı şiirleri *Pasqua di Gea* (Gea'nın Paskalyası) adıyla yayıladı. 1892 yılında babasının yolladığı aylıkla geçindiği Roma'ya yerleşti. Luigi Capuana'ıun desteğiyle edebiyat çevrelerine girdi ve düzyazı denemelerine başladı. 1893'de ilk romanı *Marta Ajala/L'esclussa'y* (Dışlanmış Kadın) yazdı. 1894 yılında babasının iş ortağının kızı olan Maria Antonietta Ponulano ile evlendi. Aynı yıl ilk öykü seçkisi olan *Amori senza amore'yi* (Aşksız Aşklar) yayımladı. 1895'te dönemin edebiyat dergilerinde yazılar yazmaya baladı. Aynı yıl ikinci romanı *Il turno'yu* (Sıra) yazdı. 1897'de Roma Öğretmen Yüksek Okulu'nda İolyanca dersleri vermeye başladı. l903'te babasının iflasının ardından kansının akli dengesinin bozulmasıyla maddi ve manevi sorunlar yaşamaya başladı. Kansının psikolojik sorunlanıun derin izlerini taşıyan, 1904'de yayımladığı başyapıtı *Il fu Mattia Pascal* (Merhum Mattia Pascal) ile ilk büyük başansını kazandı. 1908'de Arte *e scienza* (Sanat ve Bilim) ve *L'umorismo* (Mizah) adlı denemelerini yayımladı. 1909-1913 yıllan arasında *I vecchi e igiovani* (Yaşlılar ve Gençler) romarunı yayımladı. 1911-1915 yıllan arasında, daha sonra *Novelleper un anno* (Bir Yıllık Öyküler) adıyla yayımlamayı tasarladığı bütünceyi oluşturabilmek için aralıksız olarak öykü üretimini sürdürdü. 191S'te *Sigira* (Kayıt)/I *quadernrnı di Smafino Gubbio operatore* (Kamera Operatörü Serafino Gubbio'nun Defterleri) romarunı yayımladı. 1917-1920 yıllan arasında tiyatro oyunlanna ağırlık verdi. 1921'de ilk kez Roma'da *Seipersonaggi in cerca d'autore* (Ntı Kişi Yazarını Arıyor) oyunu, 1922 yılında ise Milano Manzoni Tiyatrosu'nda *Enrico IV* (Iv. Henry) oyunu sahnelendi. Aynı yıl *Altı Kip Yazarını Anyor* oyunuyla Londra ve Amerika'da tarundı. Bu arada Pirandello'nun yapıdan birçok dile çevrilmeye başlandı. 1925'te Roma Sanat Tiyatrosu'nun yönetimine getirildi. 1926'da son romanı *Uno, nessuno e centomila'yı* (Biri Hiçbiri Binlercesi) yayımladı. 1929'da ünü tüm dünyaya

yayıldı. 1930 yılında Greta Garbo'nun başrolünü oynadığı *Come tu mi vuoi* (Senin Beni İstediğin Gibi) filminin çekimleri için HoUywood'a davet edildi. 1934'te Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1936'da *Igiganti della montagna* (Dağın Devleri) adlı öyküsünü tamam-layamadan Roma'da öldü.

ESİN GÖREN

İstanbul'da doğdu. İtalyan Kız Ona Okıılu ve İtalyan Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü İtalyan Dili ve Edebiyan Anabilim Dalı'nı bitirdi. İstanbul İtalyan Kültür Merkezi'nde ve Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde İtalyanca dersleri verdi. İstanbul Üniversitesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan *Luigi Pirandello'nun Öykülerinde Yapısal Özellikler* başlıklı teziyle doktora derecesi aldı. Aynı bölümde öğretim üyeliği yapmaktadır. *Percorsi di letture intertestuali* adlı bir kitabı ve çeşitli dergilerde yayımlanan makale ve çevirileri vardır.

Luigi Pirandello

DIŞLANMIŞ KADIN

Türkçesi: Esin Gören

Yayın No 920 Everest Klasikler 9

Luigi Pirandello

Kitabın Özgün Adı:

L'esclusa

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer İtalyancadan çeviren: Esin Gören Kapak tasanın: Utku Lomlu Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

1. Basım: Nisan 2011

ISBN: 978 - 975 - 289 - 842 - 4 Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76 Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00 e-posta: info@everestyayinlari.com everestyayinlari.com ^^w.twitter.com/everestkitap

Sunuş

Yirminci yüzyılın hemen başında İtalyan edebiyatının etkin ustaları arasında yerini alan, roman, öykü ve tiyatro oyunlarıyla İtalya'yı Avrupa'ya taşıyan Luigi Pirandello'nun yirmi altı yaşında yazdığı ilk romanı *Dışlanmış Kadın,* 1893 yılında kaleme alınmasına karşın, ancak sekiz yıl sonra, 1901 yılının 29 Haziran-16 Ağustos tarihleri arasında ilk kez *La Tribu-na* gazetesinde tefrika olarak yayımlanabilmiştir. Kitap olarak yayımlanması ise 1908 yılında Milano'daki Treves Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ilk baskısında yer alan, Pirandello'nun yazınsal üretiminin ilk yıllarında onu destekleyen, dönemin ünlü yazarlarından Luigi Capuana'ya yazdığı ithaf mektubunda belirttiği gibi, roman yazıldıktan ancak on dört yıl sonra tek cilt olarak okur karşısına çıkma şansı yakalayabilmiştir.

Henüz dönemin doğalcı poetikasının ve İtalyan gerçekçi yazınının pozitivist etkisinden tam olarak kurtulamamış olmasına karşın, İtalyan edebiyatında bireysel ve psikolojik çözümlemenin ilk örneklerinden sayılan bu ilk roman, Pirandello'nun hem konu hem biçem olarak tekrarlamaktan bıkıp usanmadığı temel izlekleri içermesi açısından yazarın sonraki yıllardaki üretimine ışık tutar.

Edebiyat eleştirmeni Giovanni Macchia, yazarın Monda-dori tarafından basılan roman külliyatına yazdığı giriş bölümünde, Pirandello'nun üretimi boyunca farklı biçimlerde yineleyip durduğu hep aynı "yaşam fikri"ni şöyle açıklar:

O *birleştirir ve söker: Bir noktaya bir bağlantı parpası koyar ve onu birebir aynı haliyle başka bir noktada kullanır. İnşa ettiğinden memnun gibidir ama sonra farklı şekilde tasarladığı ve farklı şekilde konumlandırdığı aynı malzemelerle yeni bir yapı inşa etmeye başlar. (...) Anlatı kişileri, bazen tıpatıp aynıları, bazen de fiziksel bir ayrıntısına vurgu yapılarak hafiffe değişmiş halleriyle dolaşıp dururlar: Bir öyküden pkıp bir romana geperler, bir romandan pkıp bir denemede ortaya pkarlar, orada da rahat durmayıp, bir romanın suskun sayfalarından ayrılıp mutsuz yaşamlarının almaşık olaylarıyla tiyatro sahnennin patırdayan masalarında şanslarını denerler.*

Macchia'nın sözünü ettiği bu döngüsel hareket hiç kuşkusuz Pirandello'nun tüm yapıtlarında rastladığımız onak özelliktir. Her bir anlatı metni bir bütünün parçası olarak karşımıza çıkar, bu nedenle anlatı kişilerinin, felsefi görüşlerin, belli başlı izleklerin birbiriyle söyleştiği, dolaşımda olduğu bu geniş metinlerarası üretim evreni çağımızın çoksesli edebiyat geleneğine çok da uzak sayılmaz aslında.

İşte bu nedenle, dilimize daha önce birçok yetkin çevirmen tarafından aktarılan ve görece olarak daha çok tanınan tiyatro oyunu, öykü ve romanlarının temel izleklerinin, çoğu yazann tersine, daha bu ilk romanında onaya çıkıyor olması, bende pek tanınmamış bir ilk yapıtın Türk okuruyla buluşmasına aracılık etme arzusunu uyandırdı. Bu "ütopik heves", yazan lise yıllarımdan başlayarak anadilinde okuyup sevmem, daha sonraki yıllarda Pirandello öyküleri üzerine yaptığım doktora çalışması için, günümüzde Pirandello Araştırmaları Enstitüsü olarak işlevini sürdüren Roma Antonio Bosio Soka-ğı'ndaki evine kadar sürüklenmem gibi kişisel nedenlerin yanı sıra, yirmi birinci yüzyılın neredeyse ilk çeyreğine yaklaşırken Türkiye topraklarında hâlâ kadının konumunun fazla değişmediğini ve romanın Sicilya topraklarında yaşayan başkişisi Marta Ajala'nın Anadolu topraklarında yaşayan Türk kadınına benzerliğini paylaşma isteğimden de kaynaklandı. Bu açıdan *Dışlanmış Kadın*, bireyin/kadının toplumun biçtiği rollere, dayattığı modellere bağımlı olarak yaşamasını, gerçeğin görünüş karşısındaki göreceliliğini, sonsuz sayıda yoruma açık oluşunu ve mutlak gerçeğin ulaşılmazlığını evrensel düzeyde yansıtan bir edebiyat metni olarak günümüzde halen geçerliliğini koruyan konulan çarpıcı bir biçimde dile getiriyor. Pirandello, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında yazdığı, dönemin yazın parametrelerini aşan bu ilk

romanında, gerçek ve görünüm, birey ve toplum, yaşam ve biçim, biri ve öteki, iç dünya ve dış dünya gibi sonraki yapıtlarında sürekli işleyeceği ikilikleri daha başlangıçta mizah ekseninde ele almayı deniyor. Aslında ikiyüzlülük, yalan, yasak ve tabularla örülmüş toplumsal ağın içine hapsolmuş kadının çaresizliği günümüzde de güncelliğini koruyor hâlâ.

Çeviriye kaynak metin olarak "*Pirandello. Tutti i ro-manzi*, 'i Meridiani', Arnoldo Mondadori, Milano, 1973" künyeli Giovanni Macchia tarafından hazırlanan iki ciltlik külliyatın 1. cildindeki baskı temel alındı. Bu baskıda Giovanni Macchia'nın Luigi Pirandello'nun romanlarına yazdığı önsöz, Mario Costanza'nın yazdığı yazarın yaşamı ve eserlerinin kronolojisi ve farklı yıllarda yayımlanan baskılardaki eklemelerin, silmelerin, düzeltmelerin yer aldığı, okuru ve araştırmacıyı yazarın yazma serüveninin oluşum evrenini, bir bakıma "genetik haritasını" yakalamaya yönelten bir döküm bulunuyor. Çeviri metin boyunca, hitap şekillerinin, yer ve kişi adlarının kaynak metinde geçtiği şekilde İtalyanca yazılımı yeğlendi.

vu

Ortega y Gasset'nin "Çevirinin Sefaleti ve Görkemi" adlı makalesinde belirttiği gibi, edebiyat çevirisinin "imkânsızlığı" görüşüne katılmakla birlikte, Pirandello'nun kendine özgü söz dağarcığını, uzun ve ayrıntılı betimlemelerle oluşturduğu, titizlikle seçilmiş bol sıfatlı cümlelerini, birbirine benzer veya aynı sözcükleri sıklıkla kullanarak yinelemekten kaçınmadığı özgün mizahını ve metafor, abartı ile benzetmelerle zenginleştirdiği anlatım tekniğini, farklı bir kültürün kendine has dinsel/sosyal yapısını aslına yakın olarak bir başka dilde, Türk-çede yeniden üretebildiğimi ve Türk okurunun romana mümkün olabildiğince ulaşmasını sağlayabildiğimi umuyorum.

Bana Pirandello'nun gölgede kalmış bu yapıtını Türkçeye çevirme olanağını sağlayan Sırma Köksal'a, son okumayı gerçekleştiren Berrak Göçer'e, özellikle kültürlerarası alımlama-da karşılaştığım güçlüklerde içtenlikle yardımcı olan meslektaşım ^Rafaella Lincesso'ya ve masama yazıp bıraktığı küçük notlarla çeviri sürecimi yüreklendiren kızım Selin'e teşekkür borcum sonsuz.

Esin Gören Temmuz2010

Dışlanmış Kadın'ın İlk Baskısında Yer Alan İthaf Mektubu[1]

Dışlanmış Kadın *'ın ilk kez kitap olarak yayımlandığı 1908 yılı Treves Yayınevi'nin baskısının sunuş bölümünde yer alan aşağıdaki mektup, romanın ithaf edildiği yazar Luigi Capuana}ya" Luigi Pirandello tarafından yazılmıştır.*

Sayın Dostum,

Bu romanımın başından geçen bir dizi olayı ve bu romanla ilk kez (üzerinden şimdi yaklaşık on dört yıl geçti) düzyazı sanatını denediğimi ve romanımı -ilk şekliyle- size ithaf ettiğimi biliyorsunuz.

Ancak, Berni’nin de “zor zanaattır kitap yayımlamak”[2] şeklinde ifade ettiği gibi, sıklıkla yumurtadan önce tavuğun doğması, yani ününü sağlayacak olan kitabı baskıya yollamadan yazarın meşhur olması talep edilir. Uzun süre romanım *Dışlanmış Kadın* da hem yayınevleri, hem de okurlar tarafından aynı kadere maruz bırakıldı. Ta ki La *Tribuna* gazetesinde yayımlanana kadar: Bu gazetede tefrika olarak yayımlanan ilk İtalyan romanı.

Gazete tefrikalarının tahammüllü ve tezcanlı okurda yaptığı etkiyi kavrayabilmem zor; elbette bu romanda, her ne kadar dram daha çok anlatı kişilerinin iç dünyalarında cereyan etse de, dramatik sahneler eksik değil, ancak kaçınılmaz olarak kesintili bir okumada, ürünün en özgün yanının, yani kişi ve olayların nesnel betimlemesinin altında özenle gizlenmiş olan yanının, yani romanın esasen mizahi yanının algılanabildiği hakkında kuvvetli şüphelerim var.

Burada, anlatı kişilerine kendi istemlerine göre hareket ettikleri yanılsaması verilmesine karşın, her istem dışarıda bırakılmıştır: Oysaki gizli, katı, baskıcı bir yasa onları yönetmekte ya da sürüklemektedir; bu şekilde toplum tarafından dışlanmış masum bir kadının -yeniden geri alınması için- önce namusu lekelenmeli, yani gerçekten haksız yere itham edildiği suçu işlemelidir.

Yine de bu gizemli amaca yönelik hiçbir tasan ya da ön hazırlık veya uyarlama söz konusu değil. Nitekim burada kişilerin karakterlerini ve

yaşamlarını güçleştiren, sınırlayan ve bozan irili ufaklı birçok beklenmedik engel yer alır. En azından, görünüşte, çelişkilerle dolu, bir düzene bağlı olmayan doğa, bütün unsurların belirgin biçimde sıralandığı ve işbirliği yaptığı ve bu yüzden de bir yandan çok yoğun, bir yandan da çok basit bir yaşamı imleyen sanat eserlerinden çok uzaktır çoğu zaman. Gerçek yaşamda, bir karakteri belirleyen eylemler, olağan olaylar ve ortak özellikler zemininde ayrışmaz mı? Bu olağan olaylar, bu ortak özellikler, kısacası yaşamın böylesi değişken ve karmaşık özdekselliği de bütün yapay ve ülküsel sadeleştirmeleri sertçe yalanlamaz mı? Eyleme zorlamaz mı? Yazarların tasavvur ettiği olay ve kişilerin bütün o ahenkli tutarlılığına zıt duygu ve düşünceler esinlemez mi? Ve ruhun cimri veya cömert, asil veya rezil değişken hallerinde, sanki o varlık sadece o kısacık kendinden geçiş ya da bilinç kaybı anından ibaretmiş gibi, onu beklenmedik bir kancayla yakalayan ve var olduğu sürece mihrapta ya da darağacında asılı tutan kim bilir kaç öngörülmemiş, öngörülemez etken vardır yaşamda?

Bu nedenle, romanımda sık sık yinelenen gösterişten uzak ve ayrıntılı betimlemeler için bağışlanacağımı umuyorum.

Sayın dostum, romanımı içtenlik.le baştan sona gözden geçirip yeni baştan düzenledim ve okura ilk kez tek bir ciltte toplanmış haliyle sunarken onu yine size ithaf etmek istiyorum.

Hürmetkarınız Luigi Pirandello Roma, Aralık 1907

birinci bölüm

Antonio Pentagora sanki hiçbir şey olmamış gibi sakin sakin akşam yemeği için sofradaki yerini almıştı bile.

Ensesinde kat kat boğumlar oluşturan tıraşlı pembe-beyaz kalın derisinin altındaki, alçak tavandan sarkan lambayla aydınlanan çiçek bozuğu suratı bir maskeyi andırıyordu. Ceketsizdi, tüylerle kaplı kollarının üzerinde sıvadığı uçuk mavi, eprimiş, biraz solmuş ve kıllı bağrını açıkta bırakan gömleğiyle, yemeği getirmelerini bekliyordu.

Sağında, hiç çıkarmadığı siyah ipek başörtüsünün altından kaçamak, keskin, öfkeli gözlerle bakan, solgun suratlı ve çatık kaşlı ablası Sidora oturuyordu.

Solunda, upuzun boynunun üzerinde yarasayı andıran kepçe kulaklı kafasıyla şoka girmiş gibi bakan, düzgün burunlu, patlak gözlü oğlu Niccolino vardı. Felaketin ardından, o akşam, baba evine geri dönen diğer oğlu Rocco'nun yeri tam karşısına hazırlanmıştı.

Akşam yemeği için bu vakte kadar beklemişlerdi onu. Geç kaldığını görünce, sofraya oturmuşlardı. Sararmış basık duvarlar boyunca, neredeyse hepsi birbirinden farklı, sonu gelmez iki sıra sandalyenin bulunduğu kasvetli kocaman odada üçü de suskundu. Aşınmış karolu, hafifçe çökmüş döşemeden belli belirsiz eski evlere özgü bir rutubet kokusu yayılıyordu.

Sonunda Rocco, karamsar ve perişan halde eşikte belirdi. Kaşlarını çattığında ve morumsu yumuşak dudaklı, geniş ağ-

zını büzdüğünde kötücül bakabilen boş ve şaşkın soluk mavi gözleriyle boylu boslu, seyrek san saçlı, asık suratlıydı. Bacaklarını açarak yürürken gövdesi sağa sola yalpalıyor, başı ve kollan yürüyüşüne eşlik ediyordu. Ara sıra çenesini ileri uzatmasına ve ağzının kenarlarını aşağı kıvırmasına neden olan bir tiki vardı boyun kaslarında.

“O, aferin Rocco'cuğum, işte hurdasın!” diye bağırdı babası iri yüzüklerle dolu kocaman kaba saba ellerini ovuşturarak.

Rocco masada oturmakta olan üçüne bir süre baktı, sonra dirsekleri dizlerinin üzerinde, yumruklan çenesinde, şapkası gözlerini kapatmış vaziyette kendini kapıya yakın ilk sandalyeye attı.

“Hey, kalk hadi!” diye sürdürdü Pentagora. “Seni bekledik, haberin olsun! Bana inanmıyor musun? Şerefim üzerine yemin ederim, saat ona kadar... Yo, yo daha da fazla... Şimdi saat kaç? Gel buraya, işte senin yerin hazır, burada, tıpkı eski günlerdeki gibi.”

Yüksek sesle seslendi:

“Bayan Poponica!”

“Epponina,” diye düzeltti alçak sesle Niccolino.

“Kes, hayvan, biliyorum. Canım Poponica demek istiyor, tıpkı halan gibi. Sana mı soracağım?”

Rocco meraklanarak kafasını kaldırıp, “Poponica da kim?” diye mırıldandı.

“Talihi kötü gitmiş bir hanım,” dedi neşeyle babası. “Gerçek bir hanım, ha? Dünden beri bizde hizmetçilik yapmaya başladı. Halan onu himayesi altına aldı.”

“Romanyalı,” diye ekledi Niccolino, alçak sesle.

Rocco başını tekrar eğdi; babası memnun bir şekilde dolu bardağı yavaş yavaş dudaklarına götürdü; küçük bir yudum aldı; ardından Niccolino’ya göz kırptı ve ağzını şapırdatarak, “Enfes!” dedi. “Yeni şarap, ağızda buruk bir tat bırakıyor, Rocco’cuğum... Tadına bak, tadına, mide ağnnı şıp diye kesecek. Saçmalık hepsi be, oğlum!”

Ve bir dikişte kalan şarabı mideye indirdi.

“Yemek istemiyor musun?” diye sordu sonra.

“Yemek yiyecek durumda değil,” dedi Niccolino usulca.

Odayı saran kederli sessizliği bozmaktan korkar gibi, çatal-lann tabaklara çarpmamasına dikkat ederek hepsi birden sus-nı. İşte bayan Poponica, tütün rengi yapış yapış yağlı saçları, yamru yumru gözleri, derin kınşıklarla çevrili ağzıyla, önlük gibi kollannı beline bağladığı patronunun eski ceketine iş güçten kirlenmiş, küçük ellerini silip ince bacakları üzerinde sallanarak içeri girdi. Saçlannın boyası, suratının hüzünlü havası, o zavallı bahtsız kadının belki de ceketin boş kollanndan çok daha başka bir birleşme arzuladığını gösteriyordu apaçık.

Antonio Pentagora hemen eliyle gitmesini işaret etti. Roc-co akşam yemeği istemediğine göre artık ona ihtiyaç yoktu. Hizmetçi, kalınlaşmış gözkapaklannı üzgün gözleri üzerine indirip kaşlannı saçlannın dibine kadar yukan kaldırdı ve içini çekerek saygılı bir ifadeyle uzaklaştı.

“Hatırlıyorsun, değil mi, hey! Ben sana daha önce söylemiştim!” dedi sonunda Pentagora.

Pentagora’nın sessizliği yırtan kalın sesi öyle yüksek çıkmıştı ki ablası Sidora, her daim çevresine ilgisiz olmasına rağmen ayağa firladı. Sofradan salata tabağını alıp bir parça ekmek kaptı ve yemeğini başka bir odada bitirmek üzere kaçıp gitti.

Antonio Pentagora kapıya kadar onu gözleriyle izledi, sonra Niccolino’ya baktı ve dudaklannda soğuk, sessiz bir sınt-mayla her iki eliyle kafasını ovuşnırdu.

Hatırlıyordu.

Yıllar önce, kansının ihanetinin ardından baba ocağına döndüğünde, çocukluktan beri hırçın olan ablası Sidora ona da aynı şeyi yapmıştı. Sessiz sessiz, onu eski bekarlık odasına kadar götürmüş, sanki bu hareketiyle, önünde sonunda, ihanete uğramış ve pişman bir halde onu karşısında görmeyi beklediğini göstermek istemişti.

O uzak anıdan silk.inip iç geçirerek, “Ben sana daha önce söylemiştim!” diye tekrarladı.

Rocco sabırsız bir şek.ilde ayağa fırladı:

“Söyleyecek başka bir şey bulamıyor musun?” diye haykırdı.

Niccolino, o zaman, “Sus!” der gibi masanın altından babasının ceketini çekiştirdi.

“Hayır!” diye bağırdı Niccolino’nun yüzüne Pentagora. “Gel buraya Rocco’cuğum! Şu şapkayı gözlerinin önünden kaldır... Ha sahi, yaran var! Göster bakayım...”

“Yaranın ne önemi var?” diye bağırdı Rocco, öfkeden ağlamaklı halde şapkasını buruştump yere fırlatırken.

“Baksana, nasıl hırpalanmışsın... Su ve sirke getirin hemen, bir pansuman tası, çabuk.

Rocco, “Ha.la mı? Gidiyorum ben!” diye gözdağı verdi.

“Çık git! Ne yapayım daha sana? Konuş, boşalt içini! Sana iyi davranıyorum, sen tekmeyle cevap veriyorsun... Kalbini ferah tut, oğlum! Mektubu daha efendice alabilirdin derim ben, böylece alnını dolabın kapısıyla yarmazdın... Ancak, yeter artık. Saçmalık hepsi! Para desen, istediğin kadar var; kadın desen, istediğin kadarına sahip olabilirsin. Saçmalık hepsi!”

Safmalık! sözünü cümle aralarına sokuşturmak onun tarzıydı ve her defasında ünleme bir el hareketi ve yanağında bir kasılma eşlik ederdi.

Masadan kalkıp gri, şişman bir kedinin oturduğu konsolun yanına geldi, çekmeceden bir mum çıkardı; ne yapmak istediğini göstermek için mumun gövdesinden erimiş damlacıkları kopardı, sonra mumu yaktı ve iç çekti:

“Şimdi, Tanrı’nın yardımıyla uyumaya gidelim!”

“Beni bu halde mi bırakıyorsun?” diye haykırdı Rocco, öfke dolu.

“Ne yapmamı istiyorsun? Konuşunca bozuluyorsun... Burada mı kalayım? Tamam, o halde burada kalalım bakalım...” Mumu üfledi ve konsolun yanındaki sandalyeye oturdu. Kedi omuzuna atladı.

Rocco, ara sıra ellerini dişleyerek ya da sıkılı yumruklarıyla çaresiz öfke hareketleri yaparak odada bir aşağı bir yukarı geziniyor, ağlıyordu.

Hala masada oturmakta olan Niccolino, lambanın ışığı altında işaretparmağıyla ekmek kırıntılarını top gibi yuvarlıyordu.

“Bana kulak asmadın,” diye sürdürdü babası uzun bir sessizliğin ardından. “Sen, nasıl desem.. sen benim gibi davranmayı tercih ettin... Gülesim geliyor neredeyse, ne yapalım? Sana acıyorum, bak! Ancak, Rocco’cuğum, faydasız bir denemeydi oğlum. Biz Pentagoralar... -kuyruğunu çek *Fufu!*- biz Pentagoralar karılarımızdan yana talihsiziz.

Bir süre daha sustu, sonra iç çekerek, yavaş yavaş yeniden konuşmaya başladı:

“Bunu biliyordun zaten... Ama bulunmaz Hint kumaşı buldum sandın. Ya ben? Aynen senin gibi. Ya rahmetli babam? O da aynı!”

Bir eliyle boynuz işareti yaptı ve havada boynuzlan hareket ettirdi.

“Bunları görüyor musun, canımın içi? Bizim için bu boynuzlar aile arması! Takmamak lazım.”

O zaman, sükûnetle ekmek toplarını yuvarlamakta olan Niccolino, müstehzi güldü.

“Aptal, gülünecek ne var bunda?” dedi babası, göğsüne dayadığı tıraşlı, kıpkırmızı, koca kafasını kaldırırken. “Kaderimiz böyleymiş! Herkesin cefası başka yerde. Bizimkisinin yeri ise burası! Kafatasımızda.”*

Kafasına vurdu.

“Ancak, en nihayetinde, Saçmalık hepsi!” diye ekledi. “Bizim cefa pek de ağır değil, öyle değil mi, Pw/«? Kanınızı kovarız olur biter. Hatta şans bile getirdiğini söylüyorlar. İnsanlar akordeon alır gibi kadın alıyorlar, sanki herkesin çalmayı bilmesi şartmış gibi. Elbette, körüğü açıp kapamak için pek bir maharet gerekmiyor ama parmakları tuşların üzerinde olması gerektiği gibi gezdir de görelim bakalım! Bana kötü diyorlar. Niye kötüyüm peki? Ben nasıl huzur bulduysam, tüm dünyanın da huzura kavuşmasını istiyorum. Ancak, öyleleri var ki, birisi hakkında kötü konuştuğunda, sanırsın yağları eriyor. Aslında beni ayıplayanlar benim işime yarıyor. Ne yapıyorum, biliyor musun? Ayıplamalannı alıp tam şurama yapıştırıyorum.”

Kıçının üstüne bir şaplak attı ve sonra yeniden devam etti:

“Gebermeye niyetli olan gebersin. Ben yaşamak için çaba harcıyorum. Sağlık desen gırla bizde, bundan gerisi içinse Tann’nın lütfu yanımızda. Aynca, herkesin bildiği gibi kadınların mesleği kocalarını aldatmaktır zaten. Ben evlendiğimde, evladım, deden de bana sana söylediklerimin harfi harfine aynısını söylemişti. Senin beni dinlemek istemediğin gibi, ben de onu dinlemek istememiştim. Doğrudur! Herkesin deneyimi kendine. Karım olacak Fana’mn ne olduğunu sanıyordum ben? Senin karının olduğunu sandığın şeyin tamı tamına aynısını Rocco’cuğum, yani bir azize olduğunu.

Hakkında kötü konuşmuyorum, ne de kötü olmasını isterim. Siz de şahitsiniz. Annenize yaşamını sürdürmesi için gerekeni veriyorum ve sizin yılda bir defa Palermo'ya ziyaretine gitmenize izin veriyorum. Aslına bakılırsa bana büyük iyilik yapmıştır anneniz: Ana babaların sözünü dinlemek gerektiğini öğretmiştir bana. Bu yüzden Niccolino'ya söylüyorum: Hiç olmazsa sen, evladım, kurtar kendini!"

Bu çıkış, karşı cinsle ilgilenmeye başlamış olan Niccoli-no'nun hiç de hoşuna gitmedi:

"Siz kendi işinize bakın, ben kendi başımın çaresine baka-nm!"

"Kendi başının çaresine bakacakmış, vay, vay, vay!" diye bağırdı sırıtarak Pentagora. "Hadi canım sen de... "

"Tamam, tamam," diye yanıtladı Niccolino sinirli sinirli. "Annemin şey olduğu doğru olsa bile.... bize ne zararı dokundu zavallıcığın?.."

"Nicco'cuğum, şimdi canımı sıkmaya başladın ama!" diye sözünü kesti babası ayağa fırlayarak. "Kaderimiz böyle, şapşal! Ben senin iyiliğin için konuşuyorum. Üçümüzün başına gelenler sana yetmediyse, kendine bir kan al da gör o zaman, gerçekten de Pentagora ailesindensen göreceksin zaten!"

Bir hamlede kediden kurtuldu, konsolun üzerinden mumu aldı ve yakmadan çıkıp gitti.

Rocco pencereyi açıp uzun uzun dışarısını seyretti.

Gece rutubetliydi. Aşağıda, tepenin etekleri boyunca basamak basamak aşağıya doğru inen son evlerden sonra, ay ışığının belli belirsiz aydınlattığı uçsuz bucaksız, ıssız düzlük, sisin kasvetli perdesi altında, orada, denize kadar uzanıyordu. O daracık, yüksek pencerenin dışında uçsuz bucaksız bir hava ve kainat vardı! Yukarıda, gecenin rutubetinde, evin ıizgirlara, yağmurlara açık hüzünlü cephesine baktı; aşağıda acınası tek bir lambanın aydınlattığı ıssız, karanlık dar sokağa baktı; uykudaki yoksul evlerin çatılarına baktı ve içindeki keder daha da derinleşti. Kaygılı, şaşkın, bakakaldı çevresine. Şiddetli bir kasırganın ardından kararsız bulutların dolanıp durması gibi, zıt düşünceler, sisli anılar, uzak duygular ruhunda

belli belirsiz geziniyordu. Orada, o daracık sokakta, çocukken, aynı titrek lambanın zayıf ışığı altında, bir gece, bir adamın haince öldürüldüğünü hatırladı. Hizmetçilerden biri ona, öldürülen adamın hayaletinin birçok kişi tarafından görüldüğünü anlatmıştı; o da, o denli çok korkmuştu ki, uzun süre akşamlan bir daha pencereden o sokağa bakamamıştı... Şimdi, yaklaşık iki yıl önce bıraktığı baba ocağı, tüm bulanık hatıralar, eski sıkıntılarla onu geri alıyordu. Yeniden özgürdü, bekarlık günlerindeki gibi. O gece, eski yatağında, boş odasında tek başına uyuyacaktı! Evliyken yaşadığı ev, yeni, şatafatlı mobilyalarıyla bomboş ve karanlık kalmıştı... Pencereler açık kalmıştı... Ve uzakta, denizin üzerindeki sis bulutlan arasındaki o ay ışığı, mutlaka onun yatak odasından da görülüyor olmalıydı... Pembe ipek perdeler arasında... İki kişilik yatağı... Ah! Gözlerini yumdu ve yumruklarını sıktı. Peki yarın? Yarın ne olacaktı kim bilir? Kasabanın tümü, sadakatsiz kansını evden kovduğunu öğrendiğinde ne olacaktı?

Orada, görülmeyen yarasaların kısa çığlıklarının delip titrettiği gecenin hüzün dolu, sonsuz sessizliğine dalıp gitmiş olan Rocco, hâlâ sıkılı yumruklarıyla, öfke içinde inledi:

“Ne yapmalıyım? Ne yapmalı?”

Masa örtüsüne dikili gözleriyle halâ sofrada oturan Nic-colino, “Aşağıya, İngiliz’e in,” diye önerdi yavaş ve sakince.

Rocco sesten irkildi. Başını ona doğru çevirdi, kardeşini, orada, lambanın altında soğukkarılı bir şek.ilde görmekten ve yaptığı öneriden sersemlemişti.

“Bill’e mi?” diye sordu kaşlarını çatarak. “Niye ki?”

“Ben senin yerinde olsam düello yaparım,” dedi Niccolino emin ve yalın bir edayla, avucuna yuvarladığı toplan alıp pencereden atmaya giderken.

“Düello mu?” diye tekrarladı Rocco, biraz düşündü ve sonra kekeleyerek atıldı: “Elbette, elbette, elbette, doğru söylüyorsun! Daha önce nasıl da düşünemedim? Elbette, düello!”

Yakındaki kiliseden gece yarısını ağır ağır bildiren çan sesi işitildi.

“Gece yarısı.”

“İngiliz uyanıktır daha.”

Rocco buruşmuş şapkasını yerden aldı.

“Gidiyorum,” dedi.

il

Merdivende, karanlıkta, Rocco Pentagora bir an için İngiliz’in kapısını mı, yoksa daha aşağı katta oturan diğer kiracı Profesör[3] Blandino’nunkini mi çalsa bilemedi.

Antonio Pentagora bir kale burcunu anımsatan o evi kat kat çıkmıştı. Şimdilik dördüncü katta durmuştu. Ancak ya gerçekten sapa olduğu için ya da kimsenin ev sahibiyle uğraşmak istemediği için, Pentagora tek bir dairesini bile kiraya veremiyordu. Birinci kat uzun yıllardır boş duruyordu; ikinci katta sadece tek bir oda kiralanmıştı, Bayan Poponica’nın temizliğini yaptığı bu tek odada profesör Blandino oturuyordu; üçüncü katta yine tek bir odada Mr. H. W Madden,[4] yani Bill oturuyordu. Geri kalan tüm odalar ise farelerin işgali altındaydı. Kapıcının notere benzer saygın bir ağırlığı vardı ama ayda beş liralık bir ağırlıktı söz konusu olan; bu nedenle asla kimseye selam vermezdi.

Lisede felsefe öğretmenliği yapan Luca Blandino, elli yaşlarında, uzun boylu, zayıf, kel olmasına rağmen gür sakallı, kasabada inanılmaz dalgınlığıyla nam salmış, özel bir adamdı. İhtiyacı olduğu için öğretmenlik mesleğini hüzünlü bir tevekkülle kabullenen, sürekli düşünceleriyle meşgul Blandino’nun artık hiçbir şey ve hiç kimseyle ilgisi kalmamıştı. Yine de biri-leri onu şaşırtıp azıcık hayaller aleminden indirmeyi başarabilirse kendi tarafına çekebilir, böylece ondan değerli ve karşılıksız yardım görebilirdi. Rocco bunun farkındaydı.

Madden de aşağı kalır cinsten değildi. O da öğretmendi ama yabancı dil öğretmeniydi, özel ders veriyordu. Bozuk İtalyancasıyla üç beş kuruşa İngilizce, Almanca, Fransızca öğretiyordu. Oransız alnı uluslararası bir meydandı kısacası. İncecik telli altın sansı saçları, eğri ve iri burnunun

heybetinden korkup alnının ve şakaklarının sınırından uzaklaşmıştı sanki ama saçların peşinde, kaçacak yer ararmış gibi, her daim şişkin iki damar kaşlarının ucundan yukarıya kıvrılıyordu. Kaşlarının altındaki, alnının ağırlığı altında ezilirmiş gibi duran gri-mavi mini minnacık gözleri, bazen kurnaz bazen de üzgün bakıyordu. Burnunun altında, dudağının sınırı titizlikle kesilmiş saman rengi bıyıklan vardı. Geniş alnına karşın, maymun gibi çevik bir gövde ihsan etmişti doğa Bay Madden'a. Bay Madden bu yeteneğinden de hemen bir fırsat yaratmıştı kendine: Boş zamanlarında eskrim dersleri veriyordu; ancak hiçbir iddiası yoktu.

Muhtemelen zavallı Bill de nasıl olup da doğduğu İrlanda'dan Sicilya'nın bir kasabasına düştüğünü kendisine açıklamakta zorluk çekiyordu. Vatanından bir tek mektup bile almamıştı şimdiye kadar! Tam anlamıyla yalnız bir adamdı, geçmişi ve geleceği yokluk doluydu. Talihin elinde oyuncak olmasına rağmen bezgin değildi. Aslına bakılırsa, geleceği hakkında Bay Madden'ın aklında düşüncelerden çok sözcükler vardı ve devamlı onları kendi kendine tekrar ediyordu.

Rocco, -Niccolino'nun tahmin ettiği gibi- onu uyanık buldu.

Bili, kırık bir abajurun aydınlattığı geniş alnıyla, küçük masanın önündeki kırık dökük eski bir kanapede oturuyordu; yalınayaktı, bacak bacak üstüne atmış, tıka basa dolu bir sandviçi sinirli sinirli ısınyor ve önünde duran açık ucuz biraya nerdeyse dinsel bir saygıyla bakıyordu.

O odada her bir taşın süpürülmeye, Bay Madden'ın da bir tükürük hokkasına gereksinimi vardı; duvarların, eski püskü mobilyaların silinmeye, derme çatma yatağı en azından haftada bir düzeltecek bir hizmetçinin güçlü kollarına, Bay Madden'ın giysilerinin bir fırçaya değil, daha çok bir tımara ihtiyaç duyduğu kesindi.

Odadaki tek pencerenin camları açık, panjurlarıysa kapalıydı. Bay Madden'ın ayakkabıları, odanın ortasında biri bir yanda, biri bir yanda duruyordu.

“A, Rocco!” diye bağırdı, ağzının içinde sıcak patates varmış gibi, ünlü ünsüz harfleri yuvarladığı, sıkıştırdığı, tükürdüğü, parçalı hecelerle konuştuğu yabancı aksanıyla.

“Seni bu saatte rahatsız ettiğim için özür dilerim Bill,” dedi Rocco kireç gibi bir suratla. “Sana ihtiyacım var.”

Bili, neredeyse her zaman, konuştuğu kişinin son sözlerini, kendi cevabına bağlamak için tekrarlardı:

“Bana mı? Bir dakika. Önce ayakkabılarımı giymekle mükellefim.”

Şaşkın şaşkın dostunun alnındaki yaraya baktı.

“Kavga ettim.”

“Anlamıyorum.”

“Kavga!” diye haykırdı Rocco, alnını işaret ederek.

“A, bir kavga, tamam: *A strife, der Streite, une metee, yes,* tamam anladım. İtalyancada *kavga* mı deniyor? *Kav-ga,* tamam. Ben ne yapabilirim?”

“Sana ihtiyacım var.”

“(Kav-ga). Anlamıyorum.”

“Düello yapmak istiyorum!”

“A, bir düello, sen mi? Tamam, anladım.”

“Fakat bilmiyorum,’’ diye devam etti Rocco. “Şey hakkında... Eskrim hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Nasıl yapılır? Pisi pisine ölmek istemem, anlıyor musun?”

“Pisi pisine, tamam, anladım. O halde birkaç cowp? Şey, hareket. Nasıl denir? Evet, *infallible*, ben öğretmek sana. Çok basit, evet. Hemen şimdi mi?”

Ve Bili, eğitimli bir maymun hareketiyle duvardan iki paslı flöreyi kaptı.

“Bekle, bekle...” dedi Rocco, o demir parçalarını görünce heyecanlanarak. “Bana anlat önce... Ben düelloya davet edeceğim, değil mi? Yoksa önce

tokat atıp sonra düelloya mı davet edileceğim? Şahitler, aralarında konuşup neyle düello yapılacağına karar verecekler. Varsayalım kılıçla yapılacak düello. Belirlenen yere gidilecek. E peki, ne olacak o zaman? İşte, hepsini öğrenmek istiyorum sırasıyla."

Şaşırmamak için konuşurken sırayla gitmekten hoşlanan Madden, "Tamam o zaman,'' diye yanıtladı ve ona elinden geldiğince düellonun kurallarını açıklamaya çalıştı.

"Çıplak mı?" diye sordu birden Rocco üzgün üzgün. "Nasıl çıplak yani? Niçin?"

"Çıplak... gömleksiz," diye yanıtladı Madden. "Şeyin çıplak... Nasıl denir? *Le tronc du corps... die Brust...* Ah, *yes,* gövde, gövde. Ya da çıplak olmadan, evet... Nasıl tercih edersen."

"Ya sonra?"

"Sonra? DüeUo yapılmak... Kılıç, gard, a vomj!"

"İşte," dedi Rocco, "ben, mesela kılıcı alayım, haydi, öğret bana... Nasıl yapılır?"

Bili, ilk önce onun parmaklarını kılıcın kabzasına iyice yerleştirdi. Rocco bir robot gibi kendini ona teslim etti: Büküldü, gerildi, duruşları taklit etti. Ancak o yorucu tuhafhareket-lerden çabucak cesareti kırıldı: "Düşüyorum! Düşüyorum!" Yukarıya kalkmış olan kolu yoruluyor, kasılıp kalıyordu; flöre sanki ağırlaşıyordu. "Hadi! Hoppa!" diye yüreklendiriyordu Madden onu arada sırada. "Bekle, Bili!" O hamlede sol ayak nasıl sabit durabilirdi, ya sağ ayak? Hey Tannm! Gardını alamıyordu bir türlü! Her harekette alnındaki yaradan oluk gibi kan akıyordu. Bu sırada, duvarlarda, gece vakti vuruşanların dev gibi büyüyen gölgelerinin gülünç sıçrayışlanndan eski mobilyalar sarsılıyordu.

"Tak! Tak! Tak!" yerden vurdular birkaç kez öfkeyle. Madden boncuk gibi ter damlacıkları dolu geniş alnıyla diz çöküp bekledi. Kulak kabarttı.

"Profesör Luca'yı uyandırdık!"

Rocco, bitmiş tükenmiş, kollan iki yana düşmüş, başını tutamaz bir vaziyette kendini bir sandalyeye attı, neredeyse baygın, başını duvara yasladı. Bu haliyle sanki hısmıyla yaptığı düelloyu tamamlamış ve ölümcül bir yara almış gibiydi.

Habere hiç de şaşırmayan Rocco'yu görünce, "Profesör Luca'yı uyandırdık," diye tekrarladı Bili.

"Blandino'ya gidiyorum ben," dedi Rocco sonunda ayağa kalkarak. "Yarından önce her şeyi halletmem lazım. Blandino şahidim olacak. Hoşça kal, teşekkürler, Bili. Sen de diğer şa-hidimsin, unutma sakın!"

Madden elinde lambayla arkadaşını kapıya kadar geçirdi, merdiven sahanlığında Blandino kapıyı açana kadar bekledi, ikinci katın kapısı kapanınca, sanki burnunun ucundan yapışkan bir sineği kovarmış gibi kendine has bir el hareketi yaparak içeri girdi.

Luca Blandino bu gece ziyaretinden pek hoşnut görünmüyordu. Homurdanarak, yalpalayarak, karmakarışık gri sakalı ve bölünmüş uykudan kızarmış şiş gözleriyle Rocco'yu diğer boş odalardan geçirip yatak odasına buyur etti sonra. Çıplak, kıllı ve sallanan bacaklarıyla yatağın üzerine oturdu.

"Profesör, bana merhamet edin ve beni bağışlayın," dedi Rocco. "Elinize düştüm."

"Ne oldu sana? Yaralısın sen!" diye haykırdı Blandino boğuk bir sesle, elindeki mumu yüzüne yaklaştırarak.

"Evet... Ah bir bilseniz! On saattir, ben... Biliyor musunuz, karım?"

"Başına bir felaket mi geldi?"

"Daha da beter. Kanm beni... Onu evden kovdum..." "Sen mi? Niçin?"

"Beni aldatıyordu... Beni aldatıyordu... Beni aldatıyordu..." "Delirdin mi sen?"

"Hayır! Ne delisi ya!"

Rocco yüzünü ellerinin arasına alıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı:

“Deli diyor ya! Deli diyor ya!”

Uyku mahmuru Blandino, gözlerine, kulaklarına inanama-yarak oturduğu yataktan ona bakıyordu.

“Seni aldatıyor muydu?”

“Okurken... Onu bir mektup okurken yakaladım... Kimin mektubu, biliyor musunuz? Alvignani’nin!”

“Vay kerata! Gregorio mu? Gregorio Alvignani mi?”

“Ta kendisi!” Rocco yutkundu. “Şimdi anlıyor musunuz profesör... Böyle... Böyle bitemez, bitmemeli! Alvignani çekip gitti.”

“Gregorio Alvignani mi?”

“Kaçtı gitti. Evet efendim. Hem de bu akşam. Nereye gitti, bilmiyorum ama öğreneceğim. Korktu tabii... Profesör elinize düştüm.”

“Benim mi? Benimle ne ilgisi var?”

“Tüm kasabaya karşı, profesör, elbette ben de öcümü almalıyım. Sizce de öyle değil mi? Böyle elim kolum bağlı duracak değilim ya?”

“Yavaş, yavaş... Sakin ol evladım! Kasabanın ne ilgisi var?” “Onurum, profesör! İşin içinde onurum var. Tüm kasabaya karşı onurumu korumalıyım ...”

Luca Blandino, canı sıkkın, omuzlarını silkti.

“Kasabayı bir kenara bırak! Düşünmek, kafa yormak lazım. Her şeyden önce, olanlardan kesin emin misin?”

“Size söylüyorum, mektuplar elimde, Alvignani’nin pencereden attığı mektuplar!”

“Gregorio mu? Tıpkı bir yeniyetme gibi. Sahi mi söylüyorsun? Vay vay vay. .. Pencereden mektup mu atıyormuş?” “Evet, hepsi burada!”

“Bak sen şu işe... Ya karın? Vay canına! Francesco Ajala’nın kızı değil mi senin karın? Bak canım, o adam vahşi hayvanın tekidir... Şimdi bir çıngar çıkacak... Ne dedin sen? Ne dedin sen? Vah... vah... vah... Pencereden ha? Pencereden mektup atıyormuş ha, tıpkı yeniyetme bir çocuk gibi?”

“Size güvenebilir miyim, profesör?”

“Bana mı? Niçin? A, sen şey yapmak istiyorsun... Bekle, evladım, düşünmek lazım önce... Altüst ettin beni... Olanaksız, şimdi... ”

Yataktan kalktı, Rocco’ya yaklaştı ve bir elini omzuna vurarak ekledi:

“Yukarı dön evladım... Çok acı çekiyorsun, görüyorum... Yarına bakarız, tamam mı? Gündüz gözüyle. Yarın yeniden konuşuruz, şimdi çok geç oldu... Git biraz uyu, uyuyabilirsen tabi... Git uyu evladım...”

“Şimdiden bana söz verin...” diye üsteledi Rocco.

“Yarın, yarın,” diye yeniden sözünü kesti Blandino, onu kapıya doğru itelerken. “Söz veriyorum... Ah, ne kerata, ah! Pencereden mi atıyormuş? Şu kahpe dünyada her şey beklenir, canım benim! Zavallı Rocco’cuğum, ama bak! Seni aldatıyor-muş ha! Neyse neyse, git şimdi... ”

“Profesör... Beni yalnız bırakmayın, lütfen! Size güveniyorum!” '

“Yarın, yarın,” diye tekrarladı Blandino. “Zavallı Rocco’cuğum... Hayat böyle işte! Ne felaket... İyi geceler evladım, iyi geceler, iyi geceler... ”

Rocco arkasından kapının usulca kapandığını duydu, sahanlıkta karanlıktaydı, sessiz merdivenin ortasında, tek başına. Kimsenin umurunda değil miydi artık?

Terk edilmiş bir çocuk gibi merdivenin ilk basamaklarına parmaklıkların yanına oturdu, dirsekleri dizlerinde ve başı ellerinin arasında. Karanlık, sessizlik, oturuş şekli yüreğini daraltıyor, ruhu derin bir kedere kapılıyordu. Yüzünü örttü ve ağlamaya başladı, alçak sesle sızlanıyordu:

“Ah, anacığım! Anacığım!”

Ağladı, ağladı. Cebini aradı, el yordamıyla bir mektup çıkardı cebinden. Bir kibrit yaktı ve okumaya çalıştı ama elinin üzerinde nemli, tüy gibi, biraz yapışkan bir şey hissetti ve ne olduğunu görmek için kibriti yukarı kaldırdı. Merdivenin üstünden sarkan upuzun bir örümcek ağıydı. Ona bakarken dikkati dağıldı ve kibritin parmaklan arasında bittiğini fark etti; eli yanmıştı, karanlıkta ardı ardına bağırdı:

“Kahretsin! Kahretsin! Kahretsin!”

Başka bir kibrit yaktı ve pürtüklü, kül rengi bir kağıda küçük harflerle yazılmış mektubu okumaya koyuldu. İlk söz-etikleri otomatik olarak okudu: *“Üf aydır sana yazıyorum (üf ay oldu bile) ve hala...”* Birkaç satır atladı, altı çizili *“Ne zaman?"* sözü üzerine gözünü dikti, sonra kibriti yere fırlattı ve mektup elinde, karanlıkta gözlerini yumup öylece kalakaldı.

Olanları tekrar görür gibiydi.

Kapıya kuvvetle yüklenip, “Mektup! Mektubu ver bana!” diye bağırmıştı. Mektubu büyük yük dolabının yanında okuyan Marta, patırtıyı duyunca dolabın açık olan kapağını kendine siper etmişti. Rocco kapağı hızla öne çekmiş ve onu bileklerinden kavramıştı. Korkuyla gözlerine bakıp, “Ne mektubu? Ne mektubu?” diye kekelemişti Marta. Ama beklenmedik anda kapıldığı dehşet yüzünden buruşturulmuş ve dolabın rafı ile giysiler arasına sıkıştırılmış olan kağıt, tıpkı kuru bir yaprak gibi düşmüştü yere. Ve Rocco, kağıdı almak için atıldığında dolabın açık kapağına çarparak alnını yaralamıştı. O zaman öfkeden ve acıdan gözleri kör olmuş bir şekilde, yeni başlayan hamileliğine aldırmadan ona sövüp saymış ve doğal olarak tekme tokat onu evden kovmuştu.

Sonra kayınpederiyle olan diğer sahneyi anımsadı: Dolapta bulduğu, Alvignani’ye ait olan o mektubu ve diğerlerini göstermek için ona gitmişti. Suç yoktu, öyle mi? “Size göre suç nedir öyleyse?” diye sormuştu kayınpederine. “Afedersiniz ama sizin kızınız olduğu içindir belki de?” Francesco Ajala bir kaplan gibi üzerine saldırmıştı. “Kızım mı? Ne diyorsun? Kızıma fahişe mi diyorsun sen?” Sonra yatışmıştı. “Dikkat et Rocco, yaptığına dikkat et... Ne olduğunun farkındasın değil mi? Birkaç

mektup sadece... Ve sen iki yuvayı birden yıkıyorsun: Seninkini de benimkini de. Belki de hâlâ affedebilirsin ...” “Ha, öyle mi? Peki siz, benim yerimde olsanız affeder miydiniz? Babası değil de kocası olsaydınız?” O zaman Francesco Ajala ona ne yanıt vereceğini bilememişti.

“Ona gelince olmaz, bana gelince olur, yok öyle yağma! Oh ne ilâ!” diye düşündü Rocco, merdivenin sessizliğinde.

“Bitti! Artık bitti!”

Ayağa fırladı ve başka bir kibrit yakarak, gözleri hâlâ elindeki mektupta, merdivenleri çıkmaya başladı.

“Ne anlama geliyor acaba?” diye soruyordu kendi kendine, Alvignani’nin kâğıdın başına kırmızıyla yazdığı parolayı sökmeye çalışırken.

NIHIL - MIHI - CONSCIO'

III

Annesi, kocasının evden attığı Marta’yı önce gölgenin, sonra da ağır ağır karanlığın doldurduğu odaya almıştı. Marta gelmeden önce, akşam yemeği için hazırlanan sofranın üzerindeki cam eşyalar, karanlıkta sokaktan yansıyan hafif ışıkla aydınlanıyordu.

Bayan Agata Ajala’nın bakışları ve sesi, uzun boylu ve iri yapılı olmasına karşın, onu gören ya da onunla konuşan insanda, gövdesinin uyandırdığı hoş olmayan izlenimi hemencecik silmek istermiş gibi yumuşacıktı. Az önce çağrıldığı salondan diğer odaya girince, kapıyı açar açmaz arkadan gelen ışıkta karşıki kanepede oturan iki kızını hayal meyal ayırt etti. Marta, yüzünde bir mendille, kanepenin arkalığına yaslanmıştı. Maria ise üzerinde ablasının üzerine eğilmişti, elini tutmaktaydı.

Beklenmedik felaketin şokuyla sersemlemiş olan Maria, “Gitmek istiyor...” diye haber verdi.

“Anne, öğrendi... öğrendi,” dedi o zaman Marta, başını sallayıp ellerini kaldırarak. “Öğrendi ve eve dönmek istemi-

* (Lat.) Bende akıl kalmadı. (ç.n.)

yor. Affetmeyecek, biliyorum. Git onu bul, geri dönmesini söyle anne. Ben giderim. Evine almaya layık görmüyor artık beni, biliyorum. Nereye gideceğimi bilemediğim için buraya geldiğimi söyle ona. Giderim ben. Nereye gideceğimi bilemedim."

Sevgiyle açılmış iki kol onu bağrına bastı.

"Nereye gideceksin? Nereye gidebilirsin? Kal, Maria'yla kal burada. Onunla konuşmaya gideceğim..." dedi annesi.

Başına ve boynunun etrafına yünlü, siyah bir şal doladı ve çıkıp gitti.

Mahallenin gündüzleri çok kalabalık olan geniş caddesi, ay ışığının pencerelere yeşil haleler yansıttığı sıra sıra yüksek evleriyle, akşamları sessiz ve ıssız oluyor, adeta hayalet bir mekana dönüşüyordu. Ayın soluk ve serin dinginliği, ara sıra sisli bulut kümelerinin araya girmesiyle örtülüyor, nemli sokağa loş gölgeler bırakıyordu.

Bir elini yolun sonundaki kiliseye doğru kaldırarak, "Ah aziz Francesco, yardım et!" diye yakardı Bayan Agata.

Orada, evin birkaç adım ötesinde, anacaddenin üzerinde, Francesco Ajala'nın büyük deri atölyesi yükseliyordu. Yaklaşınca, birinci katın balkonundaki kocasını fark etti; öfke ve acının kocasını hangi korkunç aşırılıklara sürükleyebileceğini bildiği için, onunla karşılaşma düşüncesiyle titredi. Kocası ondan uzundu, balkonun aydınlığında iri cüssesinin gölgesi görülüyordu.

Felaket bir değil, ikiydi: Babasınınki Marta'nınkinden çok daha ağırdı. Çünkü üstünden birkaç gün geçtikten sonra biraz sükûnetle düşünüldüğünde, Marta'nın başına gelenler telafi edilebilinirdi. Ancak babasıyla mantıklı bir şekilde konuşmak imkansızdı.

Bayan Ajala, uzun zamandır her türlü sıkıntı ve acıyla başa çıkmayı öğrenmişti. Kendisine kalsa buhlar hiç sayılırdı ama kocasında doğuracağı öfkeyi çok iyi biliyordu. Bazen, üç kuruşluk da olsa, bir eşya bozulur ya da

kırılırsa ve kasabada bir eşini bulmak zorsa, bütün ev büyük bir kedere, sanki matem havasına bürünürdü... Konu komşu olanları öğrendiğinde gülüp geçerdi, haklıydılar da. Tüm bu patırtı küçük bir şişe için miydi? Şu küçük tablodan ötürü müydü? Herhangi bir zımbırtı için miydi? Ama bozulan ya da kınlan eşyanın kocası için taşıdığı önemi, böylesi bir kaybın, üç kuruşluk da olsa, onun satın aldığı bir eşyanın kaybının anlamını bilmek gerekliydi. Cimri miydi? Sözü bile olmaz! Üç kumşluk bir zımbırtı için evin yansını darına duman edebilirdi.

Yıllar içinde Bayan Ajala, sükûnetini hiç bozmadan ve bunu kocasına sonradan ödetmeden, birçok önemli kabahatini sık sık hoş görerek, tatlı diliyle onu az da olsa yumuşatmayı başarmıştı. Ama hiç yoktan bir sebep zaman zaman kocasını çileden çıkarmaya yetiyordu. Belki hemen sonra yaptığından pişman oluyordu ama alçalmış ya da yenilmiş gibi görüneceğini zannedip bunu itiraf etmek istemiyor ya da bunun nasıl yapılacağını bilmiyordu. Diğerlerinin bunu anlamasını bekliyor ama şaşkınlıktan kimse ağzını açmayı bile göze alamadığı için haftalar boyu iyice içine kapanıyor, suskun ve koyu bir hiddetle ayak diriyordu. Elbette, gizli bir kızgınlıkla, ailesinin onun yakınmasına fırsat vermemek için azami gayret gösterdiğinin farkındaydı ve birçok şeyin ondan gizlendiğinden şüpheleniyordu. Üzerinden çok zaman geçtikten sonra bile ondan saklanan bir şeyi yakalarsa, içinde biriktirdiği öfke şiddetle taşıyor, bu taşkınlığın zamanının geçtiğini ve sonuç olarak onu üzmemek için yapıldığını hiç mi hiç düşünmüyordu.

Kendi evinde yabancı hissediyordu kendini; ailesinin onu dışarıda bıraktıklarını zannediyor ve güvenmiyordu. Özellikle kansına hiç güvenmiyordu.

Bayan Agata bilhassa buna çok üzülüyordu. Kocası onun hakkında iki yanlış izlenim edinmişti: Kötücül olduğuna ve ikiyüzlü olduğuna inanıyordu. Sık sık kocasının böyle düşünmekte hiç de haksız olmadığını kendisinin de kabul etmek zorunda kalması, onu daha da üzüyordu. Çünkü, birbirlerini bir türlü anlayamadıklarından, bazen kocasının asla onaylamayacağını bildiği bazı şeyleri gizlice yapmak zorunda kalıyor ve sonra da onu kandırıyordu.

Bayan Agata, yıllar içinde tatlılıkla kopardığı küçük ödünleri, kocasının öfkeyle bir bir yüzüne vuracağından emindi şimdi.

Sokağın sessizliğinde alçak sesle, “Francesco!” diye seslendi.

“Kim var orada?” diye sordu Ajala irkilip balkonun demirlerinden sarkarak. “Sen ha? Sana gelmeni söyleyen oldu mu? Defol git! Çabuk defol! Bağırtma beni buradan!”

“Aç kapıyı, yalvarırım...”

“Defol dedim sana! Kimseyi görmek istemiyorum! Eve dön! Çabuk eve! Dönmüyorsun ha? Aşağı iniyorum, ona göre!”

Francesco Ajala balkon demirlerini hızla sarsıp içeri girdi.

Karısı dört saattir elinden düşürmediği mendiliyle ara sıra gözlerini silerek, başı önünde, bir dilenci gibi sokak kapısına yaslanmış halde bekledi.

İç avludan gürültülü, boğuk ayak sesleri duyuldu. Sokak kapısının sağ kanadı açıldı; Ajala başını uzatıp eğilerek karısını kolundan kavradı.

“Ne halt etmeye geldin buraya? Ne istiyorsun? Kimsin? Artık kimseyi tanımıyorum ben, sildim defterden hepinizi, ailem de yok, evim de! Hepiniz defolun! Gidin! Beni iğrendiriyorsunuz! Defol git! Git!”

Karısını sertçe kolundan tutup itti.

Kansı, acıyan koluyla kapının girişinde öylece kaldı, sonra bir gölge gibi içeri girdi. Kocasının içindeki tüm kini boşaltmasına ve üzerine boca etmesine, hatta dayak yemeye bile razıydı .

Karanlık sahanlıkta Ajala, elleri ensesinde kenetlenmiş, kollarıyla başını iki yandan kavramış, ayın cılız ışığında gözleri dipteki büyük camlı kapıya dikili duruyordu. Karanlıkta karısının ağladığını duyunca döndü, yumruklan sıkılı, alaycı alaycı gürledi:

“Kızını eve aldın mı? Güzel kızını öpüp koklamışsındır da Tanrı bilir? Ne istiyorsun benden şimdi? Ne bekliyorsun burada? Söyle hadi?”

“Gitmek mi istiyorsun? ..” diye usulca hıçkırdı kansı. “Evet, hemen! Valizim...”

“Nereye gitmek istiyorsun?”

“Sana mı söyleyeceğim?”

“Ne hazırlamam gerektiğini bilmek için soruyorum. Ne kadar kalacaksın...”

“Ne kadar mı?” diye bağırdı Ajala. “Geri dönebileceğimi mi zannediyorsun? Kirlenmiş evinize ayağımı basacağımı mı sanıyorsun? Sonsuza kadar dönmeyeceğim! Ya kodesi ya da yerin dibini boylayacağım! Hem de ne pahasına...”

“Sence doğru mu?” dedi üzüntüyle kansı.

“Değil mi? Ne saçmalıyorsun? Değil mi?” diye kükredi ürküntü veren bir sırıtmayla. “Bir kızın babasının adını lekelemesi mi doğru olan! Kocası tarafından bir fahişe gibi evden atılması, sonra da maharetini kız kardeşine öğretmeye eve dönmesi mi doğru olan! Sana göre doğru olan bu, eminim!” “Sen nasıl istersen,” dedi karısı. “Ama bu kadar ileri gitmeden karar verelim diye soruyordum, sence şey daha uygun olmaz mıydı. ..”

“Ne uygun olmaz mı?”

“Skandalı önlemenin mümkün olup olmadığını araştırmak daha uygun olmaz mı?”

“Skandal mı?” diye bağırdı kocası. “Rocco buraya kadar geldikten sonra mı?”

“Buraya mı geldi?”

“Evet, mektupları bana göstermeye!”

Karısı merakla, “Sen mektupları gördün mü?” diye sordu. “Sonuncusunu? Kanıt var mı Marta’nın...”

“Masum olduğu hakkında, değil mi?” diye atıldı kocası, kolunu kavrayıp yeniden üzerine yürürken. “Masum ha? Masum? Benim karşımda masum olduğunu söylemeye cesaretin var mı? İşte yüzün böyle kızarmalı senin!”

Bunları söylerken yanaklarına defalarca kuvvetle vurdu. Sonra, “Masummuş,” diye devam etti. “O mektuplar varken mi? Demek ki sen de aynısını yapardın, öyle mi? Sus! Onu afetmeye kalkma!”

“Onu affetmiyorum,” diye inledi acıyla kansı usulcacık. “Ama eğer kızımın böylesi ağır bir cezayı hak etmediğini ka-nıtlayabilirsem... ”

“Ah, ben de aynı şeyi söyledim o salağa...” dedi boğuk bir sesle Ajala.

“Gördün mü?” diye bağırdı kansı, ufacık bir ümitle sevinerek.

“Ama sonra Rocco bana onun yerinde olsam affedip affetmeyeceğimi sordu... Elbette affetmem! Çünkü ben,” diye karısını kollarından kavrayıp kuvvetle sarsarak, “seni asla affetmezdim. Öldürürdüm seni!”

“Günahsız yere, öyle mi?”

“O mektuplar yüzünden! Yetmez mi?”

“Evet, Marta suçlu olabilir,” diye onayladı o zaman kansı. “Ama ufak bir suç onunki. Ancak sen ne yapmak istiyorsun şimdi? Gitmek, onunla karşılaşmak istiyorsun! Nasıl bir felakete yol açacağının farkında değilsin... Bırak da konuşayım, allahaşkına! Ben inanıyorum, elbet bir gün, çok yakında aydınlanacağına inanıyorum...”

“Affetme onu!”

“Marta’yı affetmiyorum, hayır, kendimi suçluyorum ben, tamam mı. Kendimi, çünkü ben bu evliliğin gerçekleşmesine izin vermemeliydim...”

“Beni de suçluyorsun o halde?”

“Sen de aynısını söylemedin mi? Pişman olmamış mıydın? Onu evlendirmek için çok acele ettik; yanlış seçim yaptığımızı kabul et! Rocco kendi evini açana kadar, o cadı halasının ve o aşağılık babasının

zorbalıklarını çekmedi mi kızımız? Bu onu mazur göstermez, doğru, biliyorum ama sanının, cezasını hafifletir az da olsa. Talihsizin teki aslında... Evet, bir...”

Devam edemedi. Durdurulamaz hıçkırıklarla sarsılarak yüzünü mendile gömdü.

Kocası, bir dirseği duvara dayalı, alnı avucunda, ayağıyla kapının girişinde duran talaşları ritmik olarak karıştırıyor ve ortası birleşmiş, gür ve çatık kaşlarıyla, yalnızca ayağıyla yaptığı bu hareketle meşgul gibi görünüyordu. Boğuk bir sesle konuştu:

“Mademki suç senin ve benim suçumuz, bu bizim cezamız olacak ve ödemek zorundayız. İyi dinle! Seninle eve döneceğim, bundan sonra orası senin ve benim hapishanem olacak. Oradan artık ölüm çıkar ancak!”

Açık kalan balkonu kapamak için yukarı gitti. Karısı kapının girişinde, karanlıkta biraz bekledi, sonra geciktiğini görünce o da yukarı çıktı. Kocasını tek başına, yüzü duvara dönük, ağlar buldu.

“Francesco...”

“Defol! Defol!”

Kansını aceleyle ileri itti. Atölyeyi kilitledi, sessizce eve ka-darki kısa yolu birlikte yürüdüler. Kapının önünde kansının önden çıkmasını söyledi ve tehditkar bir edayla, “Onu görmeyeyim sakın!” diye ekledi.

Az sonra o da yukarı çıktı ve kendini bir odaya kilitledi. Karanlıkta, giysilerini çıkarmadan kendini yatağa attı. Yüzünü yastıklara gömüp bir eliyle karyolanın başını sıktı.

Bütün gece böyle yattı. Ara sıra yatakta fırlıyor, oturup dikkatle etrafı dinliyordu. Evde hiç ses yoktu. Oysa kimse uyumuyordu.

O derin sessizlik, sarsılmış ruhunun içinde bulunduğu kargaşayı daha da azdırıyordu. Yatakta oturmuş, boğazında öfkeli ve aciz bir hıçkırık, haykırma arzusu düğümlenmiş, bacaklarını, kollarını parmaklarıyla

acıtıyordu. Sonra tekrar kendini yatağa bırakıyor, gözyaşlarıyla ıslanmış yastığa yüzünü gömüyordu.

Nasıl yani! Ağlamış mıydı yani?

Yavaş yavaş, hep aynı şekilde ve aynı döngüyle tekrarlanan kabus gibi düşüncelerle sersemledi, neredeyse bilinçsiz ve bitap bir şekilde, zaman zaman içini çekerek uzun süre hareket etmeden öylece kaldı. Bazen bilinci kapalı ve odanın karanlığında kurumuş gözleri faltaşı gibi açık vaziyette uyanıyordu.

Sonra panjurların aralığından görünen hava aydınlanmaya başladı. Karanlıkta gitgide çoğalan zayıf ışık huzmeleri adım adım ışıldadı: Güneş doğmuştu!

Francesco Ajala, yatakta ellerini ensesinde birleştirmiş, panjurlara bakıyordu. Aşağıda, sokakta arabaların biteviye gelgiti başlıyor ve sanki zihninin derinliklerinden geçip gidiyordu. Yaralı ruhu, hala sıcak olan yatağın içinde yatarken onları hayal edebiliyordu. Dışarıda, yeni gün... İş güç başlıyor... Kaldırıma yan yana oturmuş işçiler, deri atölyesinin kapılarının açılmasını bekliyor. İşte vardiya zili çalıyor, kollarının altında birer çıkın, ikişer üçer neşe içinde ya da suspus içeri giriyorlar. Sahiden, yaşlı Scoma, o hiç konuşmaz... Onun kızı...

“Benim kızım da! Benimki de!Onunkinden bin beter! Onun kızı aldatmadı, aldatıldı, şimdi ise sefalet içinde...”

Neredeyse Marta’ya koşup onu saçından tutarak yerlerde sürümek, ağzını burnunu dağıtmak ister gibi yataktan fırladı.

Kapıya iki kere usulca vuruldu.

Yerinden sıçrayarak, “Kim o?” diye bağırdı.

Kapının dışından, “Benim...” diye bir ses içini çekti.

“Defol! Kimseyi görmek istemiyorum!”

“Bir şeye ihtiyacın varsa...”

“Defol! Defol!”

Kansının yavaşça uzaklaşan ayak seslerini duydu ve onu evin diğer odalarında hayal etti. “O” neredeydi? Ne yapıyordu? Annesinin, kız kardeşinin gözlerine bakmaya, onlarla konuşmaya cesaret edebiliyor muydu? Peki ne söylüyordu? Utanmaz! Utanmaz!

Bütün gün boyu, onun düşüncesiyle, onu görebilme isteğiyle, dizlerinin üzerine çöküp yalvarsa da affetmeyeceğini bilmesine rağmen, gözlerinin önünde titreyerek ağlayışını du-yabilme arzusuyla yanıp tutuştu. Panjurları açmamıştı, bir ileri bir geri gidip gelirken panjurların aralığından sızan ışık bile gözlerini rahatsız ediyordu.

Akşamüstü küçük kızına kapıyı açmaya razı oldu. Kapıyı açtı ve tekrar yatağa döndü.

“Hemen kapa!”

Maria kapıyı hemen kapadı ve komodinin üzerine el yordamıyla bir kase çorba bıraktı.

“Kendini kötü mü hissediyorsun?”

“Hiçbir şey hissetmiyorum,” diye yanıtladı sertçe.

Maria yavaşça iç çekerek elindeki peçeteyle yatağın ucuna oturdu.

Babası karanlıkta kızını seçebilmek için dirseğinin üzerinde doğruldu.

Maria hiçbir zaman tercih edilen evlat olmamıştı. Hep Marta’nın gölgesinde, sanki sevgili ablasının zekasını, huyunu, güzelliğini daha çok göz önüne serebilmek için onun yanında bir süs eşyası gibi büyümüştü. Kimse onu umursa-mamıştı, Marta’nın cazibesi karşısında hayata baştan yenik başlamıştı; o da bundan yakınmamıştı hiç. Kimsenin sormadığı duygu ve düşünceleri hep içinde kalmıştı. Ne annesi ne de babası, artık onun da büyüdüğünün, bir kadın olduğunun farkına varmış gibi görünüyordu. Güzel değildi, hoş da sayılmazdı ama sesinden ve gözlerinden öyle bir iyilik

yayılıyor, davranışlarından öyle bir zarafet akıyordu ki, herkes onu son derece sempatik buluyordu.

Duruşunu bozmadan, “Maria,” diye seslendi kısık bir sesle babası.

Maria yatağa yaklaştı ve aniden babasının güçlü kollarının arasında buldu kendini, başı babasının göğsünün üstündeydi. Böylece, daha da sıkı sarılarak, bir şey söylemeden ikisi de uzun süre ağladı.

Sonunda babası duygulanıp, “Git artık! Git!” dedi. “Bir şey istemiyorum... Yalnız kalmak istiyorum...”

Maria, beklemediği bu şefkat gösterisinin hâlâ şaşkınlığı içinde, titreyerek ona denileni yaptı.

iV

Maria, Marta’ya genç kızlığında kullandığı odasını geri vermişti. Odada her şey yerli yerindeydi, Maria kendine ait hiçbir şey koymamıştı odaya.

Kapaklarında eski kır manzaraları bulunan ve üzerinde oluşan patinanın daha da güzelleştirdiği o küçük dolap halâ oradaydı . Büyükannesinin uzun zaman önce yanmış ve çatlamış oymalı küçük dikiş masası da hâla yerindeydi. Bir akşam o masanın üzerine lambayı düşürmüştü, hatta alevin eteklerine sıçramasına ramak kalmıştı. İşte, pirinç yatağın yanında camdan su kutsama kasesi ve altında rengi solmuş pembe kurdelesiyle hurma dalı da hfila oradaydı.

O kasede kutsanmış su var mıydı? Elbette. Maria dinine son derece bağlıydı!

Siyah oval çerçeve içinde içbükey bir levhayla korunan fildişinden *Ecce Homo'* heykelciği yatağın başucundaydı. Hani bir keresinde, annelerinin aniden fenalaşması üzerine iyileşmesi için ona yalvarmaya koştuklarında, başını dikenli tacıyla onaylama anlamında ona ve Maria’ya hafifçe eğen *Ecce Homo* heykelciği.

Marta’nın hiç batıl inancı olmamıştı; yine de bir süre sonra, kız kardeşinin de kendisi gibi, o defasında *Ecce Homo* heykelciğinin başını onaylar gibi öne eğdiğini sandığını öğrendiğinde, tuhaf bir endişeyle, o işareti bir daha aklından hiç çıkaramamıştı.

Elbette, kuruntuydu hepsi! Öyleyse, şimdi niçin yatağın başucundaki o kutsal tasvire bakmak için gözlerini kaldırmaya cesaret edemiyordu bir türlü?

Gerçekten masum değil miydi yoksa? Alvignani’yi sevmiş olabilir miydi? Yok canım! Birilerinin buna cidden ina-nabileceğine ihtimal bile vermiyordu. Onun bütün kabahati, Alvignani’nin mektuplarını olması gerektiği gibi reddetmeyi becerememesinden kaynaklanıyordu. Mektuplan reddetmişti reddetmesine, ama acemice, mektuplara cevap vererek reddetmişti ... Her şeye rağmen kendini kocasına karşı hiç mi hiç suçlu hissetmiyordu.

* İsa'yı dikenlerle taçlandırılmış bir şekilde gösteren her türlü sanat eserine verilen ad. (ç.n.)

Kaçamak mektuplaşmalardan sadece Alvignani’nin ciddi bir vakasından söz ettiği bölümü ilgiyle okumuş ve duygusal içeriğiyle fazlasıyla felsefi olan ilk mektuplan arasından bu bölümü safiyane bir şekilde cevaplamıştı.

Aşk cümlelerini önemsememiş ya da zararsız ve nazik yersizliğine gülüp geçmişti. Velhasıl ikisi arasında tamamen duygusal ve neredeyse edebi bir tartışma başlamıştı. Bu yazışma yaklaşık üç ay böyle devam etmişti; kocasının onu sürüklediği yalnızlık ve boşluk içinde belki de bundan biraz hoşlanmıştı da. Mektupların şekline özen gösteriyor, tıpkı okul için yazılan bir kompozisyon gibi, cümleleri dikkatle seçiyor ve bütün kasabanın övdüğü, takdir ettiği, milletvekili seçilmesi için desteklediği ünlü avukat Alvignani gibi bir adamla bu gizli entelektüel düelloya girişebildiği için kendisiyle gurur duyuyordu.

Kocası odaya daldığında, Alvignani’nin ilk kez ona sen diye hitap etmeye cesaret ettiği mektubu okumaktaydı. Mektubu okurken öylesine sakin ve kayıtsızdı ki, ardından gerçekleşen şiddet gösterisi onu şaşırtıp korkutmuştu. Masumdu işte.

Her dürüst kadına, çirkin olmadığı takdirde, birilerinin ısrarlı bakışlarla bakması kolaylıkla mümkündü. Kadın aniden bunu fark edince etkilenebilir, güzelliğinin sezilmesinden hoşlanabilirdi. Hiçbir dürüst kadın, vicdanının derinlerinde, o etkilenme ya da hoşlanma anının günah işlemek anlamına geldiğini düşünmezdi. Bir an için başka bir yaşam, başka bir aşk fikrini hayal etmiş, içinde uyanan o bir anlık arzuyu düşlemiş olsa bile ... Sonra çevresindeki şeyler, durumunun, görevlerinin bilincine varmasını, toparlanmasını sağlar, aklını başına getirir ve her şey orada sona ererdi... Kısacık anlar! Sanki herkesin içinde tanıdığımızdan farklı bir ruha aitmiş gibi görünen tuhaf fikirler, ani çılgınlıklar, tutarsız, gizli düşünceler kıpırdamaz mıydı? Sonra bu kıpırtılar söner ve eski kasvetli gölge ya da bildik sakin ışık geri dönerdi.

İstemeden, nasıl olduğunu tam olarak bilemeden bu karışıklığın içinde bulmuştu kendini.

Alvignani’nin o ilk mektubu pencereden içeri attığını gördüğünde duyduğu korku dolu şaşkınlığından ve mektuplan engellemek için bir çözüm arayışından beri nasıl oluyor da onun gibi, dürüst bir aileden gelen dürüst, namuslu bir kadının, hiç kabahati yokken yavaş yavaş bu noktaya kadar gelebildiğine akıl sır erdiremiyordu bir türlü. O adam pencereden içeri o ilk mektubu ve sonrakileri atmakla nasıl da büyük bir düşüncesizlik yapmıştı! Bunu şimdi fark ediyor ve kendini incinmiş hissediyordu. Karşıdaki pencerelerin perdeleri hiç rahat durmuyordu. Bir o yana bir bu yana kaldırılıyor, sonra birden indiriliyordu; aniden pencerede bir gölge ya da bazı baş ve el hareketleri... O zamanlar, olgun ve saygın bir adamın kendini onun karşısında böyle şaşkın ve gülünç düşürmesine gülebi-lirdi ... Ama o adamın onu rahatsız etmesini engellemek için hangi yolu deneyebilirdi ki? Babasının itibarını zedelemeyi mi? Yoksa kocasınınkini mi? Olanlardan bıkmış, bezmişti. Buna rağmen, farkında olmadan, gözleri hep karşı pencereye takılıyordu... Bu çocukça istekten kaçıp kurtulmak için sık sık dışarı çıkıyordu. Tüm gün baba ocağında kalıyor, orada Maria’nın hep aynı eski ve hüzünlü parçayı çalmasını istiyordu.

“Ne oluyor sana böyle Marta?”

O, kanepeye gömülmüş, gözleri hülyalı, hüzünlü bir sesle, “Uzaklardayım... Uzaklarda...” diye yanıtlıyordu.

Maria gülüyordu ve şimdi Marta'nın kulaklarında kız kardeşinin o zamanki içten kahkahaları yankılanıyordu. Hatırlamaya devam ediyor, düşünceleriyle her şeyi tekrar görür gibi oluyordu. Salona annesi girip ona kocasını soruyordu.

"Her zamanki gibi" diye yanıtlıyordu annesini.

"Mutlu musun?"

"Evet."

Ve yalan söylüyordu. Kocasının davranışlanna söyleyecek sözü yoktu ama işte, ruhunun derinliklerinde, tanımlayama-dığı, düşmanca bir duygu tortulanmıştı. Şimdi değil, nişanlandığı günden beri. O zamanlar Marta henüz on altı yaşındaydı, onu başanyla okuduğu kız okulundan almışlar, Rocco Pentagora'yı nişanlısı olarak tanıtmışlardı. Anne ve babasının ukalaca düşüncelerinden bunalmış, gizliden gizliye hissettiği üzerindeki baskıyı içine atmıştı. Anne ve babası Pentagora'nın zengin, iyi bir genç ve uygun bir koca olduğunu söylüyorlardı... Evet evet, anne ve babasının bu çokbilmiş görüşlerini, vedalaştığı okul arkadaşlarına kendininkilermiş gibi tekrarlamıştı. Henüz daha çocukken birdenbire yaşlanmış, görmüş geçirmiş, olgun bir kadın olup çıkmıştı sanki.

Odanın duvarlannda hfila eskiden yazdığı notlar duruyordu: Eski okul başarıları, ailesiyle ya da arkadaşlarıyla masum parti anıları. O duvarlarda, o basit ve sevdiği eşyaların üzerinde zaman sanki donup kalmış, oradaki her şey eski kokusunu koruyor gibiydi. Marta düşünceleriyle eski çocukluk hayatına dönüyordu.

Kim bilir kaç kez, gözleri ve ruhu dalıp gitmişken, pencerelerin camlarına vuran o yağmur çisiltisini duymuş; kim bilir kaç kez, bulutlu sonbaharın sonuna ulaşmışken, yaklaşan soğuklann, kış geceleri ve özellikle sabaha karşı ürpertilerinin ruhunda yarattığı tatlı duygularla o soluk ve hüzünlü ışığı görmüştü?

Maria, ablasının sükûneti karşısında şaşırmış ona bakıyordu. Marta'nın kısa süre önce fırtına onun başının üzerinde kopmamış gibi, yaşadığı felaket karşısında takındığı şimdiki aldırmaz tavır onu derinden yaralıyordu,

neredeyse gözlerine inanamıyordu. “Babamın onun yüzünden ne hale düştüğünü umursamıyor bile!” diye düşünüyordu Maria. Ablasını görmek istediği gibi, yani eve döndüğü ilk günlerdeki gibi derin üzüntü içinde, tesellisiz, yalnız ve gururu kırılmış vaziyette görememenin üzüntüsüyle dokunsalar ağlayacaktı.

Gerçekten de Marta ağlamıyordu artık. Annesine en ufak ayrıntısına, en gizli ve mahrem duygularına varıncaya kadar her şeyi anlattıktan sonra, kocasının değilse de en azından babasının ona hak vermesini, tüm kasabaya karşı kocasının onu evden kovarak maruz bıraktığı cezadan çok daha ağır gelen ev hapsi yasağından caymasını beklemişti.

Böyle yaparak babası, kocasının suçlamasını kabul etmiş ve kızının şerefini onarılamaz bir biçimde lekelemiş oluyordu. Nasıl oluyordu da bunu anlayamıyordu?

Annesine tüm anlattıklarını babasına iletip iletmediğini merak içinde sormuştu ve annesi her şeyi anlattığını söylemişti.

O halde? Kararından caymamış mıydı babası?

O andan itibaren bir daha gözyaşı dökmedi. Allak bullak olmuştu; içinde sakladığı öfke soğuk bir küçümsemeye, annesinin ve kardeşinin acısı karşısında inatçı bir kayıtsızlık maskesine dönüşmüştü. Onlar babasının Marta’ya karşı körü körüne yaptığı bu haksızlığa öfkelenmek yerine, babası için üzülüyorlar, sağlığının bozulmasından onu sorumlu tutuyorlardı.

Şimdi Marta inadına, eskiden annesini ziyarete gelen konu komşuyu soruyor ve Maria tutuk tutuk cevap verince de tuhaf bir şekilde gülerek bağırıyordu:

“Elbette, artık kimse bizim evimize gelmek istemeyecek...”

Yani her şey böyle mi bitmeliydi? Dünyanın sonu gelmiş gibi, bu boğucu, karanlık, matem havası içinde, tutsak gibi mi kalmalıydı?

Tüm aile, Francesco Ajala’nın kendini kapadığı odanın en uzağındaki odalara yerleşmişti. Yatağın ayak ucunda duran koltuğa oturup kapının

eşiğinden gelen ışığa bakarak, bitişik odanın zemini üzerinde duyulan hafif ve sakınımlı ayak sesini takip eden ve parmaklarının ucunda kimin geçtiğini bulmaya çalışan Francesco Ajala'nın kulağına hiçbir ses, hiçbir gürültü ulaşmıyordu. Bu ayak sesi Marta'nınki olamazdı elbette: Ya Agata'nın, ya Maria'nın ya da hizmetçininkiydi kuşkusuz...

Bir gün, "Atölye ne olacak?" diye anımsattı kansı. "Her şeyi kaybetmek mi istiyorsun?"

"Evet, her şeyi! Her şeyi!" diye yanıtladı Francesco Ajala. "Açlıktan ölüp gidelim."

"Ya Maria ne olacak? O da senin kızın değil mi? Zavallı Maria'nın ne günahı var?"

"Ya benim?" diye bağırdı Ajala ayağa fırlayarak. "Benim ne günahım vardı? Geri dönmemi sen istedin!"

Kendine hakim olmaya çalıştı, yeniden oturdu, sonra boğuk bir sesle, "Yeğenin Paolo Sistri'yi çağırt bana," diye devam etti. "Atölyenin yönetimini ona bırakacağım. Burnu büyüklüğe yeryok artık. Marta'yla evlenmek mi istiyordu? Alsın! .Artık herkesin kansı olabilir."

"Ah Francesco!"

"Yeter bu kadar! Paolo'yu çağırt bana. Defolun!"

Bayan Agata'nın ölmüş kız kardeşinin oğlu olan Paolo Sistri'den Rocco Pentagora'nın düello haberlerini aldılar. Rocco, skandalın ertesi günü Profesör Blandino ve Madden'le beraber Alvignani'yi aramaya gitmişti. Palermo'da Gregorio Alvignani önce düelloyu kabul etmek istememiş, hatta Blandino'yu Pentagora'yı kararından caydırması için ikna etmişti; ancak Rocco o zaman herkesin gözü önünde çarpışmaya zorlamıştı onu. Sonunda düello yapılmış ve Rocco sol yanağında derin bir yara almıştı. Bir hayat kadınıyla kasabaya dönmüş, kadını evine getirmiş, Marta'nın giysilerini giymeye zorlamıştı ve şimdi, üç gündür tüm kasaba halkının kınayan bakışlarına rağmen, insanların gözü önünde arabayla onu gezmeye çıkartıyordu.

Bu haberlerden sonra bile o alçağın yakışıksız hareketlerini fark etmiyor muydu babası? O alçağın verdiği cezaya boyun eğmeye utanmıyor muydu?

Marta öfke ve kızgınlıkla titriyordu. Gitgide daha üzgün ve perişan görünen annesi ile kız kardeşinin karşısında sinirlerine hakim olmaya çalışıyordu.

Kızarmış gözlerle odaya giren kardeşine, “Maria, ağlıyor musun? Ama niçin?” diye sordu bir sabah iğneleyici bir edayla.

“Babam ... biliyorsun!” diye yanıtladı Maria zar zor.

Marta içini çekti: “Ne yapalım? Belki dinleniyordur. Dinlenmekten kimseye zarar gelmez...”

Aynanın karşısında, büstiyersiz, ayakta duruyordu. Kaplumbağa kabuğundan yapılmış saç tokasını saçlarından çıkardı ve güzel kokulu, kalın telli siyah saçları omuzlan ile çıplak kollarına döküldü. Başını geriye attı ve böylece hacimli güzel saçlarını birkaç kez salladı. Sonra oturdu. Göğsü ve sırtı arasında dağılan saçları arasından beyaz, dolgun, parlak omuzu göründü. Omuzunun üzerinde yıllarla birlikte bir yıldız gibi kürekkemiğinin üzerinde yavaş yavaş beliren morumsu bir ben vardı. Birlikte uyudukları zaman ilk kez Maria fark etmişti o beni.

“Hadi saçlarımı tara, Maria.”

v

Sırık gibi upuzun, sıska, leylek bacaklı, soluk benizli, çilli, yanakları ve çenesi üzerinde yer yer kırmızı tüyleri olan Paolo Sistri, atölyedeki işler hakkında günlük rapor vermek ve eniştesi Ajala’nın onayını almak için her akşam onlara geliyordu.

Yaklaşık yanın saat sonra eniştesinin odasından yılgın ve şaşkın bir halde çıkıyor ve merakla bekleyen teyzesi Agata’ya ve Maria’ya, kafasını bir yana bükerek her defasında aynı cevabı veriyordu:

“İyi dedi.”

Ancak, eniştesinin alaycı övgüsünün yarattığı kuşkuyla verilen onaydan ne memnundu, ne de emin. Kendini bir sandalyenin üzerine bırakıyor, içine çekebildiği kadar hava çekiyor ve sonra, başını sallayarak burun deliklerinden yavaş yavaş soluğunu bırakıyordu.

Artık işadamı olmasının verdiği ağırlıkla her türlü gönül macerasına gem vurmuştu. İlk günler Marta'nın varlığından tedirgin olmuş, sonra yavaş yavaş biraz rahatlamıştı ama yine de daha çok Maria'ya ya da teyzesine bakarak konuşuyordu. Karmakarışık, bunaltıcı sözcüklerle gün içindeki terslikleri anlatırken sandalyenin üzerinde şekilden şekile giriyor, gözlerini bir o yana bir bu yana deviriyor, terliyor ve yutkunuyordu. Çetrefilli konuşmasının her cümlesi havada kalıyor ya da ani bir hayret nidasıyla yitip gidiyordu. Tesadüf eseri başladığı cümlenin dili dolanmadan sonunu getirmeyi başarabilse bile, yeni bir cümleyi zar zor kurmadan önce o cümleyi üç-dört defa daha tekrarlıyordu.

Teyzesi onu dikkatle dinliyor, neredeyse her sözünü başıyla onaylıyor ve konuşması bittiğinde, Paolo'nun artık kimsesinin olmadığını bildiğinden sık sık akşam yemeğine kalmasını teklif ediyordu.

Paolo neredeyse her zaman teklifi kabul ediyordu. Ancak, babasına yemek götüren Maria'nın her defasında daha da üzgün dönüşüyle bölünen ve buz gibi olan o suskun akşam yemekleri çok hüzünlüydü.

Marta, gözlerinde bazen alaycı, bazen mağrur bir ifadeyle olan biteni izliyordu. Diğerlerinin içine işlemiş olan o keder, varsayılan suçuna bir sitem değil de neydi? Sık sık bir şey söylemeden masayı terk edip gidiyordu.

“Marta!”

Kendini odasına kapıyor, hiç yanıt vermiyordu. O zaman Maria, dışardan kapıyı açması ve yemeğe dönmesi için yalvarıyordu. Marta kız kardeşinin ısrarlı yalvarışlarını acı ve zevk karışımı bir duyguyla dinliyor, ne kapıyı açıyor, ne de yanıt veriyordu. Sonra Maria, boşuna yalvarmaktan yorulup oradan uzaklaşır uzaklaşmaz, ona yanıt vermediği için kendi kendine kızıyor ve ağlamaya başlıyordu. Ama pişmanlığı kocasına karşı nefrete dönüşüyordu hemen. Ah, yüreği öfkeyle kabarmışken, o anda, onu bir eline

geçirebilseydi! Huzursuz bir şekilde, ağlayarak ellerini sıkıyordu. Bu arada, o adamın meyvesiyse karnında büyümekteydi... Kısa bir süre sonra anne olacaktı! İçinde bulunduğu durum karşısında korkuya kapılıyor, bocalıyor, sarsılıyor ve o şiddetli buhran anları Marta'yı bozguna uğratıyordu.

Bazen, Paolo Sistri yemekten sonra biraz kalıyor, onlarla vakit geçiriyordu. Yemek faslı bitince o masanın etrafında cılız da olsa, yeniden aile hayatı canlanıyordu. Ama dudaklardan çıkan sesler, başa gelen felaketin eve yaydığı sessizlikten neredeyse ürkmüş gibi hüzünlü çıkıyordu. Ara sıra Maria parmaklarının ucuna basarak gizlice babasının kapısını dinlemeye gidiyordu.

Odaya geri döndüğünde, "Uyuyor," diye yanıtlıyordu merakla bekleyen annesini.

Annesi, derin acısı gözlerinde, içini çekip doğacak bebek için hazırlamakta olduğu eşyalara geri dönüyordu.

Acele etmek gerekiyordu. Şimdiye değin kimse o koşullarda doğacak olan zavallı masum yavrucak için bir şeyler hazırlamayı düşünmemişti. Yalnızca Bayan Agata'nın kocasının emriyle arkadaşlığını kestiği eski bir dostunun aklına gelmişti bu uzaktan.

Bu arkadaşının ismi Anna Veronica'ydı. Bayan Agata onunla ilk tanıştığında, ilkokul öğretmenliği yaparak geçimini sağlamaktan gururlandığı annesiyle birlikte yaşıyordu. O zamanlar, birçok delikanlı tutkulu doğasından yararlanmayı umarak ona kur yapmıştı. Ama Anna, içinde sakladığı en ateşli ve samimi aşkı verebileceği adamı beklediğinden kendini korumasını bilmişti hep. Belki birkaç demet çiçek, birkaç kısa mektuplaşma, konuşmalar ve paylaşılan hayaller, belki kaçamak birkaç öpücük... Ama hepsi o kadardı.

Yine de annesinin ölümünden sonra, uzun okul saatlerinin ardından sık sık evlerine gittiği, dikiş işlerine yardımcı olduğu, nükteli ve zeki fıkralarıyla onları neşelendirdiği için her zaman iyi karşılandığı ve sık sık yemeğe, bazen de yatıya davet edildiği zengin arkadaşlarından birinin abisinin alçakça tuzağına düşmüştü bir keresinde.

Bu ilk olay, delikanlının akrabaları tedbirli davranınca gizli tutulabilmiş, böylece kasabada duyulmamıştı. Anna lekelenen namusu ve solan hayalleri için gizliden gizliye gözyaşı dökmüş, bir süre delikanlının yanlışını düzeltmesini ümit etmişti. Aralarında o zamanlar yeni evlenmiş olan Agata Ajala'nın da bulunduğu, olaydan habersiz ya da cömert birçok arkadaşı onunla olan dostluklarını bozmamışlardı.

Ancak, birkaç yıl sonra, çiçeklerle dolu bir terası olan, havadar, mütevazı, üç odalı evine kiracı olarak gelen melankolik ve hastalıklı başka bir genç çıkmıştı bu kez de Anna'nın karşısına. Bu genç onunla evlenmek istemiş ama Anna dürüstlük adına, başından geçenleri ona itiraf etmiş ve sonra da daha önce olduğu gibi, aynı aşk oyununa izin vermek zorunda kalmıştı. Ama bu defa, sözünden cayması ve onu terk etmesinin ardından, aniden kasabadan çekip giden ırz düşmanından hamile kaldığı için skandal duyulmuştu. Neyse ki bebek doğar doğmaz ölmüştü. Anna, öğretmenlikten kovulduktan sonra, bağlanan sadaka gibi çok düşük bir maaş sayesinde o melankolik alçağın onu sürüklediği yalnızlık ve utanç içinde yaşamış, bağışlanmak için kendini dine adamıştı.

Bayan Agata, Anna Veronica'ya sık sık kilisede rastlıyor ama onu görmemiş gibi yapıyordu. Anna bunun farkına varsa da alınmıyordu. Gözlerini yukarı kaldırıyor, daha coşkulu dua ediyordu; sanki ilk bağışlama örneği olmak onun vazifesiymiş gibi, artık duaları herkes içindi, dostları için de, düşmanları için de.

Marta'nın başına gelenleri duyunca, Anna Veronica pazarları ayin sırasında Bayan Agata'ya başka gözlerle bakmaya başladı. Marta'nın hamile olduğunu biliyordu; bir gün kiliseden çıkarken hâlâ dua etmekte olan arkadaşına usulca yaklaşıp kucağına aceleyle bir bohça bırakarak, "Bu Marta için," demişti.

Bayan Agata ona seslenmek istemiş ama Anna dönüp onu eliyle selamlayarak kaçıp gitmişti. Bayan Agata bohçanın içinde tığla örülmüş birkaç dantel, nakışlı üç tane bebek önlüğü, iki tane de başlık bulmuştu. Gözleri yaşarmış ve duygulanmıştı.

Değer verdiği birçok arkadaşı skandaldan sonra ortalarda görünmemişti, ama öte yandan, bu eski dostluk kaçamak bir şekilde tekrar kenetleniyordu

işte. Gerçekten de ertesi pazar Anna Veronica'yı kilisede tekrar görmüş ve yanına oturmuştu; ayin sonrası eski anılan, olayları ve ikisinin de başından geçen üzücü hadiseleri kederle anarak uzun uzun konuşmuşlardı.

Artık Francesco Ajala odasından çıkmadığına göre, Anna Veronica eskisi gibi dikiş işlerine yardıma, onlara arkadaşlık etmeye gizlice gelemez miydi?

Evet, gelebilirdi. İşte, Anna Veronica, Ajala'nın kapandığı odanın önünden parmaklarının ucuna basarak geçiyor, sonra siyah tövbekar şalından kurtulup Marta ve Maria'ya ayrı ayrı gülümseyerek, "İşte buradayım kızlar," diyordu alçak sesle. "Yardım edilecek ne var?"

Marta, akşamlan annesi ve Anna Veronica'nın özenle yap-tıklan işi izliyor ve o kundaklara, minicik zıbınlara, yeleklere, sepete koyduk.lan başlıklara bakarken sık sık gözleri buğulanıp sessiz gözyaşlarıyla doluyordu.

Bu arada Paolo, Maria'nın atölyenin düzenini anlaması için uğraşarak, alçak sesle mersin ya da sumak kabuklarını ezmek için kullanılan değirmen taşını, sepilenen derinin yatırıldığı çukuru, dibeği anlatıyor ya da kasabada olup bitenleri bir bir tekrarlıyordu. Yakında yapılacak olan seçimlerden dertliydi. Gregorio Alvignani adaylığını koymuştu. Pentagora ailesi ise onunla savaşmak için çuvalla para harcıyorlardı. İlanlar, seçim propagandaları, mitingler, broşürler... Paolo hangi tarafı tutacağını, nasıl davranması gerektiğini kestiremiyordu; Pentagoraların yandaşı olmamak için, hiçbir zaman oyunu vermediği Alvignani'nin tarafını tutmak istemiyordu. Altmıştan fazla işçinin çalıştığı atölyenin yönetimini üstlendiği için hiçbir tarafın yandaşı olmamanın doğru olacağı görüşündeydi.

Zavallı Maria onu incitmemek için dinlermiş gibi yapıyordu; bu işkence çoğunlukla bir-iki saat devam ediyordu.

Bir akşam yatmadan önce Marta, "İddiaya var mısın? Pao-lo sana aşık," dedi gülümseyerek.

"Marta!" diye bağırdı Maria kulaklarına kadar kızararak. "Böyle şeyleri nasıl aklına getiriyorsun?"

Marta tiz bir kahkaha attı:

“Ne yaparsın? Bilmiyor musun? Düşmüş bir kadınım ben!”

“Marta! Martacığım! Allahaşkına!” diye inledi Maria yüzünü elleriyle gizlerken.

O zaman Marta onu kollarından yakalayıp hızla sarsarak öfkeyle bağırdı:

“Etrafımda gerçekleştirdiğiniz bu trajediyle beni delirtmek mi istiyorsunuz? Hepiniz buna yemin mi ettiniz? Benim çekip

gitmemi mi istiyorsunuz? Söyleyin ne olur! Gideceğim, hemen buradan gideceğim, hemen şimdi... Bırak beni, bırak... ” Kapıya doğru koştu, Maria ona engel olmaya çalışıyordu. O sırada annesini fark etti.

“Sus Marta, allahaşkına! Yavaş... Delirdin mi sen? Nereye gideceksin?”

“Aşağı, sokağa! Gerçekleri haykırmaya... Evet, delirdim, delirdim!”

“Böyle bağırma... Baban duyacak!”

“İsabet olur! Duysun! Niçin kendini oraya kapadı? Tıpkı bir kör gibi boşu boşuna kendini o karanlığa mahkûm etti, beni cezalandırıyor aklı sıra... Artık sizinle kalmak istemiyorum... Böylece mutlu mesut yaşarsınız bensiz...”

Birdenbire gözyaşlarına boğuldu. Bütün gece boyunca korkunç bir sinir buhranının pençesinde debelenirken annesi ve kız kardeşi yanından ayrılmadılar.

VI

Şimdi Marta, geniş koltuğun arkalığına yasladığı başı, koltuğun kollan üzerindeki güzel, narin elleriyle dermansız bir halde, odada bulunan eşyalara gözlerini dikiyordu uzun uzadıya ama tuhaf bir şekilde, her bir eşyanın anlamı kafasında sanki sadece şimdi netleşiyordu ve Marta tüm eşyaları inceliyor, varlıklarını neredeyse onlarla kendisi arasındaki ilişkiden soyutlayarak tasavvur edebiliyordu. Sonra gözlerini yeniden sessizce nakış işleyen annesinin, Maria’nın ve Anna Veronica’nın üzerine çeviriyor, gözkapaklannı kapatıyor ve yorgunluktan derin bir iç çekiyordu.

Böylece, hüzünlü bir bekleyiş içinde günler ağır ağır birbirini kovalıyordu.

Nihayet bir sabah, öğleden az önce doğum sancılan başladı.

Buz gibi olmuştu, alnı terden sırılsıklamdı; odada oradan oraya dolanıyor, sancısını dindirebilecek bir yer anyor ama bulamıyordu; bu sırada korkuyla ebeye ve yatağı hazırlamakta olan diğer yardımcı kadına bakıyordu. Ona yönelttikleri her mantıklı ve sakin tavsiye karşısında tüm bedeni öfkeyle titriyordu.

Yan odada, doğum yapacak olan Marta'nın durumundan çok endişelenen ebenin tavsiyesiyle çağrılan uzun boylu, solgun, sarışın genç doktor, kimseye sezdirmeden, küçük bir masanın üzerine sargı bezlerini, şişeleri, lastik hortumları, acayip biçimli aletleri özenle dizip hazırlıyordu. Hazırladığı malzemeyi dikkatle yerine koyarken her defasında, "Bu da tamam!" diyordu. Zaman zaman Marta'nın inlemesine kulak kabartıyor ve kendi kendine gülümsüyordu.

Başını sürekli bir o yana bir bu yana sallayarak, "Ölüyorum, anne!" diye inliyordu Marta. "Anne, ölüyorum! Ah, anne! Ah, anne!"

Kızının boğuk ve keskin iniltilerine yüreği parçalanan ve yanaklarından süzülen gözyaşları arasında onu sonsuz bir şefkatle tutan annesinin kolunu sıkıca kavramıştı Marta. Sanki sadece orada acısı azalacakmış gibi, odanın bir köşesine sığınmıştı her ikisi de.

Maria, Anna Veronica'yla birlikte babasının odasının yanındaki uzak bir odaya çekilmişti; Anna, Maria'nın heyecanını ve sabırsızlığını yatıştırmaya çalışıyordu.

"Ağzı süt kokulu bebecik minicik elleriyle '*Dede! Dede!* diye bağırarak o kapıyı çalmaya gelince açmasın da görelim bakalım! Bal gibi açacak... O zaman, sevgili kızım, size gelemeyeceğim ben, doğru, ama hiç önemi yok! Her akşam Tanrı'ya size o günleri göstermesi için dua ediyorum."

Aniden, göğsü bağrı açık, saçları darmadağın, sancıların ve korkunun pençesindeki Marta sendeleyerek, bağırarak ve kolları havada daldı odaya; annesi ve diğer iki kadın da peşinden... Maria ve Anna Veronica da

yerlerinden firlayıp onların arkasından koşturdular. Marta babasının odasının kapısını kafasıyla, elleriyle yumrukluyor, bağırıp yalvarıyordu:

“Baba! Aç, baba! Böyle ölmeme izin verme! Aç, baba! Ölüyorum, affet beni!”

Kadınlar, ağlayıp bağrışarak Marta’yı oradan uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Doktor kollarından tuttu:

“Kendinize gelin hanımefendi! Hadi, hadi, babanız gelecek, izin verin de sizi götürelim...”

Kadınlar çevresini sardılar, kollarından tutup onu doğum odasına sürüklediler.

Bitap düşmüş Marta’yı yastıkların üzerine dikkatlice yatırdılar.

Az sonra, babasının kapısını dinlemekten dönen Maria, allak bullak bir suratla, titreyerek annesini çağırmak için ablasının odasına girdi. Annesini babasının odasına götürdü ve tekrar kulak kabartarak, “Duyuyor musun? Duyuyor musun? Anne, duyuyor musun?” dedi. '

Kapının ardından, kızgın bir köpeğin hırlaması gibi boğuk ve aralıksız bir hırıltı geliyordu.

“Francesco!” diye bağırdı Bayan Ajala.

“Baba!” dedi Maria, ağladı ağlayacak bir halde.

Hiç cevap yoktu. Annesi titreyen elleriyle kapının kulbu-nu zorladı, faydasızdı. Bekledi. Hırıltı gittikçe artarak devam ediyordu.

“Francesco!” diye seslendi yeniden.

Ellerini çaresizce sallayarak, “Anne! Ah, anne!” dedi Maria sanki içine kötü bir his doğmuş gibi.

O zaman Bayan Ajala sağlam kapıya bir omuz attı, sonra bir tane daha, üçüncüsünde kapı açıldı.

Karanlık odada Francesco Ajala, bir kolu öne uzanmış, diğer kolu ise göğsünün üzerinde kıvnlmış, yüzükoyun yerde yatıyordu.

Annesinin ve Maria'nin tiz haykınşına doğum odasından uzun ve korkunç bir uluma yanıt verdi. Anna Veronica da, doktor da durumu anladılar, panjurlan açtılar; Francesco Ajala'nın yere uzanmış, hareketsiz bedeni, beyhude bir özenle, yatağın üzerine yastıklann desteğiyle neredeyse oturur vaziyette yerleştirildi.

“Bağırmayın lütfen, bağırmayın!” diye uyardı doktor. “Yoksa ikisini de kaybedeceğiz!”

“Öyleyse, onu kaybettik, öyle mi?” diye bağırdı Bayan Ajala.

Doktor ümitsiz bir el hareketi yaptı ve doğum odasına koşturmadan önce hizmetçiden hemen yakındaki eczaneye gidip başka bir doktor çağırmasını istedi.

Maria ağlayarak babasının alnındaki yaradan hafifçe akan kanı bir mendille siliyordu. Ah, tek sorun bu olsaydı keşke! Yine de o birkaç damla kanı durdurabilmek için tüm dikkatini ve sevgisini veriyordu, sanki babasının kurtulması yalnızca buna bağlıymış gibi. Annesi delirmiş gibiydi. Kocasının ne pahasına olursa olsun konuşmasını istiyor, onu kucaklıyor, soğumuş ve şimdiden cansız olan ellerini sıkıyordu. Francesco Ajala, gözleri kapalı, ağzı açık, benzi solmuş, boğuk boğuk hırıldamaya devam ediyordu .

Diğer doktor çıkageldi, bir gözü şehla olan, kel ve ufak tefek bir adamdı.

“Açılın! Ne var? İzin verin de göreyim ...” dedi burnu tıkalı bir sesle, ellerini kalçalanna vura vura. “Zavallı Bay Francesco! Buz gibi olmuş, buz... Karşıki eczaneden hardallı kâğıt, idrar torbası hemen... Kim gidecek? Kim koşuyor hemen? Yatağın etrafindan aynlın... Bırakın, hava alsın! Zavallı Bay Francesco...”

Kapalı kapıların ardından uzun bir haykırış duyuldu, Marta öfkeden kudurmuş gibiydi. Doktor aniden döndü, bir an için herkesin dikkati dağıldı; beklediler.

Gözyaşlarına boğulan Bayan Agata, “Zavallı kızım benim!” diye inledi sonunda.

O zaman diğer kadınlar da ağlayıp bağırdılar hep bir ağızdan. Doktor şaşkın ve bitkin bir halde etrafına bakındı, bir parmağıyla kafasını kaşıdı, sonra oturdu ve karnının üzerinde birleştirdiği ellerinin başparmaklarını birbirinin üzerinden çevirmeye koyuldu.

Ölüm döşeğindeki Francesco’nun yanaklarından bir damla gözyaşı yavaş yavaş süzülüp gri gür bıyıklarında durdu.

Hiçbir şey çare etmedi.

Francesco akşama dek can çekişti. Yatakta neredeyse oturur gibi uzanmış kocaman cüssenin son yaşam kanıtı, o tekdüze ve sürekli hınltıydı yalnızca.

Akşam vakti Bayan Agata, Marta’yı düşündü ve onun odasına yöneldi. Kapıyı açar açmaz, amonyak ve sirke kokusundan şaşkına döndü. Öyleyse, doğum gerçekleşmiş miydi?

Marta, hareketsiz ve benzi solmuş vaziyette yastıkların üzerinde yatıyordu, sanki cansız gibiydi. Lohusanın üzerine eğilmiş kadının elinde bir sargı bezi vardı; kollarını sıvamış, rengi solmuş doktor yerdeki leğene kanlı pamuk parçaları atıyordu.

Yan odayı göstererek Bayan Agata’ya, “Orada,” dedi doktor.

Bayan Agata, bir robot gibi yan odaya girmeden önce sessizce kızına baktı.

Dudaklarından değil de uzaklardan gelir gibi, ifadesiz bir tonla, neredeyse kendi kendine, “Öldü...” diye fısıldadı Marta.

Ebe, anneye pazen bir kumaşa sarılmış, mosmor, yosun kokulu, şekilsiz küçücük bir yaratık gösterdi.

“Öldü... ”

Aşağıdaki sokaktan, aceleyle düzenlenmiş ayin alayındaki kadınların çocuksu ve genizden gelen seslerinin oluşturduğu bir koro ve tiz bir çan sesi

duyuldu:

Bugün ve daima şükürler olsun Ete kemiğe bürünmüş Tanrımıza...

Kolları arasında ölü bebekle odanın ortasında diz çökerken, “Son komünyon!” dedi yaşlı ebe.

Bayan Agata çarçabuk dışarı çıktı, giriş kapısına koştu. Elindeki kutsal ekmek kabıyla, ayin giysilerini giymiş olan rahip içeri girmişti bile, onun arkasındaki korkudan cin çarpmış gibi duran bir adam sayvanlığı kapatıyordu. Kilise hizmetlisi kollarının arasında taşıdığı küçük sunakla, ölüm döşeğindeki Francesco’nun odasına doğru rahibi takip etti. Son komün-yona eşlik eden kadınlar ve çocuklar salonda diz çökmüşler, aralarında fısıldaşıyorlardı.

Francesco Ajala hiçbir şey anlamadı; yalnızca bedenine bolca kutsal yağ sürüldü ve rahip oradayken son nefesini verdi.

Sokakta, çanın tiz sesi ve kadınların tespih dualarıyla, Gregorio Alvignani’nin milletvekili seçilişini kutlamakta olan, başlarına bayraklar takılı, bağırıp çağıran kalabalığın alkışları ve uğultuları birbirine karıştı.

- VII
- Il
- XII

1

Dışlanmış Kadın'ın, 1908 yılında Treves Yayınevi tarafından yayımlanan ilk baskısında yer alan Luigi Capuana'ya ithaf mektubu, Pirandello'nun denetiminden geçen ve birincisine göre değişimlere uğrayan Bemporad Yayınevi tarafından 1927 yılındaki baskısında ve Mondadori Yayınevi tarafından 1932 yılından itibaren yapılan diğer tüm basımlarında yer almamaktadır. Mondadori Yayınevi'nden çıkan diğer basımları için bkz: 1934; 1937; 1941 (Luigi Pirandello, *Tutti i romanzi*, vol. unico, Collezione “Omnibus”); 1949 (Luigi Pirandello, *Tutti i romanzi*, 2 voli., Collezione “Omnibus”, vol. I); 1953 (Collezione “Il ponte”); 1955 (“Biblioteca

Moderna Mondadori"); 1957 (Luigi Pirandello, *Tutti i romanzi*, Collezione “1 classici contemporanei italiani”).

* • Pirandello'yu Roma sanat çevrelerine tanıtan Sicilyalı yazar, eleştirmen, ga

zeteci (1839-1915), İtalyan gerçekçiliğinin en önemli temsilcileri arasındadır. (ç.n.)

2

Francesco Berni (1497-1535). İtalyan şair ve yazar. Mektupta geçen dize için bkz. “Prefazione al commento del capitolo della primiera”, *Rime*. (ç.n.)

Calvario ya da Golgota, İsa'nın çarmıha gerildiği Kafatası Tepesi. Cefa çekilen yer. (ç.n.)

3

İtalya'da orta dereceli okullarda eğitim veren öğretmenlere *profcaore* denir. (çn.)

4

Henıy William Madden, Pirandello'nun 1889-1891 yıllan arasında Bonn Üniversitesi'nde okurken tanıdığı İrlandalı bir öğrencinin gerçek ismidir. Bu ismin seçimi, İngilizce *to madden* (çıldırmak.) fiilinin yarattığı parodiyi de içermektedir. (ç.n.)

VII

Doğumdan sonra Marta yaklaşık üç ay boyunca yaşamla ölüm arasında gidip geldi.

Anna Veronica, bu hastalık Tann'nın lütfu, diyordu. Gerçekten öyleydi de, yoksa geride kalan dul ve yetim iki zavallı mutlaka delirirdi. Alt edilemez gibi görünen bu umutsuz mücadelede, bir daha hiç gülmeyecek gibi görünen yüzleri, evin direğinin ölümünden yaklaşık iki ay sonra, Marta'nın ilk iyileşme belirtileri üzerine yeniden güldü.

Yorulmak nedir bilmeyen Anna Veronica, uykusuz geçen gecelerin ardından şimdi de her sabah, iyileşmekte olan Marta'ya işlemeli kâğıtla çevrili, altın hâlelerle bezeli, kokulu küçük aziz tasvirleri getiriyordu.

"Burada, zarfin içine, yastığın altına koydum. Seni iyileştirecekler, hepsi kutsanmış onların," diyordu.

Sonra, ayaklanna kadar uzanan tunikleri, başlarında taçları, ellerinde büyük çileyi simgeleyen hurma dallarıyla tasvir edilen kasabanın koruyucusu Aziz Cosimo ve Aziz Damiano'nun tasvirlerini Marta'ya gösteriyordu; yakında halk arasında şenlikleri kutlanacak bu mucizevi azizlere[1] Marta'nın iyileşmesi için adak adamıştı.

"Bunlar senin o bir gözü İsa'ya, bir gözü Musa'ya bakan tüysüz doktorundan çok daha işe yarar," diye ekliyordu.

Sonra daima burnu tıkalı olan doktorun sesini taklit ediyordu: *"Litiyaz harrasıyım, hanımefendiciğim!"* O da neyin nesi? *"Böbrek taşı hanımefendiciğim, böbrek taşı!"*

Marta yatağında, Anna Veronica'nın mimiklerini gözleriyle takip ederken hafifçe gülümsüyordu, Maria ve annesi de gülümsüyorlardı.

Akşamları, Anna evine gitmeden önce, Marta'nın odasında Bayan Agata ve Maria'yla birlikte tespih duasını yüksek sesle okuyordu.

Hasta Marta, yeşil kumaşla süslü kandilin hafifçe aydınlattığı odada okunan duanın mırıltısını dinliyor, dirsekleri sandalyeye dayalı, diz çökmüş üç kadına bakıyor ve sık sık Anna Veronica'nın dualarına, yakarışlarına o da eşlik ediyordu:

“Ora pro nobis.

İyileşmesine yardımcı olan o taze, tatlı ve hafif dinginlik hissi, akşamın çıkagelmesiyle kayboluyordu. Evi saran gölgelere karşı, yeşil kumaşla süslü kandilden gelen o ışık Marta'ya çok yetersiz geliyordu. Yatağında, diğer odalardan gelen ve onu kaygı dolu düşüncelere sürükleyen koyu bir keder, belirsiz bir acı, endişe ve boşluk duygusuna kapılıyor, ailesinin desteğini hissetmek için hemen bu düşünceyi uzaklaştırıyor, gözlerini tekrar ışığa dikiyordu. Diğer odaların karanlığında yok olup gitmişti babası. Orada yoktu artık babası. Hiç kimse yoktu orada... Sadece koyu bir karanlık. Doğru, babası onun kâbusu olmuştu! Şimdi o kâbustan kurtulmuştu ama ne pahasına... Bu koyu keder, belirsiz acı, boşluk ve endişe hissine daha çok babası aklına geldiğinde kapılmıyor muydu?

“Ora pro nobis."

Çoğunlukla dudaklarında bir duayla uyuyakalıyordu. Annesi onunla aynı yatağa, yanına uzanıyordu. Ancak, yalnızca kocasının acıklı ve taze hatırasından dolayı değil, bundan böyle ailenin varlığının emanet edildiği yeğeni Paolo Sistri için duyduğu endişe nedeniyle de akşamlan uyumakta bin bir güçlük çekiyordu.

Paolo, başlarına gelen felaketten sonra, eskisi gibi her akşam düzenli olarak gelmiyordu artık. Teyzesinin deri atölyesinden haber alabilmek için her defasında iki-üç kez çağırtması gerekiyordu; en sonunda gelebildiğindeyse öncekinden daha sersemlemiş ve yıkılmış görünüyordu.

Bir akşam başı sanlı bir halde çıkageldi.

“Aman Tanrım, Paolo ne oldu sana?”

Hiç. Atölyenin bir odasında, karanlıkta, birisi (belki de bilerek!) şeyi... kapamayı unutmuştu... Ne denir ona? Ha, evet... kuyuyu. İşte, kenardan

geçerken, paldır küldür aşağı düşmüştü. Neydi o tahtadan şeyin adı? Kalastan aşağı yuvarlanmıştı işte! Mucize eseri ölmemişti. Ancak, atölyede her şey yolunda sayılırdı. Ama belki, işte... artık Fransız usulü sepilemeyi denemek daha iyi olabilirdi... o tür sepilemede... şey, işte! Toz halinde kullanılıyordu... Neydi adı. .. Yeşil meşe, mantar meşesi, saçlı meşe kabuğu tozu; bizim kullandığımız usulde ise, mersin ağacı suyunda bekletilmiş meşe palamudu kullanılıyordu...

“Allahaşkına, Paolo!” diye sözünü kesiyordu teyzesi, ellerini kavuşturup. “Yenilik yapmayalım! Atölyede işler ne kadar da iyi gidiyordu rahmetlinin zamanında.”

Artık eniştesi olmadığına göre, “Hey Tannm! Ne ilgisi var şimdi?” diye yanıtlıyordu Paolo teyzesini bilgiç bilgiç. “Sözünü ettiğim başka bir şey! Çünkü... nasıl, bakın! Şey... önceleri ne kullanılıyordu? Kaynar su. Şimdi ise saf su kullanılıyor... Durun! Yeşil meşe tozuyla ya da. ..”

Bir süre daha her şeyi karman çorman edip, yeniden baştan alarak teyzesine Fransız usulü deri atölyesinin nimetlerini anlatmayı sürdürüyordu.

“Anlatabildim mi?”

“Hayır, evladım. Belki benim anlayışım kıt ama yalvarırım, dikkatli ol!”

“Her şeyi bana bırakın.”

Gerçekten de her şey ona kalmıştı. Gece gündüz, sürekli canı çıkıyordu. Gündüzleri biraz orada, biraz kireç kuyusunda kaynamaya nezaret ediyor, biraz burada havuzlarda, derilerin yıkanmasını izliyor, sonra derinin temizlenmesi, tüyden kıldan anndırılmasına bakıyor ve günleri böyle sürüp gidiyordu. Geceleri atölyenin üst katında hesap kitap işleriyle uğraşıyordu . Saat dörde doğru horozların öttüğünü duyuyordu. Teyzesi ne bilsindi? Horozlar, yeminle, sabahın dördü... O hâlâ ayaktaydı! Alnında ve burnunun üzerindeki, silse de izi kalan, hokkanın mürekkebi on parmağının hiçbirine itaat etmiyordu.

“Kolaysa gelsin kendisi yapsın bakalım teyzem!” diye oflayıp pufluyordu fütursuzca. Sanki yaptığı hesabın sonucunu tavandaki örümcek ağlarında

bulmak istermiş gibi başını büyük sandalyesinin arkalığı üzerinden sarkıtıyordu. Dikkati dağıldığında piposundan büyük bir nefes çekip dumanını tavandaki ağlara kadar üflemeye yelteniyordu: “Püff”

Bu arada, sokakta ve kocaman binada in cin top oynuyordu. Paolo’nun her oflayıp pufayışında, mumdan yansıyan titrek ışık sararmış olan çıplak duvarın üzerine düşüyor, Paolo’nun devasa gölgesi zeminde öne doğru uzuyordu.

Bir alacaklının adını anıp, “Tüü! Suratına tüküreyim...” diye duvara doğru bir tükürük savuruyordu Paolo.

Duvarda, ışıktan rahatsız olmuş gibi, uzun ince sek.iz bacağının üzerinde bir örümcek sallanarak sessiz sedasız gözlerinin önünde yürüyordu. Paolo, upkı kadınların farelerden tiksinmesi gibi, bu hayvanlardan oldum olası tiksinti duyardı. Hemen ayağa firlıyor, terliğinin tek.ini çıkarıp tabanıyla “patt!” diye örümceği eziyordu. Sonra da iğrenti dolu bir ifadeyle bir süre duvara yapışmış kurbanına gözünü dikiyordu.

Eniştesinin ölümünden sonra postu tamamen atölyeye sermişti. Orada yatıp kalkıyor, o rutubetli berbat odaya kimsenin girmesine izin vermiyordu. Yemeğini de, yatağını da kendi hazırlıyordu. Her şeyini kendi yapıyordu. Ama bir işi de yolunda gitse! Çatal bıçak bulamıyor, pişirdiği et kömür oluyordu. Bir şeyler içmek istese, şarabında yüzen damlalar buluyordu. Bardağına bu yağı da kim koymuştu böyle?

“Tüü! Lanet olsun... ”

Dili dışarıda, yüzünü tiksintiyle buruşturuyordu.

Ama bu daha bir şey değildi. Eniştesinin ölümünden bu yana atölyenin üzerindeki akbaba sürüsünü bertaraf etmekle uğraşıyordu asıl! Zavallı dul teyzesinin hakkını koruyabilmek için büyük bir gayretle didinip duruyordu. Atölyenin avlusu onun gürültülü ve şiddetli kavgalarıyla çınlıyordu ama sonunda mağlubiyeti kabul etmek ve her gelene ödeme yapmak zorunda kalıyordu. Bu arada satışlar günden güne daha çok düşüyor, borçlar ve şikâyetler gitgide artıyordu. Deri tüccarları ya siparişlerini iptal ediyorlar, ya mallan geri gönderiyorlar ya da başka atölyelerle iş yapmaya

başlıyorlardı. Her şeyden habersiz olan teyzesi, sanki her şey yolunda gidiyormuş gibi, ev giderleri için almaya alıştığı parayı her ay istiyordu, Pao-lo da durumun vehametini açıklayacak cesareti olmadığı için, hiç değilse teyzesinin parasını çıkıştırabilmek için var gücüyle çabalıyordu.

Sonunda Marta ayağa kalkmış, annesinin ve Maria’nın desteğiyle yatağın ayakucundaki koltuktan dolabın aynasına kadar birkaç adım atabilmişti.

“Ne hale gelmişim, Tanrım!”

Kolunu Maria’nın boynundan indiriyor, titrek beyaz eliyle alnındaki saçlarını hafifçe düzeltiyor ve ateşten patlamış kupkuru dudaklarına şaşkın bir acımayla bakarak gülümsüyordu. Sonra pencerenin yanındaki büyük deri koltuğa oturuyordu. Anna Veronica geliyor, ona Meryem Ana’ya adanan mayıs akşamlarındaki vesperum[2] dualarından bahsediyordu: “Kilise serin serin, gül kokularıyla misler gibi kokuyor. Sonra kutsama duası okunuyor, en sonunda da orgun eşlik ettiği ilahiler söyleniyor. Yukarıda, açık kalan geniş pencerelerden vuran güneşin altın rengi son ışıkları ve içeri girip oradan oraya uçuşan birkaç şaşkın kırlangıç, dışarıdaysa birbirini kovalayan diğer kırlangıçların çılgınca çığlıkları.”

Marta kadını ruhu bedeninden ayrılmış gibi dinliyordu.

“Seni de götüreceğiz oraya. Ay sonu gelmeden dördümüz birlikte gideceğiz. Endişelenme, iyileşeceksin.”

Marta bunu yapamayacağını söylüyordu.

“Evet, kilise evden iki adım uzaklıkta ama henüz ayakta duramıyorum...”

Mayısın üçüncü pazarı, Anna kutsal ayinden sonra kiliseden sevinç içinde koşarak döndü.

“Marta! Sana! Sana! Sana çıktı!”

Koltuğunda oturan Marta telaşla, “Ne çıktı?” diye sordu.

“Meryem Ana! Meryem Ana! Sana çıktı! Duyuyor musun? Meryem’in kızlan ilahi söyleyerek Meryem Ana’yı sana getiriyorlar. Trampeti duyuyor musun? Meryem Ana sana, evine geliyor!”

Mayıs ayında pazar günleri vaazdan ve duadan sonra Meryem Ana’nın kristal bir fanusun muhafaza ettiği ufak balmumu heykelciği için kilisede cemaat arasında çekiliş yapılırdı.

Gittikçe yaklaşan koronun ve trampetin sesini duyan Marta şaşkına dönmüştü, “Nasıl olur? Nasıl olur?” diyordu.

“Her pazar senin için bir numara çektim. Bugün içime doğmuştu. Marta’ya çıkacak diyordum. Öyle de oldu. Kilisede sevinçten öyle bir haykırdım ki, herkes bana baktı. İşte, Meryem Ana sizi ziyarete geliyor... İşte orada, orada, Kutsal Bakire!”

Göğüslerinin üzerinde mavi bir kurdelenin ucundan sarkan madalyonlar olan birkaç kız odaya girdi; pürüzlü ve kara ellerinin arasında olduğundan daha da kırılgan görünen kristal fanusun içindeki balmumundan yapılmış Meryem Ana’yı taşıyan kilise hizmetlisi de geldi. Merdivenlerde trampetin gürültülü sesi duyuldu.

Meryem Ana’yı karşılayan cemaatin coşkulu sözlerini duya duya, korodaki kız çocuklarının tümü aynı şekilde gülümsemeye alışmışlardı. Solgun, hastalıktan güçsüz düşmüş, yerinden kalkamayan Marta’yı ona fazla gelen bu heyecan karşısında afallamış görünce önce biraz şaşırdılar, sonra yanına yaklaşıp birbirinin sözlerini tekrar ederek onunla konuşmaya başladılar. Şimdi elbette iyileşecekti... Meryem Ana’nın ziyaretinden sonra.... İlaçlar, doktorlar kapı dışan...

Trampetin sesi durmuştu bu arada. Bayan Ajala trampetçi-ye birkaç kuruş sıkıştırmıştı, birkaç kuruş da kilise hizmetlisine vermişti; az sonra ev boşaldı.

Marta, solgun elleriyle fanusun ucundan tutup dizlerinin üzerindeki Meryem Ana heykelciğine bakmaya doyamıyor-du.

“Ne kadar güzel! Ne kadar güzel! Ah Meryem!”

Gerçekten de ay sonu gelmeden Marta, annesi, Maria ve Anna Veronica'yla birlikte Meryem Ana'ya şükretmek için kiliseye gidebildi.

VIII

"Kurtarıcı İsa, sana karşı işlediğim tüm günahları elçine itiraf ediyor ve senden bağışlanmayı diliyorum. Seni kolayca unutursam büyük bir sefalet olur bu yaptığım. Babam ve Kurtarıcı Mesihim, senin karşında günahkâr bir nankörüm. Şimdi günahımı biliyor, itiraf ediyor, pişmanlık duyuyorum ve senden imanla merhamet diliyorum. Ağla yüreğim, senin günahların için çile çekmiş Tanrı'nı incittiğin için. Günahlarımı bağışla Rabbim, kalbimden gelen tövbemi kabul et, kulak ver, Genovalı Azize Caterina'yla birlikte imanla tekrarladığım niyetimi lütfunla değerli kıl: Ey sevdiğim, artık ne dünya, ne günahlar, yalnızca senin kutsal emirlerine sevgi, sadakat, itaat. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına. Amin."

Haç çıkarıp dua kitabını kapatan Marta, kendinden önce günah çıkarmaya gelen yaşlı bir kadının önünde diz çöktüğü günah çıkarma hücresine kaygıyla baktı. Hücrenin düzleşmiş ve sararmış tahta kafesli bölmesi günahkârların dayadıkları alınlarının donuk izlerini taşıyordu. Marta bunu biraz iğrenerek gözlemledi ve başındaki siyah şalı neredeyse yüzüne kadar çekti. Yüzü kireç gibiydi; titriyordu.

Bomboş kilisede, her yanı sarmış serin ve keskin tütsü kokusu ile gizemli ve etkileyici bir sessizlik hâkimdi. Kutsal iç mekânın devasa sütunlara, neredeyse geniş kemerlere asılı kalmış görkemli boşluğu loş ışıkta insanın içini bunaltıyordu. Orta nefte, yıpranmış, eski mezar taşlarından dolayı eğri büğrü olmuş tozlu döşemenin iki yanında hasır sandalyeler sıralanmıştı.

Marta, o taşların birinin üzerine diz çöküp günah çıkaran yaşlı kadının sırasını ona bırakmasını bekliyordu.

Yaşlı kadının ne kadar da çok günahı vardı öyle! Ama bunlar onun kendi günahları mıydı yoksa sefaletin getirdiği günahlar mı? Kim bilir? Yaşlı rahip tahta kafesin ardından soğukkanlı bir ifadeyle kadını dinliyordu.

Marta bakışlarını döşemeye indirdi, oyalanmak için yıpranmış tasvirin bulunduğu taşın üstündeki bir kısmı yitip gitmiş olan gömütle ilgili yazıyı

okumaya çalıştı. Orada, o taşın altında, bir iskelet yatıyordu ... Artık adının ne önemi kalmıştı? Kilisenin görkemli erinci içinde, ebedi istirahat nasıl da davetkâr, güvenli ve korunaklı görünüyordu!

İki yanda sıralanan sandalyeler, narteksin üzerindeki koro yerini taşıyan kolonlara kadar uzanıyordu. Kolonların arkasında iki uzun sıra vardı . Marta kiliseye girerken sıraların birinde ellerini göğsü üzerinde birleştirmiş bir halde, yılların kuruttuğu, çukura kaçmış gözleriyle huşu içinde dua eden yaşlı bir köylü görmüştü. O pürüzlü, toprağa bulanmış eller, çenesinin altından ensesine kadar uzanan gevşek kirli derisi, o basık şakaklar, dikene benzeyen saçlarının altındaki o kırışmış alın! Yaşlı adam ara sıra öksürüyor, o öksürük nöbetleri bomboş kilisenin sessizliğinde boğuk boğuk çınlıyordu.

Yukarıdaki kocaman pencereden giren solgun ışık huzmeleri, tonozun üzerindeki büyük fresklere çarpıyordu. Gün kırlangıçların sağır eden curcunası arasında batıyordu.

Marta kiliseye Anna Veronica'nın öğüdüne uyarak gelmişti. Ancak, daha şimdiden o uzun bekleyiş sırasındaki, tıpkı bir dilenci gibi diz çökmüş hali kendisini son derece etkilemişti. Anna'daki dingin mizacının kaynağı olan tevazuyu anlayabiliyordu. Anna gerçekten düşmüştü. Bu nedenle dinde bir teselli, kilisede bir sığınak aramış ve bulmuştu. Peki ya kendisi? Vicdanı temizdi Marta'nın, kocasını saygıya layık gördüğü için değil, ona ihanet etmeyi kendine layık görmediği için kanlık görevlerini eksiksiz yapmıştı. Çeşit çeşit güzel söz karşısında bile en ufak bir ödün vermemişti. İnsanlar onu şimdi kilisede gururu kırılmış ve alçalmış halde gördüklerinde verilen cezayı kabul ettiğini ve Tanrı'nın huzurunda diz çöküp teselli ile himaye dilendiğini, çünkü artık ayağa kalkmaya ve alnı açık insanların karşısına çıkmaya hakkı olmadığını kabul ettiğini düşünmeyecekler miydi? Doğru, Anna onu günah çıkarmak için kiliseye gelmesine ikna etmişti ama bunlar için, hak etmediği ceza ya da babasının başına gelen felaket için değil, yalnızca kendisi için, Tanrı'dan nur ve huzur istemek için gelmişti. Peki, az sonra o yaşlı rahibe ne söyleyecekti? Ne için pişmanlık duymalıydı? Ne yapmıştı ki? Tüm bu cezalan, acılan, utancı, babasının ve bebeğinin başına gelenleri, evdeki daimi matemi ve belki de yann öbür gün düşecekleri yoksulluğu hak etmek için hangi günahı işlemişti? Kendini suçlamak mı?

Pişman olmak mı? İstemeden, tecrübesizliğinden bir yanlışlık yaptıysa cezasını fazlasıyla ödememiş miydi? Elbette, o rahip Tanrı'dan gelen cezayı sevgiyle ve tevekkülle kabul etmesini öğütleyecekti. Ama gerçekten Tanrı'dan mı geliyordu o ceza? Eğer Tanrı adilse, içimizi görüyorsa... O ceza daha çok insanlardandı. .. Tanrı'nın aracıları mıydı insanlar? Cezanın ölçüsünü Tanrı'dan mı alıyorlardı? Ya ruhlarının alçaklıklarından ya da dürüstlükten saptıkları için çok ileri gidiyorlardı... Cezaya düşünmeden, alçakgönüllülükle razı olmak ve affetmek mi? Afedebilir miydi? Yo! Asla!

Marta başını kaldırıp kiliseye baktı. Aniden kendini sanki orada kaybolmuş gibi hissetti. O sessizlik, o görkemli huzur, o tonozun yüksekliği ve oradaki küçük günah çıkarma hücresi ile o yaşlı, alçalmış kadın, o devinimsiz, soğukkanlı rahip, sanki bilinci kapalıyken gördüğü acımasız ve hüzünlü gerçeğin karşısında yok olan boş bir hayal gibi, hepsi birlikte allak bullak olmuş ruhundan uzaklaşıverdiler birdenbire.

Hâlâ şaşkın bir vaziyette ayağa kalktı, bacaklarını hissedemedi, başı döndü, bir elini gözlerine götürdü, diğer eliyle bir sandalyeye yaslandı. Sonra sendeleyerek kilisede ilerledi. Koro yerinin altındaki sırada, aynı pozisyonda, ellerini göğsünün üzerinde birleştirmiş, huşu içinde dua eden yaşlı adamı gördü.

Adamın görüntüsü eve kadar gözlerinin önünden gitmedi.

Ona böyle bir inanç gerekliydi! Ama böyle bir inanca sahip olması imkânsızdı. Affetmesi olanaksızdı. Kafasının, beyninin içi artık kuru bir süngere dönüşmüştü. Bu süngerden onu teselli edebilecek, bir anlık huzur verecek tek bir düşünce kırıntısı bile çıkmazdı.

Belki de bu olağanüstü bir duyguydu ama onun için gerçek bir kedere neden oluyordu; boş yere gözyaşlarında teselli arıyordu! Ah, ne kadar çok gözyaşı dökmüştü! İşte, ağlamayı bile başaramıyordu artık. Boğazında hep o rahatsız edici, bunaltıcı düğüm vardı. Etrafında gittikçe yoğunlaşan ve somutlaşan kötü bir talih görüyordu. Önceleri, bir üfleyişte dağılabilecek boş bir sisti, adeta anlamsız bir gölge gibiydi. Gitgide sertleşti, onu, evi, her şeyi ezmeye başladı; Marta artık ona karşı bir şey yapamıyordu. Bir *olay* vardı. Artık kendisinin uzaklaştıramayacağı bir olay vardı. Onun için ve herkes için çok büyük bir olay. Kendi vicdanında bütün bu olup biteni

tutarsız da bulsa, bu gölge, bu sis kaya gibi sertleşmişti. Olayın etkisini üstünden gururlu bir aldırmazlıkla silkip atacağına, onun altında en önce ezilen babası olmuştu oysa. *Olay* sonrası başkası mı olmuştu artık Marta? Yine aynıydı, kendini aynı hissediyordu. Öyle ki, çoğu zaman başına gelen felaket gerçek değilmiş gibi geliyordu ona. Şimdi Marta da sertleşiyordu, hiçbir şey hissetmemeye başlamıştı. Ne babasının ölümü için yas tutuyor, ne annesi ve kız kardeşine merhamet ediyor, ne de Anna Veronica'ya dostluk duyuyordu. Hiçbir şey hissedemiyordu!

Kiliseye dönmek mi? Ama neden? Dua ediyordu, duası dudaklarının boş bir hareketiydi sadece; sözcüklerin anlamını yakalayamıyordu. Ayin sırasında sık sık rahibin mihrabın altlığındaki ayaklarına, tuniğinin altın sırmalarına, ayin kitabının dantellerine dikkatle bakar buluyordu kendini. Sonra rahip hamursuz ile şarabı kaldırdığı zaman, yerinden oynayan sandalyelerin çıkardığı gürültüden, çanın neşeli sesinden irkilip o da ayağa kalkıyor ve diz çöküyordu. Yanındaki bazı kadınların göğüslerine vura vura, hüngür hüngür ağladıklarını görünce şaşkınlıkla onlara bakıyordu. Peki neden?

Duygu ve düşüncelerinin içinde boğulduğu bu sanrıdan kurtulabilmek için yeniden çalışmayı ya da en azından okumayı denedi. Terk ettiği kitapları yeniden açtı ve tanımlanamaz bir mutluluk hissetti. En tatlı hatıraları gözlerinin önünde yeniden canlandı. Okulunu, sınıfları, sıralan, kürsüyü yeniden gördü. İşte, art arda derslere giren öğretmenler, tenefüse çıktıkları bahçe, gürültü, kahkahalar, sevilen arkadaşlarla kol kola gezmeler. Sonra zilin çalması ve yeniden sınıfa dönüş, okul müdürü, müdüresi... yarışlar... cezalar... Masada, gözlerinin önünde bir kitap açık duruyordu: Coğrafya kitabı. Kitabın birkaç sayfasını karıştırdı. Sayfalarından birinin köşesinde bir işaret vardı ve kendi el yazısıyla şu sözler yazılıydı:

"Mita, yarın Pekin ifin yola pkıyoruz!" Mita Lumia... Marta ile bu okul arkadaşının arasında nasıl da büyük bir uçurum vardı şimdi!

Çok basit bir şeyde bile olsa, daha ileri bir seviyeye ulaşma hırsı nasıl oluyor da bazı ruhlarda gelişmiyordu?

Marta bu özelliği aşağı yukarı bütün arkadaşlarında gözlemlemişti. Bunu iyilik timsali kız kardeşi Maria'da da gözlemliyordu. Kocası da aynı

sürüdendi ve bu sürüye ait olmaktan mutlu ve mesuttu. Ah, keşke eğitimine devam etmiş olsaydı! Şimdi kim bilir nerelerde olurdu!

Tüm öğretmenlerinin ona dizdikleri övgüleri anımsadı ve... evet, *başkasının* dizdiği övgüleri de hatırladı. Alvignani, mektuplarına verdiği yanıtları övgüyle karşılamıştı. Alvignani'ye ne yanıt vermişti? Onunla kadının toplumdaki konumu üzerine tartışmıştı. .. Alvignani mektuplarından birinde, "Siz keskin duyularınızı gerçeği gözlemlemekte çok iyi kullanıyorsunuz," diye yazmıştı. Bu övgü onu çok güldürmüştü. Duyuları *kullanmak.* Belki bu doğru sözcüktü ... Çünkü Alvignani çok bilgili bir insandı. .. Ama Marta'ya göre fazla süslü yazıyordu; oysa konuştuğu zaman... Ah, böyle elleri kolları bağlı olmasa, Roma'da, Marta... Roma'da Gregorio Alvignani'nin kansı olarak, farklı ve geniş bir entelektüel çevrede, tüm bu çamurdan uzakta, çok uzaklarda...

Aniden eski coşkusuna kavuşan Marta, karşı konulamaz bir istekle başını kitaplardan kaldırmaz oldu. Ancak bu istek, yaşadığı gerçekle yüz yüze geldiğinde, karalar bağlamış annesi ve kız kardeşinin bulunduğu diğer odalara gitmek zorunda kaldığında duyulan en ufak bir kapı gıcırtısında bile yok oluveriyordu hemencecik.

Aile içinde olup bitenlerden habersizdi. Yalnızca annesi ve Maria'nın kendisine bir şeyler gizliyor gibi baktıklarını fark ediyordu. Bir duygu, bir önseziydi bu belki. Kendisinin gün boyu bir köşede herkesten uzakta kalmasından memnun değiller miydi? Onu affediyorlar mıydı? Ona acıyorlar mıydı? Annesinin sık sık ağlamaktan gözleri kıpkırmızıydı; Maria gittikçe daha çok iğne ipliğe veriyordu kendini, insanın içini acıtan, şaşkın ve üzgün bir havası vardı. Marta onu memnun etmek için, "Kiliseye gidelim mi Maria?" diye soruyordu.

Bu soru Maria için, "Babam için dua etmeye gidelim mi?" anlamına geliyor ve teklifi, her seferinde kabul ediyordu; birlikte kiliseye gidiyorlardı.

Bir öğle sonrası kiliseden çıkarken, tozlu topraklı cılız bacaklarını açıkta bırakan lime lime pis bir gömlek giymiş, yarı çıplak, san ve kirli suratlı bir çocuk yollarını kesti. Bir sadaka vermesi için yalvararak küçücük eliyle Marta'nın şalına yapıştı, bir türlü bırakmak istemiyordu. Fabrikadan aşağı düşen duvarcının oğluydu bu.

“Doğru,” diye onayladı Maria. “Dün bir iskeleden düşmüş, kolunu ve bacağını kırmış.”

“Benimle gel, benimle gel, zavallı küçüğüm!” dedi bunun üzerine Marta, yolda ilerleyerek.

Ablasına acıklı acıklı bakarak, “Hayır, Marta...” dedi Maria ama hemen vazgeçmiş ve pişman olmuş gibi gözlerini kaçırdı.

“Niyeymiş?” diye sordu Marta.

“Hiç, hiç.... Gidelim...” diye yanıtladı Maria aceleyle.

Eve vardıklarında Marta annesinden çocuğa vermek için birkaç kuruş istedi.

“Ah, kızım! Artık kendimiz için bile paramız yok...”

“Nasıl yani! ”

“Evet, evet... ” diye devam etti annesi gözyaşları içinde. “Paolo iki gündür kayıp, nerede olduğunu kimse bilmiyor... Deri atölyesi kapalı, mühürlemişler... İflas ettik! Burada bekleyin kızlar. Maria, sen anlat ona. Benim hemen avukata gitmem lazım.”

IX

Ertesi gün şafak sökmeden önce, sokakta denizcilerin göklere yükselen kaba saba bağırışları, haykırışları, korkutucu ıslıklarının oluşturduğu şiddetli bir gürültüyle irkilerek uyandılar.

Maria, karanlık odada, “*Balıkçılar*...” dedi kendi kendine iç çekerek.

Elbette, o gün kasabanın koruyucu azizlerinin bayramıydı. Bunu unutup gitmişlerdi çoktan.

Her yıl olduğu gibi bu yıl da gün doğmadan, *balıkçı* diye anılan grup, yani aralarında balıkçılıkla uğraşmayanların da dahil olduğu deniz kıyısında oturan halkın neredeyse tümü kargaşa içinde yukarı denizci mahallesinden aşağı doğru geliyordu. Eski geleneğe göre, ilk büyük çileyi denizde çeken

ve bu nedenle özellikle denizcileri himaye eden iki koruyucu azizin bir kaide üzerinde yükselen heykellerini kasaba sokaklannda taşıma onuru bu denizci mahallesinin sakinlerine verilmişti.

Böylelikle kasaba her yıl tıpkı fırtınada denizinkine benzeyen gürültülü bir istilayla uyanırdı. Sokaklar boyunca alelacele aralanan, pencerelerden uzanan çıplak kollar ile eski püskü şallara, başlıklara, başörtülerle sarılı uyku sersemi soluk suratlar bir görünüp bir kaybolurdu.

Kederli üç kadından hiçbiri yataktan kalkmayı düşünmedi. Karanlıkta gözleri açık, öylece kaldılar; rüzgârda dağılan meşalelerin dumanlan ve kızıl alevleri arasında, bembeyaz gömlekleri ve şortları, bellerine sanlı kırmızı şeritleri, başlanna dolanmış san mendilleri ve çıplak ayaklanyla sokaktaki çılgın kalabalığın görüntüsü geçti her birinin aklından. Eski mutlu günlerinde birçok kez görmüşlerdi onları.

Cehennemi kargaşa geçtiğinde sokak gecenin koyu sessizliğine geri döndü ama hemen sonra şenlendi yeniden. Yüreği hatıralarla daralan Maria yüzünü yastığına gömüp sessizce ağlamaya başladı.

Mucize kabilinden kurtulan çıplak ayaklıların ilk haykırışları işitildi:

“Ey inananlar, işte mucizelerin azizi burada!"

Bunlar, halkın tek aziz olarak kabul ettiği Aziz Cosimo ve Aziz Damiano’nun mucizesi sayesinde bir beladan ya da bir hastalıktan kurtulduklarına inanan yetişkinler, gençler, çocuklar topluluğuydu ve her yıl adak için yalınayak, *balıkçılar* gibi beyaz giyinip önlerinde omuzdan ipek bir kayışa asılı tablayla kasabada dolaşırlardı. Tablada birkaç kuruşa sattıkları iki çilekeş azizin heykelcikleri bulunurdu.

“Ey inananlar, işte mucizelerin azizi burada!"

Bu helkelcikleri satabilmek için evlere çıkarlar, adaklan gerçekleşsin diye ailelerden bağış olarak birkaç yaldızlı mum, kurdelelerle süslenmiş birkaç yavru horoz alırlardı; topladık-lan para ve bağışlan azizlerin kilisesinin tören düzenleme komitesine kuruşu kuruşuna getirirlerdi.

Mum ve horoz dışındaki adaklar, beyaz ve taranmış post-lanyla süslenmiş kuzu, koyun, koç veya rengârenk takılarla ve zengin[1] kumaşlarla süslenmiş katırlara yüklenen tahıllar gibi diğer büyük bağışlar trampet eşliğinde tantanalı bir şekilde kiliseye ulaştınlırdı.

Sabahın ilk saatlerinde, her zamanki gibi, uzun tövbekar şalıyla siyahlara bürünmüş olan Anna Veronica çıkageldi. Marta'nın hastalığında adadığı adağı yerine getirmeleri gerekliydi. Adadığı iki büyük mumu ve nakışlı örtüyü götürmeliydiler.

Marta da onunla beraber gitmeliydi. Paolo'nun kaçışından sonra, son günlerdeki kargaşa içinde, Marta'ya yaklaşan arifeyi haber vermeyi düşünememişti.

“Hadi, hadi, kızım, biraz cesaret. Adanmış adaktan dönülmez.”

İçine kapanmış, kasvetli bir sessizliğe gömülmüş olan Marta, sinirli bir şekilde yanıtladı hemen:

“Gelmiyorum... Rahat bırak beni! Gelmiyorum.”

“Nasıl!” diye haykırdı Anna. “Ne diyorsun sen?”

Sonra arkadaşına ve Maıia'ya kırgın bir şekilde baktı. “Hakkınız var, evet,” diye yanıtladı başını sallayarak. “Ama kim yardım edecek bize?”

Marta ayağa fırladı.

“Üstüne üstlük Tann'ya bir de şükran borcum olmalı, öyle mi? Beni iyileştirerek gösterdiği lütuf için ...”

Gözlerini kapayarak, “Ölmek kolay kızım,” diye iç çekti Anna Veronica. “Hayatta kalman Tann'mn bir sebepten dolayı yaşamam istediğinin işareti değil mi sence?”

Marta yanıt vermedi. Anna'mn alışılmış tatlılığıyla söylediği sözler gizli bir hissine, gizli bir düşüncesine karşılık vermiş gibiydi. Kaşlarım çatıp odasına seyirtti.

“Kafam dağıtmana da yardımcı olur,” diye ekledi Anna. Aşağıdaki sokakta kalabalık arasında büyük bir kaynaşma vardı. Deniz kıyısından, dağ köylerinden, civar köylerden, artık zar zor ilerleyebilen, kaybolmamak için beşli-altılı gruplar halinde el ele tutuşmuş insanlar akın etmişti. Kadınlar nakışlı uzun şallar ya da beyaz, mavi, siyah kumaştan kısa pelerinler, başlarında ve omuzlarında ipekli ya da pamuklu kumaştan çiçekli kocaman başörtüleri, kulaklarında iri halkalar, ucunda bir süs sarkan ya da damla şeklinde kolyeler ve broşlar takıp takıştırmışlardı; erkekler ise köylü, madenci, denizci, hepsi bir arada, gıcır gıcır yeni giysilerinin, ayaklarına büyük gelen zımbalı ayakkabılarının içinde şaşkındılar.

Marta ve şalının altına adadığı büyük mumlar ile örtüyü gizleyen Anna Veronica, hareket halindeki şaşkın ve yönsüz kalabalığın arasında mümkün olduğunca hızla ilerliyorlardı.

Sonunda kilisenin karşısındaki hıncahınç insan kaynayan meydana vardılar. Yoğun ve biteviye bir gürültü ve tarifsiz bir karmaşa vardı. Her yanda üzeri uçuşan büyük çarşaflarla örtülü barakalar bitivermişti; her birinde avaz avaz bağırışlarla şekerleme, kurutulmuş meyve ve oyuncak satılıyordu. Mucizevi çıplak ayaklıların sözlerini tekrarlayarak boyalı alçıdan ufak heykelcikler satan satıcılar, topacın ipini çekip uzatan topaç-çılar, bardak ve rengarenk lambalarla süslenmiş el arabasıyla dondurmacılar dolaşıyordu.

“Dondurma kaymak! Dondurma kaymak!”

Dondurmacının neşeli davetini, yapışkan sinek bulutu gibi el arabasının çevresini saran usandırıcı yaramazların ensesine inen şaplaklar takip ediyordu.

Satıcıların şen şakrak bağırışlarıyla, kilise kapısının önündeki merdivenler üzerinde öbeklenmiş dilenci sürüsünün usanç verici sızlanışlı teranesi hiç uyuşmuyordu. Kilise kapısının önünde biriken insan kalabalığı içeri girebilmek için itişip duruyordu. Marta ve Anna Veronica kendilerini önce kalabalığın arasında sıkışmış, sonunda da itiş kakışta adım bile atmadan, inananlar ve meraklılarla dolup taşan loş kilisenin içinde bulmuşlardı.

Orta nefin tam ortasında, o düzensiz korkunç kalabalığın darbelerine dayanabilmesi için demirden yapılmış, kocaman ve ağır kaide duruyordu.

Kaidenin üzerinde ayaklarına kadar inen tunikleri, ellerindeki hurma dalı ve demirden başlarıyla, duruşları birbirinin neredeyse tıpatıp aynısı iki azizin heykeli vardı. En dipte, nef kemerinin altında, solda, iki sütun arasındaki büyük bir masanın etrafında tören düzenleme komitesi hummalı bir çalışma içindeydi. İnananlardan adak bağışlarını topluyorlardı: En acayip ve en tuhaf belanın bertaraf edilmesini sağlayan mucizenin kabaca tasvir edildiği adak tabletleri, mihrap süsleri, mumlar, balmumundan eller, ayaklar, memeler, kollar ve bacaklar.

O yıl, düzenleme komitesinde Antonio Pentagora vardı. Neyse ki Anna Veronica masaya yaklaşmadan onu fark etti, bir an için şaşkın ve kararsız kaldı.

“Bir dakika burada bekle Marta. Ben yalnız gideyim.” Ansızın rengi solan Marta, “Niçin?” diye sordu ve bakışlarını indirip ekledi: “Nicola kilisede mi?”

Anna alçak sesle, “Babası orada. Sen burada kalsan daha iyi olur. Hemen dönerim,” dedi.

Niccolino, Marta’yla karşılaşmayı beklemiyordu. Abisiyle olanlardan sonra Marta’yı bir daha görmemişti. Gözleri yuvalarından uğramış gibi Marta’ya baktı, sonra süklüm püklüm oradan uzaklaştı ve utanç içinde kalabalığın arasına karıştı. Her zaman Marta’ya büyük bir saygı beslemiş, annesiz ve kız kardeşsiz büyüdüğünden, onun tarafından bir erkek kardeş gibi sevilmeyi arzu etmişti. Uzaktan, kalabalığı oluşturan kafaların arasında gizlenerek Marta’yı seçmeye çalıştı. Onu gördü, ona hayran hayran baktı, sonra kalabalığın içine dalıp kilisenin çıkışına kadar gözleriyle onu takip etti. Bir süre için töreni unutup gitti. Nasıl olduğunu bilemeden, kiliseden iki' koruyucu azizin kaidesinin çıkmasını bekleyen ve gitgide daha çok kalabalıklaşan tıklım tıklım meydanın tam ortasında buldu kendini. Etraftaki sıkışmış bedenlerin oluşturduğu kalabalıktan, uzanmış boyunlar, kan ter içinde yapış yapış, soluksuz kalmış suratlar yükseliyordu. Kiminin gözlerinde yalvaran, bezgin, kimininkinde ise acımasız bir ifade vardı. Tepedeki çanlar bu insan yığınının üstünde aralıksız çalıyordu ve diğer kiliselerin çanları uzaklardan yanıtlıyordu onlan.

Ansızın kalabalık hareketlendi, heykeli görebilme umuduyla, iteklenmeye, ezilmeye, havasız kalmaya aldırmadan binlerce itiş kakışla ilerledi.

“İşte o! İşte o! Çıkıyor!”

Kadınlar hıçkırıyordu, birçoğu görüşlerini engelleyen kalabalık arasında öfkeyle kımıldayarak edepsizce sövüp sayıyordu, hepsi de esriklik etkisiyle bağırıyordu. Çanlar kalabalığın bağırışlarından çıldırmış gibi çalıyordu.

Azizleri taşıyan kaide birdenbire kapıdan hızla çıktı ve bir anda kilisenin önünde durdu. O zaman binlerce boğazdan çılgınca bir haykırış yükseldi:

“Yaşasın Aziz Cosimo ve Aziz Damiano!”

Ve binlerce kol, sanki tüm halk öfke içinde umutsuz bir dalaşa tutuşmuş gibi havaya kalktı.

Az sonra dön bir yandan bağırışlar yükseldi: “Açılın! Açılın! Azizlere yol verin! Azizlere yol verin!”

Meydandaki kalabalık, azizlerin kaidesinin önünde yer açabilmek için uğraşan korumaların uzaklaştırmasıyla güçbe-la sağa sola gerilemeye başladı. İki azizin sokaklarda hızla koşarak ilerlediği biliniyordu. Sağlık dağıtan azizler oldukları ve kolera salgınında kasabayı korudukları için oradan oraya sürekli koşmaları gerekiyordu. Bu geleneksel bir koşuydu. O olmadan tören canlılığını ve özgünlüğünü yitirirdi. Ancak herkes kalabalıkta ezilip kalmaktan korkuyordu.

Kilisenin önünde tiz bir çan sesi duyuldu. O sırada balıkçılar, omuzlarda taşınması gereken kaidenin demirden kollarının olduğu yerde itişmeye başladılar. Töreni yöneten komite üyeleri tarafından zar zor yatıştırılan bu itişme, yol boyunca her etapta tekrarlanıyordu.

Dağınık saçlı, çılgına dönmüş, kan ter içindeki yüzlerce kafa ileri geri hareket ederek kaidenin kolları altına giriyordu. Yırtılmış gömlekler, şırıl şırıl ter atan suratlar, iniltiler, bunaltıcı solumalar arasında, kaidenin demir kollan altında ezilmiş omuzlar, tahtaya kuwetlice yapışmış nasırlı eller ile çıplak, kıpkırmızı güçlü kollar kördüğüm olmuştu. Yüklendikleri ağırlığın

altında, azizlerin aşkına ellerinden geldiğince çile çekebilmek için çıldıran bu kudurmuş kalabalığın her biri kaideyi kendine çekiyor ve böylece güçleri tükeniyordu; azizler vahşice bağırarak itişen kalabalığın arasında sarhoş gibi yalpalıyorlardı.

Her etapta, kısa bir koşunun ardından kimi kadınlar balkonlardan, hıncahınç dolu pencerelerden kaidenin ve kalabalığın üzerine, irili ufaklı sepetlerden inanç gereği süngerimsi esmer ekmek dilimleri atıyorlardı. Aşağıdaki kalabalık ise ekmekleri kapabilmek için birbirine giriyordu. Bu arada, kaideyi taşıyanlar şarap şişelerini kafalanna dikiyorlar, bir dikişte mideye inen bütün şarap oracıkta tere dönüşse de sarhoş oluyorlardı.

Zaman zaman azizleri taşıyan kaide olağanüstü hafif oluyordu, o zaman durdurulamaz bir hamleyle kalabalığın neşeli yaygarası arasında hoplaya hoplaya ilerliyordu. Kimi zamansa, tam tersine, dayanılmaz bir ağırlıkta oluyordu. Azizler ilerlemek istemiyor, aniden geri geri gidiyorlardı. O zaman felaket gerçekleşiyor ve kalabalıktan birkaç kişi eziliyordu. Bir anlık panikten sonra, hepsi birden cesaretlenebilmek için, “Yaşasın Aziz Cosimo ve Aziz Damiano!” diye bağırıyorlar ve olup biteni unutup yollanna devam ediyorlardı. Ancak, çoğu kez önceki noktaya gelindiğinde aniden azizleri taşıyan kaide yeniden duruyordu, o zaman tüm gözler pencerelere yöneliyordu ve kalabalık tehditlerle sövüp sayarak oradan bakanlan içeri girmeye zorluyordu. Çünkü bu, pencerelerden bakanlar arasında ya adağını yerine getirmemiş ya da kendine kötü söz söyletmiş, bu nedenle de azizlere bakmaya layık olmayan birisinin olduğuna delaletti.

Böylece, tüm halk o gün boyunca ahlak zabıtası kesiliyordu.

Marta ve Anna Veronica balkonda Agata ve Maria’nın ortasında durmuş, töreni izliyorlardı. Antonio Pentagora daha önceden kaideyi taşıyanlara işaret etmişti. Zavallı dört kadın ilk önce azizlerin yürüyüşündeki duraksamayı anlayamadılar. Azizlerin kaidesinin gerilediğini gördüler ama o manevranın onlar için yapıldığını tahmin etmediler. Kaide tekrar balkonlarının altına gelip durduğunda tüm halk, yerde kanlar içinde ezilmiş bir halde yatan zavallı bir çocuğun yarattığı üzüntü nedeniyle çileden çıkmış bir halde bağırarak, söverek, bakışlarını ve kollarını onlara doğru kaldırdı. Marta ve Anna Veronica hemen balkondan içeri kaçtılar, ardından Maria ağlayarak onları izledi. Rengi kireç gibi olan Bayan Agata, öfkeden

titreyerek panjurları öylesine hızlı kapattı ki camlardan biri tuzla buz oldu. Bu hareketi hakaret olarak kabul eden çıldırmış halkın bağırışları, küfürleri göklere yükseldi. Evlerinin altında ortalığı kasıp kavuran bu fırtınada birbirine sokulmuş dört kadın yaprak gibi titriyordu. Bu hüzünlü bekleyiş sırasında balkonun demirlerine azizlerin başlarının bir, iki, üç kez kuvvetle vurulduğunu duydular.

Her darbeyle ev sarsılıyordu.

Sonra kalabalık yavaş yavaş sakinleşti, sokakta büyük bir sessizlik oldu.

Dişleri kenetlenmiş, rengi solmuş, titreyen Marta, “Alçaklar! Alçaklar!” diyordu.

Anna Veronica yüzünü elleriyle örterek ağlıyordu. Maria ürke ürke balkona yaklaştı ve camın ardından darbelerden bükülmüş parmaklığı gördü.

Gözlerinde Niccolino’ya karşı acıyan bir bakış ve dudaklarına yerleşen her zamanki soğuk alaycı gülümsemeyle, “Bu kadarı da fazla, öyle mi?” dedi Antonio Pentagora.

Niccolino, “Alçaklık bu!”diye öfkeyle atıldı. “Utanın! Bütün kasaba dünkü skandalla çalkalanıyor. İyi iş çıkardınız!” “Aferin sana Niccolino!” diye bağırdı rahat bir tavırla An-tonio Pentagora. “Gerçekten kutluyorum seni! Soylu, cömert duygular bunların hepsi de... Aferin! Bırak da iyice kök salsınlar oğlum, zamanla göreceksin, nasıl da dal budak salacaklar topu birden ...”

Evvelsi akşam baba oğulun neredeyse birbirine girmesine ramak kaldığı şiddetli kavganın ardından, tıpkı Rocco’nun yaptığı gibi Niccolino da daha ileri gitmemek için öfkeyle oradan uzaklaşmıştı.

Antonio Pentagora yalnız kalınca başını yavaş yavaş sallayıp iç çekti:

“Ahmaklar!”

Kırmızı suratı göğsüne gömülü, gözleri kapalı, kaşları çatık bir halde uzunca bir süre düşüncelere daldı.

Başta kendi çocukları olmak üzere kimsenin ondan haz etmediğini gayet iyi biliyordu. Öyle olsundu!.. N'apalım? Elinden bir şey gelmezdi. Mutlaka böyle olması gerekiyordu. Pentagora erkekleri için geyik boynuzlarıyla mühürlü kaderlerinden kaçış yoktu. “Alaya alınmak mı, nefret edilmek mi? Nefreti yeğlerim. Kader böyleymiş!”

Ona göre, bütün insanlar kendi paylarına düşenle doğarlar. Bunun değiştirilebileceğine inanmak aptallıktı. Gençken o da şimdi oğullarının yaptığı gibi bir an için bunun mümkün olabileceğine inanmış, bunu ümit etmiş ve aldanmıştı. Tıpkı zavallı Niccolino gibi, yüreğinde soylu ve cömert duyguların

var olduğunu sanmış, onlara itimat etmişti de sonunda nereye varmıştı? Dönüp dolaşmış, boynuzlu olup çıkmıştı. Ona düşen pay buydu işte, böyle olması gerekiyordu demek ki.

Kendini böyle düşünmeye öylesine şartlamıştı ki, birisi ondan bir yardım talebinde bulunduğunda bazen duygulanıp razı olmaya kalkışsa da kendine mani oluyor, oflayıp pofuyor, sonra da dudaklarında aynı alaycı gülümsemeyle o zavallı biçareye başka kapıya gitmesini söylüyordu: Mesela insan sevgisiyle dolu şu şu adlı kişiye.

“Ona git, şekerim. İnsanlara yardım etmek için yaratılmıştır kendisi. Gördüğün gibi, doğru kişi ben değilim. Benim işim değil bu. Üstelik, yıllardır büyük bir maharetle bu işle haşır neşir olup bu işin müptelası olan o yüce gönüllü kişiyi gücendirmiş olurum. Benim meşguliyet alanım boynuzlar.”

Elinde olmadan üslubu kayıtsızlaşmıştı. Bütün bunları en doğal haliyle söylüyordu. Diğerlerinden önce davranmak ve ellerindeki kozu almak için evlilik hayatındaki talihsizliği ilk önce kendisi alaya alıyordu. Topluluk içinde sanki düşman kampının tam ortasındaymış gibi ümitsiz hissediyordu kendini. Dudaklarındaki o sırıtma, kovalanan bir köpeğin köşeye sıkıştığındaki ifadesiyle aynıydı. Neyse ki zengindi; öyleyse güçlüydü. Kimseden korkusu yoktu. Nitekim bütün halk ona yol açıyordu: Altın buzağıya yol verin![3]

“Saçmalık!”

Gelininin ona göre kaçınılmaz olan ihanetinden sonra Rocco’nun o hafifmeşrep kadınla olan yakışıksız ilişkisine sevinmişti.

“Aferin Rocco’cuğum! Bu hoşuma gitti. Şimdi tamamsın artık. Zamanla sen de göreceksin ki... Alnına dokunayım bakayım...”

Ama yo, o şapşal kaderin ona biçtiği yerde rahat durama-mıştı. Her daim suratı asıktı, kaba ve huysuzdu. Sonra aniden o canavar Francesco Ajala öldü. O zaman Rocco’nun allak bullak olan ruhu, kasabada o kudurmuş delinin yarattığı ortak acının altında ezilmiş hissetti hemencecik kendini. Dedikoduya meydan vermemek için metresinden sessiz sessiz kurtuldu ve canlı bir cenaze gibi eve döndü.

“Niye ki? Francesco Ajala’yı sen mi öldürdün sanki?”

Uzun bir süre Rocco’yu evden çıkmaya, başka şeylerle oyalamaya ikna etmek mümkün olmadı. Atlar, koşum atları ve binek atlan. Kendine tam altı tane at almıştı! On beş gün geçmeden adlarını bile anmaz oldu. “Peki, ne istiyorsun başka? ^Kafayı dağıtmak için küçük bir seyahat? Burada, İtalya’da bir yerlere ya da yurtdışına?” Yo, o da olmadı! “Kulüpte pişpirik?” Tek akşamda dokuz bin lira kaybetmişti; babası ağzını bile açmadan ödemişti hepsini.

Öyleyse yapacak başka ne kalmıştı? Koruyucu azizlerin bayramı firsat oldu: Her zehrin bir panzehiri vardır. Böylece Ajalaların balkonunun tam altında törendeki skandalın çıkması için kalabalığı kışkırttı.

Pişmanlık duymuyordu, Rocco, eti dağlanacak çıldırmış bir hayvan gibi sağa sola tekme savurarak oradan kaçıp gitti. Evet, bu zavallıya biraz fazla ağır gelmişti ama lazımdı! Zamanla sakinleşecek ve ona teşekkür edecekti.

“Bak şu deli karıya!” dedi kendi kendine Antonio Pentago-ra, evin içinde huzursuzca dolanıp duran ablası Sidora’nın aceleci homurtularından etkilenerek.

Belki de skandal haberi ablasına da ulaşmıştı. O ne düşünüyordu acaba? Antonio Pentagora’nın dediğine göre, aile boynuzlarını yakmaya çalışıp bir

türlü başaramayan, yaz kış yanan şöminenin ateşinin dışında kimse ne düşündüğünü bilemezdi onun.

Rocco, günlerce babasını uzaktan dahi görmek istemedi. Niccolino, anlayışlı bir kardeş olarak içini dökmesi için onun yanından aynlmıyordu.

“Yetmez miydi? Evden kovmak yetmez miydi? Öcümü almıştım. Yeterliydi! Yo, hayır. Bir de üstüne babası öldü. Kendimi suçlu hissettiğimi söylemiyorum ama elbette bir şekilde benim de katkım olmuştur. Bebeği öldü, kendisi de ölümden döndü, zar zor ayağa kalktı ve babam olacak o alçak onun gözleri önünde o utanç verici olayı gerçekleştirdi! O kadına neden hfila hakaret ediyor? Ona bu hakkı kim verdi? Nçak! Nçak! ”

Öfkeden ellerini ovuşturuyordu.

Bu arada haberler günden güne kötüleşiyordu. Deri atölyesi kapanmış, Paolo Sistri ortalardan kaybolmuştu (insanlar onu kasayı boşaltmakla suçluyorlardı). Yoksulluk, terk edilmiş o üç zavallı kadının kapısını çalmak üzereydi demek ki! Ne yapacaklardı? Yalnız, yardımsız, tüm kasabanın kötü gözle baktığı bu kadınlar ne yapacaklardı?

Geceleri Rocco, benzi solmuş, şiş suratı ve koca gövdesiyle ellerini sallayan Francesco Ajala’nın hayaletini görür gibi oluyordu: “*Sen iki yuvayı birden yıkıyorsun: Şeninkini de benimkini de!*” Kayınvalidesini (nişanlandıktan ilk günden beri Rocco’ya hep iyi davranmıştı), saçı başı darmadağın, perişan durumda, Marta’yı yüzünü gizler, ağlamaklı halde ve Maria’yı şaşkın şaşkın sayıklarken görüyordu: “*Bize kim yardım edecek ? Bize kim yardım edecek ?*”

Böylece, deri atölyesinin açık arttırmayla satışa çıktığını öğrendiği gün Rocco kendini zorlayıp göz göze gelmekten kaçınarak babasına onun hesabına atölyeyi satın almasını teklif etmeye gitti.

“Sen delirdin mi?” diye yanıtladı babası. “Bedavaya verseler bile almam. Hem sonra, bana bak, şimdiye kadar yaptıklanna göz yumdum. Paramı yeteri kadar sokağa attın zaten. Keriz

değilim! Üstüne üstlük bir de yardımseverlik mi? Bilirsin, bu benim işim değil. Bizim ailenin meşguliyet alanı boynuzlar.” Rocco’yu sap gibi ortada bırakıp çekip gitti.

XI

Marta, Maria ve annesi, kapının zilinin hafifçe çalındığını duyduklarında yataktan daha henüz kalkmışlardı. Maria kapıyı açmaya gitti ve gözetleme deliğinden bakınca kapının ardında bekleyen yoksul giyimli yaşlı bir adam ile iki delikanlı gördü.

“Ne istiyorsunuz?” diye sordu kararsızlıkla gözetleme deliğinden.

“Mübaşir Ziro, Don Protogene,” diye yanıtladı yaşlı adam kıvırcık kır sakallarını sıvazlayarak. “Kapıyı açar mıydınız lütfen?”

“Mübaşir mi? Kimi arıyorsunuz siz?”

Yaşlı adam ona eşlik eden iki gence, “Burası Bay Francesco Ajala’nın evi değil mi?” diye sordu.

Maria çekinerek kapıyı açtı.

“Bağışlayın küçükhanım,” dedi delikanlılardan biri. “(Don Protogene, küçükhanıma kağıdı versenize.) İşte, küçükhanım, bu kağıdı annenize gösterin. Biz burada bekliyoruz.”

O sırada Bayan Agata da kapıda göründü.

“Anne,” diye seslendi Maria, “gel bak... Ben anlamadım...” Yaşlı adam, bu kez ensesine kadar gömülmüş, eprimiş melon şapkasını başından çıkararak, “Mübaşir Ziro, Don Protogene,” diye tanıttı kendini yeniden. “Tanıştığınıza memnun olmadınız... elbette, ama... emir büyük yerden, biz sadece emir kuluyuz.”

* Don, Donna: Güney İtalya’da itibar sahibi kişilerin isimlerinin önünde kullanılan hitap şekli. (ç.n.)

Bayan Agata, adamı biraz süzdü şaşkın şaşkın, sonra kağıdı açıp okudu. Maria, çekine çekine annesine bakıyordu; yaşlı mübaşir her kelimeyi başıyla onaylıyordu. Bayan Agata yazanları iyi kavrayamayıp gözlerini kağıttan kaldırdığında, saygılı bir tonla, “Yargıcın talimatı bu. Bu ikisi de şahit,” dedi.

İki genç eğilerek şapkalarını çıkardılar.

“Nasıl olur!” diye bağırdı bayan Agata. “Bana demişlerdi ki...”

Şimdi, olanları duyunca Marta da kapıya gelmişti. Sahanlıktaki iki genç gizlice birbirini dürtüp göz kırpıyorlardı.

“Nasıl olur...” diye tekrar etti şaşkın şaşkın Bayan Agata, Marta’ya dönerek. “Avukat bana demişti ki ...”

Gençlerden tıknaz ve sarışın olanı, “Avukatlar birçok şey söylüyorlar...” diye söze karıştı, kızarmasına neden olan bir gülümsemeyle. “Bırakın işimizi yapalım hanımefendi, göreceksiniz ki...”

“Ama bizim olan...”

“Anne,” diye sözünü kesti Marta, kibirli bir şekilde. “Burada tartışıp durmak faydasız. Bırakalım girsinler. Emir almışlar, görevlerini yapmak zorundalar.”

“Büyük üzüntüyle, elbette,” diye ekledi Don Protogene, “ama maalesef. .. ”

Gözlerini yumdu, ellerini açıp dilini üstdudağına değdirdi.

“Hiç kolay değil,” dedi az sonra. “Nereden başlayalım? Eğer hanımefendi bize gösterme nezaketinde bulunursa...” “Beni izleyin,” dedi Marta. “İşte salon.”

Kapıyı açtı ve aylardır panjurları kapalı, terk edilmiş odayı aydınlatmak için diğerlerinin önünden girdi. Sonra annesine ve kız kardeşine dönüp ekledi:

“Siz gidin. Onları ben beklerim.”

İki genç mahcup mahcup birbirine baktı; hukukçu ve zaten Gregorio Alvignani'nin ayakçısı olan ve Marta'yı yakından görebilmek için yaşlı mübaşirden ısrarla şahit olarak onu götürmesini isteyen sarışın genç, uzun cılız tırnaklarına bakarak, "İnanın çok üzgünüz hanımefendi," dedi.

Marta, aynı küçümseyen yüz ifadesiyle onun sözünü kesti: "Acele edin. Faydasız konuşmalar bunlar."

Don Protogene, ceketinin iç cebinden çıkardığı kağıt, kemikten yapılmış fitilli mürekkep hokkası ve kaz tüyünü salondaki demirbaş eşyaların sayımını yapabilmek için düzenlerken etrafta sadece üzerine oturmanın nezakete sığmayacağını düşündüğü kabarık koltuklar ve sandalyeler görünce saygılı bir tebessümle Marta'ya, "Eğer hanımefendi bana bir sandalye getirme nezaketinde bulunursa... " dedi.

"Oraya oturun," dedi Marta, bir koltuğu işaret ederek. Yaşlı adam denileni yapmak için koltuğun ucuna ilişti. Titrek eliyle gözlüğünü burnunun ucuna yerleştirdi ve kağıdı kanepenin önünde duran yuvarlak sehpanın üzerine koyarak sayfanın başına ağır ağır iki l harfiyle, "Sallon," diye yazdı. İşlemi tamamlayınca kaz tüyünü kulağının arkasına yerleştirdi ve ellerini ovuşturarak Marta'ya, "Elbette bu mobilyalar burada kalacak hanımefendiciğim," dedi. "Şimdi ben öylesine üstünkörü küçük bir demirbaş dökümü hazırlıyorum sadece." "Hepsini götürebilirsiniz de," dedi Marta. "Birkaç gün içinde bu evden ayrılacağız, yeni evimize bu kadar mobilya sığmayacaktır zaten."

"Siz halledeceksiniz demek ki," diye konuyu kapadı Bay Protogene ve not etmeye başladı: "Bir piyano..."

Marta, Maria'nın birçok kez çaldığı piyanoya baktı. Derslerine olan tutkusu müzikle uğraşmasına mani olmamış, kendisi de genç kızlığında bu piyanoyu çalmıştı. Yaşlı adam ve iki genç yavaş yavaş eşyaları sayıp not aldıkça, farklı anıları anımsayarak Marta'nın bakışları bu eşyalara takılıp kalıyordu bir an için.

Bu arada, Bayan Agata'nın başlarına gelen yeni felaketi üzüntü içinde ağlayarak haber verdiği Anna Veronica da gelmişti.

“Bu da mı başımıza gelecekti? Sokağın ortasında... Ey Tannın, hiç mi merhametin yok? Şu masum yetime de mi acımıyorsun Tanrım?”

Sessizce akan gözyaşlarını annesinden saklamak için alnını pencerenin camına dayamış olan Maria’ya işaret etti.

“Marta nerede?” diye sordu Anna Veronica.

“İçerde, *onlarla* ...” diye yanıtladı Bayan Agata, gözyaşlarını silerek. “Onu bir görsen. Öylesine soğukkanlı ki, sanki söz konusu olan bizim evimiz değilmiş gibi ...”

“Agatacığım, biraz cesaret!” dedi Anna. “Tann bizi sınıyor... ”

Bayan Agata, “Yok, Tanrı değil, Anna!” diye sözünü kesti bir kolunu kavrayıp. “Tann’nın adını karıştırma! Tanrı böyle bir şey isteyemez!”

Eliyle tekrar Maria’yı işaret ederek alçak sesle ekledi:

“Ne acı! Ne acı!”

O zaman Anna Veronica onu oyalamak için yeni evden bahsetmeye başladı.

“Oradan geliyorum. Bir görsen! Işıklı, havadar üç odacık. Odalar pek de küçük sayılmaz. Ay bak, orada rahat edeceksiniz... Sonracığıma, küçük bir de terası var! Çamaşırları asmak için çok müsait, hem demir telleri de var, her köşede bir tane direk; oradan uzandığında, bak, neredeyse böyle elimizi tutabiliriz... Benim odamın penceresi tam karşınızda... Mehtaplı gecelerde...”

Anna duraksadı. Birden eski günlerden kalma bir geceyi anımsadı. Aşığı o evde oturmuştu ve birkaç gün sonra arka-daşlan oraya taşınacaklardı. Kafası karışmıştı, konuyu değiştirdi:

“Hay benim aklım! Bak şu işe... Az kalsın unutuyordum, aslında onun için gelmiştim! Size güzel bir haberim var. Evet ...” Maria’ya seslendi: “Maria! Buraya gel kızım... Hadi, şu gözyaşlarımızı silelim, ver bana bakayım o mendili. Oh, işte böyle... Aferin! Baron Troisi’nin kızının evlilik haberini vereceğim size... Eminim ki sizi hiç mi hiç ilgilendirmiyor bu haber ama

beni ilgilendiriyor canlanın, çünkü barones, inanılacak gibi değil ama kızının çeyiz hazırlıklannı burada yaptırma lütfunda bulunmuş, anlıyor musunuz? Ve işin oldukça büyük bir kısmını ben aldım. Böylece hepimize iş çıktı, Tann da bize yardım edecek. Yeni evin kısmetine!"

Tam o sırada mübaşir Ziro, kulağının arkasında kaz tüyü, bir elinde mürekkep hokkası ve kağıt, diğer elinde melon şapka, gülünç bir reveransla eşikte belirdi. "Müsaade buyurur musunuz?"

İki delikanlı onu takip ediyordu. Marta da geldi. "Buyurun, girin. Anne sen içeri git. Ah, burada mıydın Ahna? Rica etsem annemi ve Maria'yı içeri götürür müsün?" "Gördün mü?" diye sordu annesi arkadaşına, Marta'yı ima ederek. "Nasıl bu hale gelebildi böyle?"

"Nasıl yani Agata?" dedi Anna Veronica. "Hiç üzülmedi-ğine nasıl kanaat getirebiliyorsun? Belki de şimdi üzüntüsünü göstermek istemiyordur sizi yüreklendirmek için..."

"Öyledir herhalde," diye iç çekti annesi. "^ına sen de biliyorsun, burada bizimleydin. Kıyamet koparken (şimdi hâlâ evimde kıyamet kopmaya devam ediyor ya gerçi) Marta ne yaptı? Kendini odaya kapadı, sanki hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi. Bugün etrafta dolaşması, biraz bizimle ilgilenmesi mucize gibi geliyor bana... Ne yazıyor? Ne okuyor? Utanıyorum Annacığım, bazı şeylere gösterdiği tavır karşısında, inan.

Maria ve ben ışıktan tasarruf yapabilmek için erkenden yatıyoruz, o ise gece yarılarına kadar, sabahın ikisine dek ışığı açık tutuyor, çalışıp duruyor... Kendi kendime, hastalık beyninde bir araz mı bıraktı acaba diye soruyorum ... Nasıl olur diyorum, durumumuzun ne kadar fena olduğunu biliyor! .. Babası öldü, iflas ettik... Yoksulluk içindeyiz ... O ise sakin sakin bir köşeye çekilip hiçbir şey olmamış gibi nasıl okumaya devam edebiliyor?"

Ahna Veronica kadını üzüntüyle dinliyordu. Bu felakete kendisi de dahil olduğuna göre, Marta'nın tam olarak bencil olmasa da aldırmaz, hatta daha da kötüsü, duyarsız davranışlarına o da bir anlam veremiyordu.

Arkasında iki şahitle birlikte mübaşir az sonra o kapının da eşiğine gelip tekrarladı: “Müsaade buyurur musunuz?”

Üç kadın o odadan da çıktılar, böylelikle odadan odaya dolaşarak neredeyse üç gün sonra sonsuza kadar aynlacakları evden dışarı püskürtüldüler.

Eski evi üzüntüyle boşaltıp yenisine yerleştikten sonra, Anna Veronica yeni eve genç Barones Troisi’e dikmek üzere kokulu kumaşlar, yumuşak ve ince ketenler, nakışlar, kurdeleler ve danteller getirdi.

Bayan Agata, Maria’yı kendini dikiş nakışa vermiş gördüğünde gözyaşlarına zor hâkim oluyordu. Ah, Maria kendi çeyizini hazırlayamayacaktı hiç, hep böyle kalacaktı zavallı kızcağız, yetim ve yalnız, sonsuza kadar. ..

Marta, yeni evlerinde de aynı şekilde yaşamaya devam ediyordu. Ancak, artık Anna Veronica buna şaşırmıyordu: Marta, annesi ve kız kardeşiyle paylaşmamasını tembihleyerek, verdiği karan ona anlatmıştı.

Sonunda bir akşam odasından kaygıyla çıkarak haberi diğerlerine de verdi. Ertesi sabah eski okulunda başlayacak olan meslek sınavları için hazırlanmıştı. Anna Veronica biriktirdiği paralardan harcı ödeyerek onun adına başvuruda bulunmuştu.

Ahnesi ve kız kardeşi öylece kalakaldılar.

“Bırakın bunu yapayım,” dedi Marta onların hayreti karşısında sinirlenerek. “İtiraz etmeyin, lütfen...”

Sonra yine odasına çekildi.

Eski okul arkadaşlarıyla birlikte aynı sınavlara girecekti. Yani onlarla tekrar karşılaşacaktı! Onu muhabbetle karşılamalarını beklemiyordu. Meydan okuyan bir tavırla gidecekti onlarla karşılaşmaya, hatta sadece onlara değil, ertesi sabah yollarından geçeceği tüm kasabaya meydan okuyacaktı adeta. Azizlerin kutlamasının yapıldığı o korkunç gün herkesin gözü önünde onurunu kıran o kalleş insanların yüzlerine bakacaktı dosdoğru.

Marta, eski evlerinin balkonunun altında, kolları havada, şarabın ve güneşin etkisiyle çılgına dönmüş olan gürültülü kalabalığı hatırladıkça, daha çok savaşma arzusuyla doluyordu. Gerçekten de ona sürülen o alçak ve haksız lekeden daha da güçlenerek çıkacağını ve gururla, "Annemi ve kız kardeşimi yoksulluktan kurtardım. Onlar artık benim için ve benim sayemde yaşıyorlar!" duyabileceğini hissediyordu.

Yavaş yavaş bu düşüncelerle teselli buldu ve beklenen sınavın yarattığı gerginliğe gelecek hakkında yaptığı planı ekleyerek içindeki kaygıyı yenmeye çalıştı ama içindeki huzursuzluk dinmiyordu; bu huzursuzluk sınav sabahı uyandığında daha da büyümüştü, eli ayağı birbirine karışmıştı.

Artık ne yapacağını bilmez hale gelmişti. Odadaki birkaç yoksul eşyadan medet umarak etrafına bakınıyor, onları tek tek anımsıyordu. İşte elini yüzünü yıkayacağı tas oradaydı, giymesi gereken giysilerin üzerinde durduğu saldalye buradaydı. Az sonra aceleyle yapması gereken işlere koyuldu.

Saçlarını ayna olmadan elinden geldiğince itinayla tararken, ona eşlik etmek için hazırlanmış olan annesi içeri girdi.

"Ah, iyi ki geldin anne! Saçlarımı taramama yardım et, geç kaldım!"

Annesi okula gittiği sabahlarda yaptığı gibi saçlarını taramaya başladı. Taramayı bitirince kızına şöyle bir baktı. Tanrım! Onu hiç bu kadar güzel görmemişti... Onunla kasaba sokaklarına çıkacağını, insanların kötücül bakışları arasında onu okula kadar götüreceğini düşündükçe gerçekten çekiniyordu; kendi alçakgönüllü ürkek mizacı, kızının kalkıştığı işi anlamasına da, takdir etmesine de izin vermiyordu. Marta'nın güzelliği ve bakışlarındaki meydan okuyan o havanın insanların, "Bak şu yüzsüze!" demesine sebep olacağını düşünüyordu.

"Yüzün ne kadar aydınlık..." dedi kızına bakışlarını kaçırarak. "Sokakta gözlerini yere indir," diye eklemek isterdi ama yapamadı.

Sonunda merdivenlerden indiler. Maria titreyerek pencereden onları gözleriyle izlerken ana kız birbirlerine sıkıca sokulup yola koyuldular.

Bayan Agata insanların bakışlarından kaçabilmek ve görünmeden geçip gidebilmek için boyunun hiç değilse şimdikinin yarısı kadar olmasını, ona sonsuz gibi görünen sokağı bir çırpıda geçebilmeyi isterdi. Marta ise eski arkadaşlarıyla karşılaşacak olacağını düşündüğünden yolu hemen tamamlamak için acele etmiyordu.

Okula ilk onlar gelmişti.

Başını ve ellerini hararetle sallayarak içten bir hayranlıkla, “Ah güzel kızım! Nasıl olur? Yeniden mi döndünüz? Nasıl da büyümüşsünüz! Nur yüzlüm...” diye bağırdı yaşlı hademe kadın.

Yaşlı kadına iyi niyetle gülümseyerek, “Henüz kimse gelmedi mi?” diye sordu Marta, biraz mahcup bir halde.

“Kimse gelmedi daha,” diye yanıtladı beriki. “Siz her zaman ki gibi ilksiniz... Küçücükken her allahın sabahı kapıyı güm güm güm diye tekmelediğinizi anımsıyor musunuz? Yüce Tanrım, kör karanlıkta gelirdiniz... Anımsıyor musunuz?”

“Evet, evet!” Marta gülümsüyordu... “Ah, eski günler!” “Salona buyurmaz mısınız?” dedi yaşlı kadın. “Bayan Agata yorulmuşsunuzdur herhalde...”

Bayan Agata’nın yüzüne bakıp başını sallayarak iç çekti: “Zavallı Bay Francesco! Ne acı. .. Onun gibi namuslu insanlar gelmiyor artık dünyaya hanımefendiciğim! Tamam, bu konuyu kapatalım artık. Tanrı mekânını cennet eylesin! .. Bekleme salonunun kapısı kapalı sanırım. Biraz beklerseniz anahtarı alıp geleyim.”

Nazik karşılamadan hoşnut olan bayan Agata, “Ne iyi kadın!” dedi Marta’ya.

Yaşlı kadın bir dakika sonra koşarak döndü.

“Kızım Eufemia da bugün sizinle sınava girecek Bayan Marta!”

“Eufemia mı? Öyle mi? Nasıl kendisi?”

“Zavallıcık, kaç gecedir gözüne uyku girmiyor ... Azmi elden bırakmıyor... Sizin yeteneğiniz malum küçükhanım, acaba benim için ona biraz yardım edebilir misiniz? En zor sınav olduğunu söylüyorlar! Hemencecik aşağı çağırayım da s!ze eşlik etsin... İşte, bu arada siz şöyle buyurun.”

Önlüğünün ucuyla deri kanepeyi temizledi.

Salondan çıkmak üzere olan yaşlı kadına, “Eufemia çalışıyorsa rahatsız etmeyin,” dedi Marta.

“Yok canım!” dedi yaşlı kadın başını çevirmeden.

Eufemia Sabetti, ondan en az altı yaş büyük olmasına rağmen birinci sınıftan beri Marta’nın okul arkadaşıydı. Koşullan kendininkinden çok yüksek olan okul arkadaşlarıyla birlikte okulda büyümüş, annesinin bin bir özveriyle yetiştirdiği ve gurur kaynağı olan Eufemia orada kibarlaşmıştı. Belki arkadaşlarına sen diye hitap ediyor, şapka takıyor, gerçek bir “genç hanım” gibi davranıyordu ama yine de okul arkadaşlarının gözünde hademenin kızı olarak kalmıştı. Aslında bunu zavallının yüzüne söylemiyorlardı ama ya elbisesi ile şapkasına bakışlarıyla ya da bazen aralarından birinin söylediklerine kulak vermek için onu sap gibi ortada bırakmalarıyla belli ediyorlardı. Eufemia onlarla arasını bozmamak için hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi davranıyordu.

Eufemia salona girdi, arkadaşını öpmek için koşup, “Ah Marta! Bu ne güzel tesadüf!” diye bağırdı içtenlikle. Bayan Agata’yı gülümseyerek selamladı ve Marta’nın yanına, kanepeye oturdu. “Bu ne güzel tesadüf!” diye tekrarladı. “Nasıl yani? Tekrar aramıza mı döndün? Sınavlara mı gireceksin?”

Üzerindeki siyah desenleri olan sütlü kahverengi giysiler içinde sönük, esmer, zayıfça bir kızdı. Konuşurken her tarafi. titriyordu, parlak küçük gözlerini örten gözkapaklannı sürekli kırpıyordu. Güldüğünde üst dişeti ve bembeyaz dişleri görünüyordu.

Rahatsız edici sorular şimdiden başlıyordu. Ölçülü olanlara elinden geldiğince cevap vermeye çalışsa da, Eufemia’nın gözlerinde kalan sorular karşısında Marta’nın seçtiği kelimeler samimi olmaktan uzaktı.

Bayan Agata ayağa kalktı.

“Ben eve döneyim, Marta. Seni arkadaşınla baş başa bırakayım. Hadi cesaret kızlar!”

Bekleme salonundan çıkarken avluda, aralarında Marta’nın eski arkadaşlarından birkaçını tanıdığı, şık yazlık giysiler içinde bir grup genç kız gördü. Bayan Agata geçerken birden susup bakışlarını kaçırdılar. Hiçbiri onu selamlamadı. İçlerinden sadece birisi, Mita Lumia, onu başıyla hafifçe selamladı.

Yaşlı hademe kadın Marta’nın gelişini onlara haber vermişti.

“Yüzsüzlüğün dikalası!” dedi içlerinden birisi.

“Kendi adıma, ben içeri girmeyeceğim,” diye açıklıyordu bir diğeri.

Bir üçüncüsü, “Niçin geldi aramıza?” diyordu.

Diğerleri gibi küplere binmese de onun da siniri bozulan Mita Lumia, “Elbette sınavlar için. Engelleyecek haliniz yok ya?” diye yanıtlıyordu.

“İyi peki ama,” diyordu dördüncüsü, “yanına asla oturmam, müdürün zoruyla bile!”

Beşinci kız Mita’ya, “Onu nasıl çağıracağımızı bile bilmiyoruz daha! Pentagora mı? Yoksa Ajala mı?” diyordu.

Durumdan sıkılmış olan Mita Lumia, “Allahaşkına, eskiden olduğu gibi Marta deyin, olup bitsin!” diye yanıtladı.

Bu sırada Marta, dudaklarında acı bir gülümsemeyle, “Kim bilir hakkımda ne konuşuyorlar...” diyordu Eufemia Sabetti’ye.

“Bırak istediklerini söylesinler,” diye yanıtladı Eufemia.

Gruptan dört kız içeri daldı ve gözlerini kaçırarak koşa koşa salonu geçti.

Eufemia Sabetti’nin ona eşlik etmesine minnettar da olsa, Marta yine de yanında olmasından ötürü küçük düşmüş hissinden kendini alamıyordu. Kendisi için olmasa da, o dedikoducular için onunla, yani hademenin kızıyla beraber görünmekten rahatsızdı.

Ayağa kalktılar. Bu sırada yavaş adımlarla Mita Lumia girdi içeri.

“ A, Marta ... Nasılsın?”

Gülümsemeye çalıştı ve zayıf bir şekilde elini uzattı.

“Sevgili Mita... ’’ diye yanıtladı Marta.

Bir süre ikisi de başka bir şey diyemeden öylece kalakaldı.

Kıskançlık bir yandan, sonuçsuz entrikalar, suya düşmüş hayaller öte yandan, yenilgilerine bir gerekçe olarak kolayca bir iftira uyduruverdiler.

Besbelliydi!

Marta Ajala, hazırlık sınıflarında vekil öğretmen kadrosunu milletvekili Alvignani’nin “himayesi” altında olduğu için kazanmıştı sadece.

İlk günden öğrencilerin babalan okula doluştu, müdür beyle görüşmek istiyorlardı. Bu bir skandaldı! Kızlan okula gitmek istemiyorlardı. Aklı başında hiçbir baba da onları gitmeye zorlayamazdı. Ne pahasına olursa olsun, hemen bir çare bulunmalıydı.

Yaşlı müdür, vekil öğretmen adayının en yüksek notla sınavı kazandığını söyleyerek öğrencilerin babalarını okul müfettişine gönderiyordu. Kızlardan bir başkası sınavı daha iyi yapsaydı, yeni açılan sınıfiçin vekil öğretmen o olurdu. Hiçbir haksızlık, hiçbir imtiyaz yoktu...

“Bundan emin olabilirsiniz!”

Okul müfettişi Claudio Torchiara oralıydı, üstelik Gregorio Alvignani’nin yakın dostuydu. Şikâyetler ona çarpıtılarak, farklı şekilde ve farklı bakış açısıyla yansıtılıyordu. Bu utanç verici himayeyle Alvignani halkın gözünden düşmek mi istiyordu yoksa?

Müfettiş Torchiara, Alvignani'nin olayla uzaktan yakından ilgisi olmadığını, Bayan Ajala'nın öğretmenliğinin hükümet ataması olmadığını anlatmak için boş yere nefes tüketiyordu. Hadi canım şimdi! Okul müdürü olup biteni savunadursundu bakalım, gelip geçiciydi tabii o! Ama Torchiara oralıydı, hadi canım! Yakın geçmişteki skandalları unutmak için hafızasını yitirmiş olması gerekirdi...

Bayan Ajala'nın ataması gökten zembille mi inmişti sanki? Hem elini vicadanına koysundu, ya Torchiara'nın bir kızı olsaydı, kendisinden böylesine kötü söz ettiren bir kadının öğretmenlik yaptığı bir okula yollamaktan memnuniyet mi duyardı yoksa kızını? Yetişmekte olan kızlar için ne harika bir öğretmendi o öyle!

Her allahın günü daha da artan yoksulluğun altında ezilen Marta'nın evdekilerden gizlice odasına kapanıp o sınavlara hazırlanırken, farklı bir biçimde de olsa insanların neredeyse aynı alçakça ve hakaret dolu davranışıyla karşılaşacağı fikri bir an için aklına gelmiş olsaydı, belki de aniden tüm cesaretini kaybedebilirdi. Ama o zamanlar, bir yandan gençliğinin verdiği ataklıkla yeniden toparlanabilme kaygısı, öte yandan kendisi ve ailesinin çaresizce içine düştükleri yoksulluk, kendi değerinin ve annesi ile kardeşi için yaptığı fedakârlığın kutsallığının bilincinde olması ona itici bir kuvvet veriyordu. Yalnızca sınavı kazanmaya odaklanıyor, sonrasında kazandığı sınavın getirisiyle amacına ulaşacağını düşünüyordu.

Heyecan içinde verdiği haber karşısında annesi ve kız kardeşinin gösterdikleri kederli şaşkınlığın anlamını şimdi şimdi anlıyordu. Namuslu insanların onu engellemek, çıkmak için uğraştığı çamura iyice gömmek için hazırladıkları iftira henüz kulağına gelmemişti daha!

Yaşlı hademe Bayan Sabetti, üzgün bir halde, ona vaat edilen yere belediye danışmanlarından birinin yeğeni olan Breganze'nin atandığı haberini vermeye gelmişti bile.

Bu arada Rocco' Pentagora'nın vicdan azabına dönüşmeye başlayan acıma duygusu, Marta'nın öğretmenlik yapacağı hakkındaki beklenmedik haber karşısında aniden gölgelendi ve öfkeye dönüştü.

Rocco, Marta'nın kararında gereksinimlerin aciliyetini, ailesinin temel ihtiyaçlarını gidermek zorunluluğunu görmemişti. Kendisi onların ihtiyaçlarını gizlice gidermeyi tek.lif etmişti zaten. Marta'nın bu kararında, "Kendime ve aileme yeterim ben. Sizin cezanız umurumda değil," dercesine tüm insanlara karşı küçümseyen ve cesur bir edayla başkaldırma isteğini görmüştü yalnızca. Kendini bir kenara itilmiş hissetti; sadece önemsenmemiş değil, kansı tarafından küçümsenmiş ve alaya alınmış hissetti. Büyük bir öfke bürüdü içini, bu öfke özellikle karısının yapmaya niyetlendiği mesleğe karşı anlaşılamaz bir küçümseyle açığa çıkıyordu.

"Öğretmen! Öğretmen ha! Bir zamanlar kanm olan o kadın şimdi öğretmenlik yapacak ha!"

Sanki Marta'nın öğretmenlik yapması onun adını lekelemek anlamına geliyormuş gibi bir türlü huzur bulamıyordu.

Bu işi yapmasını nasıl engellemeliydi peki? Kendisini nasıl hatırlatmalıydı? Onu önemsememe ihtimalinin olmadığını, aralarındaki bağı koparamayacağını, sadık kalmadığı bir ilişkisinin ağır yükünden kurtulamayacağını nasıl hissettirmeliydi ona?

Huzursuzluğ. giderek artıyordu ... Yeni bir skandal mı yaşanmalıydı? Yeni bir intikam mı alınmalıydı? İşi, karısına yazılan mektuplan yayımlayarak, Marta ve Alvignani arasında varsayılan ilişki hakkındaki iftirayı yeniden canlandırmaya kadar vardırmak mı gerekiyordu? Yo, yo! Komik duruma düşecek olan açıkça kendisi olurdu. Zaten kasaba ahalisi bu utanç verici ilişkiye inanıyordu; iftirayı desteklemek, onu da, bir başkasını da takmayan kansı üzerindeki güçsüzlüğünü ortaya çıkarmaktan başka işe yaramazdı. Hatta o iftirayı önlemenin bir yolunu bulmak en iyisiydi. Evet... ama nasıl? O anlarda kâh Alvignani'ye duyduğu öfkeden, kâh hiddetten, kâh yaralanan aşkından, kâh yüce gönüllüğünden, karşıt düşünceler aniden bir belirip bir kayboluyordu.

Ne yöne gideceğini bilmeden evden dışarı çıkıyordu. Birdenbire kendini kasabanın kenar mahallelerinde, Francesco

Ajala'nın deri atölyesinin yakınlarında buluyordu. Buralara kadar ne yapmaya gelmişti? Ah, onu bir görebilseydi ... Eski evleri işte oradaydı...

Mana artık daha aşağılarda, kiliseden ötede oturuyordu... Işıkları tek tük yanan birkaç balkona kaçamak bakışlarla bakarak ihtiyatla ilerliyordu. Issız sokakta uzaktan gelen ilk ayak sesinde o civarda görülmemek için gerisingeri eve dönüyordu.

Ama enesi gün sil baştan başlıyordu.

Marta'yı tekrar görebilme, daha doğrusu Marta tarafin-dan görülme arzusunun sebebi neydi? Kendi de bilmiyordu. O gün kilisede Niccolino'nun gördüğü gibi, siyahlara bürünmüş hayal ediyordu onu.

“Biliyor musun, eskisinden daha güzel!

Ancak, Marta elbette ona bakmayacak, onu uzaktan fark eder etmez hemen gözlerini kaçıracaktı. Yolunu kesmek mi? Onunla konuşmak mı? Düpedüz delilik! İnsanlar ne düşünürdü sonra? Hem Mana'ya ne diyecekti ki?

Bu ruh haliyle bir sabah Anna Veronica'nın evine gitti.

Onu karşısında, beti benzi solmuş, allak bullak olmuş görünce Anna donakaldı.

“Ne istiyorsunuz benden?”

“Rahatsız ettiğim için özür dilerim... Kalkmayın, lütfen. Ben kendime bir sandalye alının.”

Ancak bütün sandalyelerin üzeri çeyiz eşyalarıyla doluydu, Anna bir sandalye boşaltmak: için kalkmak zorunda kaldı.

“Ne güzel eşyalar bunlar...” dedi Rocco sıkıntıyla.

“Barones Troisi'nin,” dedi Anna.

“Kızı için mi?”

Anna başıyla onayladı, Rocco üzüntüyle alnını kırıştırıp içini çekti. Mana'nın çeyizini, kendi düğün hazırlıklarını anımsadı.

“İşte sandalye,” dedi Anna tedirginlikle.

Rocco usulca oturdu. Konuya nereden başlayacağını bilemiyordu. Bir an için sanki bir şeyin üzerine düşmesini beklermiş gibi kaşları çatılı, başı öne eğik, omuzlan çökük bir halde bekledi. Anna Veronica, hâlâ şaşkınlığın etkisinde, suratına dikkatlice bakıyordu.

Gözlerini kaldırmadan, her sözcükte dili dolanarak, “Siz, sanırım, zaten biliyorsunuzdur,” diye söze başladı en sonunda. “ Şeyin komşusu olduğunuzu biliyorum, hatta...”

Sözümü yarıda kesti; o ses tonuyla, o pozisyonda devam edemezdi. Silkindi, başını kaldırdı ve Anna’nın yüzüne baktı.

“Bakın öğretmen hanım, ben sanıyorum ki... Şey, ben insanların onun hakkında söylediklerine inanmıyorum... Marta’nın bu yeni deliliği hakkındaki...”

Hüzünlü bir tebessümle, “Yaa,” dedi Anna başını bir yana eğerek. “Siz buna delilik diyorsunuz demek?”

“Delilikten de öte!” diye yanıtladı Rocco hemen. “Bağışlayın ama...”

“İnsanların yine ne yumurtladıklarını bilmiyorum,” diye devam etti Anna. “Ama tahmin edebiliyorum ... Siz, Bay Pentagora, onlara kulak asmamakla iyi ediyorsunuz, zaten olan biteni sizden daha iyi bilen de yoktur...”

“Bundan bahsetmeyelim! Bundan bahsetmeyelim, lütfen!” diye atıldı Rocco, konunun açılmasını istemeyerek. “Geçmişten söz etmek için gelmedim.”

Anna, “Pekâlâ, öyleyse niye geldiniz? Bağışlayın ama siz inanmadığınızı kendiniz söylüyorsunuz...” diye eklemeye yeltendi.

“Neye? İnsanların ne söylediğini biliyor musunuz?” diye sordu sinirli bir ses tonuyla Rocco. “Alvignani’yle olan mektuplaşmanın devam ettiğini... İşte!”

“Devam ettiğini mi?”

“Evet efendim. Bunu niye söylüyorlar? Marta’nın kendini göstermek için yanıp tutuşma arzusundan! Nasıl olur da... Sen alnındaki lekeyi bilmene, ne halt ettiğini bilmene rağmen, bir de utanmadan sokağa çıkıp insanlann dedikodulanna meydan okuma cesaretini nasıl gösteriyorsun? İnsanlar konuşuyor... Elbette konuşacak! O işi nasıl elde ettiği hakkında...”

Anna acı bir küçümsemeyle devam etti: “Malum zaten! Günümüzde mevkiler yalnızca böyle kazanılıyor! Memleketimizin namus bekçileri yolunu yordamını kendileri öğretiyorlar... Namussuzluk yapın, çünkü zaten ... yapsanız da yapma-sanız da aynı hesap, bizim için her zaman yapmış olacaksınız. O halde Marta namussuzluk yapmadığı için aptal, değil mi? Eline ne geçti? Ona kim inanıyor?”

“Söylenenlere inanmıyorum ben, size söyledim,” dedi Rocco, daha da endişeli bir şekilde. “Yine de insanlann arkadan konuşmalannda tamamen haksız da olmadıklannı kabul ediyorum... Millet sınavın nasıl geçtiğinden ne anlasın ki? Akla entrika gelir ister istemez! Siz olaya bu yanından bakmak istemiyorsunuz hiç... İşte bu yüzden onu bağışlayabiliyorsunuz!”

“Biliyor musunuz, bağışlamakla kalmıyorum,” diye bağırdı Anna ayağa firlayarak. “Aynı zamanda onu takdir ediyorum, Bay Pentagora! Marta’yı takdir ediyorum ve ona hayranlık duyuyorum! Çünkü o zavallı kızın vicdanında, onun yüzünden haksız yere acı çeken diğerlerine karşı pişmanlık görsem de, ne bir leke ne de bir günah buluyorum Tann’nın huzurunda! Maruz kaldığı hakaretlerden, incitmelerden dolayı içinin sızladığını biliyorum, ‘Yeter artık!’ diye haykırdığını duyuyorum. Ne haldeler, biliyor musunuz siz? Yiyecek tek lokmalan bile kalmadı, biliyor musunuz? Annesine ve kız kardeşine kim bakacaktı peki? Onlan içine düştükleri yoksulluktan az da olsa kim çıkaracaktı? Ben biliyorum, bunlann zavallı Marta’ya ne fedakârlıklara mal olduğunu ben biliyorum! Yoksa sizin ve milletin hoşuna gitmesi için açlıktan ölseler daha mı iyi olurdu?

Rocco Pentagora da ayağa kalktı, allak bullak olmuş, yüzü pençe pençe kızarmıştı; parmaklarını sürekli oynatarak, mobilyalara dokunarak odanın içinde dört dönüyordu. Sonra Anna’ya yaklaştı, tehditkâr bakışlarla ellerinden kavradı:

“Dinleyin öğretmen hanım... Lütfen ona... öğretmenlik yapma sevdasından vazgeçmesini söyleyin, insanların arkasından konuşmasına meydan vermesin. . . Ailesinin gereksinimlerini, böyle söyleyin ona, ben karşılayacağım, kimseye... kimseye sezdirmeden... Babama bile, anlaşıldı mı! Francesco Ajala’nın aziz anısı üzerine söz veriyorum ona! İnanın, aşktan ötürü değil! Onur için yapıyorum, onun ve benim onurumuz için... Ona böyle söyleyin...”

Anna Veronica söylediklerini ileteceğine söz verdi ve az sonra Rocco vaat ile tembihlerini tekrarlayarak geldiğinden daha da şaşkın ve sarsılmış olarak çekip gitti.

“Onurumuz için, aşk için değil... Ona böyle söyleyin. Onur için! Anlaştık mı?”

XIII

Anna Veronica, Rocco Pentagora gider gitmez Manalara koştu.

Parmağını dudaklarının üzerine götürerek, “Marta nerede?” diye sordu Maria’ya alçak sesle.

“Odasında... Niye?”

“Sus! Sessiz ol!”

Bayan Agata’ya oturmasını işaret etti, etrafına bakındı.

“Bırakın da oturayım ... Her yanım titriyor... Ah, canlarım, bir bilseniz! Bilin bakalım kim geldi az önce bana? Marta’nın kocası!”

Maria ve annesi, şaşkın şaşkın, “Rocco mu? O mu?” diye atıldılar bir ağızdan, alçak sesle.

Anna parmağını dudaklarının üzerine götürdü yeniden. “Deliye dönmüş,” diye ekledi ellerini havada sallayarak. “Ah ne korktum! Ona halâ âşık, size söyleyeyim ben! Öyle olmasa... Dinleyin şimdi, bana geldi. Ben, diyor, insanların iftiralarına inanmıyorum, diyor...”

“Yani?” diye ağzından kaçtı Agata’nın.

“Ben de aynısını söyledim: Eh, yani? Senin söylediğini söyledim ben de. Ama o diyor ki, -bek.le!- Marta, diyor, insanların fesatlıklarına karşı öğretmen olacağım diye çıkmamalıydı, diyor, yani bu onu kızdırmış, küçük düşürmüş... Tamam işte, bana ne önerdi biliyor musunuz, canlarım? Marta’yı fikrinden caydırmamı istedi ... Sizin ihtiyaçlarınızı o karşılayacakmış insanların kötü konuşmalarına bir son vermek için.”

“Bu kadar mı?” diye iç çekti Bayan Agata duyduk.lan karşısında. “Sadece biraz parayla, dilenciye verir gibi gizliden gizliye verilen parayla insanların ağzını kapayabileceğini mi sanıyor? Yarın öbür gün paranın başka yerden geldiğini söylemeyecekler mi? Ah hem aptal hem de alçak!”

“Yo! Yo!” diye atıldı Anna. “Öyle söyleme... Adanı âşık, inan bana... Ama o it babası yok mu? Anlıyorsun, değil mi? O olduğu sürece ... Marta bir not yazmayı kabul etse...” “Kime?”

“Ona, kocasına! Yumuşatmak için, sadece o yazabilir böyle bir mektubu... Şimdi tam zamanı! ‘Çok iyi bildiğin gibi,’ diye yazmalı, ‘gerçeğin nasıl olduğunu... Bak şimdi ne hale düştüm! Hakkımda neler söyleniyor!’ Ah, keşke bu iki lafı yazsa... Zaten bana bir cevap beklediğini söyledi... Siz ne dersiniz?”

“Marta böyle bir şey yapmaz!” dedi Maria başını iki yana sallayarak..

“Bir deneyelim!” dedi Anna. “Onunla benim konuşmamı ister misiniz? Nerede şimdi?”

“Orada,” diye işaret etti bayan Agata. “Korkarım ki pek uygun bir zaman değil. ..”

“Yalnız gideyim ben,” dedi Anna ayağa kalkarken.

Marta, yüzünü yastığın üzerinde birleştirmiş olduğu kollarının arasına gizlemiş bir vaziyette yatağa uzanmıştı; kapının açıldığını duyar duymaz kollarını daha da birleştirdi, yüzünü iyice gizledi.

“Benim, Marta,” dedi Anna kapıyı usulca kapatırken. Başını kaldırmadan yatakta kıpırdanarak, “Beni rahat bırak, lütfen Anna!” diye yanıtladı Marta. “Teselli etmeye kalkma!” Anna Veronica yatağın yanına yaklaşıp yavaşça elini omzuna koydu. “Yo, yo,” diye ekledi aceleyle, “Yalnızca seni görmek istedim...”

“Kimseyi görmek, kimseyi işitmek istemiyorum şu an!” dedi Marta huzursuzlukla. “Beni yalnız bırak, lütfen!”

Anna hemen elini çekti ve, “Haklısın...” diye ekledi.

Biraz bekledi, sonra içini çekerek tekrar konuştu:

“Çok güzel ve çok kolay olurdu! İnsanların senin cesaretin, zekân ve işinle açtığın yolda ilerlemeni engellemeyeceklerini mi sanıyordun? Tüm bunlar ne işe yarar ki canım kızım? Arkanın kuvvetli olması gerekir! Koruyanın var mı? Yok... Arkan kuvvetliyse ilerleyebilirsin sadece, insan insanı kendi düşündüğü gibi yargılar...”

Marta başını aniden yastıktan kaldırıp öfkeyle, “Ama o yerin bana verildiğini söylemişlerdi!” dedi.

“Elbette,” dedi Anna, “sadece yerine getirilmeyen bu basit vaat bile yetti insanların birisi tarafından korunduğunu söylemeleri için...”

İlk önce anlayamayarak, Anna Veronica’nın gözlerine bakıp, “Ben mi?” dedi Marta. Sonra bir çığlık attı: “Ah, ben..

ben...” Devam edemedi, elleriyle yüzünü örttü, sonra patladı: “Tabii ya! Evet... evet... İnsanlar buna inanmalı! Bu yeni iftirayı yayan birileri vardır mutlaka!”

“O değil, haberin olsun. Kocan değil,” dedi Anna hemen. “Bu yüzden bana geldi, bana söylemek için.”

“Rocco mu?” diye haykırdı Marta şaşkın şaşkın, kaşlarını çatmaya çalışarak.. “Rocco sana mı geldi?”

“Evet, evet, az önce... Dedikodulara inanmadığını söylemek için!”

“Sana mı? O mu?”

Hayreti bu ziyaretin sebebini bulmasını engelliyordu hâlâ. “Ne istiyormuş?”

“Senin...” diye yanıtladı Anna, “senin şey yapmanı istiyor...”

Şimşekler çak.an gözlerle, “Ne istiyor ben sana söyleyeyim mi?” diye atıldı Marta. “Cesareti kırıldı, bir yandan pişman oldu, öte yandan... ben başımı kaldırmaya yeltendim, değil mi? O zaman o yere serildi! Tekrar başımı öne eğmeye çalışıyor. Aşağı! Aşağı! Ta beni attığı çamurun dibine! Bunu istiyor işte benden! Nefes almamamı istiyor, alnımdan, tam şuramdan damgaladığını sandığı lekeyi silemememi istiyor! Bunu istiyor işte! Ah elbette, ona bu zevki verirsem eğer, tıpkı istediğinde ayağıyla ezebileceği bir kurbağa gibi çamurun içine saplanıp kalırsam, ona bu zevki verirsem, biliyor musun? Bana ve aileme bakabilir, yiyecek ve giyeceğimizi karşılayabilir de ...” Anna şaşkın ve acı dolu gözlerle baktı Marta’ya.

“Bunu istemiyor mu? Söyle hadi?” diye sıkıştırdı onu Marta. “Bildim değil mi? Bana mı anlatıyorsun onu? Aklından geçenleri kitap gibi okurum ben onun!”

“Şayet bu olup bitenleri ona yazsan ...” dedi Anna ürkek bir şekilde.

“Ben mi? Ona mı?”

“Bir cevap bekliyor...”

“Benden mi?” dedi Marta küçümseyerek. “Ona yazmak mı? Ona yazmaktansa, bak, mademki onlar için makbule geçmedi... Annem ve Maria yaşayabilmek için benimle birlikte aşağılanmak zorundalar mademki... Roma’ya ... başka birine yazanın ben de...”

“Hayır, Marta!” diye üzüntüyle bağırdı Anna.

Marta, “Yo, yo...” diye sözünü geri aldı hemen, kendini tekrar yatağa attı, yüzünü yastığa gömdü. “Yo ... Biliyorum! Açlıktan ölürüm daha iyi...”

Anna Veronica ne söyleyeceğini bilemedi. Yatağın üzerindeki hıçkırıklarla sarsılan o genç bedeni acıyan gözlerle okşadı, bacağının üzerinde sıyrılmış

olan elbisesinin ucunu eliyle düzeltti.

İç çekerek odadan çıktı.

Onu görünce ne Bayan Agata ne de Maria bir şey sordu. Üçü birden uzun süre gözleri boşluğa takılı, suskun kaldılar.

Sonunda Anna, “Müfettiş Torchiara’ya gitsen nasıl olur?” diye önerdi.

Bayan Agata, “Ne yapmaya?” der gibi ona baktı.

“Bu bir haksızlık,” diye ekledi Anna. “Torchiara sana bir şeyler söyleyecektir... Ne dediğini duymak için... Böyle devam edebilir misiniz?”

Gerçekten de Marta iki gündür ağzına neredeyse hiçbir şey koymadan öylece yatıyordu.

“Ne söylemesini istiyorsun ki?” diye iç çekti Bayan Agata. “^Artık iş başkasına verildi...”

“Ama Marta’ya önceden söz vermişlerdi!” dedi Anna. “Sana izah edecektir... Yo, biliyorum, sana ümit vermeyecek ama hiç değilse birkaç güzel söz söyleyecek. Şu zavallı yavrucağı kendine getirmek için... Haydi Agatacığım, gidiver... Hemen şimdi! Biliyorum, rahatsız edici bir durum...”

“Benim için mi?”dedi perişan bir halde Bayan Agata ellerini yukarı kaldırıp açarak.

Artık onun için hiçbir şeyin anlamı yoktu. Hiçbir şey istemiyordu artık. Birkaç ay içinde ak düşen saçlarına dulların taktığı başlığını taktı:

“Bana kaldıysa, hemen gidiyorum...”

Ancak, sanki gerçekten utanılacak bir şey yapmış gibi, yolda insanların bakışlarından sakınıyordu. Pek çoktular, kasabanın tamamı sanki haksızlık yapmak, ceza kesmek için sözleşmişti; kimseden medet ummayan, kimsenin önünde eğilmeyen bir adam olan kocası ise eve kapanmıştı. Kendisi kimdi ki? Yapılan haksızlıktan ve başlarına gelen felaketten afallamış zavallı bir kadındı alt tarafı ve evet, yoksulluğundan, giydiği

giysilerden utanıyordu. Marta, olanlara boyun eğip, onları kabullenip adaleti zamana bırakmalıydı. Üçü birden çalışacaklardı, gölgede kalarak ve içlerine kapanarak, tüm bu savaşı yeniden körüklemeden.

İşte Torchiara'nın evi oradaydı. Merdivenleri usulca, ürkerek çıktı, kapıyı çalmadan önce dışarıda elleriyle yüzünü örttü.

Kapıyı açmaya gelen hizmetçiye ilk olarak, “Yalnız mı?” diye sordu.

“Hayır, yanında Profesör Blandino var,” diye yanıtladı hizmetçi.

“Peki... Burada mı bekleyeyim?”

“Nasıl isterseniz... Ben bu arada geldiğinizi haber vereyim.”

Az sonra Bay Claudio Torchiara bir eliyle kapının önündeki perdeyi aralayıp diğer eliyle de gözlerini miniminnacık gösteren burnunun üzerindeki kavanoz dibi gözlüklerini kaldırarak seslendi:

“İçeri buyrun hanımefendi, lütfen!”

Bayan Agata'nm elinden tuttu ve çalışma odasındaki kana-penin önüne kadar kendisine eşlik etti.

Bayan Agata mahzun bir gülümsemeyle başını öne eğip kanapenin ucuna ilişti.

“Profesör Luca Blandino,” diye tanıştırdı Torchiara. Huzursuz gözlerle bakan kadına dalgın bir şekilde elini uzatarak, “Tanıyorum... Tanıyorum...” diye Torchiara'nın sözünü böldü kel kafalı, sakallı adam. “Francesco Ajala'nın dul eşi değil mi? Kocanız çok büyük adamdı!”

Torchiara kocaman yuvarlak altın çerçeveli gözlüklerini burnunun üzerinde ikinci kez kaldırarak içini çekti. Bir anlık bir sessizlik oldu, Bayan Agata o süre zarfında gözyaşlarını zar zor engelledi. '

“Bilindiği gibi,” gözleri kapalı, kollan bağlı ekledi Blan-dino, “bilindiği gibi, başkaları için doğru ya da yanlış olan davranışlarımız kendi gerçek

doğamıza dayanarak değil de, dışarıdan gelen özelliklere dayanarak yargılanır...

“Biz Francesco Ajala’yı nasıl yargıladık? Genellikle zorunluluklar ve mecburiyetlerden bahsederken kullandığımız sözcük dağarcığımızla yargıladık onu, yani onun doğasının gerektirdiği, bir başka deyişle, eğitiminin belirlediği kendine özgü şifreyi hiç anlayamadan yargıladık. Maalesef bu şekilde yargılıyoruz biz!”

Ayağa kalktı .

“Gidiyor musun?” diye sordu Torchiara.

Blandino cevap vermedi. Varlığının Bayan Agata için ne kadar sıkıntı verici ve uygunsuz olduğunu hiç fark etmeden, dalgın dalgın, gözleri yan kapalı, kaşları çatık bir halde odada dolanmaya başladı.

Blandino’nun orada bulunuşundan dolayı özür diler gibi, sanki, “Ne yapalım! Onu anlayışla karşılamalıyız, huyu böyle...” demek istermiş gibi kadına tevekkülle bakarak, “Sebebi ziyaretiniz kızınızın durumu değil mi hanımefendi?” diye sordu Torchiara alçak sesle.

Ancak Blandino’nun varlığı Torchiara’yı hiç mi hiç rahatsız etmiyordu. Hatta hizmetçi, Bayan Agata’nın geldiğini bildirince, ziyaretin uzun sürmemesi ve hassas, duyarlı yüreğine yenik düşmemek için onun gitmesine özellikle mani olmuştu. O zavallı annenin son umutlarını da kırmak zorundaydı. .. Kısa süreliğine de olsa, işte, vekil öğretmenlik bile de olsa bir atama için henüz çok erkendi... Öğretmenlik kariyeri zordu, çok zordu! Biraz daha beklemek gerekiyordu, işte ... Gelecek, genç öğretmen hanım için yavaş da olsa, güzel sürprizlerle doluydu şüphesiz! Nasıl? Nasıl? Bayan Breganze mi? Ha, evet... Onun yumuşacık yüreği için çok rahatsız edici olan böyle bir soru karşısında, Bay Torchiara bir parmağıyla kafasını kaşıdı ve üçüncü kez gözlüklerini burnunun üzerinden yukarı itti. Evet, arkadaşı belediye danışmanı Bay Breganze’nin yeğeni Bayan Breganze... Dikkat buyururlarsa, hiçbir torpil söz konusu değildi! Sadece öncelik söz konusuydu, evet, öncelik meselesiydi işte... Başarı meselesi de değildi! Bayan Breganze’nin de çok iyi bir öğretmen olmasına rağmen, genç

öğretmen Ajala'nın üstünlüğünün kıyas kabul etmediğini çok iyi biliyordu zaten kendisi de... Elbette! Elbette!

Luca Blandino, kendi düşüncelerine dalmış, ellerini arkasında birleştirmiş dolanıp dururken, arada bir kaşlarını daha da çatmasına neden olan bölük pörçük cümleler ulaşıyordu kulağına. Üzücü konuşmadan bir şey anlamadı, sadece Bayan Ajala'nın ayağa kalkıp onu selamlamak için başını hafifçe eğdiğinde suratındaki derin umutsuzluğu, hüzün dolu şaşkınlık ifadesini fark etti.

Bayan Agata'yı kapıya kadar geçirip salona geri döndüğünde, "Öff!" diye söylendi Torchiara. "Bu rezil meseleden bıktım artık! Zavallı kadıncağıza acıyorum. Ama ben ne yapabilirim ki, eğer kızı. .. Beni anlıyorsun değil mi? Küçücük bir kasabada yaşama talihsizliğine sahibiz, burada bazı şeyler maalesef affedilmiyor ve unutulamıyor... Bütün kasabaya tek başıma ben karşı gelecek değilim ya, azizim, köyün delisi ben miyim?

"Mevzu neydi?" diye sordu Blandino.

"Yoksulluk, efendim, yoksulluk! Hem de en fenasından! Ekmek meselesi... Ama ben ne yapabilirim ki allahaşkına? Duruma üzülüyorum, o kadar."

Böylece Blandino'ya Bayan Ajala'nın ziyaretinin sebebini anlatmaya başladı.

"Nasıl yani? Sen de onu böyle gönderdin mi?" diye haykırdı cevap olarak Blandino. "Vah vah vah... Beni altüst ettin ... Nasıl olur? Tanmn! Ama bir şeyler yapmak lazım, harekete geçmek lazım... Hemen!"

Torchiara gülmeye başladı.

"Nereye gitmeyi düşünüyorsun ki şimdi?"

Blandino heyecanla odada koşuşturmaya başlamıştı. "Şapkam... Şapkamı nereye bıraktım?"

"^Kafa! Kafa!" diye bağırdı Torchiara hâlâ gülerken. "Kafanı arasan daha iyi!"

Blandion’yu kolundan kavradı.

“Bak, görüyor musun? Sonra sana çatlak diyorlar! Önce düelloda kocasının tarafını tuttun, şimdi de kansını mı savunmaya kalkacaksın?”

“Ama ben sizler gibi yargılamıyorum!” diye bağırdı Luca Blandino. “Ben koşullara göre yargılıyorum. Sizler gibi bir çizgi çekmiyorum. Buraya kadar kötü, buraya kadar iyi diye... Bırak deli gibi davranayım! Gregorio Alvignani’ye hakaret dolu bir mektup yazmaya gidiyorum... Ah, o mühim şahsiyet, bütün bir aileyi sefalet ve rezalete sürükledikten sonra böyle tereyağından kıl çeker gibi kurtulacak mı? Mektuplan ufak bir yeniyetme gibi pencereden atıyormuş, biliyor muydun? Hadi hoşça kal, hoşça kal ...”

Blandino, Bay Claudio Torchiara’nın zorlama kahkahaları arasında oradan hızla uzaklaştı.

Yaklaşık üç ay sonra Marta, birdenbire okul müdüründen bir davet aldı.

Geçen defasında Breganze’ye uygun görülen vekil öğretmenlik haberini üzüntüyle getirmiş olan yaşlı hademe Bayan Sabetti, bu defasında coşkuyla bağırarak içeri girdi:

“Küçükhanım! Küçükhanım! Burada çalışacaksınız! Bi-zimlesiniz artık küçükhanım! Alın, şu notu okuyun ...”

Kasvetli hüznün içinde aniden parlayan bir güneş ışığı gibiydi. Marta’nın yüzü ateş gibi oldu.

Hararetli hareketlerle, “Ne büyük bir mutluluk!” diye konuşmasını sürdürdü yaşlı Sabetti. “Hazırlık ikinin öğretmeni Bayan Flori gidiyor, kuzeye dönüyor! Tayini çıktı, Tann’ya şükür! Öğrenciler rahat bir nefes alacaklar... ”

Marta notu okuduktan sonra, heyecandan titreyen bir sesle, “Hemen bugün okula gitmeliyim,” dedi.

“Evet, küçükhanım!” diye sürdürdü yaşlı hademe. “Size söylediğim nedenden olduğunu göreceksiniz! Bundan eminim!”

“Ama nasıl olur?” dedi Marta. “Bayan Flori tayin mi oldu?” “Başka yere atandı, evet hanımefendi! Zavallı öğrenciler için büyük talih diyorum size... Ne sıkıcı kadındı!

Ne düşüneceğini şaşıran Marta, “Öğretim yılı başlamışken mi?” diye söylendi.

“Belki de... Torchiara yapmıştır...” diye ağzından kaçırdı Bayan Agata.

Sonra kızına okul müfettişine gizlice yaptığı ziyaretten söz etti.

Az sonra, Marta ilk şaşkınlığı üzerinden atıp okula gitmek için giyinirken bu gecikmiş atamayı kime borçlu olduğunu kavradı. Sarsılmıştı, bir an için büstiyerinin belini bağlayacak gücü bulamadı kendinde.

Okulun ilk gününden itibaren savaş yeniden başladı.

Okulun diğer namuslu ve kızkurusu öğretmenleri ona hemen cephe aldılar. Hey Tanrım! Sabahlan dudaklarının arasından çıkan kısacık bir selamlama, başlarıyla hafifçe soğuk bir günaydın bile fazlaydı! Öğretmenler odasında bir aşağılama! Tüm okulda bir küçümseme! Evet, tüm dünya entrikaydı, elini kolunu kaptırmadan dürüstçe üstesinden gelmek zordu! Hatta şerefinle ...

Alttan alta, müdür ve diğer erkek öğretmenlerin Marta’ya ilk günden beri nasıl davrandıkları hakkında kötü niyetli yorumlar yapıyorlar ve bir daha göremedikleri sevgili Bayan Flori için üzülüyorlardı. Zavallı Bayan Flori, ah olan bitinler ne fena!

Ailelerin yeni ve daha şiddetli şikâyetleri boşunaydı. Marta’nın tayin haberinin ardından birkaç gün gelmemez-lik yapan kız öğrenciler yavaş yavaş okula geri döndüler ama hepsi de besbelli anne babalarının dolduruşundan ötürü, yeni öğretmene karşı son derece kötü davranıyorlardı, hınç doluydular.

Marta’nın ilk günden itibaren onları kazanmak için göstermiş olduğu nezaket, sağduyu ve tahammül hiçbir işe yaramadı. Dokunuşlarını kabaca reddediyorlar, iyi niyetli uyanlarını duymazdan geliyor, ender ihtarlarına

omuz silkiyorlardı; aralarından en fesat olanları, bahçede teneffüs esnasında arkasından onun duyacağı şekilde konuşuyor ya da ona inat olsun diye onu tek başına bir kenarda bırakıp eski öğretmenlerinin çevresine doluşuyor, onlara sevgi gösterilerinde bulunuyorlardı.

Marta altı saatlik işkenceden eve döndüğündeyse, öfke dolu ruh halini annesi ve kız kardeşine belli etmemek için çok büyük bir çaba sarf ediyordu.

Ancak güçbela sakladığı öfkeyle alı al moru mor bir şekilde okuldan eve erken döndüğü bir gün, annesi ve Anna Veronica ne olduğunu sorunca kafasından şapkasını çıkarmadan sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

Sonunda sabrı taşıp da iyilikle bir yere varamayacağını görünce, müdürün de tavsiyesiyle kızlara istemeye istemeye biraz sert davranmıştı. Bir haftadan beri belediye danışmanı Breganze'nin kızına temkinli yaklaşıyordu, sinir küpü, sarışın, sıska bir kızdı. Diğer kızlardan cesaret alarak işi küstahça sözler söylemeye kadar vardırmıştı.

"Duymamazlıktan geliyordum ben de... Ama bugün dersin sonuna doğru artık dayanamadım. Onu azarladım. Gülerek ve saygısızca gözlerini dikip yanıtladı beni. Bir duysaydı-nız! 'Çık dışarı!' 'Çıkmak istemiyorum!' 'Ya! Demek öyle!' Sınıftan atmak için kürsüden indim. Ama o sıraya yapıştı, 'Dokunmayın bana! Ellerinizi üzerimde istemiyorum!' diye bağırmaya başladı. 'İstemiyorsun, öyle mi? Defol öyleyse! Defol! Çık dışarı!' dedim ve onu tutunduğu sıradan çekmeye yeltendim. O zaman iki büklüm olup bağırmaya, ayaklarını yere vurmaya başladı. Diğer kızlar sıralarından kalkıp etrafını sardılar; bana tehditler savurarak diğer kızlarla beraber sınıftan çıktı. Müdüre gitti. Müdür onların yanında beni haksız çıkarmadı ama yalnız kaldığımızda biraz ileri gittiğimi, öğrencilere el kaldırmamam gerektiğini söyledi. . . El kaldırmak mı? Ben mi? Dokunmadım bile! Sonunda sebeplerimi makul buldu ... Hey Tanrım! Böyle nasıl devam edebilirim? Artık dayanamayacağım ben!"

Ertesi gün kızın babası belediye resmi danışmanı Bay Ip-polito Onorio Breganze müdürün ofisine olay çıkarmaya gitti.

Çılgına dönmüştü.

Gerçekten de bedeninin aşın şişmanlığı istediği gibi hareket etmesini engelliyordu. Odanın içinde bir o yana bir bu yana güçlükle taşıdığı yuvarlak karnı, kısacık kolları ve bacaklarıyla, attığı her adımda ayakkabıları döşemede ses çıkarıyordu. Kızına el kaldırmak mı? Tanrı bile buna müsaade edemezdi! Babası olmasına rağmen bir fiske vurmamıştı kızına! Ellere ya da kalçalara bastonla vurarak eğitim verilen cizvit papazları zamanına mı geri dönülüyordu yoksa? Acil bir çözüm bekliyordu! Ah tamam! Eğer Bayan Ajala'nın çok saygın ve geçerli korumaları varsa, danışşşman Breganze de daha yukarlara, daha da yukarlara şşşikâyette bulunacaktı (kolunu boş yere yukarı kaldırmaya çalışıp duruyordu), evet efendim, daha yukarlara! Sadece okulun değil, tüm ulusun kırılan onuru adına.

Hışır hışır hışır diye ses çıkarıyordu ayakkabıları yürüdükçe.

Müdür Bey onu sakinleştiremiyordu. Güleceği geliyordu. Kasabada onun kızının gerçek babası olmadığı söyleniyordu. Ama danışman Ippolito Onorio Breganze'nin, pancar gibi suratıyla öğretmen hanıma yapılan kuru bir ihtarla yetinmeye hiç niyeti yoktu. Ciddi, büyük bir ceza verilmesini istiyordu! Sadece kendi sevgili yavrusunun değil, aynı zamanda "skan-dalla çalkalanan kasabanın manevi sağlığından" da sorumluydu! Yoksa Müdür Bey'in olup bitenlerden haberi yok muydu? Körpe beyinlerin, narin ruhların eğitiminin o kadına emanet edildiğini bilmiyor muydu?

"Bu bir ah-lak-sız-lık!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı sonunda, heceleyerek. "Ya siz iiicabına bakarsınız ya da ben iiiicabına bakanın. Okul müfettişine resmi şşşikâyette bulunmaya gidiyorum! Ssssaygılanrnı sunarım efenim."

Silindir şapkasını aceleyle başına geçirip, hop diye çıkıp gitti. O sırada hademe içeri giriyordu, öylesine hızla çarpıştılar ki, az kalsın ikisi birden yere kapaklanacaklardı.

"Affedersiniz... "

"Affedersiniz..."

Ve *hışır hışır hışır...*

İki gün sonra müdür okul müfettişi tarafindan çağrıldı.

İki aydan beri Torchiara, Bayan Ajala'nın tayininin Alvignani'nin kasabadaki henüz sağlamlaşmamış politik kariyerine verdiği büyük zararı kederle fark ediyordu. Kendisine birçok kez, "Azizim, kalp her zaman aklın en büyük düşmanı olmuştur!" diye tekrarlamıştı. Çünkü Bay Claudio Torchia-ra, bir kadına da hitap etse ya da kendi kendine de söylese, eğlencesine, cümle aralarına genellikle şu *Azizim* sözcüğünü ekleyerek özdeyişler uydurmaktan son derece zevk alırdı.

Danışman Breganze'nin öfke dolu ziyareti aklını karman çorman etmişti. Öyleyse, belediye de Alvignani'ye cephe mi almıştı şimdi? Breganze'ye her şeyi halledeceğine dair söz vermişti, olayın farklı yorumlarını ölçüp biçmek diye yazacaktı Alvignani'ye, gerektiğinden, amiyane deyişle, sapla samanı mümkün olduğunca ayırabilmek için şimdi de okul müdürünü çağırıyordu. Son kertede sapın pek şansı yoktu. Samanlar bu durumda Alvignani 'nin milletvekili seçilmesine yarayan oylar oluyordu.

Okul müdürü, Marta'nın istemeden de olsa sebep olduğu sıkıntılardan artık bıkmış olmasına rağmen, vicdanı gereği onu müfettişe karşı savundu.

"Anlıyorum, anlıyorum," diye yanıtladı Bay Torchiara. "Ancak, azizim, zekâ ve iyi niyet yetmiyor maalesef, özel hayatı da dikkate almak gerekiyor; özel hayat, azizim, etkiliyor, öğrencilerin öğretmenleri hakkındaki fikirleri üzerinde oldukça etki ediyor, anlatabiliyor muyum?.. O hanım..."

Ancak kasabaya yeni gelmiş olan müdür, öğretmen hanımın geçmişini bilmiyor, onun sahip olduğu değerlere hayranlık duyuyor ve her türlü övgüyü hak ettiğini düşünüyordu.

"Bunları da göz önünde bulunduracağız!" diye bağırdı Torchiara. "Şüphesiz! Öğretmen Hanım'ın ailesinin mağdur olduğunu da göz önünde bulunduracağız... Şüpheniz olmasın, belki başka bir yere nakil söz konusu olabilir, Öğretmen Hanım'ın da menfaatini gözeteceğiz ... Bu arada, azizim, kafayı ara sıra okuldan dışarı çıkarmak gerekir. .. ve ... insanların şikâyetlerini de göz önünde bulundurmak gerekir. .. İşte, sanırım, Öğretmen Hanım, aksini iddia etmiyorum asla, bir anlamda mazur da görülebilir. ..

Sinirlenip biraz aşırıya kaçmış sanırım... Yani! Bay Breganze, azizim, yabana atılacak biri değil elbet! Hem olayın okulun dışına çıkmaması için, hem Öğretmen Hanım'ın iyiliği için Breganze'nin ağzını kapamak lazım, anlatabiliyor muyum? Bakın, şöyle yapalım. Siz Bayan Ajala'yı on beş günlük sağlık raporu alması için ikna edin, bu arada da öğrencilerin dersten geri kalmamaları için vekil bir öğretmen çağırın... Bu arada bir şey yapmaya çalışalım. Tamam mı?"

Aynı gün *pek sevgili Gregorio"*suna, kariyerinde büyük zararlara neden olan "torpillisinin" başka bir yere tayini için elinden gelen her şeyi yapmasını rica ettiği uzun, samimi bir mektup yazdı. İsteğinin zor olduğunun farkındaydı; ancak Millet Meclisi 'ndeki eğitim bakanlığı bütçesinin tartışılması esnasındaki parlak konuşmasının ardından Alvignani için hiçbir güçlük aşılamaz değildi artık, çünkü -onu pohpohlamak için söylemiyordu kesinlikle!- bu konuşmanın, tüm gazetelerin de belirttiği gibi, ona parlamentoda sağlam bir pozisyon sağlayacağı kesindi. Sonuçta, o eğitim yılı için öğretmen Ajala Palermo'daki Collegio Nuovo'ya vekil öğretmen olarak pekâlâ nakil edilebilirdi (sayfiye yeri de sayılırdı orası).

Böyle önemli bir kararı beklerken, Marta hasta raporunu on beş gün daha uzatmak zorunda kaldı. Yaklaşık bir ay sonra milletvekili Alvignani'den, biri Marta'ya, diğeri ise müfettiş Torchiara'ya iki mektup geldi.

Marta mektubu aldığında çok tedirgin oldu. İnsanların bariz haksızlığına karşı savaşamamaktan dolayı küçük düşürülmüş, hak etmediği bir cezaya maruz bırakıldığı için altüst olmuştu, öfke ve hınç dolu hissediyordu kendini artık. O mektup sanki öç almak için bir silah gibi göründü ona.

Ustaca kotarılmıştı, geçmişe dair onu rahatsız edebilecek en ufak bir ima bile yoktu, ancak satır aralarında, insanlar ve hayat hakkındaki hazin fikirlerinin yanında onun içinde bulunduğu ruh halinin farkında olduğu seziliyordu! Alışılmış varlığımızın bildik biçarelikleri, bayağılıklardan, küçük insanların koruyucu ağından, bir ideale ulaşmak için başımızı her kaldırdığımızda karşılaştığımız engel ve köstek olan çamurun bir karış üzerindeki kuralların eşitleyici boyunduruğundan kaçıp sürekli bir hayal dünyasına dalmak en iyisiydi!

Son zamanlarda maruz kaldığı acılan öğrendiğini söylüyor ve onu çevreleyen bu çamurdan kurtarmak için tayin haberini veriyordu. Marta'nın asla belirtmediği bir arzuyu yorumlama hakkını kendinde bulmuştu. Ondan bunu yapmasına izin vermesini, uzaktan da olsa onu anımsamasına ve göz kulak olmasına müsaade etmesini rica ediyordu. Ne yazık ki ruhunu içtenlikle ortaya koyabileceği yollar kısıtlı ve acizdi!

Kâğıdın başında, Latince olarak yine aynı cümle yazılıydı:

NIHIL - MIHI - CONSCIO

Yola çıkarken Marta, Maria ve annelerini üzen tek şey Anna Veronica'yı bırakıyor olmalarıydı.

Zavallı Anna! Onlara cesaret vermeye çalışıyordu ama sonuçta en biçare kendisiydi. Onlar üç kişiydi, Anna ise, sanki düşmanlar arasında tek başına terk edilmiş gibi yalnız kalacaktı. Onun için yeniden suskunluk, yeniden yalnızlık, uzun, hüzünlü, tekdüze günler başlayacaktı...

"Bana yazacağınıza söz verin ama!"

Ağlamak istemediğini söylüyordu ve ağlıyordu. Zorla gülümsemeye çalışan dudakları hüzünle bükülüyordu.

Kasabanın bulunduğu tepenin eteklerindeki tren istasyonuna kadar onlara eşlik etmek istedi. Yol boyunca tek bir söz bile etmediler. Nemli, puslu bir gündü; kapıya kötü monte edilmiş camların sürekli zangırdamasıyla rahatsız edici bir gürültü çıkaran eski araba, dik sokağın bozuk taşları üzerinde zıplayarak ilerliyordu.

Tren hareket etmek üzereyken kondüktör hıçkırıklarını birbirinin omuzunda bastırarak sıkıca kenetlenen Anna Veronica ve Bayan Agata'yı zorla ayırdı. Tren hareket düdüğünü çalmaya başlamıştı bile.

Gittikçe uzaklaşan kara trenin ardından, Anna yavaş yavaş aşağı sarkan kollan ve yanaklarından süzülen ya;larla kalakaldı, gözleri hâlâ uzaktan, ta uzaktan mendillerinin uçuştuğu üç arkadaşının bindiği kapıya takılıydı...

O da kendininkini sallayarak, “Elveda... Elveda...” diye mırıldanıyordu kendi kendine.

İKİNCİ BÖLÜM

Papireto Sokağı’nda, binanın en üst katında, zemrn! Valenza’ya özgü karolarla döşenmiş, duvarları biraz solmuş da olsa yırtılmamış ve üzerinde önceki ev sahiplerinin izlerini taşımayan duvar kâğıdıyla kaplı, dört aydınlık odacığı olan havadar, neşeli bir ev kiraladılar. Daha küçük olan odayı birlikte uyuyan Bayan Agata ve Maria, Papireto Sökağı’na bakan balkonu sayesinde pek keyifli olan bitişik odayı ise Marta çalışma ve yatak odası olarak kullanacaktı. Salon ve yemek odası olarak kullanacakları diğer iki odanın eşyalarını zamanla düzeceklerdi. Sokaktan bakılınca süslü parmaklıklarıyla binayı bir taç gibi kuşatan teras evin en hoş yanıydı. Maria kim bilir ne kadar çok çiçek yetiştirecekti orada!

Marta bu evi eski bir anının izini sürerek bulmuştu. Yıllar önce Palermo’ya geldiklerinde babası, gençken Garibaldi’nin[4] şehre girdiği aynı gün, çarpıştığı yeri göstermek istemişti ona.

Babası orada, o yol ağzında, iki gönüllü askerle birlikte, Bourbon askerlerinin saklandığı karşıki uzak evlerden gelen toz dumanına karşı ateş ediyordu. İki arkadaşı da -önce biri, sonra diğeri- şehit olmuştu. O, neredeyse bir başka merminin ona isabet etmesini bekler gibi ateş etmeye devam ediyordu. Aniden omuzuna hafifçe vurulduğunu hissetmişti.

“Delikanlı, kalkın buradan, çok göz önündesiniz.”

Dönüp bakmış ve onu, Garibaldi’yi görmüştü, toz toprak içindeydi, sakindi ve kaşları çatık, onu uzaklaştırmış, basit bir gönüllü asker için tehlikeli bulduğu yere bir an bile tereddüt etmeden kendi geçmişti.

Marta da babasının ona gösterdiği yeri annesi ve kız kardeşinin de görmesi için onları oraya götürmek istemişti. Kafasını kaldırdığında, tesadüfen tam orada, sokağın köşesindeki kapıda *kiralık* yazısını fark etmişti. Neredeyse babalarının onları oraya sürüklediğini düşünüp onun anısına hemencecik evi tutmuşlardı.

Maria, içindeki o hatırayla kendini daha korunaklı ve daha az yalnız hissediyordu.

Kargaşanın ardından biraz kendilerine gelmişlerdi, üçü birden yeni evleri için ilk ihtiyaçları düşünmeye başlamıştı. Yıkımın ardından artakalan birkaç parça yoksul, hüzünlü eşya, birçok hatırayı barındırmalarına karşın artık yeterli değildi.

Hangi yöne gideceklerini bilemeden bir-iki şey almak için evden birlikte çıkıyorlardı. En gösterişli olanlara girmekten sakınarak bir o mağazanın, bir bu mağazanın vitrininin önünde duruyorlardı. Şehrin sokaklarında kaybolup, tanımadıkları bir sürü insanın, biteviye koşuşturmasının ve patırtının arasında bu kayboluşta bir tür rahatlama hissediyorlardı: Orada onları kimse tanımıyordu; insanların kötü bakışlarına maruz kalmadan istedikleri yere gidebilir, istedikleri yerde özgürce oyalanabilirlerdi. Gelip geçen insanların hayranlık dolu bakışları Marta'nın içten içe canını sıkıyordu. Bazen daha az ilgi çekmek için saçlarını gelişi güzel tarıyordu.

Şapkasını başına takıp aceleyle alnındaki saç tutamını azıcık düzelterek, "İyi böyle, iyi böyle..." diyordu Maria'ya.

Ama saçlarının bu dağınık halinin bile istemeden de olsa onu daha da güzelleştirdiğini fark ediyordu. Hızla önünden geçtiği ayna, gelip geçenlerin bakışları, mağazaların vitrinleri şahitti buna.

Aristokrasinin ve zenginliğin beşiği olan o yetkin Collegio Nuovo'nun yönetimine son derece yakışan, nazik ve zarif yaşlı müdüresi tarafından çok iyi karşılanmıştı.

Marta'nın görünüşü ve hareketleri yaşlı müdürenin dikkatini hemen çekmiş ve böyle "güzel bir küçükhanımın" okullarına öğretmen olarak gelmesinden duyduğu memnuniyeti Bayan Agata'nın karşısında gizlememişti. Bakımlı, düzgün, zarif giyimli yaşlı Müdüre Hanım'a göre, zavallı yaşlılar yanıp tutuşsa da, yeryüzünde var olan her şey gençler için yaratılmıştı. Bunları söylerken gülümsüyordu, ancak o gülümseme derinlerdeki hangi acının tezahürüydü kim bilir. İyi ve nazik görüntüsünün de yarattığı etkiyle bu yaşta artık çirkin sayılmazdı ama gençken pek güzel olmasa gerekti. Bu da iyiliğinin değerini bir kat daha artırıyordu.

Marta'ya rahatlatıcı bir şefkatle okul hakkında bilgiler verdi, diğer bayan öğretmenleri, üç erkek öğretmeni ve kız öğrencileri süslü sözcüklerle anlattı, okul saatlerinden, hemen hemen her şeyden biraz bahsetti ve sonunda Marta'ya dört günlük izin verdi.

Marta bu nazik karşılamadan gözleri kamaşmış vaziyette döndü okuldan. Binayt, içersinin ihtişamını, düzenini Maria'ya ballandıra ballandıra anlattı. Okulun ilk günü sona erdiğinde, Müdüre Hanım'ın övgü dolu takdiminin ardından kız öğrencilerin ona gösterdiği yakınlık nedeniyle havalara uçarak geldi eve.

O günlerde Marta'nın mesut ruh haline yerde ve gökte yeniden beliren ilkbaharın ilk işaretleri de karşılık veriyordu. Hava hâlâ soğuktu, sabahlan okula giderken ısırıyordu ama gökyüzü öylesine duru ve o sert hava öylesine temiz ve berraktı ki, gözyüzüne mutlulukla bakıyor, göğsüne havayı derin derin çekiyordu. Sanki, yaklaşan mevsimin muştusuyla yatışmış olan doğanın ruhu, esrarlı ve enfes bir ahenk oluşturuyordu.

O günlerde ruhunda sonsuz bir barış, sükûnet ve iç huzuru hissediyordu! Marta'nın küçükken yaşam hakkında beslediği parlak ve neşe dolu his yeniden uyanıyordu. Mutluydu, kazanmıştı; işe yaradığını hissediyor, yaşamaktan zevk alıyordu. Güneşin doğuşunda, önce Norman Sarayı'nın önünde bulunan Vittorio Meydanı'ndaki ağaçların altından, sonra da Porta Nuova'nın ötesindeki Calatafimi Caddesi'ndeki ağaçların altından geçerken yeni açan yaprakların hafif kıpırtısı ne kadar da güzeldi. Sanki dağlar, sert taşlardan değilmişçesine gökyüzünün uçuk mavisinde soluk alıyor gibiydi.

Böyle telaşsızca yürürken, vereceği dersleri ve içinde hissettiği huzuru düşünüyordu. Sadece düşünceler değil, söyleyeceği sözler ve onları takip edecek gülüşler bile kendiliğinden birbiri ardına beliriyordu zihninde. Bir an evvel öğrencilerinin ilgisine gereksinim duyuyordu; yine de okulun ılık odasında öğrencilerin göstereceği sevginin sıcaklığının daha çok tadını çıkarabilmek için sokağın o serinliğinde oyalanıyordu.

Gerçekten de o hazin günler artık sona ermişti, bahar artık onun için de geri geliyordu gerçekten. Kışın karanlık gölgelerini yok eden doğayla birlikte kendisi de hüzün dolu hatıraların ağırlığından kurtulabilirdi artık.

Evde, annesi ve Maria’nın da keyifli olduklarını fark ediyor ve bu neşenin kaynağının kendisi olduğunu bilmek içini sevinçle dolduruyordu. Üçü de onlara yaşadıkları kasabayı hatırlatacak geçmişle ilgili her türlü anıyı akıllarından silip birbirleri için yaşamaya başlamışlardı. Onları geçmişe bağlayan yegâne imge Anna Veronica’nınkiydi: Göndermiş olduğu uzun mektuplan tekrar tekrar okuyup sık sık ondan bahsediyorlardı. Böylelikle, tüm dünyadan soyutlanmış ya-şantılannda Anna hâlâ onların biricik dostu, tek arkadaşı olarak kalıyordu.

Apartmanda oturan diğer kiracılar arasından, günler boyu kahkahalarla gülmelerine neden olan sadece bir ziyaret gerçekleşti. Bu ziyaret, Marta’nın içinde gizli kalmış, herkesin ve her şeyin derininde bulunan komik yanı, gerek ses gerek davranışlarla ve olağanüstü bir taklit yeteneğiyle canlandırmasına yeniden vesile oldu. İkinci kattaki komşuları Don Fifo Jue’nin bacaklarını ve oturuş biçimini, karısının konuşmasını ve romantik jestlerini öyle komik taklit ediyordu ki, annesi ve Maria gülmekten kasıklarını tutuyorlardı.

“Yeter artık, Marta, allahaşkına!”

Bu Don Fifo Jue ve kansı Donna Maria Rosa, sanki cenazeden yeni dönüyorlarmış gibi, matem giysilerine bürünmüş, gözleri yerde, üzgün bir ifadeyle çıkagelmişlerdi.

Kapıyı açtığında karşısında bu iki yabancıyı görünce donup kalan Maria’ya, “Nezaket ziyareti için geldik... İkinci kattaki komşularınızız,” demişlerdi ağlamaklı bir sesle. Gırtlaklarından gelen hafif iniltiyle kısacık bir iç çekmişlerdi.

Gelecekte salon olarak kullanılması düşünülen odaya girince, ince uzun dal gibi olan Don Fifo, bacakları ve ayaklan sıkı sıkıya bitişik, ayakkabılarının burunlarını hafifçe yere değdirerek oturmuştu; cezaya kalmış bir çocuk gibi kollarını kavuşturmuştu. Pantalonu öylesine dardı ki, sanki bacaklarının üzerine dikilmiş gibiydi. Şişman ve cüsseli olan Donna Maria Rosa, şapkasından yüzüne sarkan uzun ve kalın tülü omzuna atıp oturarak ağlamaklı bir şekilde iç çekmişti bir kez daha.

Üç aydan beri karı-kocaydılar. Don Fifo'nun abisi, Don Doro olarak bilinen Don Isıdoro Jue, Donna Maria Rosa'nın ilk kocasıydı ve öleli henüz bir yıl olmuştu. Donna Maria Rosa, sanki Don Doro daha dün ölmüş gibi, gözlerinde yaşlarla ve sesi titreyerek rahmetli kocasından ve evliliğinden söz etmekten başka bir şey yapmadı ziyaretleri boyunca. Don Fifo, gözleri yerde ve kolları bağlı, sanki kendisinin mezar taşına, karısının da mezar taşı kitabesine dönüştüğü rahmetli abisi hakkındaki sonsuz methiyeyi hiç kıpırdamadan dinliyordu.

Ah, Don Doro'nun meziyetlerini kimsecikler sayıp bitiremezdi (yöre ağzıyla konuşarak *-le veltıi-'* diyordu Donna Maria Rosa). Doro hayattayken ona hizmette ve saygıda kusur etmemek için o ve Don Fifo el ele vermişlerdi. Doro onların yol göstericisiydi, hamisiydi. Karı-koca ve kayınbirader üç bedende tek ruh gibi her zaman birlikte yaşamışlardı.

"Huzur içinde yatsın, hanımefendiciğim!"

Ölürken rahmetli Doro'nun dudaklarından geride kalan bu iki bahtsıza şu sözler dökülmüştü: "Fifo," demişti, "Maria Rosa'yı sana emanet ediyorum! Birbirinizi teselli edin! Birbi-riniz için yaşamaya devam edin..."

Kendini zor tutan Donna Maria Rosa bu sözleri anımsayınca, kenarları siyah biyeli mendiliyle çeşmeye dönen gözlerini silerek, "Ah, hanımefendiciğim!" diye hıçkırıklara boğulmuştu. Biraz kendine gelince burnunu gürültüyle temizleyip, "Biz," diye devam etmişti sonra, "sonuçta biz rahmetli olmadan yapayalnız kalan iki biçareye ne yapmamız gerektiğini söylemeleri, tecrübeleriyle bize yardım etmeleri için tek tek tüm tanıdıklarımıza akıl danıştık! Durumumuz ortadaydı, aynı çatı altında birlikte yaşamak zorunda olan iki hısımdık... İnsanlar hakkımızda dedikodu yapabilirdi... Sonunda herkes çok iyi davrandı gerçeği söylemek gerekirse, bize bu çareyi önerdi, hem de herkes! Her ikimiz de yaşını başını almış kişileriz, doğru ama siz de bilirsiniz hanımefendiciğim, dedikodu nasıl bir şeydir? Adamı tefe koydumr mazallah... Hele bu kentte..."

"Ah, ah, her tarafta öyle!" diye iç geçirmişti Bayan Agata. "Sizin de pek güzel söylediğiniz gibi, her tarafta, her tarafta hanımefendiciğim... Böylelikle, biz de kısa süre önce evlendik... Kanunun öngördüğü gibi dokuz ay beklemek zorunda kaldık, belediyedeki görevlilere de, bahsettiğim gibi

çocuğum olmadığı için sorun çıkmadı. Doro hep hastalıklı ve zayıfbünyeli olduğundan Tann bana çocuk bahşetmedi hanımefendiciğim. İşte böyle, biz de evlendik."

Sus pus oturan Don Fifo konuştuğunda dudakları, dili, gözkapakları, burun delikleri canlanarak yavaş yavaş çözülmeye başlıyordu. Yalnızca bacakları birbirine sıkı sıkıya yapışıktı. Ancak pek de fazla konuşmuyordu zaten. Birdenbire konuşmayı bir haykırışla yanda kesmişti.

"Ah, ne acı, hanımefendi, ne acı! Bir Tanrı, bir biz biliriz!" Marta ve Maria gülmemek için kendilerini zor tutmuşlardı.

1

Aziz Kosmas ve Aziz Damian MS 3. yüzyılda yaşayan Arap kökenli ikiz hekim. Hekimliğin koruyucu azizleri. (ç.n.)

2

Gün batarken okunan dua. (ç.n.)

3

Hazreti Musa'nın kavminden Samiri'nin tapınmak üzere yaptığı altından buzağı. (ç.n.)

4

Giuseppe Garibaldi (1807-1882). İtalyan Birliği'nin kumlmasına katkıda bulunan önder. (ç.n.)

Il

Marta, hem annesine hem de Maria'ya, babasının sağlığında deri atölyesi varken yaşadıkları refahı ve mutluluğu yeniden yaşatmayı arzuluyordu. Bunu başarabilmek için her türlü fedakarlığı göze alıyordu. Müdüre Hanım daha alt sınıflardaki kızlara özel ders vermesine izin vermişti; bu derslerden aldığı parayı ve aylık maaşını, çok fazla yükün altına girip hayatın zevklerini ıskaladığından yakınıp duran annesine veriyordu. Annesi yanılıyordu. Marta mı hayattan zevk almıyordu? Annesi ve Maria'nın hayata yeniden güven duyması ve içlerindeki huzur, çalışmasının meyvesi değil de neydi? Onların dudaklarına yeniden yerleşen tebessüm çalışmasının ödülü değil miydi? Onları daha da mutlu görmek, dudaklarındaki tebessümü artırabilmek için canını bile verirdi. Göstermiş olduğu yüreklilik ona kıvanç veriyordu. Babasının bütün aileyi yoksulluğa sürükleyip onu körü körüne mahkûm edişinin yarattığı onur kırıklığını aslında ruhunun derinliklerinde kabul-lenmemişti hiç.

Maria'nın en büyük tutkusu müzik miydi? Öyleyse, her ay ücretin bir miktarını ödeyeceği, neredeyse gıcır gıcır bir piyano almalıydı Maria'ya. Küçük kilerde bütün ay yetecek kadar erzak stoklamak annesinin daha rahat ve huzurlu hissetmesini mi sağlıyordu? Öyleyse annesi de memnun olmalıydı, küçük kiler her zaman için yeterince erzakla doluydu.

Bazı akşamlar, Don Fifo ve kansı üç kadına arkadaşlık etmeye geliyordu, rahmetli Doro da sohbetlerin baş malzemesi olmaya devam ediyordu.

Marta, onlardan kayınpederi Pentagora'nın kansı Bayan Fana'nın büyük bir yoksulluk içinde yaşadığını öğrendi.

Bir akşam, “Benfratelli Sokağı'nda bir evimiz var hanımefendiciğim,” demişti Donna Maria Rosa. “En üst katta, mini minnacık iki odada kocasından ayn yaşayan zavallı bir kadın oturuyor. Kocası sizin oralardan bir kodaman... Belki siz tanı-yorsunuzdur. ... Neydi adı. .. Fifo sen hatırlıyor musun?”

“Fana... Stefana,” diye yanıtladı Fifo canlanarak.

“Yok kadının değil, kocasınınki...”

“Ha, evet... Neydi bakayım, Pentagono’ydu[1] galiba!”

Maria elinde olmadan güldü.

“Pentagora,” diye düzeltti Bayan Agata, kızının kıkırdamasını mazur göstermek için.

“Onu tanıyor musunuz?”

Donna Maria Rosa, nasıl bir adam olduğunu öğrenmeye çalıştı, uzun uzun mutsuz karısından bahsetti... O akşam ne Marta ne de Bayan Agata konuyu değiştirmeyi başarabildi.

Maria büyük bir coşkuyla piyano çalışmalarına yeniden başladı; akşamlan, yemekten sonra, annesi dikiş dikerken ve Marta yan odada okul ödevlerini kontrol ederken o piyano çalıyordu.

Odada, annesi ve kız kardeşinin bakışlarından uzakta ve yalnızken Marta bazen yaptığı sıkıcı işe ara veriyor, küçük masasına dirseklerini dayıyor ve başını ellerinin arasına alarak sanki bilmediği bir şeyleri bekler gibi şaşkın şaşkın ya da Maria’nın çaldığı dokunaklı müzikle gözleri dolarak öylece oturuyordu. Derin bir melankoli yüreğini burkuyordu. Hiçbir şey düşünmeksizin ağlıyordu. Niçin? Belli belirsiz, meçhul bir keder, tanımsız arzuların yarattığı bir acı. .. Ruhsal olarak değil, bedensel olarak biraz yorgun hissediyordu kendini: Yorgundu ... Annesi ve kız kardeşi cesaretini övüp enerjisini ve azmini babasınınkiyle kıyaslarlarken, kendisi gevşemiş kol ve bacaklarındaki dermansızlıktan, gözlerini yaşlarla dolduran o tanımlanamaz duygusallıktan, o hüzünden neredeyse hoşlanıyordu böylesi akşamlarda. O anlarda bilinci zayıfolduğunu, bir kadın olduğunu hatırlatıyordu ona...Yo yo, kuvvetli falan değildi... İşte bak, niçin böyle ağlıyordu? Hadi, hadi, çocukça aptallıklardı hepsi ... Mendilini arıyor, silkinip yeni bir gayretle yeniden işine koyuluyordu.

Marta’nın bu ruh halini ne annesi ne de Maria fark ediyordu, Anlaşılmaması için elinden geleni yapıyor, onların kendisi hakkında oluşturdukları fikri yıkmamak için bütün maharetini kullanıyordu. Onun

görevi buydu, bu olmalıydı. Hatta Anna Veronica'dan gelen, uzun uzadıya Rocco'dan, onların kasabadan ayrılmalarının ardından esip gürlemesinden ve yeni bir rezalet çıkarma tehditlerinden bahsettiği mektubunu bile annesinden saklamıştı.

Bu haberlerle annesini üzmenin manası yoktu. Marta, Anna Veronica'ya önceleri aptal, şimdilerde deli ve her daim kötü olan kocası hakkında artık hiçbir şey duymak istemediğini ve onun kendisini ilgilendirmediğini yazmıştı.

Bu arada annesi ve kız kardeşinin eski alışkanlıklarına, sükûnetlerine, önceki sakin ve basit yaşamlarına geri döndüklerini görüyor ve onlarla kıyaslayınca sadece kendisinin dışlanmış olduğunu daha da çok hissediyordu. Sadece o, ne yaparsa yapsın yerini bulamayacaktı bir türlü. Başka bir yaşam, başka bir yol... Annesi ve kardeşindeki huzur ve mutluluk, işi, okulu, öğrencileri, ona kalan bunlardı işte, seçtiği bu yeni yolun hedefi bunlar olmalıydı sadece!

Kederleniyor muydu? Asla. Kısacık hüzün anlanydı hepsi. Havanın rengiyle düşüncelerininkinin uyuştuğu kasvetli bir kışın ardından, yüreğinin derinliklerindeki bin türlü kederin karanlık tortusunu karıştırmak, eşelemek için sızan neşe dolu ilkbahar güneşinin ışığı yeniden doğuyordu şimdi. Bu yüzden mi üzgündü, Anna Veronica'run mektubundan mı etkilenmişti yoksa ya da Maria'nın müziğinden mi, kim bilir?

Artık kendisiyle uğraşmak istemiyordu. Annesi her sabah yeniden saçlarını taramaya başlamıştı ama Marta süsle püsle zaman kaybetmek istemiyordu.

"Yeter anne, bırak, iyi böyle..."

Kendi görüntüsünden, gözlerindeki parıltıdan, dudaklarının renginden rahatsızmış gibi masanın üzerinde duran makyaj aynasını uzaklaştırıyordu. Annesi saçlarını taramak için ısrar ederse, sabırsızlıkla oflayıp pufluyor, işkence yapıyorlarmış gibi huzursuzlanıyordu. Şimdi bu kadar süsün ne lüzumu vardı? .Artık güzel görünmenin onun için hiçbir öneminin kalmadığını annesi anlamıyor muydu?

Hararetli itirazlarına rağmen, annesinin buklelerini alnına doğru taramayı denediği bir gün, hazırlanması bittiğinde Marta ağlıyordu.

“Nasıl? Ağlıyor musun? Niye?” diye sordu annesi şaşkınlık içinde.

Marta gözlerini silerek, gülümsemek için kendini zorladı.

“Yok bir şey... Önemli değil...”

“Canım kızım, niye ama? Bu saçlar sana öyle yakıştı ki...”

“Yok, istemiyorum... Boz çabuk, boz hadi... Kâhkülsüz daha iyi.”

Annesininki bilinçsiz bir acımasızlık değil miydi? Ya kendisinin yaptığı şey? Küçük bir kız çocuğu gibiydi! Nedensiz yere, hele de annesinin önünde böyle ağlamak da neyin nesiydi?

Annesinin hafızasından bu anıyı silebilmek için gün boyu her zamankinden daha neşeli görünmeye çalıştı.

Şimdi sokaklarda, ona bakan insanlar arasında, yalnız başına olmaktan yeni bir tedirginlik, anlaşılmaz bir korku, tuhaf bir endişe duyuyordu.

Onu kimse rahatsız etmemişti etmemesine ama ona yöneltilen bakışlar canını acıtıyordu, sanki herkes utançtan yüzünün kızarmasını istermiş gibi bakıyorlardı. Marta, başı önde, rahatsız bir şekilde ilerliyordu, kalbi güm güm atıyor, kulakları uğulduyordu. Ama niçin? İçinde böylesi bir korku nasıl olup da aniden filizlenmişti? Niçin korkuyordu? Attıkları her adımda namuslarına halel geleceğinden korkup yalnız başlarına sokağa çıkmaktan sakınan evde kalmış kızkurularına birçok defa gülen kendisi değil miydi?

Yine de okula girer girmez rahat bir nefes alıyordu. Ancak öğretmenler odasında, her biri kendi dersine gitmeden önce birkaç çift laf ettiği üç erkek öğretmene rastlayınca yeniden aynı ruh haline kapılıyordu.

İkisinin gizliden gizliye, kendi usullerince ona kur yapmaya çalıştıklarını fark etmişti. Korkmak bir yana için için gülüyordu buna. Her şeyden habersizmiş gibi davranıyordu. Bu tavrının iki öğretmende yarattığı etkiyi görünce gizliden gizliye zevk bile alıyordu.

“Belli başlı kişi ve olayların yer ve tarihleriyle verildiği bir ekle zenginleştirilmiş” tamı tamına on dört ciltlik *Sicilya Tarihi* kitabının yazan olan Profesör Mormoni, Pompeo Ema-nuele Mormoni, uzun boylu, şişman, esmer tenli biriydi. Kocaman kara gözleri ve saçlarında olduğu gibi seyrek kırların düştüğü hacimli keçi sakalıyla, asker tarzı ceketine yaraşır bir edayla ve silindir şapkasıyla hindi gibi kabarıyordu. Sanki böyle böbürlenerek Marta’ya, “Haberin var mı şekerim? Sen bana ilgi göstermezsen ben de sana göstermem, boş umutlara kapılma!” der gibiydi. Ancak Marta’ya bal gibi ilgi gösteriyordu işte, hem de nasıl! Kimi zaman neredeyse oracıkta patlayacak gibi oluyordu. Tüm sandalyelerin adeta ona özel bir kaideye dönüştüğü ve otururken, “Büstümü böyle yontun!” der gibi takındığı görkemli pozlarını bile kaybetmişti artık.

Marta ara sıra Mormoni’nin oturduğu sandalyenin çatırdadığını duyuyor ve gülmemek için kendini zor tutuyordu. Öğretmenler odasında dizili bütün sandalyelerin ya arkalığı ya da birkaç tahtası kopmuştu bir ay içinde.

Okulda genellikle *öğretmencağız'* diye çağrılan diğer erkek öğretmen Attilio Nusco ise tam tersine, ufak tefek, narin yapılı, ürkek, titrek ve tutuk biriydi. Zavallı Nusco, hayattaki konumunu bulabileceğinden kuşku duyarmış gibi, kaçamak bakışları, gülüşleri ve acınası kişiliğinin aceleci devimleriyle kabul görmek adına diğerlerinin sempatisini elde etmeye teşneydi. Otururken mümkün olduğunca az yer işgal ediyor *(Pardon! Pardon!)*, konuşurken sesi titriyor, asla hiç kimseye itiraz etmiyordu. Sanki aşın nezaketinden kendisi bile çekinir gibiydi. Diğerleri üzerinde tüy kadar hafif bir ağırlığı olsun isterdi. Oysa kalbi... Ah, o Marta yok muydu! Hiçbir şeyin farkında değil miydi gerçekten?

* İtalyanca pro/asoricchio küçümseyici bir anlam ifade eder. (ç.n.)

Zavallıcık, tıpkı bir kementle yakalanmayı bekleyen, tuzağa düşmüş küçük bir kertenkele yavrusunun yuvasından çıkması gibi, ilk önce burnunun ucunu, sonra gözlerine kadar burnunun tamamını, ardından bütün kafasını çıkarıp az da olsa ürkek halinden sıyrılmayı deniyordu yavaş yavaş.

Marta’ya, soğuk terler dökerek, “Bu sabah üşüdünüz mü?” diye sorma cesaretini bulacak kadar ileri bile gitmişti. Okula mevsimin ilk

çiçeklerinden getiriyor, huzursuz ince parmaklarının arasında sapını döndürüyor ama ona vermeye cesaret edemiyordu.

Marta olan biteni fark ediyor ve için için gülüyordu.

Bir gün çiçeği öğretmenler odasındaki küçük masanın üzerinde unutuverdi. Bir saat sonra geri döndüğünde çiçek yoktu. Hah, işte en nihayet! Marta anlamış ve çiçeği almıştı. .. Ancak diğer dersin ardından odaya indiğinde zalim hüsran kaçınılmazdı: Çiçek, Pompeo Emanuele'nin ceketinin yakasındaki düğme iliğine iliştirilmişti.

"Merhaba serçem! Merhaba mor menekşem!"

Nusco hiç de aptal sayılmazdı: Edebiyat bölümünden mezun olmuş, genç yaşına rağmen lisede İtalyanca öğretmenliği kadrosunu kazanmış ve ayrıca Collegio Nuovo'da görevlendirilmişti; alışılmışın dışında, incelikli ve güzel şiirler yazıyordu.

Marta bunun farkındaydı ama hem Mormoni, hem de Nusco ne istiyorlardı kendisinden?

Üçüncü erkek öğretmenin henüz Marta'nın varlığından haberi yokmuş gibiydi. Matteo Falcone resim öğretmeniydi. Pompeo Emanuele Mormoni ona *oklu kirpi* adını takmıştı ve Roma imparatoru olsa onu *adpurgationem cloacarum'* ile cezalandırırdı.

* (Lat.) Lağım temizleme cezası: Romalıların kanalizasyon sistemi olan Cloa-ca Maxima'nın mahkûmlar tarafından temizletilmesi. (ç.n.)

Gerçekten de hilkat garibesi kadar çirkin bir adamdı. Kendisi de bunun bilincindeydi; daha da kötüsü, bu onda trajik bir takıntı haline gelmişti. Her zaman asık suratlıydı ve içe dönüktü. Belki de bedeninin yarattığı tiksintiyi görmemek için kimsenin yüzüne bakmazdı. İnsanları başını kaldırmadan, omuzlarını kasarak, kısa homurtularla yanıtlardı. Yüz hatları, çirkinlik takıntısının yarattığı öfkeyle kasılırdı sanki. Üstüne üstlük ayak.lan da çarpıktı. Yürüyebilmesi için ona özel yaptırılmış ayakkabılarının içinde ayakları yamuk ve biçimsizdi.

İnsandan çok ayıyı andıran hallerine alışık olan Mormoni ve Nusco artık ona aldırış etmiyorlardı bile. Marta ilk günler, Müdüre Hanım'ın önceden uyarmasına rağmen ondan rahatsızlık duymuştu. Diğer ikisinin kurlarına, asılmalarına gülüp geçse de, ona hiç ilişmeyen üçüncüsünün neredeyse küçümseyen aldırmazlığı karşısında alttan alta bir çeşit öfke duyuyordu.

Falcone ders saatini beklerken odada kaldığı o kısa süre zarfında kimselere bakmadan gazete okumaya gömülüyordu. Marta, sık sık adamın kasılmış alnına bir an bakıyor ve sonra o kocaman kafasının içinde ne tür düşüncelerin barındığını hayal etmeye çalışıyordu: Mutlaka aptalca değilse bile kaba sabaydılar herhalde.

Onun sesini bir kez duymuştu. Bir sabah, Mormoni'nin her zamanki gibi gazetesine dalmış olan *oklu kirpiyi* gözleriyle işaret etmesiyle, o işaretteki alayı paylaşmamak ve "mühim şahsiyete" sinir olduğunu belli etmek için Marta düşünmeden, "Günaydın, Profesör Falcone," diye mırıldandı.

Gözlerini gazeteden kaldırmadan, "Saygılar," diye homurdandı diğeri.

Başka bir sabah, Marta odaya girdiğinde Falcone ile Nusco'nun tartıştıklarını görünce çok şaşırdı. Öfkeden kızarmış suratı, dudaklannda sinirli bir gülümseme ve titreyen elleriyle Nusco, gözlerini önündeki katlı gazetesine dikmiş, rakibine aman vermeden konuşmaya devam eden Falcone'nin sert sesinin bastırdığı, birçok *amalar, belkiler* vb. ile fikrini savunmaya çalışıyordu. Mormoni ise heykelsi pozlanndan birini takınıp, bu "zırvalıklara" laf yetiştirmeyi lüzumsuz gördüğünden konuşulanlan dinlemekle yetiniyordu.

Falcone, dizelerini ve satırlannı mizah dolu bir üslupla bozan ama en sonunda toplumdaki egemen fikirlere boyun eğen edebiyatçılara sövüp sayıyordu.

"Fikirler hatalı mı? Onlan zararlı ve haksız mı buluyorsunuz? Öyleyse, onlarla dalga geçeceğinize, maskara ruhunuzu gizleyerek evirip çevireceğinize karşı çıkın, kuzum! Yo hayır! Siz bir yandan boynunuzu ilmeğe geçirirken, öte yandan da kendi hizmetkarlığınızı alaya alıyorsunuz. Tam biçare soy-tan marifeti!"

“Belki, ama...” diye tekrarlayıp duruyordu Nusco. Tıpkı Dickens’ta, Heine’de olduğu gibi, nüktenin de bir tür silah olabileceğini kanıtlamaya uğraşacaktı ama Falcone anlatmasına izin vermiyordu:

“Biçare soytanlar! Biçare soytarılar!”

Mormoni duruşunun görkemine uygun bir hareketle, “Bayan Ajala’nın fikrini alalım,” diye önerdi.

Falcone, “Kadın, doğası gereği tutucudur,” diye yargıda bulundu sert bir şekilde.

Marta öyle bir ifade tarzıyla, “Tutucu mu? Ben mi? Alakası yok!” diye haykırdı ki, Falcone ilk defa olarak kafasını kaldınp yüzüne baktı.

Marta, meçhul bir suratı aydınlatan yabancı bir hayvana ait, o zekâ fışkıran gözler karşısında derinden etkilendi.

Aradan çok zaman geçmeden, bir başka sabah, tozlanmış, yamulmuş ve ön tarafı parçalanmış şapkası, yaralanmış burnu ve bembeyaz suratıyla Falcone öğretmenler odasından içeri girdi. Buna rağmen, kötücül bir tebessümün yerleştiği dudaklarında ürküntü veren bir ifade vardı. Ceketinin önü yırtılmıştı, kendisi de toz toprak içindeydi.

Mormoni onu bu halde görünce, “Ne oldu size böyle profesör?” diye bağırdı.

Marta ve Nusco korku dolu bir merakla ona bakmak için döndüler.

“Kavga mı ettiniz?”

Falcone sesi titrese de dudaklarında hfila aynı tuhaf tebessümle, “Yok bir şey... ” diye yanıtladı. “Üç yıldan beri onarım-da olan Santa Caterina Kilisesi’nin önünden geçiyordum... Bu sabah aziz kilise saçağından bir kalası üzerime devirmek için tam da benim geçmemi bekliyormuş meğer.”

Marta, Nusco ve Mormoni bu sözler karşısında afallamış-lardı.

“Ya...” diye devam etti Falcone. “İşte böyle üzerime düştü, yere devrildim ... Tuhaf bir sırıtmayla çarpık ayaklarını göstererek, “Bu arada,” diye ekledi. “Şu Tanrı’ın işine bakın! Eğer sizin üzerinize düşseydi Bay Nusco, şu an balerin gibi olan ayaklarınıza veda etmiştiniz bile. Oysa benimkiler yerlerinde hfila, çarpukçurpuk da olsa işimi görüyorlar!”

Böyle diyerek derse gitti.

Sahiden, Falcone’nin biçimsizliği nedeniyle lanetler savurduğu takdiri ilahinin cevabı olmasındı sakın bu? Gerçekten de bir sesin ona, “Sana bu ayaklan bahşettiğim için bana şükret,” dediğini duymuş muydu?

Kuşkusuz, o günden sonra her zamanki içe kapanık ruh halinden yavaş yavaş çıkmaya başlamıştı. Yoksa mucizenin değil de Marta’nın varlığı mı neden olmuştu buna?

Mormoni’nin şüphesi bu yöndeydi.

“Çünkü, bak,” diyordu Nusco’ya, “bize de artık selam verdiği doğru ama eskisi gibi homurdanarak veriyor selamını. *"Saygılar sunarım, Bay Nusco!* derken sesinde, *‘'Saygılar sunarım, Bayan Ajala!* derkenki yumuşaklıktan eser yok. Kaba saba bir yumuşaklık, anlıyorum, ama yine de... Hem sonra, fark ettin mi? Şimdi pek moda olan yeni yakalar! Yeni takım elbise! Yeni şapka! İyi ki Santa Caterina’nın kalası düştü kafasına diyesi geliyor insanın!”

Neredeyse ikisinde de acıma uyandıran Falcone’ye karşı, ciddi olarak kıskançlık hissedemiyorlardı. Ama ne Mormoni Nusco’yu ne de Nusco Mormoni’yi kıskanıyordu. Nusco’ya göre büyük Pompeo Emanuele çok iri, çok aptaldı, yani Marta’nın zekasına sonsuz güveni vardı Nusco’nun. Keza Mormoni de sürekli gölgesinden korkan ufak tefek Attilio’yu beğenmeyeceği yönünde Marta’nın zevkine sonsuz güven duyuyordu. Böylelikle, her ikisi de “zavallı Falcone”ye acıma noktasında birleşiyorlardı ve gizliden gizliye birbirlerine de acıyorlardı aslında.

Bu arada, Falcone’nin ona karşı hissettiği bu yeni ruh hali Marta’da tiksinti ve korku yaratıyordu. Diğer ikisine yaptığı gibi Falcone’nin duygularına gülüp geçemeyeceğini hissediyor ve anlıyordu. O mağrur bahtsızın

çirkinliği onda acıma ve aynı zamanda korku uyandırıyordu. Büyük ihtimalle hiçbir kadını sevmemişti daha önce.

Marta, Falcone’nin biçimsiz gövdesinin farkında olmasına rağmen, onun aşkına talip olabildiğini düşündüğünde, küçük düşmüş ve hakarete uğramış hissediyordu kendini. Ama öte yandan da, Falcone’nin kalbinde belki de ilk kez filizlenen o tutkunun, tüm farkındalığına rağmen, üstesinden gelinemeyecek kadar saplantılı olabileceğini anlıyordu.

Ancak bu tiksindirici sevdanın yeşermesine neden olacak hiç ama hiçbir şey yapmadığı düşüncesi onu rahatlatıyordu.

Artık hemen hemen her akşamüstü Falcone’nin Papireto Sokağı’ndan geçtiğini ve Marta’nın odasının balkonuna baktığını görüyordu. İlk gün onu Maria’ya göstermek istemişti. Falcone’nin kafasını kaldırıp yukarı bakacağını hiç düşünmemişti.

“Bak şu işe? Nasıl olur?”

Böylelikle o sevdanın bir türlü konduramadığı ve kondurmak istemediği belli belirsiz birçok işaretinden sonra, ilk kanıtı ortaya çıkmış oldu. O günden sonra bir daha hiç cama çıkmadı ama Falcone’nin .her gün tekrar oradan geçtiğini ve iki-üç kez yukarı baktığını gizlendiği yerden görebiliyordu.

Şimdi karabasanlarla, kabuslu tedirgin düşlerle irkilerek uyandığı gecelerden sonra, yorgun gözlerini yaşadığı çıplak ve tekdüze gerçekliğe açmanın verdiği çarpıcı sersemliğin ardından, her sabah doğanın büyüleyici canlanışının tam ortasında yalnızlık hissinin daha da arttığını aynmsıyordu. Gittikçe yaklaştığını duyumsadığı belirsiz tehlikeler sinirlerini harap ediyordu. Okul binasına girdiğinde de rahatlayamı-yordu artık.

Falcone karşısında duygularına nasıl hakim olabilirdi? Durumun farkında olduğunu göstermek istemiyordu. Ancak, her sabah Falcone’nin bazen gerçekte olduğundan daha az ürkünç göründüğü düşlerin kasvetli etkisinden henüz kurtulamamışken bunu nasıl saklayabilirdi? Eskisi gibi davranırsa boş bir umuda, acınası bir yanılgıya kapılacağından korkuyordu.

Mormoni de artık onu ilk günlerdeki gibi eğlendirmiyordu. Hatta onu görmek bile Marta’yı öylesine öfkelendiriyordu ki, suratının ortasına bir tokat indirmek istiyordu. Nusco’nun acınası ürkekliğiyse onda hiddet ve bıkkınlığa neden oluyordu.

Yüzüne karşı, “Beni rahatsız etmeyin!” diye bağırmak istiyordu. Bu iki çift lafın onu utançtan yerin dibine sokacağına emindi.

111

Belki Attilio Nusco’nun kendisi de ruhunun derinliklerinde bir türlü yenemediği yabaniliğinin acınacak kadar gülünç gözüktüğünü biliyor ve davranışlarının zavallılığını hissediyordu; belki kendine kızıyor ve gizliden gizliye isyan ediyordu, çünkü kendisini hiç de salak bulmuyordu. Oysa, kim bilir kaç kişi onun salağın teki olduğunu düşünüyordu!

Tam o günlerde kentin edebiyat gazetelerinin birine Marta için yazdığı bir soneyi yollamıştı.

Pompeo Emanuele Mormoni bunu fark etmişti. Sonenin gizemli bir başlığı vardı: *O Kadına."*

“O Kadına?.. Hangi kadına? Sinekten çok kadın var bu dünyada! Ben kimi ima ettiğini anlamamazlıktan geliyorum.”

Ertesi gün Nusco’nun mahcubiyetinden istifade, Marta’nın öfkeleneceğinden emin olduğu için gazeteyi ona kendi verdi.

“Nusco’nun bir sonesi var gazetede: *O Kadına.”*

Yanakları kızaran Marta, “Bana mı?” dedi şaşkınlıkia.

“Yo yo. Sonenin adı *O Kadına*... Ama nasıl da kıpkırmızı oldunuz! Hoşa giden şeyler bunlar. Alın okuyun, buraya bırakıyorum ... Ben kaçayım artık, çünkü ara ara yağmur yağıyor ve şemsiyem yok.

Marta’yı aceleyle selamladı ve burnu havada çıkıp gitti.

Marta anlık bir öfkeyle gazeteyi elinden fırlatmaya kalkıştı ama sonra açtı ve okudu:

* İtalyancada dişi üçüncü tekil şahıs zamiri “o”yla saygı formundaki “siz” aynıdır. (ç.n.)

Aşkın tatlı hülyalarına

Narin tereddütlerle henüz uyanmışken gönlün,

Kaderin hoyrat eli savurdu ipine Zalim olaylardan bir kördüğüm.

Aşkına nafile bir karşılık arayanlar,

Mutlu günlerinde karşında diz pöküp yakaranlar,

Eski gururuna ve yeni durumuna Şimdi eder alaylar.

Lakin bilirim, her sahte aşkı hor görüp,

Vefakâr bir sevdaya doğru gittiğini,

Şu zıkkımın da seni zehirleyemediğini.

Gülüşlerinde bile titrer bir ip pekiş sıkpa!

Sırf bu yüzden, kalbimin en derininden,

Aşığım ve hayranım sana,

Sen, sınanmış ve yenilmemiş kadın.

Şiddetli bastıran sağanak öğretmenler odasının camlannı dövüyordu. Marta gözlerini gazeteden kaldırdı ve bilinçsizce pencereye baktı.

O dizeler kendisi için mi yazılmıştı? Başından geçenleri Nusco’ya kim anlatmıştı? Peki, *Lakin bilirim, her sahte aşkı hor görüp, vefakâr bir sevdaya doğru gittiğini* dizesi de ne anlama geliyordu? Hangi sevdaya?

Aklına hemen Alvignani geldi. Yok, onu ima edemezdi... *Aşığım ve hayranım sana, sen, sınanmış ve yenilmemiş kadın...*

Şiirde yazılanlan aklından geçirirken, ona gazeteyi okuması için veren Mormoni'nin arsızlığını düşünmüyordu artık.

Ansızın Falcone çıkageldi. Marta irkildi. Şemsiye? Nereye bırakmıştı onu? Sabah evden çıktığında yanında olduğunu çok iyi anımsıyordu.

“Ne aradınız hanımefendi?” diye sordu Falcone.

Marta kendi kendine konuşur gibi, “Belki de yukarıda unutmuşumdur...” dedi ve hademe kadını çağırdı.

“Benimkini alın,” diye önerdi Falcone. “Yeni sayılmaz ama yine de işinizi görür.”

Bunları söylerken sanki hakaret eder gibiydi. Her zamankinden daha kasvetli ve daha sinirli bir hali vardı.

Az sonra hademe kadın üst kattan indi. Şemsiyeyi bulamamıştı, sınıfta da koridorda da yoktu. Marta öfkelendi, rahatsız olmuştu, çünkü Falcone kendi şemsiyesini vermek için sürekli ısrar ediyordu. Yağmur çok şiddetli yağıyordu ve Marta, Falcone'nin onun yüzünden ıslanmasına razı olamazdı.

“Öyleyse, eğer müsaade ederseniz, size eşlik edeyim,” dedi Falcone yüzü kızararak. “Artık aynı yol üzerinde, sizin biraz aşağınızda oturuyorum.” Başı önünde ayaklarına bakarak ekledi: “Eğer utanmazsanız...”

Marta yüzüne ateş bastığını hissetti, imayı anlamamazlık-tan gelerek yanıtladı:

“İnsanların ne dediğine hiç aldırmadım şimdiye kadar. Gelin, gidelim.”

“Masanın üzerindeki gazeteyi unutuyorsunuz,” dedi Falcone alıp Marta'ya verirken.

“Teşekkürler ama zaten... Nusco'nun bir şiiri var.” “Sersem!” diye tısladı dişlerinin arasından Matteo Falcone. Marta endişeyle, “Yanında yürümeyi

nasıl becereceğim?” diye düşünüyordu.

O an Falcone’nin hissettiği sevinç ve sıkılganlığı algılıyordu; bu onu öylesine çok üzüyor ve huzursuz ediyordu ki, eğer Falcone istemeden de olsa ona azıcık dokunursa titreyen bedeninden tiz bir tiksinti haykırışının yükseleceği kesindi.

Yola çıkmadan önce hademe Marta’ya bir mektup verdi. Mektubun huzursuzluğunu gizlemesine vesile olduğuna sevinen Marta, “Bana mı?” diye sordu. Falcone’ye dönerek, “İzninizle,” diye ekledi ve zarfı yırttı.

Mektup Anna Veronica’dan geliyordu. Marta kapıya doğru yavaşça ilerlerken okumaya başladı. Falcone çatık kaşlarının altında onu yan gözle izliyordu. Birden Marta’nın yüzünde ani bir değişim, bir solgunluk, kibirli bir kaş çatış fark etti. Dış kapının önüne gelmişlerdi bile. Marta artık mektubu okumuyordu, sokaktaki çamur birikintisinin üzerine çarpan yağmur damlalarına bakıyordu.

Şemsiyesini açarken boğuk bir sesle, “Gidelim mi?” diye sordu Marta’ya.

Marta irkildi, mektubu katladı ve şemsiyenin altına girdi.

“Ah, tamam, işte geldim! .. Afedersiniz!”

Artık zaten kaçınılmaz olana, kolunun Falcone’nin koluna değmesine aldırdığı yoktu; Falcone’nin onun yanında daha düzgün yürüyebilmek için gösterdiği inanılmaz çabanın da farkında değildi. Kaçıp gitmek istiyordu, artık onun yüzünden değil (Falcone de bunu hissediyordu) ama o mektupta yazanlar yüzünden. Kıskançlıktan içi içini yiyen Falcone, böyle hızlı yürümeye çalışırken birbirine dolanıp her zamankinden daha da sakar bir hal alan ayaklarını artık hiç önemsemiyordu bile. Marta’ya o mektupta neler yazdığını, kimden geldiğini bağırarak sormak isterdi. Bu arada, gerçekten artık Marta’nın peşinde koşmakta zorlanan ve feci şekilde çamur içinde kalmış ayaklarının durumu karşısında Marta’dan daha yavaş yürümesini istemenin acıma çağrısı olarak algılanacağı korkusuyla onun tepeden tırnağa ıslanmasına göz yumuyordu. Güçlükle nefes alıyordu ve Marta onu duymuyordu bile. Niçin ama niçin böyle kaçıyordu?

Marta aniden ürperdi, kendini tuttu, sanki çığlığını bastırmak için bir an durdu.

Durup, “Neyiniz var? Ne oldu?” diye sordu Falcone.

Başını önde tutarak, alçak sesle, “Hiç! Gelin, gelin...” dedi Marta, tekrar yürümeye koyuldu.

Falcone başını çevirdi ve biraz ileride, sağ kaldırımda, bir şemsiyenin altında durmuş ona ve Marta’ya bakan iki adam gördü: Biri soluk benizli ve karanlık bakışlı, diğeri daha uzun boylu, zayıf, yabancı görünümlüydü; mavi gözlerinde alaycı bir ifade vardı.

Onlar, Rocco Pentagora ve Bay Madden’den başkası değillerdi.

Falcone, Marta’nın uyanlarına rağmen vahşi hayvanlann-kini andıran gözlerini onlara dikti.

Öfkesini bastırmaya çalışarak, “Bakmayın! Dönmeyin!” diye üsteledi Marta.

“O ikisinin kim olduklarını söyleyin bana!” diye sordu Fal-cone, neredeyse yüksek sesle, yeniden durmaya yeltenerek.

“Susun diyorum size ve benimle gelin!” dedi Marta aynı ses tonuyla. “Bunları sormaya ne hakkınız var sizin?”

Sanki artık onun sesine benzemeyen bir sesle, sanki ağlayarak, soluyarak, üzüntüden boğazı düğümlenip konuşmasını yanda keserek ve buna rağmen gitgide şiddetlenen yağmurun altında Marta’nın peşinden yürek burkan bir koşturmayla seyirterek, “Hiçbir hakkım yok, ama ben... siz bilmiyorsunuz...” diye dev^ etti Falcone. Merh^et dileyerek ona aşkını itiraf ediyordu.

Marta, ruhu allak bullak olmuş ve yağmurun şiddetinden sersemlemiş bir vaziyetteydi, ayaklarının altından adeta göle dönüşmüş yolun hızla yok olduğunu görüyordu. Dayanılmaz bir iç sıkıntısıyla Falcone’nin soluk

soluğa söylediği sözleri ancak bölük pörçük duyabiliyor, onu dinlemeden koşuyordu. En sonunda evinin kapısına vardı.

Tam orada Falcone yanıtlaması için yalvararak kolundan nıtmaya yeltendi.

Elinden kurtularak, “Bırakın beni!” diye bağırdı Marta ve merdivenlerden yukarı koştu.

Kapıyı Maria açtı.

“Sınlsıklam olmuşsun!”

“Evet, gidip üstümü değiştireyim ben!”

Odanın kapısını kilitledi. Gözlerini yumdu, usulca inledi ve elleriyle şakaklarını sıkıca bastırarak kendini koltuğa bıraktı. “^man Tanrım! Aman Tanrım!”

Başı fırıl fınl dönüyordu. Sadece oda değil, geçtiği yollar da gözlerinin önünde dönüp duruyordu hâlâ, şakır şakır yağan yağmur, arkasından ağlayan o tıknefes hilkat garibesinin sözleri gözlerinin önünden geçiyordu.

Ya postanenin önündeki kaldırımda bekleyen o ikili! Ne istiyorlardı ondan hepsi birden? Onu ne sanıyorlardı? Ya o diğer ikisi, o şişko budala ile ona açıkça şiirler yazan o ufaklık?

Ah, ya Anna’nın mektubu? Mektubu arayıp buldu, o an ilgilenmediği bölümleri atlayarak tekrar okudu.

“Bilirsin ki sevgili Marta benim nasıl. .. Ancak, o *öflıe dolu* ziyaretinden sonra bana bir daha hiç uğramadı ... Ama kardeşi Niccolino’nun sık sık gittiği Miracoli ailesinden (kasabada Tina Miracoli’yle evleneceği söyleniyor) öğrendiğime göre, bu sabah senin o taraflara yola çıkmış. Senin kasabaya dönmene *ciddi bir engel, güflü bir sebep* olduğuna inandığı için Palermo’da neler yaptığını öğrenmek istediğini söylemiş Niccolino nişanlısına. Tina, her ne kadar diğer tüm iffetli genç kızlar gibi anlamazlıktan gelmesi gerektiğini bilse de, bana bu haberi verirkenki gizemli ses tonundan *ciddi engel* ve *güflü sebep'ten* ne kastettiğini sezdirdi

bana. Ona nasıl davrandığımı ve ne yanıt verdiğimi tahmin edersin herhalde! Ama Tina bir şey bilmediğini, bunlara inanmadığını, sadece Pentagoraların ağzıyla konuştuğunu söylüyor. Eskiden, hatırlayacağın gibi, rahmetli baban sağken ve sizin haliniz vaktiniz yerindeyken Bayan Miracoli annenin en yakın arkadaşıydı. Şimdi Tina ve Niccolino arasındaki evlilik ihtimali karşısında Don Antonio Pentagora'nın peşini bırakmıyor. Pentagora ise evlilik lafını ağzına bile almıyor. Kocana dönecek olursak (Nicola'nın dediğine bakılırsa), eğer bir şeyler bulacak olursa, hemen boşanmak için mahkemeye başvuracakmış. Ama bunların hepsi, sevgilisinin önünde atıp tutan bir gencin sözleri."

İşte yine başka bir çamur daha. Hâlâ zulüm, uzaktan da olsa. Yine iftira ve alçaklık.

Marta nefretle parlayan gözleriyle öfke ve kızgınlıktan titreyerek yerinden kalktı.

Sadakatinin kanıtı, ona yapılan bir saldırı karşısında kendini tecrübesizce savunmasıydı, masumdu. Karşılığında namusuna dil uzatılmıştı, karşılığında babası onu körü körüne cezalandırmıştı! Ve bütün olanların cezası ona kesilmişti: Parasızlık, iflas, yoksulluk, kız kardeşinin yıkılan hayalleri. Yalnız, hasta, yasta bir kadına hâlâ atılan iftiralar ve insanların acımasız hakaretleri. Hakkını soylu bir şekilde savunmak, zekâsıyla, çalışıp çabalayarak ona sürülen haksız lekeden kurtulmak mı istemişti? Yok öyle yağma! Onuru kırılmış, iftiralarla taşa tutulmuştu. Zaferinin ödülü buydu işte! Üzüntüler, haksızlıklar, bomboş bir yaşam, tüyler ürpertici bir ucubenin isteklerine, zavallı bir ödleğin ürkek ve zayıf arzularına, diğerinin kendini beğenmişçe aşağılıklarına maruz kalmıştı. Dışına atıldığı yaşamın her yanı taş ve diken doluydu.

Kapısının iki kez vurulmasıyla kendine geldi. Maria'nin sesi duyuldu:

"Marta, sofraya hadi."

Yemek vakti gelmişti bile. Henüz soyunmamıştı bile. Şimdi nasıl yemek yiyecekti, annesinden ve kız kardeşinden nasıl gizleyecekti kendini? Alelacele soyundu. İçeri girdiğinden beri şapkasını çıkarmamıştı halâ. Yanan yüzünü ve gözlerini rahatlatmak için yıkadı.

Masada, kâseden yayılan dumanların arasından Maria, “Mis gibi kokuyor!” diyordu.

Annesi aniden bastıran yağmurda terastaki çiçekleri kurtarmak için Maria’yla birlikte yaptıklarını anlatmaya koyuldu.

IV

Yemekten sonra odasına çekilen Marta, “O hilkat garibesi kendini şimdi benim sevgilim sanacak! Buna inanabilir,” diye düşünüyordu.

Ve kocası ona bir başkasını yakıştırdığına göre, kendi kendine şöyle diyordu: *Benim sevgilim!* Bu kelime Falcone’yle ilgili olunca çok daha utanç verici geliyordu ona!

Onun kayıtsızlığı karşısında yeniden intikam almak mı istiyordu? Anna Veronica’nın mektubundaki tehdit barizdi.

Yeni bir skandal... Ya kanıt? Tanrım, o hilkat garibesi mi? Evet, sokakta bir kez daha karşılaşırlarsa kanıt olarak o ucubeyi gösterebilirdi... Bir olay çıkarabilirdi... Ve adı Falcone’nin yanında gazetelerde çıkabilirdi.

Marta korkudan, tiksintiden, durmadan ellerini huzursuzca ovuşturuyordu. Yan odada piyanoda annesinin çok zevk aldığı eski ve tekdüze bir müzik parçasını çalan Maria’ya müziği kesmesi için öfkeyle bağırmak isterdi.

Annesi ve kız kardeşinin sakinlikleri, evin sükûneti, müzik, boş boş konuşmalar, o an ona ne kadar da acı veriyordu!

Evet, onun eseriydi hepsi; ancak bunu kim anlıyor, ona nasıl bir işkenceye mal olduğunu kim fark edebiliyordu? Geçmişe bir çentik atıp ondan bir daha ondan söz etmemek mi gerekiyordu? Annesi ve kardeşi feraha çıkmışlardı, işte sakin ve mütevazı yeni bir yaşam başlamıştı onlar için. Ya Marta? Onun yaşamı, gençliği geçmişte gömülü mü kalmalıydı? Bir daha sözünü etmemeli miydi? Olan olmuş muydu? Ölmüş müydü? Onun için her şey bitmiş miydi? Sadece başkalarını yaşatmak için mi yaşıyordu? Evet, evet, yaşamdan böylesine dışlanmış da olsa, kendi mezarının üzerine inşa edilen küçük evindeki bu sakin ve tatlı görüntünün zevkini çıkarmasına izin

verselerdi, hiç değilse bununla mutlu olabilirdi belki de... Ama en azından biraz konuşulabilseydi, parçalanan yaşamına, ölen gençliğine biraz acınsaydı! Yaşamını sebepsiz yere böyle parçalamak, gençliğini böyle tüketmek de bir suçtu! Bütün bunlardan bahsetmek yasak mıydı artık?

Yeni bir gölge ve yine yenilmişti! Ona yine rahat yoktu! Ertesi gün mutlaka, kocasını postanenin orada yeniden görecekti, Falcone'yi okulda yeniden görecekti.

"Beni rahats'.z etmeye devam ederse Müdüre Hanım'la konuşacağım," diye düşündü Marta aniden; yeniden enerjiyle dolmuştu, yatmak için sinirli parmaklarıyla soyunmaya başladı. "Ya o ikisi? Eğer bir son vermezlerse icabına bakarım ben! Ya sen, hele sen biraz bekle," dedi sonra soluyarak; kocasını kastediyordu. Yorganı kaldırdı ve lambayı söndürdü.

Karanlıkta, yorganın içinde kıvrılıp yattı, düşüncelerini toplamak istiyordu ama kocası hakkında kesin bir şey düşüne-miyordu. Kendi kendine, "Evet, eğer devam ederse, bu Falcone için..." diyordu. "Müdüre Hanım'ın ona tahammülü yok zaten, onu başından atmak için bir bahane arıyor, bahaneyi bulmasını ben sağlayacağım..." Bu cümleleri mekanik olarak tekrarlayarak, kocasına karşı ne yapabileceğini araştırıyordu. Yok muydu yani? İntikam alacağı hiçbir yol yok muydu? İçinde hissettiği acizlik gitgide büyüyen bir nefrete dönüşüyordu. Sonra (aşın gerilimin yarattığı fiziksel rahatsızlığın farkında olmasa da) beyninde, dönüp duran bir işkence gibi, aradığı düşünceyi bulamayınca diğer düşünceler karman çorman belirip dikkatini dağıtıyorlardı. Marta, aradığı düşünceyi bulmak için inat ediyor, beyninde üşüşen diğer düşünceleri kovuyordu. En sonunda bir tanesi kafasının dağılmasına neden oldu: Şemsiyesi, evet, şimdi gayet net hatırlıyordu. Şapkasını düzeltmek için şemsiyeyi sınıfın kapısının önündeki koridorun duvanna dayamıştı. Evet, sonra orada unutup gidivermişti ... Ah, kuşkusuz Falcone koridordan geçerken onu görmüş ve saklamıştı, evet, birlikte yürüyebilmeye bahane yaratmak için, kendi şemsiyesini teklif edebilmek için... Evet, kuşkusuz öyle olmuştu! Bu nedenle, aşağıda, öğretmenler odasında öyle huzursuzdu... Şemsiyeyi nereye saklamış olabilirdi?

Az sonra Marta uyuyakaldı.

Kuvvetli bir baş ağrısıyla, eskisi gibi kendine olan güveninden kaynaklanan bir güç değil de, sinirli bir enerjiden kaynaklanan bir ruh haliyle vaktinde uyandı. Bir an önce yola koyulmak istiyordu. Ne pahasına olursa olsun sonuna kadar gidecekti. Onu çökertmek isteyen her türlü yeni engeli savuşturmak için hazırlıklıydı.

O gün evden tek başına çıkmak onu hiç endişelendirmedi. Evvelsi gün yağan yağmurdan sonra ağaçların yeşili neredeyse coşmuştu, sabahın berrak serin havasında evler ve sokaklar da capcanlı bir görüntüye bürünmüştü.

Bu esnada gözleriyle kocasının postanenin orada olup olmadığını araştırıyordu. Onun önünden başı dik geçme cesareti gösterebileceğini hissediyordu.

“Ama bu saatte uyuyordur o,” diye düşündü birden ve yürürken dudaklarına alaycı bir gülümseme yayıldı. “Hayatı boyunca güneşin doğuşunu hiç görmedi...”

Kuru, aralık dudaklarının üzerindeki sarı seyrek bıyıklarıyla, solgun, yanı başında yatarkenki hali geldi aklına.

Aklından hemen o görüntüyü uzaklaştırdı. Madem okula gitmekteydi, öfkesinin nesnesi Falcone olmalıydı. Artık kendi üzüntüsünü düşünmüyor, aldırış etmiyordu.

Eğer evvelsi günle ilgili en ufak bir şey ima etmeye kalkışırsa ne yapmalı, ne demeliydi?

Henüz karar verememişti. Sadece az sonra gireceği öğretmenler odasını çok net bir şekilde aklında canlandırabiliyordu. Düşüncelerinde odaya giriyor, içeride gerçekleşecek olayın izleyicileri Nusco’yu, Mormoni’yi görebiliyordu; Falcone her zamankinden de endişeli bir vaziyette onu bekliyor olmalıydı.

Okulun kapısının önüne gelmişti bile, önündeki birkaç basamağı indi ve içeri girdi.

Odada hiç kimse yoktu.

V

Matteo Falcone o sabah okula gitmemişti.

Eğer Marta, evvelsi gün merdivenleri çıkarken dönüp baksaydı, sokak kapısının önünde taş kesilen Falcone'ye belki az da olsa merhamet duyacaktı. Elbette Marta'nın yukarı çıkarken hiç değilse ona dönüp bakacağını umut etmişti. Sonra yağmurun altında, insanların dikkatini çekecek ölçüde sendeleyerek yürüyüp gitmişti.

Kendine karşı hiç bu kadar derin ve kuvvetli bir nefret hissetmemişti daha önce. Şemsiyeyi kıracakmış gibi silkeliyor ve alayla homurdanıp duruyordu.

"Ben ve aşk! Ben ve aşk!" ve buna benzer anlamsız sözler mırıldanıyordu. Sonra, orada yolun ortasında, yüzü kasılmış, nefret dolu bakışlarını yoldan geçen birinin suratına dikerek bağırdı:

"Neyse ki alay etmedi benle!"

Kendisi korkunç biçimde alay ediyordu oysa kendisiyle; insanlar bir deliye bakar gibi, şaşkın şaşkın dönüp onu izliyorlardı.

En sonunda, yağmurdan sırılsıklam olmuş bir halde evine döndü.

Mobilya mağazasındaki gibi, duvarlar boyunca sıra sıra ve bazısı da üst üste konmuş değersiz eşyalarla tıka basa dolu eski ve büyük bir evde, her ikisi de yaşlı ve bunak olan annesi ve teyzesiyle birlikte yaşıyordu: Boyalı kocaman ahşap dolaplar, her ebat ve formda sehpalar, sandıklar, ahşap kanepeler, işlemeli küçük dolaplar, konsollar, elbise askıları, hasır ve solmuş kumaş kaplı sandalyeler, baş koyma yerlerinde iki yuvarlak arkalık olan eski tarz kanepeler.

Kocalan ölünce evlerini birleştiren iki kız kardeş, eski evlerine ait fuzuli yer işgal eden ve işe yaramaz eşyalardan hiçbirini atmak istememişlerdi.

Bunadıkian için yaşlı kız kardeşlerin ikisi birden bir zamanlar evli olduklarını hatırlamıyordu ve hayali bir kocaya varmak için biri diğerinin

ölmesini bekliyordu.

Sandalyelerin arkalıklarına tutunup güçbela odadan odaya dolaşırken rastlaştıklarında, “Niye ölmüyorsun?” diye soruyorlardı aynı anda birbirlerine.

Evin iki farklı kanadında birbirlerinden ayn yaşıyorlardı. Arada bir, gün içinde, özellikie de geceleyin, biri diğerine uzun ve iniltili bir sesle sesleniyordu:

“Saat kap ?”

Diğeri boğuk ve uzun uzun yanıtlıyordu:

“Saat yeeediiii! ”

Saat hep yediydi!

Arkalarından alay etmek için gelen komşu kadınlara ikisi birden kollarını kaldırıp buruşuk ellerini havada sallayarak öğüt veriyorlardı:

“Evlenin artık! Evlenin!”

Onlar için sanki hayatta başka bir kurtuluş, başka bir kaçış yolu yoktu. Her ikisi de evlenecekleri günün geç de olsa bir gün geleceğine inanıyordu. Ama ne yazık ki diğeri bir türlü ölmüyordu işte! Bu arada komşularına kendilerini süsletiyor, gençlik giysilerini giydirtiyorlardı. Komşu kadınlar özellikle iki zavallı bunağın yaşına en çok sırıtan, en eski, en açık renk kumaştan olan, en gülünç giysileri seçiyorlardı. Giysiler artık bedenlerine büyük geldiğinden birinin beline tüyleri yolunmuş bir etol, diğerinin beline kocaman bir kurdele bağlıyorlardı, kafalarına kağıttan bir çiçek, lahana ya da marul yaprağı ve peruklar takıyorlardı, yüzlerine pudra ya da soluk ve sarkık yanaklarına kırmızı allık sürüyorlardı.

“Hah işte böyle! Böyle tıpkı on dörtlük bir genç kız gibi oldunuz!”

Aynanın karşısında dişsiz ağzıyla gülümseyen yaşlı kadın kafasındaki süs çelenginin düşmemesi için başını oynatma-maya gayret ederek, “Evet, evet...” diye yanıtlıyordu. “Evet, evet, ama hemen kapa şu kapıyı! Şimdi

yavuklum gelecek, şu-radakinin onu içeri girerken görmesini istemiyorum... Kapa! Kapa!”

Matteo Falcone, eve döndüğünde, onları genellikle gülünç bir şekilde süslenmiş ve kafalarındaki kocaman çelengin ağırlığı altında hareketsiz buluyordu.

“Of anne!”

Boyacı küpüne dönmüş kızgın annesi, “Oraya git, oraya! Senin annen orada!” diye yanıtlıyordu. “Benim çocuğum yok! Ben daha yirmi sekiz yaşındayım... Kocaya varmadım daha...”

Saygı ve merhamet beslediği teyzesi de aynı cevabı veriyordu.

“Yirmi sekizim daha... Kocaya varmadım!”

Ancak bazen, bulanık anılar arasında uzun yıllar önce biricik oğlunu kaybetmenin yarattığı belli belirsiz keder duygusu yeniden uyandığında, teyzesi çoğu kez Matteo’nun kendi çocuğu olup olmadığı şüphesine kapılıyordu.

“Ama nasıl olur?” diyorlardı komşu kadınlar, “Siz hiç ev-lenmediyseniz eğer?”

Yaşlı kadın gizemli bir edayla, “Evet, yine de ... Matteo, *belki* benim oğlumdur,” diye yanıt veriyordu muzırca gülümseyerek. *“Belki!"*

“Ama nasıl olur?”

Yaşlı kadın o zaman, komşu kadını koluyla yanına çekiyor ve kulağına fisıldıyordu:

“Bakire Meryem gibi!”

Bir kahkaha kopuyordu.

Çirkinliğinin bilincinde olması dışında, Falcone’nin yaşam ve doğa hakkında sahip olduğu korkunç düşüncenin oluşmasında evdeki bitip

tükenmeyen bu sahnenin ne kadar payı vardı acaba?

Ruhunun şüpheler ya da öğrenme arzusuyla yarattığı mutsuzluğu anlayamıyordu; yoksulluk onun için çözülebilir ve alt edilebilir bir kötülüktü. Yaşamda doğanın acımasız haksızlığına uğrayanlar için iki gerçek mutsuzluk vardı: Çirkinlik ve yaşlılık. Her ikisi de güzellik ve gençlik karşısında alay ve küçümsenme nedeniydi.

Annesi ve teyzesi yaşamaya komşu kadınların maskarası olmak için devam etmiyorlar mıydı? Ya o, o niçin doğmuştu? Ölüme hazır birinin aklını alıp da onu hayatta bırakmak niyeydi?

Bu fikir onu öylesine derinden etkiliyor ve allak bullak ediyordu ki, çoğu kez güzelliği bir falçata darbesiyle yok ederek, can çekişen yaşlıyı ortadan kaldırarak bu haksızlığın kurbanlarının öcünü almak için dayanılmaz bir istek duyuyordu. Bazen suç işleme itkisine karşı koyabilmek için kendini zor tutuyordu. Zihninde, sanki gerçekten o anda oluyormuş gibi, işleyiş biçimi tüm açıklığıyla beliriyordu. Suç mu? Yo, suç değil, haksız olanı telafi etmekti bu aslında!

Kaç kez suç sayılan bu düşüncelerin istilasından alelacele kurtulup bir an için ona karşı beslediği korkunç niyeti örtmek için bin bir ihtimamla annesinin yanına gittiğinde, ona şuursuz kahkahalar eşliğinde şöyle söylediğini duyuyordu: “Ayaklarını düzelt!”

Şımarıklıktan ya da onu güldürmek için ayaklarını öyle tuttuğunu sanan yaşlı kadın gülerek ısrar ediyordu:

“Ayaklarını düzelt!”

O zaman o da gülmeye başlıyordu. Annesinin bunaklığı karşısında delirmek işten bile değildi!

“Tamam işte anne. Hemen düzeltirim şimdi.”

Yaşlı kadın, onun duvara tutunarak ayaklarını düzeltmeye çabalamasına bakıp gülüyordu.

Marta'nın onu küçümseyerek reddettiği gün, eve döndüğünde her zaman yaptığı gibi annesinin ve teyzesinin odalarını ziyaret etmedi bile. Yemek yemedi, gece yatmadı, yağmurdan sırılsıklam olmuş elbiselerini de çıkarmadı. Gün ağarır ağarmaz, şiddetli kriz dönemlerinden sonra her zaman yaptığı gibi, kendine ve ayaklarına işkence çektirmek için uzun yürüyüşlerinden birine çıktı. Conca d'oro'nun en yüksek tepesi olan Montecuccio'ya tırmanmayı hedefliyordu. Tepeye varır varmaz kente doğru tüm gücüyle tükürdü:

"Ben solucanım, sen de solucan yatağı!"

O gün tepeden indiğinde bitkin, tükenmiş ve neredeyse sakinleşmişti. Geç olmuştu. Bu saatte okulda dersler bitmiş olmalıydı. Yine de yokluğundan dolayı özür dilemeye giderken temkinliydi. Aslına bakılırsa, yolda Marta'yla karşılaşma ümidiyle gidiyordu.

Gerçekten de okulun kapısının az ötesinde Marta'ya rastladı. Yavaş yavaş, bir mektup okuyarak ilerliyordu. Bir başka mektup ... Her gün kim yazıyordu ona? Yüzü nasıl da al al olmuştu! Bu seferki kesinlikle bir aşk mektubuydu!

Falcone bundan o kadar emindi ki, neredeyse mektubu elinden alıp okuyacaktı.

Onu görür görmez ani bir öfkeye kapıldı ama kendini tuttu.. Karşısından okuduğu mektuba dalmış halde yavaş yavaş geçmesine izin verdi.

"Beni görmedi bile..." dedi kendi kendine. Sonra okula gidip özür dilemekten de vazgeçip başka bir yola saptı.

VI

Marta sokak kapısından içeri girince, merdivenlerden çıkmadan önce Falcone'nin görmüş olduğu mektubu yırtıp küçük parçalara ayırdı. Mektupla birlikte gönderilen davetiyeyi de yırttı. Sonra ellerini gözlerinin ve alev alev yanan yanaklarının üzerinde gezdirdi ve sanki bir şeyler hatırlamaya çalışıyormuş gibi bir an ne yapacağını bilemeden kalakaldı.

Nabzının kuwetle attığını hissediyordu, o kısa kararsızlık anında, içindeki heyecan gitgide büyüyor ve onu kendinden geçirtecek kadar aklını karıştırıyordu. Sarhoş gibiydi gerçekten de. Merdivenin başında, alev topuna dönmüş yüzü ve kıvılcımlar saçan gözleriyle farkında olmadan gülümsüyordu.

Yukarı çıkmak için ne bekliyordu?

Annesi ve kız kardeşinin bir şey anlamaması için hiç değilse dışarıdan sakin görünmeyi bekliyordu!

Koşarak çıkarsa onu tedirgin eden düşünceden kaçabileceğini umarak aceleyle yukarı çıktı. Hazırlıksız olduğundan her halükarda annesine ve kız kardeşine yalan söylemek zorunda kalacaktı. Her allahın günü üzüntüsünü saklamak için yalan söylemiyor muydu sanki?

Mektubu yırtıp atmıştı ama orada yazan her sözcük, sanki yırtılmış kağıt parçacıklarının birleşmesinden meydana geliyormuş gibi başının etrafında dönüp durarak, kulaklarının dibinde uğuldayarak. merdivenlerden çıkarken onu takip ediyordu. Tüm sözcükleri, karmakarışık, onları yazanın sesiyle değil, o andaki kendi sesiyle işitiyordu içinde. Bu ses, tatlı ve sevgi dolu değildi, ona büyük acılara mal olan her şeye karşı isyan eden bir sesti bu.

Odasına çekildiğinde, kendi evinde sürekli yalan söylemek zorunda kalmanın ona ne kadar acı verdiğini daha çok hissetti, annesi ve kız kardeşiyle arasında olan kopukluğu her zamankinden de derin bir şekilde algıladı. Hem annesi hem de kız kardeşi ağırbaşlı bir tevazuyla, ürkek bir nezaketle ve kalabalıkların gözüne batmaktan sürekli çekinerek, onun bir daha alınmamak üzere dışlandığı ve cezalandırıldığı o dünyaya tekrar dönmüşlerdi bile.

Alnında onlara karşı ruhundaki bu yeni isyanın yarattığı yeni bir çizgi daha belirdi. Bu isyanı durdurmaya, ruhundaki kargaşanın eski benliğinin kaygısını bastırmak, dizginlemek için kendiliğinden ve hoyratça beliren bu nefret duygusunun etrafında birleşmesini önlemeye uğraştı.

Peki niçin kurban olmalıydı o? O galip gelmemiş miydi? Bir ölü başkalarını yaşatabilir miydi? Yaşama hakkını kaybetmek için ne yapmış olabilirdi?

Hiç, hiç... Diğerlerinin aşikar adaletsizliğinin cezasını niye o çekmeliydi öyleyse? Sadece adaletsizliğini değil, hakaret ve iftiralarını da. Ne de haksız yere yargılanmasının telafisi mümkündü. Nitekim kocasının ve babasının yaptıklarından sonra onun masum olduğuna kim inanırdı artık? Katlanılan bunca acının hiçbir karşılığı yoktu öyleyse: Sonsuza dek yenilmişti. Masumiyeti içini yakıyordu, öç almak istiyordu ve onun yerine öcünü alacak kişi gelmişti.

Gregoıio Alvignani gelmişti. Palermo'daydı: Yazdığı mektuba, ertesi gün sabah saatlerinde üniversitede vereceği konferansın davetiyesini de eklemişti. Neredeyse kelimesi kelimesine ezberlediği mektubunda, "Gelin Marta!" diyordu. "Okul

müdüresiyle birlikte gelin. Orada beni dinlediğinizi bilmenin yarattığı coşkuyla kelimelerimin ışık saçtığını göreceksiniz." Yo, yo. Nasıl gidebilirdi ki? Hem zaten davetiyeyi de yırtıp atmıştı. Hem sonra...

Ama ertesi gün onu yine de görecekti. Oradan memnun olup olmadığını kendi ağzından duyabilmek için okula geleceğini yazıyordu mektubunda. Marta'nın ona asla yazmayacağını, hiçbir arzusunu bildirmeyeceğini biliyordu; buna çok üzüldüğünü yazıyordu mektubunda ve işte bu yüzden onu görmeye gelecekti.

Peki şimdi niçin böyle titriyordu? Ayağa kalktı ve sinirli bir şekilde bir eliyle alnına düşen saçlarını kaldırdı. Sanki damarlarına kan hücum etmiş gibi suratı ateş gibi yanıyordu, huzursuzdu. Balkon kapısını açtı ve günbatımında parlak, kızıl gökyüzüne baktı.

Sonsuza dek yaşamın dışında kalmak mı? O parlaklığın yerini sis ve gölgeyle doldurmak mı? O maviye, o ilkbahar güneşine, kırlangıçların ve çiçeklerin neşesine duyduğu yoğun özlem gibi, bir süredir içinde karışık, coşkulu bir şekilde yeniden uyanmaya başlayan heyecanlan bastırmak mı? Tıpkı balkonun üstünde yuva yapan kırlangıçlar, annesinin evin her bir yanına koyduğu çiçekler gibi, onun da yeniden doğma zamanı gelmemiş miydi?

Alvignani mektubunda, "Yaşamak! Yaşamak!" diyordu. "Başkentin hengamesi içindeki sahtelik, hüzün veren yalan sanatları, bıkkınlıklar, can

sıkıntılan, dalavereler ile boş ve yararsız işler arasında yüreğimden yükselen çağrıyı duydum sonunda. Yaşamak! Yaşamak! İşte böylece kaçıp geldim ...” Marta, sanki yaşama övgüyü andıran bu beklenmedik mektup karşısında afallamıştı. Aniden gelen ağlama arzusuyla gözleri yaşlarla dolu, balkondan hemen içeri girdi ve yüzünü avuçlarının arasına saklayarak oturdu.

Gregorio Alvignani’nin mektubu, tıpkı hislerinin tüm diğer tezahürleri gibi kısmen samimiydi.

Gerçekten de, mektubunda söz ettiği gibi, Roma’da “doğamızın bizi çağıran içten sesini” duymuştu.

Yoğun ve yerleşik iş ortamı, bitip tükenmeyen zihinsel meşguliyet, kanıksanmış bir rutin, sadece sürdürmeye alıştığı şeçkin hayatı korumak için değil, aynı zamanda siyasette yükselmek için, duyduğu hırsı beslemek ve meşrulaştırmak için göstermek zorunda olduğu biteviye çaba, yeterli uyku ve dinlenme imkanı sağlamadığından sinirlerinin harap olmasına neden olmuştu.

Ve bir sabah aynanın karşısına geçtiğinde perperişan solgun yüzünü, gözlerinin kenarlarındaki kırışıklıkları, dudaklarının hüzünlü kıvrımını, gitgide daha da seyrekleşen saçlarını fark edince kahrolmuştu. Ardından çalışma odasına girmiş, itinayla sıralanmış yığınla dosyayla dolu yazı masasına oturmuş ama başladığı hiçbir işe elini bile sürememişti. Böylece birdenbire hiçbir iş yapamayacağını ayrımsamış ve uzunca bir istirahat döneminin onun için kaçınılmaz olduğunu düşünmüştü.

Üstüne üstlük o günlerde bazı meslektaşlarının gerek parlamentoda gerekse gazetelerde kendisinin de muhalif olduğu bakanlar kuruluna karşı alçakça sürdürdüğü, dalavereli ve aşağılık savaşlardan bıkıp usanmıştı. Birkaç kişinin bu kötü niyetli saldırısı kamuoyunun tepkisine ve uzaklaşmasına neden olacak gibi görünüyordu. Kısa süre içinde, oturumun ertelenmesiyle meclisin kapanacağını tahmin etmişti. Gerçekten de birkaç gün sonra meclis kapandı.

O zaman gelecek mücadeleye hazırlanmak ve dinlenip güç toplamak için Roma’dan uzaklaşmaya karar verdi. Aynalar da onu altüst eden kötü hislere

tercüman oluyorlardı. Yaşamı-

nın şimdi ikinci bir safhasındaydı: İnişteydi ve daha kötüye gitmekten korkuyor, bir şeylere tutunmaya gereksinim duyuyordu.

Mecliste kısa sürede yaptığı kariyeri boyunca talih yüzüne gülmüştü. Hemen ön plana çıkmış, bir yığın umut, gıpta ve sempati uyandırmış, son derece değerli dostluklar kazanmıştı. Zaferi kolayca kazanınca, siyasetin kaçınılmaz tatsızlıkları, sayısız hayal kırıklıkları da onu üzmüştü. Aslında etrafındaki kimse kazandığı başarılara içtenlikle sevinmediği gibi, kötü anlarında da onu teselli edecek kimse yoktu şimdi yanında, bir başınaydı.

Alelacele hazırlanıp yola çıkar çıkmaz, sanki etrafındaki sis perdesi aniden aralanmış gibi beklenmedik bir ferahlama hissetti. İşte pırıl pırıl parlayan güneş! İşte kırların capcanlı yeşili! Tren adeta uçuyordu. Vagonun penceresinden ıslık çalarak giren havayı derin derin ciğerlerine çekerken Marta'ya yazmadan önce kendi kendine, "Yaşamak! Yaşamak!" diye haykırmıştı. Tüm yol boyunca coşkusu gitgide arttı. Sanki yaşam ve evren gözüne bambaşka görünüyordu artık: Güneşin altında, kırların, denizin, gökyüzünün mavi ve yeşili arasında uçsuz bucaksız bir hoşnutluk içinde, tüm bağlarından kurtulmuştu.

Palermo'ya vardıktan birkaç gün sonra, Porta Nuova dışındaki ıssız Cuba Caddesi'nde, şehir merkezinden bir hayli uzak, neredeyse kırda kendine uygun bir ev buldu.

Ortada bir balkonu ve iki yanda birer penceresi bulunan tek katlı, konforlu bir binaydı bu.

Kapıcı balkonun altındaki giriş kapısını açarken, "Burası adeta cennetten bir köşedir! Cana can katar..." dedi.

Girişi geçer geçmez, Gregorio Alvignani etrafı duvarlarla örülü, üstü açık geniş bir avluya açılan üç basamağın ilkine adım attığında, ötüşerek duvarın iki yanına dizilen gürültülü güvercin sürüsüyle irkildi aniden.

"Ne çok güvercin var böyle!"

“Evet efendim. Hepsi ev sahibinin. Onlara ben bakıyorum... Eğer istemezseniz başka yere götürürüm.”

“Yo, sorun değil, bırakın kalsınlar, rahatsız olmam ben.”

“Nasıl isterseniz. Günde iki kez onlara yem vermeye ve temizliğe gelirim ben.”

Yaşlı kapıcı parmaklarını şıklatıp özel bir ses çıkararak çağırdı kuşları. Önce biri, sonra ikisi, sonra üçü, sonra hepsi birlikte ötüşerek boyunlarını uzatıp etrafa bakmak için başlarını sallayarak bu tanıdık sese doğru avluda toplaştılar.

Solda, dış duvar kenarında, oldukça rahat iki alçak rampadan oluşan bir merdiven yükseliyordu. O avludaki bu merdiven ve güvercinler eve neşeli ve mütevazı bir kır havası veriyordu.

“Tedirgin olmaya gerek yok. Siz, efendim, etraftaki her şeye bakabilirsiniz. Ama hiçbir göz sizi göremez burada. Yalnızca Tanrı ve göklerdeki canlılar,” diye açıkladı yaşlı kapıcı.

Evin içini gezmek için üst kata çıktılar: Oldukça iddialı döşenmiş sekiz odası vardı. Alvignani gördüklerinden hoşnut kalmıştı.

“Aileniz gelecek mi efendim?”

“Yok, yalnızım.”

“Pekâlâ. O halde iki kişilik yatağın tek kişilikle değiştirilmesini isterseniz... Ev sahipleri buraya birkaç adım uzaklıkta, Calatafimi Caddesi’nde oturuyorlar. Evde yemeği tercih ederseniz yemek de yapıyorlar. İstediğiniz her şeyi getirebilirler

yani.”

‘‘Olur, olur, anlaşırız ...” dedi Alvignani.

“Durun, terası göstermeyi unuttum! Görmelisiniz, enfes bir manzara. Dağlara sanki elinizle dokunacakmışsınız gibi.”

Evet, gereksinim duyduğu sığınak burasıydı işte: Karşısında dağlar ve göz alabildiğine uzanan kırlar.

İki gün sonra eve yerleşti.

“Burada dinleneceğim.”

. Her sabah Calatafimi Caddesi’nden şehre inerken okulun önünden geçiyor, giriş kapısına ve geniş binanın pencerelerine bakıyordu. Marta’nın içerde olduğunu düşünüyor, en azından başka şeyden ötürü olmasa bile, meraktan onu tekrar görmek için kendine söz veriyordu. Ama bir neden bulmak gerekliydi. “Şimdi bile içeri girip, geldiğimi haber verdirip onu görebilir, onunla konuşabilirim. Yok, olmaz. Böyle aniden olmaz. Önceden haber vermek daha iyi olur. Burada olduğumu, ona bu kadar yakın olduğumu bilmiyor bile henüz. Kim bilir ne halde bulacağım onu? Belki eskisi gibi değildir artık...” diye düşünüyordu.

Şehre girmeden ve şüphesiz birçok sıkıcı insanla karşılaşmadan önce, önünde kat edeceği ıssız yolun bitmediğine memnun, ilerliyordu.

Değerli ve önemli bir insan olduğuna dair inancı tamdı. Ancak şimdilik Roma’dan ve işlerden uzakta kendini salıverdiği hafif arsız, avare havası, diğerlerinin gözünde bunu biraz daha hoş gösteriyordu.

Palermo’da geçireceği günleri nasıl dolduracağına henüz tam karar vermemişti. Tembellik ederek değildi kuşkusuz. Onun için tembellik ve sıkıntı eşanlamlıydı. Aynca tembellik onun için son derece tehlikeliydi. Aslında geldiği günden beri aklını kurcalayan tek bir düşünce ya da (kendi söylemindeki gibi) tek bir merak vardı: Mana’yı yeniden görebilmek.

“Yeni bir edebiyat eseri alacağım. Okuyacağım. Sonra, eğer ilham gelirse, *Göreceli Etik* üzerine notlarıma devam edeceğim. Bu kadar yeter, dur bakalım.”

Hiçbir düşüncenin üzerinde uzun uzadıya durmak istemiyordu. Ruhu huzura kavuşmuş ve kendine gelmeye başlamıştı.

“Bahse girerim ki insan dokuz canlı! Zihnimiz bin bir düşünceyle bulansa da gövdemiz zevk alacak bir neden buluyor: Mevsimine uygun olarak yazın suya girerek, kışın çıtır çıtır yanan bir ateşin başında oturarak, uyuyarak, yiyerek, gezerek. Ruhumuz bize hiç belli etmeden hayattan kam alır. Peki biz ne zaman konuşuruz? Ne zaman düşünürüz? Karşıt etkenlere maruz kaldığımızda sadece; bize haz veren durumlarda ruhumuz dinlenir ve susar. Sanının dünya sadece kötülüklerle dolu. Bir saatlik keder bizi uzun süre etkiler, huzur dolu bir gün ise iz bırakmadan geçip gider...”

Bu düşünce ona son derece doğru ve özgün geldi ve kendinden memnun bir şekilde gülümsedi. Ama Marta’yı yeniden görebilmenin yolunu, fırsatını nasıl bulacaktı? Kafasını dağıtmak istedikçe düşüncesi hep aynı noktaya dönüyordu. Ve kendini de onu da tehlikeye atmadan bu karşılaşmayı yaratacak imkanı düşünüp dururken buluyordu kendini hep.

Evden çıkıyordu. Yürürken, “Hiç değilse, kendimi göstermeden onu yolda görebilsem önce. Ama ya benim farkıma varırsa? Her şey ilk karşılaşmaya bağlı...” diye düşünüyordu.

Her şey dediği neydi? Gregorio Alvignani bunu düşünmeye başlıyordu.

“Her şey ilk karşılaşmaya bağlı... ”

Fırsat aniden çıktı ve ona gayet uygun göründü. Üniversitenin toplantı salonunda kendi seçeceği bir konu üzerine bir konferans vermek için çağrıldı. Yanında çok kitap getirmemesi ve hazırlıksız olmasına rağmen çok ısrar edilmesi üzerine daveti kabul etti. Öteden beri modern vicdanın derin ve etraflı bir incelemesine girişmek istemişti. *Ahlaki Düşüncenin Gelecekteki Dönüşümleri* üzerine daha önceden başladığı ve yarım bıraktığı notlar yanındaydı ve bunlardan yararlanabilirdi. Niyeti vicdan incelemesinden yola çıkıp yaşamın farklı tezahürlerine ve özellikle sanatsal tezahürlerine ulaşmaktı.

Günümüzde Vicdan ve Sanat' - işte konferansının başlığı bu olacaktı.

“Marta’ya yazacağım. Onu konferansa davet edeceğim. Böylelikle onu konuşurken tam karşımda göreceğim.”

Her zamanki gibi konferansın başanlı geçeceğinden kuşkusu yoktu. Marta’nın yüzlerce dinleyicinin alkışları arasında göreceği düşüncesi onu çok telaşlandınyordu.

Konferans taslağını hazırladı, kağıttan okumayıp konuşacağı için her nokta üzerinde tek tek düşündü, konunun tamamı ve genel hatlarını kafasında belirlediğinde kendinden memnun bir şekilde Marta’ya davet mektubunu yazdı.

O günkü hatipliği Alvignani’nin beklediği gibi, hatta belki de daha fazla karşılık buldu ama Marta mektubuna yanıt vermemişti. Tıka basa dolu olan koca salonda gözleriyle onu aradı, okul müdüresi tek başınaydı. Marta gelmemişti. İçeri dönerken dinleyicilerin alkışlanna, sanki duymuyormuş gibi, karşılık vermeyi bile unuttu.

VIII

“Hadi gelin, biraz hava alırsınız... Başınızın ağnsı da hafifler. Ne kadar harika bir gün, görmüyor musunuz? Azıcık yürüyelim...”

“Buraya gelmekle hata ettiniz...”

“Niçin?”

“Sizi uyarmak istedim... Ama size nasıl ulaşacağımı bilemedim.”

“Niçin?” diye ısrar etti Alvignani.

* Artee coscienza di *oggi,* Pirandello’nun 1893 yılında La Nazione Letteraria’da yayımlanan denemesinin özgün başlığı. Şimdi Saggi, poesie, scritti ıarii’nin içinde, Mondadori, 1993. (ç.n.)

Alvignani de Marta gibi son derece tedirgindi. Marta’yı çok daha güzelleşmiş ve karşısında böylesine şaşkın ve tir tir titrer vaziyette bulmayı beklemiyordu. Karşı çıkmadan uysalca kendisiyle yürümesine nasıl bir anlam vereceğini bilemiyordu ve neredeyse bundan ürkmüştü; boşu boşuna kendini kandırmaktan korkuyordu; kuşku duyuyor, olanlara inanmakta

güçlük çekiyordu; düşüncesizce söylenilen bir kelimenin, bir gülüşün, bir hareketin bir anda bu büyüyü bozmasından korkuyordu.

Marta başı önde, yüzü alevler içinde yürüyordu. Okul kapısında Alvignani'den nasıl ayrılacağını bilemediği ve birlikte biraz yürüme teklifine hayır diyemediği için gitgide daha tenhalaşan caddeden yukarı doğru ilerlemişti. Elbette onunla insanlara rastlayacağı kent merkezine doğru yürümesi düşünülemezdi.

Okuldan her günkünden iki saat önce çıkmıştı, yani bu saatte ne kocası postanenin önünde olabilirdi, ne de Matteo Falcone onu görebilirdi. Buna rağmen titriyordu. Sanki herkes bu durumun, hatta Alvignani'nin cüretinin ve Marta'nın onun peşi sıra kör gibi gidişinin farkındaymış gibi geliyordu. Alvignani'nin titrek bir sesle ona söylediklerini duyuyor ama sözcüklerin anlamını ayırt edemiyordu. Tanımsız bir zevkle karışık hayret ve utanca sebep olan art arda sıralanan, yakıcı sözlerdi bunlar. Uzaktan onu her zaman düşündüğünü söylüyordu...

Marta elinde olmadan kuşkuyla tekrarladı:

"Her zaman..."

"Evet, her zaman!"

Ne söylüyordu şimdi ona? Ona hiç cevap yazmamış mıydı? Ne zaman? Hangi mektuba? Ona bakmak için gözlerini kaldırdı ama hemen başını tekrar önüne eğdi. Evet, doğruydu.

Mektuplarını yanıtlamamıştı. O zamanlar nasıl cevap yazabilirdi ki?

Kafasının içinde başı sonu olmayan düşünceler dolanıp duruyordu. O gün özel ders vermesi gereken iki kız öğrencisi, Anna Veronica'nın mektubundaki kocasına ait son tehdit, Matteo Falcone'nin tiksindiren sevdası ve kıskançlığı. .. Ancak ruhunu sıkıştıran yürek çarpıntıları arasında hiçbir düşünce üzerinde kafasını toplayamıyordu.

Yanında yürüyen ve ansızın onu alıp götürmeye gelen o gözüpek ve nazik adama ait olduğunu hissediyordu ve Alvignani'nin sanki onun üzerinde

doğal bir hakkı, Marta'nın da onun ardı sıra gitme zorunluluğu varmışçasına onun peşinden gidiyordu.

Kan beynine hücum etmiş, ani bir dermansızlık kolunu kanadını kırmıştı. Tam manasıyla aklı başından gitmişti. İstemsiz ve umutsuz bir şekilde, dokunaklı sözlerle onu sanp sarmalayan o adamdan kopamıyordu.

Aşkın o karşı konulmaz cazibesine kapılmış Alvignani de ne dediğini kendisi de tam bilemeden ama söylediği her sözcüğün, tınısının, ifadesinin mükemmel uyumunun farkında olarak, düşünmeden ikna edici kelimeleri bulabildiğini duyumsayarak durmaksızın konuşuyor, konuşuyordu. O da artık bir şey düşünemiyordu. Tek bildiği, Marta'nın yanında olduğu ve onu bir daha bırakmayacağıydı.

Sanki bedenlerini kuşatan hava tutuşmuştu ve çevredeki her türlü yaşam belirtisini algılama olasılığını engelliyordu: Gözleri hiçbir şeyi görmez, kulakları hiçbir sesi duymaz olmuştu.

Alvignani, kocası tarafından bulunan son mektupta yazdığı gibi, Marta'ya sen diye hitap etmeye vardırmıştı işi; Marta bu söylemi bu defa neredeyse farkına bile varmadan kabullenmişti.

Bir süredir birlikte yürüdükleri yol tenhalaşmıştı; sanki ayaklannın altındaki toprak da canlanırmış gibiydi, güneş ışığı yerden kalkan tozun sansı üzerinde gözleri kamaştıran capcanlı sayısız panltılar oluşturuyordu. Gökyüzü tertemiz, canlı bir maviydi.

Aniden durdular. İlk önce Alvignani duraksadı. Marta şaşkın şaşkın çevresine bakındı. Neredeydiler? Ne zamandan beri yürüyorlardı?

“Buraya kadar hiç çıkmamış mıydın?”

Marta, sanki bir rüyadan uyanırmış gibi etrafına bakmaya devam ederek, “Yok... Hiç ...” diye yanıtladı.

Hiç sıkmadan bileğinden kavrayıp soldaki yolu işaret ederek, “Buradan ...” dedi Alvignani.

Marta, Alvignani’nin yüzüne bakmaya çalışıp bırakmaya niyetli olmadığı kolunu biraz geri çekerek, “Nereye?” diye sordu.

Alvignani solgun yüzü, kurumuş dudaklannın üzerindeki belli belirsiz ürkek gülümsemesiyle nazikçe onu kendine doğru çekerek, “Bu taraftan, hadi gel...” diye ısrar etti.

Marta, Alvignani’nin ellerindeki titremeyi, asabi gülümseyişi, yüzündeki solgunluğu, bulanıklaşan ve kısılan gözlerindeki sert bakışlan fark edince şaşkın ve endişeli bir şekilde, “Yok, olmaz... Ben şimdi...” diye onu atlatmaya yeltendi.

“Yalnızca bir dakikacık... Bu taraftan ... Kimsecikler yok bak...”

“Ama nereye? Yok, olmaz ...”

“Niçin olmaz? Dağları, yukarıda Morreale’yi, çiçek bahçesine dönen kırlan, diğer yanda denizi, Pellegrino Dağı’nı, ayaklannın altına serilen kentin tümünü göreceksin. İşte kapı burada. Gel!”

Marta, Alvignani’nin orada oturduğunu henüz anlayamamış gibi, kapıya doğru bakarak ama yine de kolunu çekecek cesareti kendinde bulamadan, “Olmaz! Olmaz!” diye daha kesin bir tavırla karşı koydu.

Ancak Alvignani onu kendisine doğru çekti, Marta derin bir nefes aldı; dar girişin duvarları arasında serinleten bir yere geçiyormuş gibi bir anlık bir ferahlama hissetti.

Hep bir ağızdan ötüşen, kah onlara seslenmek için eğilen Marta’nın sesinden ürkerek uzaklaşan, kah mevzilerini korumak için göğüslerini gere gere ilerleyen güvercinleri göstererek, “Bak, bak...” dedi Alvignani.

“Ne kadar güzeller... Ay, ne kadar çoklar...”

Gregorio, güvercinlere doğru eğilmiş olan Marta’yı kucaklamak, ona sıkı sıkı sarılmak ve onu bir daha asla bırakmamak için dayanılmaz bir arzuyla baktı ona. Marta’yı sanki gördüğü ilk günden beri hep böyle arzulamış gibiydi.

“Bak şimdi, iki basamak sonra... yukarı, terasa çıkacağız...”

Marta direnerek, “Yok, ben gidiyorum hemen ...” diye yanıtladı onu.

“Nasıl yani? İçeri girdin bile zaten. İki basamak sadece... Terası görmen lazım... Hem zaten buradasın...”

Marta, Alvignani’nin kolundan çekmesine izin verdi yeniden ama ayağını eve atar atmaz onu oraya kadar sürükleyen büyünün kaybolduğunu fark etti. Gözleri karardı; başı dönüyordu. Kaybetmişti işte! Tıpkı bir kabustaymış gibi yaklaşan tehlikeye karşı koyamamanın acizliğini hissetti.

“Teras mı? Teras nerede?”

Gregorio Alvignani bir elini avuçlarının içine alıp göğsüne bastırarak, “İşte burada... Şimdi gidiyoruz...” diye yanıtladı “Ama önce...”

Marta yalvaran hüzün dolu bakışlarını ona çevirdi.

Elini çekip, “Teras nerede?” diye tekrarladı.

Başka kurtuluş göremiyordu artık.

Gregorio onu odalardan geçirdi, sonra dar ahşap merdivenlerden yukarı çıktılar.

Marta üst katta yüreğinin hafiflediğini hissetti.

Manzara tam anlamıyla olağanüstüydü. Pırıl pırıl parlayan gökyüzünün altındaki sislerle örtülü dağlar görkemle uzanıyorlardı. Dağların sarp yamaçları keskin gölgelerle çizilmişti. Morreale, yamacın ortasında otlayan bembeyaz bir sürüyü andırıyordu ve eteklerinde dağların gölgesiyle loşlaşan küçük beyaz evleriyle yayılan kırlar uzanıyordu.

“Şimdi bu yana bak!” dedi Alvignani. Dağ tarafına bakınca manzara ne kadar da yakın ve sisliydi, karşı tarafta ise ne kadar uçsuz bucaksız ve parlak görünüyordu. Çatılar, kubbeler, çan kuleleri, aralarında Massimo Tiyatrosu’nun devasa binasının da bulunduğu kent tüm ihtişamıyla Marta’nın gözlerinin önüne serilmişti ve ufukta parıldayan engin deniz,

güneşin ışıklan altında kızıla bürünen Pellegrino Dağı memnun mesut uzanıyordu.

Marta uçsuz bucaksız manzaranın güzelliği karşısında kendinden geçmişti. Sonra gözleriyle katedralin çan kulesini aradı, tam arkasında kendi evi vardı ve hemen orada onu bekleyen annesi ile kız kardeşinin düşüncesi daha yoğun bir huzursuzluk, daha şiddetli bir pişmanlık ve kendisine karşı umutsuz ve derin bir güvensizlik duymasına neden oldu. Mendilini çıkartıp yüzünü örttü.

Gregorio yanına sokulup şefkat dolu bir özenle, “Ağlıyor musun? Niçin Marta? Niçin?” diye sordu. “Gel, inelim ... Şimdi gideceksin...”

“Evet, evet... Hemen...” dedi Marta kendini kontrol etmeye çalışarak, “Yapmamalıydım... Gelmemeliydim...”

Gregorio merdivenlerden inmesine yardım ederken, Marta’nın sözlerine gücenmiş gibi kederle, “Ama niçin?” diye tekrarladı. “Niçin böyle söylüyorsun Marta? Canım Mar-tam... Bekle, bekle ... Böyle ağlama! .. Topla kendini...”

Titreyerek gözyaşlarını siliyor, onu okşuyordu.

Gitgide gücünü yitiren Marta, “Hayır... Hayır. ..” diye kendini korumaya çalışıyordu.

Gregorio ona sarıldığında her yanında bir ürperti, ani bir irkilme hissetti. Rızası olmadan teslim olmuştu.

IX

Merdivenlerde onu kollarının arasında sıkıca sararak, “Ne zaman, ne zaman döneceksin?” diye sordu ateşli bir şekilde Alvignani.

Marta bir yanıt vermeden kendisine sarılmasına izin verdi: Taş kesilmiş gibi uyuşmuştu. Konuşmaya kalkışsa sanki sesi çıkmayacaktı. Dönmek mi? Ama Marta artık oradan ayrılmak istemiyordu ki: Alvignani’nin kollarının arasından ayrılmak istemediği için değil, orada en derinlere yuvarlanmış,

herkesin onu itmek için çaba harcadığı, arkasından aceleyle iteleyerek sürüklediği son noktaya ulaşmış gibi hissediyordu kendini artık. Bu durumdan nasıl kurtulacaktı? Artık nasıl geriye dönecekti? Bundan sonra eski mücadelesine kaldığı yerden nasıl devam edebilecekti? Sonu gelmişti! Herkesin varmasını istediği noktaya varmıştı. Ve onu bekleyen Alvignani sonunda ona sahip olmuştu; sanki çektiği bunca acı, onun üzerinde hak iddia etmesine neden olmuş gibi, böylesine kolayca ona sahip olmaya gelmişti. İşte bu yüzden, onu görür görmez karşı koyamamış, istemeden de olsa, kendinden bu kadar emin olan Alvignani'ye teslim olmuştu. İstemeden! Marta'yı en çok şaşırtan bu olmuştu.

Alvignani ona daha güçlü sarılarak, “Benimsin, benim ... Benim...” diye tekrarlıyordu.

Evet, onundu! Ona ait bir şey. Ona verilmiş bir şey.

Bu teslimiyeti algılayamadığı ya da daha farklı şekilde yorumladığı için Alvignani, kendinden geçmiş bir vaziyette kulağına biraz daha kalmasını fısıldıyordu...

Marta kollarından kurtulup, “Yok, gideyim,’’ dedi aniden kendine gelerek.

Alvignani bir elini kavradı.

“Ne zaman döneceksin?”

“Sana yazacağım ... ”

Ve oradan ayrıldı. Bir saat önce Alvignani'nin yanında yürüdüğü o yolda yalnız kalır kalmaz, sanki giderken kaybolan bütün hisleri, geçtiği yollardan geri dönüşünü bekleyerek pusu kurmuşçasına üzerine saldırdılar.

Ardında bıraktığı yola dönüp baktı endişeyle, sonra aklı karman çorman bir halde aceleyle yokuş aşağı inmeye başladı. Yürürken bir yandan da sanki onu böylesine gafil avlayanlara karşı güçlü durmak ve aynı zamanda neredeyse edilgen olarak suçlandığı -masum da olsa- onu alçaltan, köşeye kıstıran aynı suça maruz kalmış olma düşüncesinden kurtulmak istermiş gibi, masumiyet fikrini destekleyen sebepleri, mazeretleri yardıma

çağırıyordu. Onu altüst eden bu beklenmedik düşüşünde, tüm insanlara karşı istediği bir intikam duygusunun, eski masumiyetinin intikamının tadını alır gibi görmek için zorluyordu kendini.

Sağda okul binasını görünce, güçlükle de olsa içini rahatlatmaya çalıştı. Şimdi her gün geçtiği caddeye sapıyordu. Adımlarını yavaşlattı, sanki gerçekten de suçu arkasında bırakmış gibi daha sakin ve kendinden daha emin bir şekilde ilerledi; şimdi insanlar onu görünce, "Marta okuldan dönüyor,'' diye düşüneceklerdi. Yine de birisi ona bakıp, onunla konuşup, yakınında nefes bile alsa, kendini ele verecekmiş gibi, tanımlanamaz bir şeyler hissediyordu üzerinde. Mağazaların bildik tabelalarına, her gün rastlamaya alıştığı bildik yüzlere bakarak, bu duygunun verdiği can sıkıntısından kurtulmaya çalıştı. Birden konuşurken sesinin titreyip titremediği korkusuna kapıldı, çarçabuk, "Ne yorgunluk ama!" diye iç çekti. Sanki aniden algıladığı korkunun sınaması değil de gerçekten hissettiklerini ifade ediyorlarmış gibi söyledi bu sözcükleri. Sesi her zamanki alışıldık sesiydi yine ama ona sanki kendi ağzından çıkmıyormuş ya da o sesi taklit ediyormuş gibi geldi.

O sokakta, her günkü yaşamın aynen eskisi gibi devam ettiğini gözlemlerken içi rahatladı. Her şey eskisi gibiydi. Kendini de gündelik hayhuyun rutini içinde duyumsamaya zorlamak istedi. İşte şimdi tıpkı dün ve evvelsi günkü gibi Porta Nuova'nın altından geçiyordu. Ve yavaş yavaş eve yaklaştıkça, kendini zorlaya zorlaya, dinginliğinin arttığını hissediyordu.

Maria terasta parmaklıklar üzerinde dizili olan çiçek saksılarının arasından bakınca aşağıda, yoldaki ablasını fark etti. Marta elini salladı, Maria ona gülümsedi. Evde de yeni bir gelişme yoktu.

"Hayrola, bugün erkencisin?" diye sordu annesi.

"Erken mi? Evet... Özel derslerden birine gitmedim... Biraz başım ağrıyordu."

Gerçeği söylüyordu. Sesi durgundu. Başının ağrısı geldi aklına. Annesine gülümsedi ve, "Gidip üzerimi değiştireyim. Maria terasta... Yoldan gördüm demin..." diye ekledi.

Odasında yalnız kalınca, sanki kendi kendini zorlamamış gibi, soğukkanlılığına şaştı kaldı. Böyle iyi rol yapabilmesine kendi de inanamadı, şaşkınlıktan çok memnuniyetti hissettiği. Annesinin ve kız kardeşinin onu uzun zamandır görmediği kadar neşeli göründü o gün.

Ancak akşam çökünce diğerlerinden çok kendi için rol yapma gereksinimi duyduğunu fark etti. İçindeki huzursuzluğa yoğunlaşmamak, kendisiyle baş başa kalmamak için her akşam yaptığı gibi hemen çekmeceden kontrol edilmeyi bekleyen ödevleri çıkardı, hataları işaretlemek için eline kalemi aldı ve tüm dikkatini kağıda vererek okumaya başladı. Gayreti boşunaydı: ^klı karmakarışıktı. Daha fazla oturamadı, ateş gibi yanan alnını balkonun buz gibi camına dayadı.

Orada, gözleri kapalı vaziyette, gün içinde olanları en ince ayrıntısına kadar açık seçik canlandırmaya çalıştı. Ama Alvignani'yle onun evine kadar süren yürüyüşünü hatırladığında şimdi bile ruhu daralıyordu. Alvignani oracıkta oturuyordu ve her şeyden habersiz olan Marta'yı evine kadar sürüklemişti! Yolun köşesine vardığında ondan kurtulması lazımdı. Ama tek bir kelime bile telaffuz edememişken nasıl yapabilirdi bunu? Güvercin dolu avluyu, dışarıdaki merdivenleri gözlerinin önüne getirdi. İşte, eğer merdivenler öyle açıkta olmasa, belki yukarı çıkmazdı... Tabii ya, elbette! Dağların uçsuz bucaksız görüntüsü aklına geldi yeniden. Alvignani'nin terasında katedralin yakınlarındaki evini gözleriyle arayışını hatırlayarak tuhaf bir duyguya kapıldı. Sanki, tıpkı şu an odasında olduğu gibi, balkonun camına alnını dayayıp hfila o terastan bakıyormuş gibiydi.

Boğazını sıkan hüznü uzaklaştırmak için kendi kendine sertçe, “Herkes bunu yapmamı istedi...” diye mırıldandı. Kaşlarını çatarak, “Ona yazacağım,” diye ekledi. Sonra ansızın değişen ruh haliyle omuzlan silkip, “Demek böyle bitmeliymiş! ..” diye tamamladı sözlerini.

Durmadan iki cümle üzerinde dönüp duran uzun bir mektup yazdı: “Ben ne yaptım?” ve “Ne yapacağım?” İşlediği bir anlık suçun pişmanlığı, neredeyse Alvignani'yi korkutmak istermiş gibi, özellikle tekrarlanan ve altı çizilen cümlede ıs-dırabının hırçın tezahürü olarak ortaya çıkıyordu: *“İşte artık şeninim!”*

“Senin yanında yukarı doğru yürürken şüphelenmemiş-tim... Bana bunu daha önce söyleseydin, gelmezdim. Hem benim için, hem de senin için böylesi ne kadar da hayırlı olurdu! Tek başıma dönüş yolunda ve şimdi burada, annem ve kız kardeşimin yanında çektiğim acıyı bir bilebilsen! Ya yarın ne olacak? Ben her türlü yaşam belirtisinin dışına fırlatıldım, nasıl devam edeceğimi, bana ne olacağını bilemiyorum. O iki zavallı kadının tek dayanağı benim; oysa ben yolumu kaybetmiş, yenilmişim... Aşkımızın meyvesinin ne kadar acı olduğunu anlayabiliyor musun? Bu zehre yüzlerce düşünce sızıyor. Benim konumumda düşünmemek olası mı? Sen özgürsün, ben değil! Senin sözünü ettiğin o ruhların özgürlüğü, tutsak bir beden için bir eziyete dönüşür. .. ”

Mektup, sanki yazacak yer tükenmiş gibi, sayfanın sonundaki şu sözlerle aniden son buluyordu: “Görüşmemiz lazım. Ne zaman olduğunu sana bildireceğim... Hoşça kal.”

x

“Ah, sevgilim, “vicdanım bunu yapmama izin vermez,” dediğim zaman, aslında “diğerleri bunu yapmama izin vermez, evren izin vermez,” demek istiyorum. Vicdanım! Şu vicdan dediğin şeyin ne olduğunu sanıyorsun? Vicdan dediğim şey, içimde barındırdığım diğerlerinden başkası değil, aşkım! Vicdanım diğerlerinin söylediklerini kulağıma fısıldayıp durur. O halde dinle: İşin doğrusu, vicdanım sana aşık olmama izin veriyor. Sen de sorgula vicdanını, diğerlerinin pekâlâ bana âşık olmanı onayladıklarını göreceksin, evet, senin de söylediğin gibi, haksızca sana çektirdikleri bunca acı yüzünden.” Alvignani, Marta’nın kuşkularını, pişmanlıklarını ve korkularını yatıştırmak için böyle açıklıyordu olanları ve çoğunlukla düşüncesini kendine de daha açık ve daha inanılır kılmak için farklı şekillerde tekrarlıyordu. Sözlerindeki gitgide artan coşku, henüz kendine bile açıkça ya da gizliden gizliye itiraf edemediği kuşkularını, pişmanlıklarını ve korkularını köreltiyordu.

Marta sessizce dinliyor, Alvignani’nin dudaklarına yerleşen o renkli ve sıcak sözcüklere kendini kaptırıyor, söylediklerine inanmasa da ikna olmaya çalışıyordu. Ama maalesef Alvignani’nin evine gizlice gelmenin ona neye mal olduğunu ve döndüğünde okulda çektiği eziyeti, geceler boyu süren acı ve sıkıntıyı sadece o biliyordu! Elbette, bölük pörçük düşüncelerin,

duyguların kıpırdandığı bu kendinden geçiş er ya da geç onu ele verecekti. Yarınından emin olmak istemişti. Emin olunacak şey neydi sahi? Kendi de bu sorunun yanıtını bilemiyordu ama uzun süre bu konumda kalamayacağını, bu yaşamı sürdüremeyeceğini hissediyordu. Bir an bile huzur bulamıyordu: Evinde yalanlar, okulda işkenceler, Alvignani’nin evinde pişmanlık ve korku peşini bırakmıyordu. Nereye sığınabilirdi? Ne yapabilirdi?

Alvignani’nin evine onun konuştuklarını dinlemek, kendi kendine düşününce, inanmaya çalıştığı şeyleri, yani yenilmemiş olduğunu, o adamın kendisine zorla sahip olmadığını, onun da bunu istediğini ve artık kendini ona verdiğine göre orada kalması gerektiğini duymak içih gidiyordu sadece. Ruhu çok acı çekiyor, ancak Alvignani’nin sözlerinde biraz teselli buluyordu.

“Daha çok seversen daha az düşünürsün,” diyordu Alvignani. “Aşkta her şeyi unutmak lazım.” '

“Ben düşünmek istemiyorum ki!” diyordu Marta hiddetle. “Bak ben sadece şunu düşünüyorum: Sen benimsin ve biz birbirimizi sevmeliyiz. Gözlerime bak, beni seviyor musun?” “Aksi halde burada olmazdım...”

“E, öyleyse?” diye soruyordu Alvignani ve elini tutup onu kendine doğru çekiyordu.

Ona karşı koymuyordu. Utanarak teslim oluyor, dokunuşlarıyla titriyordu; sonra kısa süren bu kendinden geçişten uyanıp onunla çok kaldığını sanarak apar topar kaçıp gidiyordu.

Alvignani, ona eşlik ettiği merdivenlerin son basamağında, kederli ve büyülenmiş bir vaziyette ilk günkü gibi beklemiyordu onu artık. Şimdi Marta köşeyi dönünce eliyle hüzünlü bir selam verip sanki rahatlayarak ya da belki Marta’ya acıyarak farkında olmadan derin bir nefes alıyor ve düşünceli bir şekilde ağır ağır merdivenleri çıkıyordu.

Böylece, rüyayı andıran o ilk şaşkınlık, Marta’yı ilk gördüğündeki ve içinde aniden uyanan o yakıcı arzudaki beklenmedik ilk heyecan yavaş yavaş uçup gidiyordu. Şimdi ona nasıl ve niçin bu kadar kolayca sahip olabildiğini

anlıyor, Marta'nın ona karşı duyduğu hislerin farkına varıyordu. Hayır, Marta ona aşık değildi: Kendini ona aşkı uğruna teslim etmemişti. Belki başka şartlarda olsa, evet, ona aşık olabilirdi ama şimdi aşık değildi, içine düştüğü bu kargaşada, ona tıpkı denize düşenin yılana sarıldığı gibi umutsuzca, kurtuluş ihtimali olmadan sarılmıştı.

Bu işin içinden nasıl çıkmalıydı?

"Benimle Roma'ya gelmek ister mi acaba?" diye düşünüyordu Alvignani.

Bundan elbette memnuniyet duyardı ama annesi ve kız kardeşine ne olacaktı? Marta'yla beraber mi geleceklerdi? Kendi açısından bir sorun yoktu. Ancak bunu ona nasıl teklif edecekti? Öylesine kibirliydi ki... Alvignani'nin ona sunacağı koşullara boyun eğmeyecekti mutlaka. Ancak koşullar bunlardı. Peki öyleyse başka ne yapabilirdi onun için? Her şeye hazırdı, sadece bir işaret bekliyordu.

Alvignani böyle düşünerek, kendinde eleştirilecek hiçbir yan olmadığına inanıyordu.

"Seni yoruyorum, değil mi?" diye soruyordu Marta kırgın bir tonda, "Gitmeyi düşünüyorsun sen..."

"Yok canım, Marta! Nereden çıkarıyorsun? Beni yanlış değerlendiriyorsun... Benimle gelmek istiyorsan başka..." "Seninle mi? Yalnız başıma olsaydım! Bak, gitmeyi düşündüğün doğru demek!"

Gregorio'nun omuzlan çöküyor, içini çekiyordu. "Söylemek istediğimi anlamak istemiyorsun! Sen bizim geleceğimizle ilgili bir karar verene kadar burada seninleyim. Sadece seni mutlu etmek istiyorum. Başka bir şey düşünmüyorum..."

"Nasıl? Nasıl? Bir bilsem!"

"Biliyorum, seni anlıyorum. Benim durumum farklı mı ki sanki?"

Evet, Marta'nın uzlaşması gerekliydi. Ama ne isteyebilirdi ki? Herkesin kendine göre önünde iyi ya da kötü bir yolu vardı. Sadece onun yoktu,

sadece o artık yapacak neyi kaldığını bilemiyordu.

Artık yaklaşık iki aydır, sürekli duyduğu vicdan azabının gölgesiyle canlılığını yitiren, zayıflayan ilişkilerini zorla sürük-lüyordu. Nafile yere Alvignani tutku dolu sözlerle bu gölgeyi yok etmek, uzaklaştırmak için uğraşıp duruyordu. Şimdi her ikisini birden kaçınılmaz sona yaklaştıran ataletiyle ortak acılarının ağırlığını artırarak sessizce üzerindeki baskıya katlanıyordu.

“Sen karar vereceksin. Her şeye hazırım. Sana söyledim.” Mektup yazıp herhangi bir mazeret ileri sürerek gitse, Roma’ya dönse miydi? Acil bir iş nedeniyle aniden çağrılabilirdi. Belki böylece Marta biraz sakinleşir ve bir karar verebilirdi. Yok, uzun uzadıya düşününce, çok sert olacağından bu

çareyi eledi. Belki açıkça bitirmeyi önermek kendisi için değil ama zaten çok acı çeken Marta için daha iyi olurdu. Ama Gre-gorio Alvignani nahoş bir olayla karşılaşmamak için bu çareyi de bir kenara bıraktı. Bu noktaya Marta’nın kendi isteğiyle gelmesini beklemek daha isabetliydi.

Bu arada Marta’yı ve Alvignani’yi farklı şekilde etkileyen beklenmedik bir haber geldi. Anna Veronica yazdığı uzun mektubunda Rocco Pentagora’nın çok ağır tifo geçirdiğini ve doktorların dediğine göre ölebileceğini yazıyordu.

Marta, vicdanının içten içe onaylamasa da, artık kocasının ölümünü istemeye hakkı olduğuna inandığı uykusuz geceler boyu umutsuzca dilediği dileklerine korkunç ve beklenmedik bir cevap olarak algıladığı bu mektubu okuyunca neye uğradığını şaşırmıştı. Oysa kim bilir kaç kez yatağının üzerinde debelenerek, “Tanrım, keşke ölse!” diye yalvarmıştı.

Ölüyordu işte. Gerçekten ölmek üzereydi.

Eli ayağı birbirine karışmış vaziyette haberi bildirmek için Alvignani’ye gitti.

Alvignani onu dikkatle inceleyen Marta’ya şaşkınlıkla baktı. Bir an için ikisi de birbirine baktı ve Alvignani, sanki ölüm gelmiş ve aşklarına

meydan okuyarak konuşmasını engelliyor-muş gibi, söyleyeceği bir sözle odanın sessizliğini bozması gerekliymiş izlenimine kapıldı.

XI

“Palermo’da ne işin var?”

Gregorio Alvignani, ellerini arkasında birleştirmiş, kolunun altındaki bastonu, dudaklarının arasında unuttuğu uzun sigarasıyla gözleri yarı kapalı, düşüncelere dalmış Profesör Luca Blandino’nun karşısında durdu.

Blandino, sanki bir saat önce ayrılmışlar gibi hiç şaşırmadan, “A, şekerim!” dedi Alvignani’ye. “Çeneni biraz kaldır bakayım, işte böyle ... Kaça bu?”

Gregorio gülerek, “Ne?” diye sordu.

“Şu yakalar, kaça aldın tanesini? Benim için biraz yüksek galiba... Ne gülüyorsun, kerata? Benimle dalga mı geçiyorsun? Üç tane almak istiyorum. Gel de yardım et bana. Bir ziyarete gitmeliyim ve bu kıyafetle kimsenin karşısına çıkamam. Henüz kente yeni geldim ...”

Hâlâ gülmekte olan Alvignani’nin kolundan tuttu ve onunla yürümeye koyuldu.

“Ha o konuya gelince! Sen ne arıyorsun burada?” Gregorio Alvignani yeniden gülmeye koyularak, “Hangi konuya gelince?” diye sordu.

Kaşlarını çatıp birden ciddileşerek, “Hiç, hiç ... Öylesine,” diye yanıtladı Blandino. ,

“Meclis kapalı...” dedi Alvignani.

“Biliyorum... Peki sen niçin buradasın? Başka bir karışıklık yaratmak istemem... Bana gerçeği söyle.”

Gregorio da ciddileşerek ve anlamaya çalışarak, “Ne karışıklığı?” diye sordu.

Blandino, “Şimdi söyleyeceğim sana... Şuraya girelim, gömleğime yaka alacağım,” dedi bir mağazaya girerek.

“Üniversitede bir konferans verdim... Birkaç gün sonra dönüyorum...” diye yanıtladı Alvignani.

“Roma’ya mı?”

“Roma’ya.”

Blandino mağazadaki gence, “Gömlek yakası lütfen!” diye sipariş verdi. “Bakın, şundan... Arkadaşımınki gibi olandan ama fazla yüksek olmasın.”

Alışverişi bitirince Gregorio Alvignani, Blandino’yu evine davet etti (Marta o gün gelmeyecekti) ve arabaya bindiler.

“Şimdi şu karışıklığı anlat bakalım.”

“Ha sahi! Demek bir konferans için buradasın? Hemen dönüyor musun?”

“Öyle umuyorum...”

“Senin burada olmamanı yeğlerdim.”

“Niye ki?”

Alvignani neyi kastettiğini anladığını sandı, yine de afallamış ve şaşkın bir ifade takındı. Dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi.

Blandino, eğer daha dikkatli bir gözlemci olsaydı, bu gülümsemeden Alvignani’nin ona karşı şimdiden temkinli davranmaya başladığının farkına varırdı.

“Niye mi? Çünkü senin burada olman bende şüphe uyandırıyor. ”

“İşe bak! Palermo’ya gelemez miyim ben? Peki sen niye geldin? Bir de, ne şüphesinden söz ediyorsun allahaşkına?” Blandino gözlerini ona dikerek, “Ne dediğimi anlamadın mı?” diye sordu.

“Seni anlamadım... Yani, şeyi ima etmek istemediğini umanın... Öyle mi? Hâlâ mı? Ah dostum, o köprülerin altından çok sular aktı... ”

“Şeref sözü mü?”

Gregorio Alvignani yeniden gülmeye başladı, sonra, “Farkında mısın? Sen gün geçtikçe daha da şapşallaşıyorsun,” dedi.

Luca Blandino tüm ciddiyetiyle, “Haklısın!” diye onayladı onu, gözlerini kapayıp başını iki yana sallayarak. “Gitgide beynim daha da sulanıyor. .Artık ders vermekte de zorlanıyorum: Hiçbir şey hatırlayamıyorum... Seksen, seksen, seksen: İki lira kırk kuruş eder, değil mi? Dur bakayım, bir hata var galiba. Üç tane yaka aldım, değil mi? İki lira kırk kuruş...

Hırsızlar! Bana ne kadar para üstü verdiler? Yo, yo, doğruymuş. Kırk altmış daha, yüz, tam tamına üç lira. Harika. Sahi, ne diyorduk biz?”

“Emekli olmana daha kaç sene var senin?” diye sordu Gre-gorio Alvignani.

“Çok. Bundan bahsetmeyelim, ne olursun,” diye yanıtladı Blandino. “Şimdi Rocco Pentagora ile kansını yeniden banş-tırma zamanı.”

Gregorio Alvignani, önce yanlış anladığını sandı ve beti benzi soldu. Buna rağmen dudaklanndaki alaycı gülümseme duruyordu.

“A, öyle mi? Nasıl olur? Bütün olanlardan sonra...”

Cümlesini yanda kesti, sesinin titrediğini fark etti.

Blandino, onu dikkatle süzerek, “Bu yüzden geldim buraya,” diye ekledi. “Senin burada olmamanı yeğlerdim demem bundan.”

“Benimle ne alakası var?” dedi Alvignani şaşkın bir vaziyette.

Blandino derin derin soluyarak haykırdı: “Ne alakası varmış, kes sesini sen, kes sesini. Bu mevzudan bahsetmeyelim artık... Şimdi banştırma işini düşünmek lazım.”

Alvignani t^ anlamıyla masum bir tavır takınarak, “Ban-şacaklanna emin misin?” diye sordu.

“Umalım öyle olur... Niçin olmasın ki? Kocası onu geri istiyor.”

“Sonunda ikna oldu demek ki?” diye ekledi Alvignani umursamazlıkla.

Sessizce yollarına devam ettiler.

Sonunda Alvignani, “Arabacı, bu taraftan, Cuba Sokağı’na sapacaksınız, ilk kapı,” diye seslendi.

Az sonra, balkona açılan geniş odaya girince konuşmalan-na kaldıklan yerden devam ettiler.

“Sen gerçekten adam olmazsın!” dedi Gregorio gülerek. “Her şeye burnunu sokmasan olmaz mı?”

“Ya, farkındayım! Ama ne yaparsın işte? Benim kaderimmiş bu. Herkes benden medet umuyor. Hayır demesini bilemiyorum ben de... Ama bu kez... Zavallı çocuk çok hastalandı, haberin var mı? Neredeyse ölecekti.”

“Pentagora mı? Gerçekten mi?”

“Ya, Rocco, evet, tifodan... Haberin var mı bilmem, ben onunla aynı evde oturuyorum. Beni yanına çağırttı... Zavallıcık, bir deri bir kemiğe dönmüş, tanınmayacak halde. ‘Profesör,’ dedi. ‘Bana yardım etmelisiniz... Mektuplar işe yaramıyor. .. Marta’nın annesine gitmeniz lazım, ne halde olduğumu ona anlatmanız lazım. Ben Marta’yı geri istiyorum, onu geri istiyorum! ..’ İşte böylece buradayım sevgili Gregorio! Herkesin iyiliği için bu talihsiz olayı tatlıya bağlamayı umalım.” “Evet, evet...” diye onu onayladı Alvignani, odanın içinde bir o yana bir bu yana dolaşıyordu. “En iyisi bu, şüphesiz.” “Değil mi?”

“Evet. Keşke tüm olan biten hiç olmasaydı, zaten olmaması gerekirdi. Sana bir zamanlar söylemiştim, hatırlıyor musun? Hani Pentagora’nın düello şahidi olarak karşıma dikilmeye kalkıştığında. Rocco o zamanlar tam bir çocuk gibi davrandı, beni kışkırtmaya çalıştı. Düello gibi ikinci bir skandala

mani olamadım. Daha o zamanlar bu çözümü öngörmüştüm oysa. Biraz uzun zaman aldı belki ama. Her şeye rağmen Rocco hatasını tamir ediyor şimdi, iyi de yapıyor.”

“Biliyor musun,” dedi Blandino, “aslında kocası, Francesco Ajala’nın ölümünden sonra birçok defa tekrar barışmayı denedi. Ama Marta hiç yanaşmadı. ..”

“Belki de çok geç ya da çok erkendi,” diye yorumladı bunu Alvignani. “Kansına da anlayış göstermek lazım bence! Bunu benim söylemem doğru olmaz ama aramızda kalsın; artık her şey bittiğine göre ya da bitmek üzere olduğuna göre. Onun şerefiyle oynadılar! Eğer bir suç varsa... yani, suç... suç demeyelim! Hata, ufak bir hata olduysa, onu ben yapum ve bundan son derece pişman oldum, hâlâ da pişmanım. Bir an için şeytana uydum, itiraf ediyorum. Duyduğum yakınlık, içten sempati... İşe boğulmuş ve dışa kapalı yaşamım... Kısacası, bir anlık karşı konulamaz bir çekim işte! Kocası yüzünden bütün bu olup bitenler olmasaydı, Marta’nın dürüstlüğü sayesinde, kısa süre içinde kendime gelecektim zaten ben. Ah! Fazla hayale kapılmamak lazım dostum, er geç gerçekle yüzleşilir! Kim bilir kaç kez kendi kendime söyleyip durdum ... Eğer, şanssızlık eseri, kocası ölecek olsa, o zavallı kadının başına gelen bunca felaketi ben telafi ederdim. Sen beni tanırsın: Ben macera adamı değilimdir! Bir keresinde onun için bana hararetli bir mektup yazmıştın, hatırlıyor musun? Kötü karşılamadım. Hemen hanımefendi için elimden geleni yaptım, gerçi çektiği bunca acıya nazaran yaptığım azdı bile. Ama elimden gelen her şeyi yapum. Şimdi bana içimi ferahlatan bir haber verdin. İnsanlar karşısında tamamen aklanacak. İşte ona bunu anlatmak gerekli... Evet, çünkü şu an onun kocasının pişmanlığına karşılık vermeye pek hazır olduğunu sanmam. Öyle değil mi? Çok çekti, zavallı kadın. Bak, sonuca ulaşmak için öneriyi senin bu açıdan ele alman daha iyi olacak bence! Etkili ve sıcak bir konuşma yapman lazım... Bunda senin üstüne yoktur zaten! Onu körü körüne suçlayan ve yargılayan herkese karşı masumiyetini kanıtlamanın tek yolu, onun için gerçek çıkış bu! Sence de öyle değil mi? Onun karşısında savunman gereken bu işte!”

“Evet, evet,” diye onu onayladı Blandino daldın dalgın. “Hallederim ben...”

Alvignani, hâlâ kendi düşüncelerine dalmış, sanki kendi kendini ikna etmeye çalışıyormuş gibi, “Sence de öyle değil

mi?” diye tekrarladı. “Gerçekten bu üzücü hikâyeye en doğal, en gerçek, en doğru ve en uygun son bu. Sevgili dostum, nasıl sevindim bilemezsin ... Bir kadına olan ilgim yüzünden sebepsiz yere meydana gelen bu durumun vicdanımı nasıl rahatsız ettiğini tahmin edebileceğini sanıyorum. Daha çok genç ve güzel bir kadının insanların kötülükleri yüzünden böylesine dışlanmış olduğunu bilmek... İnan ki benim için bitmeyen bir vicdan azabıydı. .. Gidiyor musun?”

Ayağa kalmış olan Blandino, “Evet, gidiyorum,” diye yanıtladı.

“Akşama görüşürüz... Olanları merak ederim... Akşam yemeğini birlikte yiyelim mi?”

Akşama buluşmaya karar verdiler ve Luca Blandino gitti. Az sonra Gregorio Alvignani loş yatak odasının kapısını açtığında tokatı andıran o iki kelimeyi duydu:

“Alçak! Alçak!”

Bir adım geriledi.

“Marta, sen burada mıydın?”

Kapıyı örttü.

1

(İt.) Beşgen. (ç.n.)

XII

“Buradayım. Her şeyi anladım,” dedi Marta, öfkeden titreyerek.

Gregorio Alvignani kendi kendine konuşurmuş gibi, “Ben ne dedim ki?” diye kekeledi.

“O şapşalın karşısında foyam meydana çıkarmak amacıyla kapıyı açıp içeri girmemek için kendimi zor tuttum! Buradan ona, ‘Söylediklerine inanmayın! Ben burada, onun evindeyim!’ diye bağırmak istedim.”

“Marta! Çıldırdın mı?” diye haykırdı Gregorio. “Ne dememi bekliyordun? Kocandan söz etmek için bana geldiyse bunun sebebi ben miyim?”

“Beni tuzağa düşürmenin, önerisini nasıl açıklaması gerektiğinin yolunu öğretmen için mi geldi yoksa? Demek buna çok sevindin, öyle mi? Gerçekten mi?”

“Ben mi? Aslında, evet, senin için sevindim.”

“Benim için mi? Bana daha başka hangi alçaklığı yapmak istiyorsun şimdi? Benim için diyorsun demek? Ben ne oldum peki? Benden bıkınca, söyle hadi, kocamın kollanna mı atmak istiyorsun beni?”

“Yo, yo! Sen istemiyorsan elbette hayır!” diye itiraz etti Gregorio.

“İstesem de, istemesem de! Belki de şimdi, seninle benim aramda olanlardan sonra ona dönmem daha mı olası? Böyle olmasını umup buna sevindin mi? Tannm! Bana ne yaptılar böyle ... Ben ne oldum böyle? Beni bekledin, ben de kendi ayaklarımla tıpış tıpış buraya, evine geldim; şimdi bana sahip olduğuna göre diğer adama f,idebilirim artık, öyle mi?” Alvignani kendini küçük düşmüş hissederek haykırdı: “Benim böyle bir alçaklık yapacağımdan nasıl şüphe edersin!” “Ah evet, senden nasıl şüphe edebilirim, öyle mi? Ya sen benim hakkımda ne düşünüyorsun, ona döneceğimi umduğuna göre... Ama henüz daha kötüsünden haberin yok! Ah, benim kafam... Benim aptal kafam ...”

Marta titreyen elleriyle şakaklarını hızla ovuşturdu.

“Daha kötüsüden mi?” diye sordu Gregorio Alvignani. “Evet, evet, benim için hiçbir kurtuluş yok artık. Haberin olsun! Ölmekten başka çare yok!”

“Neler söylüyorsun?”

“Kaybettim! Beni kaybettin ... Sana haber vermek için gelmiştim.”

“Kaybetmek mi? Neler söylüyorsun? Açıkla!”

“Kaybettim, anlıyor musun?” diye bağırdı Marta. “Kaybettim... Kaybettim...”

Gregorio Alvignani sersemlemiş gibi, Marta’ya dehşetle bakarak kekeledi:

“Emin misin?”

Marta kendini sandalyenin üzerine bırakıp, “Eminim... Eminim... Nasıl yanılabilirim?” diye yanıtladı. “Sana bunu haber vermeye gelmiştim. Durumumu annemden, kız kardeşimden nasıl saklayacağım? Anlayacaklar... Yo, yo, bir an önce ölmeliyim! Şimdi mecburen ölmek zorundayım. Artık başka çarem kalmadı.”

Alvignani elleriyle yüzünü örterek yıkılmış bir vaziyette, “Ne büyük bir felaket!” diye mırıldandı.

Marta gözyaşları içinde, “Ne yapmalı? Nasıl çare bulmalı?” diyerek umutsuzca ağlıyordu.

“Böyle ağlama! Bir çare arayalım birlikte ...”

“Ah, elbette, sana göre çarenin ne olduğunu biliyorum. Sana göre, çıkış yolunu bulmuştun sen zaten!”

“Bana göre mi? Nasıl yani? Hayır. .. Hayır. .. Beni suçlama hfilâ... Nasıl tahmin edebilirdim ki? Affet beni! Dinle! Blandino’nun arkasından koşup gerçeği söyleyeceğim!.. Konuyla artık ilgilenmemesini...”

“Nasıl! Ya sonra?”

“Sen benimle birlikte geleceksin... ”

“Yeni baştan mı? Yok yere canımı mı yakmak istiyorsun? Yoksa bunu yapamayacağımı bildiğinden mi söylüyorsun?” “Sen daha bana inanma! Marta, allahaşkına, çektiğim acının samimi olduğunu görmüyor musun? Gelemeyeceksin, öyle mi? Ama artık benimle gelmek zorundasın! Başka ne yapabilirsin ki?”

“Bilmiyorum... Bilmiyorum... Seninle gelmek... Evet, artık gelebilirim: Çünkü kaybettim ... Ama ya annem? Kız kardeşim? Onlara ben bakıyorum, biliyorsun. Onlan da benimle birlikte bu utanca sürükleyebilir miyim? Bunu anlamıyor musun? Annemin kim olduğunu bilmiyor musun?”

İçine düştüğü bu durumdan düşünce yoluyla çıkmaya çalışarak, “Öyleyse?” diye sordu Gregorio sinirli bir ses tonuyla. “Başka bir çıkış yolunun olmadığını anlamıyor musun? Ya benimle ya da onunla, kocanla olmak zorundasın!”

Marta öfkeyle ayağa fırladı.

“Hayır!” dedi. “Hayır, böyle bir alçakıığı asla yapmayacağım!”

“Öyleyse?” diye tekrarladı Gregorio.

Bir anlık bir suskunluktan sonra konuşmaya yeniden başladı:

“Benimle olmaz, onunla da olmaz diyorsun; oysa kocan, hızır gibi yetişip sana bir fırsat veriyor. .. Bırak konuşayım! Düşün bir: Benimle gelecek cesaretin yok... Anneni ve kız kardeşini düşünüyorsun, öyle değil mi? Tamam o zaman. Öyleyse durumu nasıl düzelteceksin? Ya kocanla tekrar birleşip onlar için kendini feda edeceksin ya da sen benimle geleceksin ve onlar kendilerini senin için feda edecekler. Ama bak, önüne çıkan bu çareyi sen mi buldun? Hayır. Kocan kendiliğinden önüne çıkardı.”

“Evet,” diye itiraz etti Marta. “Ama niçin? Çünkü beni suçsuz sanıyor, önceden olduğum gibi, çünkü beni haksız yere cezalandırdığına pişman oldu.”

“Gerçekten de seni haksız yere cezalandırmamış mıydı?” “Evet.”

“O halde? Niçin şimdi onu savunmaya kalkıyorsun?”

“Ben mi? Onu savunan kim?” diye bağırdı Marta. “Ama onu suçlayamam da anık, anlıyor musun?”

“Oysa şimdi beni suçluyorsun...”

“Seni, kendimi, herkesi, kötü kaderimi ...” diye sürdürdü konuşmasını Marta.

Gregorio Alvignani’nin omuzlan çöktü.

“Sana elimi uzatıyorum... sense onu itiyorsun ... Üstelik Blandino’ya söylediklerimi de duydun. Eğer kocan ölmüş olsaydı, seninle evlenirdim... Niyetimin kötü olmadığını sana başka nasıl ispatlayabilirim? Ama sen zorla, başına gelen felaketten faydalanan biri olduğuma inanmak istiyorsun! Yok ama! Ben senin tahmin ettiğin kişi değilim. Her zaman olduğu gibi şimdi de benden istediğin her şeyi yapmaya hazırım... Başka ne söyleyebilirim sana? Niçin suçluyorsun beni?” “Sadece kendimi suçluyorum,” dedi Marta endişeyle. “Sadece kendimi suçluyorum, senin aşığın olduğum için...” Alvignani, bu kelimeyi duyunca birdenbire ileri atıldı, Marta’ya yaklaştı ve onu kollarından kavradı.

“Benimaşığım mı? Hayır, canım! Ah, eğer senin gözlerinde birazcık aşk görebilseydim! Kocana gider ve, ‘Ben karına aşığım diye mi onu suçsuz yere evden kovdun, sebepsiz yere şerefinle oynadın, onu mahvettin?’ derdim. ‘Şimdi de o bana aşık diye mi onu geri istiyorsun? Artık, olmaz! Artık o benim, sonsuz kadar, tamamiyle benim. İkimizden biri fazlayız !’Ama sen bana aşık mısın? Yok... Benim aşığım değilsin sen, hayır! İşte bu yüzden kocanın yeniden barışma önerisine memnun oldum. Sana aşık olan benim için değil ama bana aşık olmayan senin için, dayanılmaz olan bu duruma daha fazla katlanamayacağını düşündüğüm için, anla beni! Sen beni hiç sevmedin; sen hiç kimseyi sevmedin! Bu ya senin kusurundu ya da diğerlerinin suçu, bilemiyorum. Seni benim kollanma itenin diğerleri olduğunu sen kendin söyledin... Ve şimdi, anlamıyor musun, gerçek intikam bu olacak. Senin yerinde olsam, bir an bile tereddüt etmezdim! Düşün!

Masumken seni cezalandırdılar, dışladılar, namusunu lekelediler; şimdiyse, kendi isteğinle, arzunla değil, diğerlerinin seni itmesiyle kusur işledin. Senin için fark yok! Kusur işlediğinde seni masum sayıp şimdi geri alıyorlar, şimdi geri istiyorlar! Git! Orada hepsine hak ettikleri cezayı ver!”

Alvignani’nin coşku dolu, etkileyici konuşması Marta’yı daha oracıkta sersemletmişti. Bir süre Alvignani’ye baktı, sonra gözleri odanın penceresine çevrildi ve havanın karardığını fark etti hemen. Ayağa fırladı.

“Akşam olmuş bile. Ne yapacağım şimdi? Hava kararmış... Aman Tannm, evdekilere ne söyleyeceğim? Ne bahane bulacağım?”

Eve geç kaldığı için üzülen Marta’ya aldırmadan, “Bir çare bulman gerek asıl,” dedi Alvignani boğuk bir sesle. “Düşün, sana söylediklerimi düşün!”

“Sen düşün,” diye iç çekti Marta. “Sen düşünebiliyorsun... Ben... Bırak da... Şimdi gideyim ... Gitmem lazım ... Akşam oldu bile...”

“Yarın seni burada bekleyeceğim,” dedi Alvignani. “Ne karar verirsen ver, bil ki her şeye hazmın. Hoşça kal! Dur... Biraz saçlarına çekidüzen ver hiç değilse...”

“Yo, yo... İşte, tamam... Hoşça kal!”

Marta gözlerini ovuşturup saçlarını düzelterek ve eve bu kadar geç dönmesine bir sebep bulmaya çalışarak oradan uzaklaştı.

Köşeyi döndüğünde, yarı karanlıkta, aniden karşısında Matteo Falcone’yi buldu.

“Nereden geliyorsunuz?”

“Siz! Siz ne istiyorsunuz benden?”

“Nereden geliyorsunuz?” diye tekrarladı Falcone, Marta’nın yüzüne doğru.

“Çekilin yolumdan! İnsanların yolunu kesme hakkını kim verdi size? Casusluk mu yapıyorsunuz?”

Falcone dişlerinin arasından, “Herkesin önünde rezil ederim sizi!” diye tısladı.

“Terbiyesiz adam! Yalnız bir kadın olmamdan istifade mi ediyorsunuz?”

Kıskançlıktan deliye dönmüş olan Falcone, Marta’nın kolunu yakalamaya çalışarak, “Nereden geliyorsunuz?” diye sorusunu bir kez daha tekrarladı.

“Bırakın beni, terbiyesiz adam! Yoksa bağırırım!”

“Bağırın da aşağı gelsin! Ayaklanın böyle ama allah için, onun tavuk gibi ümüğünü sıkmak için bileğim güçlüdür hani! Geçen seferki o sıska san kafa değil mi?”

“Evet, kocam olur kendisi!” dedi Marta. “Gidip bulun onu hadi!”

Falcone sersemlemiş ve şaşırıp kalmış vaziyette, “Kocanız mı? Nasıl yani? O sizin kocanız mı?” diye bağırdı.

“Yolumdan çekilin... Size hesap verecek değilim...”

Marta aceleyle yoluna devam etti, Falcone de arkasından onu takip ediyordu.

“Kocanız mıydı? Dinleyin... Dinleyin... Af"edersiniz...” Marta bir an için durup arkasını döndü, “Bana çaresizce bir hareket yaptırmaya mı uğraşıyorsunuz?” diye bağırdı.

“Çaresizliğe kapılmayın... Asıl çaresiz olan benim! Beni bağışlayın! Bana acıyın... Horlanmayı değil, merhameti hak ediyorum ben... Canavar olan ben değilim, dünya bir canavar, sizi böyle güzel, beni de böyle çirkin yaratan çılgın bir canavar... İntikam istememe izin verin! Bu çılgın dünyadan intikamımı siz alın! Benim intikamımı siz alın! İntikam... İntikam...” Marta koşarken öfkeden ve korkudan tir tir titriyordu. Issız yolun ortasında ellerini sallayarak bağıran Falcone’yi ardında bırakmıştı.

“İntikam! İntikam!”

Pencereler aralanıyor, insanlar evlerinin alt katlarından çıkıyorlardı. Kısa süre sonra Falcone'nin etrafına doluşmuşlardı.

Pencerelerden bağırışıyorlardı: "Delinin teki!"

Marta bir an için arkasına baktı ve karanlıkta kalabalık arasında bir itiş kakış yaşandığını gördü. Falcone, onu yakalamaya çalışan insanlara sövüp sayıyor, debelenerek bağırıp duruyordu. Sokak yardıma koşanlarla canlandı. Marta, aşağı evine doğru koşmaya başladı, aklına çocukça, aptalca bir çare gelmişti: "Okulda, kendimi kötü hissettiğimi söyleyeceğim..."

Oradan iyice uzaklaşınca, Porta Nuova yakınlarında, sanki içindeki korku tüm bedenini kilitledi, bir an durdu. Sakın Fal-cone hezeyan içindeyken adını söylemiş olmasındı?

Marta'nın göğsünde adeta büyük bir uçuruma benzeyen bir boşluk açıldı; düşüncelerinin ve duygularının başdöndü-rücü çalkantısında bir an için geri mi dönse, eve doğru yoluna devam mı etse bilemeden öylece kalakaldı. Bilmediği bir güç onu itti. Artık hiçbir şey düşünmüyor, hiçbir şey hissetmiyordu; zihninde ona, "Okulda kendimi kötü hissettiğimi söyleyeceğim..." diye tekrarlayan sesin peşi sıra yeniden aşağı doğru koşmaya başladı.

XIII

Ertesi gün, kaygı içinde öğretmenler odasına girdiğinde, Mormoni ve Nusco'yla konuşan bakımlı yaşlı müdüreyi gördü.

"Duydunuz mu hanımefendi?"

Neyi?" diye kekeledi Marta.

"Zavallı Profesör Falcone! "

Pompeo Mormoni her zamanki el hareketlerinden birini yaparak, "Sizin de bildiğiniz gibi hanımefendi, Falcone bu ... Ondan her şey beklenir," dedi yüksek sesle.

“Delirmiş!” diye sürdürdü Müdüre Hanım. “Delirmiş olmasa bile, dün akşam sokağın ortasında, akli dengesinin bozulduğunu gösteren hareketler yapmış.”

Marta, bir Müdüre Hanım’ın gözlerine, bir Mormoni’ye, bir Nusco’ya bakıyordu.

“Bağırmaya başlamış,’’ diye ekledi sinirli sinirli gülümseyerek. “Sonra etrafını saran kalabalığa saldırdığını söylüyorlar...”

Mormoni, “Peki şimdi nerede?” diye sordu Müdüre Ha-nım’a.

“Belki hastanesine kapamışlardır ya da en azından... Dün akşam, önce Emniyet Müdürlüğü’ne götürmüşler. Sarhoş değilmiş. Zaten şarap içmez; ancak belki de Montecuccio’dan dönüyordur, çünkü o .... O ayaklarıyla tepeye tırmanmayı pek sever. Belki güneş başına vurmuştur, kim bilir aklına hangi garip fikir geldiyse, intikam diye bağırıyormuş.”

Ufak tefek Nusco, “Şimdi zavallının aklı başına gelmiştir inşallah!” diye temennide bulundu.

Müdüre Hanım, “Evet,” dedi, “ya şimdi ne olacak? Yandık biz. Artık öğrencilerimin arasına dönmesinden korktuğumu itiraf etmeliyim doğrusu. Aklı başına gelirse, temennim tabii ki bu yönde, onu başka bir okula göndereceklerini umuyorum.” Söylenenleri dinlerken, “İşini kaybedecek!” diye düşündü Marta, “Ben de işimi kaybedeceğim... ”

O gün, gece boyu boğuştuğu kötü düşüncelerin etkisinde kalan ruhu ara sıra dalıp gitse de, derslerini neredeyse mekanik olarak tamamladı.

Alvignani’nin önerdiği birbirinden beter iki çare arasından öne çıkan ölüm fikri onu gece boyunca etkisi altına almıştı, hâlâ da almaktaydı. Ancak olan biten karşısında korkuya kapılmıştı, başı dönüyordu hâlâ. Kopkoyu bir ümitsizliğe karşı içinde ufacık bir ümit ışığı yanıyordu oysa: Birçok ipucu korktuğu şeyi işaret etse de tersini umut ediyordu. Bu ümit ışığı ürkütücü karanlığın içinde tek, sönük bir çıkış yolu açıyordu. Ah, o çıkış yoluna nasıl da coşkuyla atılmak isterdi! Sanki bir kâbusun içine hapsolmuş gibi, Alvignani’den ve kocasından uzaktaki bu tek çıkış yolunu görebilmek için

gözlerini zorluyordu. Bu arada, kendi içinde, bedeninde ümit etmesine neden olabilecek bir belirti yakalayabilmek için can atıyordu.

Ders bitiminde eve döndüğünde, ikinci kattaki komşuları olan Jueleri orada buldu.

Annesinin ve kız kardeşinin gözlerinden Blandino’nun oraya gelmiş olduğunu hemen anladı. Annesinin gözlerinin içi gülüyordu, onu görünce yüzü aydınlandı, davetsiz misafirler karşısında sevincini belli etmemek için kendini zor tuttu.

Kendini iyi hissetmediğini söylediğinde, Donna Jue, Bayan Agata’ya dönerek atıldı:

“Havadandır havadan, hanımefendiciğim, aldırmayın. Kentin yansı kınlıyor... Size Benfratelli Sokağı’ndaki evde oturan kadından bahsetmiştim, hatırlıyor musunuz? Hani kocasından ayn olan o kadından. O da yatak yorgan yatıyor! Geçen gün Fifo ödediği azıcık kirayı almaya gitti ve eli boş döndü... Ah hanımefendiciğim, o mübarek ev başımıza ne işler açtı, bir bilseniz... Sen anlatsana Fifo...”

Ayaklan ve bacakları birbirine bitişik ve kollan göğsünün üzerinde kovuşmuş vaziyette oturan Don Jue en sevdiği cümleyi yinelemek için çözüldü:

“Bir Tann bilir!”

Az sonra, kan-koca davetsiz misafirliklerini bitirir bitirmez, Bayan Agata Marta’nın boynuna sarıldı ve alnına öpücükler kondurarak kızını göğsüne bastırdı.

“Kızım, kızım! Bak! Bak! İşte ödülün. Sonunda adalet yerini bulacak!”

Gözleri yaşlarla doldu ve konuşmasını sürdürdü:

“^Rahmetli babana o akşam dememiş miydim ben? Gerçekler er geç aydınlanacak, kızının masumiyeti kanıtlanacak diye! Bekle demiştim,

bekle... Ah, keşke bugünleri görebilseydi! Ağlama, ağlama kızım... Neyin var? Hay Tannm, Marta, neyin var?"

Marta benzi solmuş, endişe içinde ve titreyerek kendini bir sandalyenin üzerine bırakmıştı.

"Kendimi iyi hissetmiyorum ..." diye sayıkladı.

"Evet ama artık ağlamak yok!" diye sürdürdü annesi. "Bu sabah kim geldi, haberin var mı? Sen belki tanımazsın: Blan-dino... Profesör Blandino. Niçin geldi, biliyor musun? Onu buraya kim göndermiş, biliyor musun? Kocan! Çok hastalanmış."

"Biliyorum," dedi Marta kaşlarını çatarak.

"Biliyor musun? Nasıl yani?"

"Anna Veronica mektubunda yazmıştı."

"A, öyle mi? Gizlice yani?"

"Evet, size yazdığı mektuplarda ondan bahsetmemesini ben tembihlemiştim kendisine."

"Tamam, tamam, bırak şimdi... Devamını da biliyor musun?"

Marta yıkılmış bir vaziyette, acıyla ayağa kalktı.

"Benimle barışmak istiyor, değil mi?" dedi.

"Evet, evet," diye sevinçle onayladı annesi. Ama Marta'nın endişe veren göriintüsü karşısında neşesi hemen sönüverdi.

"Sence artık mümkün mü?" dedi Marta, annesinin gözlerine bakarak.

Annesi hayret içinde, "Nasıl yani! Niçin?" diye bağırdı.

"Niçin mi? O beni geri istiyor ama artık ben onu istemiyorum."

“Nasıl olur? Yani düşünmüyor musun? .. Nasıl olur?” diye kekeledi annesi. “Çektiklerinin telafisi bu! Bütün herkesin gözü önünde aklanacağını görmüyor musun? Ve sen bu teklifi elinin tersiyle itmek mi istiyorsun? Nasıl olur?”

“Adalet... Telafi...” diye araya girdi Marta. “Sen bunlara inanıyor musun anne?”

“Elbette! Blandino buraya kadar geldiyse ...”

“A, biliyorum, Blandino buraya kadar geldi, evet... Anne, faydasız! Bana bugüne kadar yaptıklarının, önce o kocam olacak Rocco’nun, sonra babamın yaptıklarının telafisi olabileceğine inanıyor musun gerçekten? Yok, anne, yok, telafisi yok... Ben herkesin gözünde, her daim aynı kalacağım... Ne diyecekler, biliyor musun? Onun beni affettiğini söyleyecekler, hepsi bu! Onun arkasından enayi diye gülecekler... Ben hep günahkâr kalacağım ... Öyle tabii ki! ‘Eğer gerçekten masum olsaydı,’ diyecekler, ‘niçin babası utancından ölünceye kadar, aylarca karanlık bir odaya kendini kapasın ki? Peki niçin kocası onu evden kovdu öyleyse?’ Hem sonra, babama, sana, Maria’ya olanları kim telafi edecek ki? Çektiğimiz bunca acıyı yüreğimizden kim söküp atabilir ki? Gerçekten inanıyor musun? Açılan bunca yara onarılabilir mi sahiden? Yok, anne. Onun pişmanlığını kabul edemem, etmemeliyim.”

“Ama kocan herkesin gözü önünde haksız olduğunu kabul ederse?”

“Kimse inanmayacak ona.”

“İnanmayacak mı? Herkes inanacak kızım! Eğer kocan masum olduğunu kabul ederse, kim konuşmaya cüret edebilir ki?”

Marta, annesi ve kız kardeşi karşısında çaresiz kalınca susup dinledi.

“Tamam ...tamam...” dedi. “Düşüneceğim, bırak da düşüneyim ... Şimdi bir şey söyleyemem sana.”

“Düşün, Marta, düşün lütfen! Doğru olduğunu görecek ve kabul edeceksin sen de... Buna eminim! Bu arada, Blandino’ya ne cevap vermem

gerekiyor?”

“Şimdilik, hiçbir şey deme. Ona... düşünmek için zamana ihtiyacım olduğunu söyle, işte... Bana zaman versin, düşüneceğim.”

Ne düşünecekti ki sanki? O ümit ışığının günbegün tükenmesini ve içindeki, etrafındaki karanlık ve boşluğun gitgide çoğalmasını bekleyecekti.

Umudunun boşa olduğunu anlamakta gecikmedi. Böylece, içinde filizlenen ölüm fikrinin korkunçluğu karşısında bir an önce karar vermek zorunda hissediyordu kendini.

Bir an bile olsa oyalanmamalıydı. Kendini tam anlamıyla kapana kısılmış hissediyordu. Bu dünyadaki varlığı birkaç gün içinde sona ermeliydi: Bir, iki, üç gün daha ... Ya sonra? Bu düşünce adeta kanını donduruyordu. Ani bir istekle çektiği ısdırabı bir an önce sonlandırmaya kalkışmaktan korkarak balkonun önünden uzaklaştı. Ah, hayır, hayır: Böyle bir son istemiyordu! Ancak, evde silah yoktu. Zehir! En iyisi zehir içmekti! Ama zehiri nasıl temin edecekti?

Saçmalıyordu, son yaşam enerjisini de gözünde büyüyen bu sudan bahanelerle harcıyordu. Diğer odalardan annesinin konuştuğunu duyuyordu: “Tek başına nasıl yapacak? Ben olmadığımda ona ve Maria’ya merhamet edecekler mi?” Niçin kocasının pişmanlığını ve barışma teklifini bir ödül ve çektikleri acıların karşılığı gibi görüyordu annesi? Ona haykırmak istiyordu: “Sen buna adalet mi diyorsun? Beni masum mu sanıyorsun? Sebepsiz yere şerefimle oynayan birinin pişman olmasına adalet mi diyorsun? Eğer hâlâ gerçekten senin inandığın gibi olsaydım bu pişmanlık neyi telafi edecekti? Ah, bana bunca acı çektiren, beni anlamayan, saygı duymadığım, sevmediğim bir adamla beraber olma fikrinin yüzümü güldüreceğini mi sanıyorsun? Masumiyetimin ödülü sence bu mu?”

Son bir kez daha Alvignani’ye gitmek istedi. Boş umutlara kapılmıyordu ama... Kim bilir! Belki o düşünmüş, Blandino’yla konuşup başka bir çare bulmuş olabilirdi.

İçeri girdiğini görünce, “Ben de sana yazıyordum!” dedi Gregorio. “İşte mektup... ”

Marta almak için elini uzattı.

“Yok, faydasız artık... Onu yırtıp atacağım. Deli saçması hepsi! Seni bir daha göremeyince...”

Marta’ya baktı, yüzündeki üzüntüyü görünce ekledi:

“Zavallı Marta!”

Vereceği cevaptan ümidi olmasa da ona, “Karar verdin mi?” diye sordu.

Marta çaresizce ellerini açarak iç çekti ve oturdu.

Alvignani ona tekrar baktı ve içinde bulundukları çözümsüz durumun ağırlığını tamamen üzerinde hissetti. O suskunluk ve o bunaltıcı, tepkisiz, mantıksızlık sinirlerini bozuyordu. Marta’yı sarsmak için, “Benimle birlikte gelecek misin?” diye sordu.

Marta dönüp ona bakmakla yetindi. Sonra gözlerini yumdu ve umutsuzluğun verdiği bezginlikle başını arkaya yasladı.

“Yani hiç, hiçbir çözüm bulamadın mı?” diye sordu.

Alvignani heyecanlı bir şekilde aceleyle yanıtladı: “Ne bulmamı bekliyordun. Gece gündüz seni düşündüm, gelmeni bekledim... Başka çare aramak boşuna, Marta! Bak, sana mektupta tam bunları söylemek üzereydim: ‘Kararını çabuk ver, kaybedecek zamanımız yok, zaten yeterince zaman kaybettin... Blandino’ya bir cevap ver, ona hemen ya evet ya da hayır de, yoksa...’ Bak, sana önerim burada yazıyor... Sen okumak istemez misin? .. Oku, oku...”

Marta, Alvignani’nin okuması gereken satırları göstererek uzattığı mektubu aldı ama birkaç satır okuduktan sonra ellerini dizlerinin üzerine koydu.

“Sonuna kadar oku!” diye üsteledi Alvignani.

Marta tekrar mektubu kaldırdı. Her ne kadar yazılanları tahmin etse de, okurken yüzünde o kâğıtta daha önce düşünmediği bir fikri çağrıştıracak bir kelime arayan kaygı dolu bir ifade belirdi: Tıpkı kurumuş taşlı bir akarsu

yatağında bir damlacık su arayan, susuzluktan ölmek üzere bir yolcunun yüzündeki kaygıya benzer bir kaygı. Alvignani'nin kelimeleri ona çıplak, ağır taşlan andırıyordu. Altında bir şey bulamadan onları yerlerinden oynatıyor ve başını umutsuzca hayır, hayır diye sallıyordu.

Mektubu okumayı bitirince içini çekerek bir şey demeden ayağa fırladı.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu Alvignani.

Marta omuzlarını kastı ve mektubu geri verdi. "Son seferki faydasız tartışmaya yeniden başlamayalım lütfen, yoksa benim aklım..."

"Ne yapmayı düşünüyorsun öyleyse?"

"Görmüyor musun? Yapacak neyim kaldı ki?"

"Sen delirdin mi?"

"Delirmek mi? Çok önce yapmalıydım bunu, babam henüz hayattayken... O zaman... O zaman şimdiki kadar çirkin olmazdı! Artık köşeye sıkıştım."

"Kendini feda mı edeceksin?" diye sertçe karşılık verdi Alvignani.

İki elini birden kavrayıp devam etti:

"Birlikte düşünelim. Cezalandırılması gereken kim? Sen mi cezalandınlmalısın? Hayır o, o, o!"

"Ama nasıl?" dedi Marta. "Benim ihanetim ne olacak? Onun için bir ceza olmaz artık, benim için olur ancak! Böyle bir şeyden iğrendiğimi görmüyor musun, hissetmiyor musun? Benim için iğrenç bir durum bu! Anlamıyor musun? Eğer ben... Seninle birlikte olduğumu düşündüğümde, idrak ettiğimde, artık ne olduğumu biliyorum... ve yapamam, yapamam... Bu beni iğrendiriyor!"

O zaman Alvignani ayağa fırlayıp kararlı bir şekilde, "Mümkün değil," dedi. "Bunu yapmana izin vermem mümkün değil. Üstelik bunun çifte suç olduğunu bilirken. Sen anneni, kız kardeşini bile düşünmüyor musun artık? Bir mektup yazacağım!"

“Kime?” diye sordu Marta sarsılarak.

“Ona, kocana,” diye yanıtladı Alvignani. “Seni yalnız bırakamam, böyle perişan halde seni bir başına terk edemem... ” “Delirdin mi?” diye araya girdi Marta, “Ona ne yazacaksın?”

“Bilmiyorum. Vicdanım bana yol gösterecek. Senin suçsuz olduğunu biliyorum sadece. Cezayı ya ben ya o çekmeli, ayakta hangimiz kalırsa, o tüm olanları telafi eder!”

“Delice fikirler bunlar!” diye haykırdı Marta. “Dinle bak... Dinle...”

Sonra sustu, birden aklına bir fikir geldi; hemen yüzü aydınlandı, neredeyse gülümsüyordu.

“Ona sen yazma,” diye devam etti. “Ona ben yazacağım... Benim yazmama izin ver. .. Buldum! Buldum!”

Gregorio merakla sordu: “Ne? Ne yazacaksın ona?” “Buldum!” diye tekrarladı Marta sevinçle. “Evet, böylece her şey düzelecek... Göreceksin! Sana sonra söyleyeceğim ... Şimdi bırak da gideyim...”

“Hayır, önce söyle ...”

“Sonra, sonra...” dedi Marta, “Her şey düzelecek diyorum sana... Bırak gideyim... Sonra söyleyeceğim sana... Sen yazmayacağına söz ver bana!”

Alvignani şaşkınlıkla, “Ama ben ne yazacağını bilmek istiyorum...” diye karşı çıktı.

“Bilmen gereken bir şey yok. Her şeyi bana bırak... Söz ver bana ...”

“Pekâlâ, söz veriyorum... Ne zaman döneceksin?” “Yakında. Merak etme, döneceğim. Şimdi hoşça kal!” “Hoşça kal! Çabuk dön!”

Marta çıktı ve eve dönüş yolunda aklına gelen fikir gitgide somutlaşıp kesinleşmeye başladı. Neredeyse çılgın gibi kendinden geçmiş bir ruh hali içinde birden aklına gelen çarenin acayipliğini göremiyordu. Yolda giderken kendi kendine, “Ben onun affını kabul etmiyorum, aslında pişman olması

gerekirken affediyor... jAfnı kabul etmiyorum... Cezalandırılmayı hak ediyorum. Tamam o zaman! Kendimi cezalandıracağım. Ama önce, bana haksızca yaptığı tüm kötülükleri telafi etmeli.... Bana bunu borçlu... Tamam, ben aradan çekileceğim, ben aradan çekilince kız kardeşimle evlenemez mi? Maria akıllıdır. .. Maria iyidir... Bunu annem için yapacaktır. .. Annemle birlikte bir aile kurarlar... Böylece her şey düzelir...” Kendi kendine konuşarak aceleyle yürüyordu, büyük bir yükün altından kalkmış gibi hissediyordu kendini; parlayan neşe dolu gözlerle etrafına bakınıyor, gözünün iliştiği her şeye gülüyordu gerçekten de. Ruhu tamamen huzura ermişti sanki.

Bu ruh hali içinde eve vardı.

Annesi, “Kararını verdin mi Marta?” diye sormayı göze aldı .

“Şimdi, anne,” dedi Marta, “uzun uzun düşündüm. Ona bir mektup yazmalıyım. Merak etme, bu akşam ya da yann yazacağım. Sizi düşünüyorum!”

“Bizi mi? Ama kendini düşünmelisin, sevgili kızım... Ne hale geldiğini görmüyor musun?”

“Kendimi ve sizi düşünüyorum...” dedi Marta. “Şüphen olmasın.”

Ancak sabaha karşı uykuya dalabildi. Gece boyunca, her sözcüğün üzerinde durarak, Rocco’yu suçlayacak ve kendini acındıracak her cümleyi dışarıda bırakarak kocasına yazacağı mektubu kafasında tasarladı. Sonra diğerlerinin onun ardından sürdüreceği hayatı en ufak ayrıntısına dek hayal etmeye koyuldu: Annesi ve kız kardeşinin kederini ve gözyaşlarını, kocasının onları teselli etmeye koşmasını, yakınların olanlar karşısındaki şaşkınlığını ve üzüntüsünü, ortak acıyı düşündü... Sonra matemin gün geçtikçe yatışarak ince bir sızıya dönüşmesini ve yavaş yavaş yaşamın halâ devam ettiğini ufak beklenmedik sürprizlerle fark edince, hissedince... Kalanların yaşamaya devam ettiğini hayal etti. Ya ölüler peki? Ölüler başka bir diyara göçmüştü artık...

İki saatlik uykudan sonra, sanki ruhu bu kısacık dinlenme sırasında kesin bir karara varmış gibi son derece rahat uyandı. Sakinliğine şaşırmadı hiç,

çünkü uzun uzadıya düşünüp taşınmıştı ve özellikle de ailesini düşünmüştü: Hiç vicdan azabı kalmamıştı içinde, hazırlanmıştı, şimdiden hazırdı. Kahvaltıdan sonra yazacaktı mektubu; sonra, akşama doğru, kendi elleriyle postaya verecekti ve sonra... Sonra bir daha eve dönmeyecekti. Yaşamına nasıl son vereceği hakkındaki her tür çelişki ona artık çocukça geliyordu: Demiryolu istasyonuna gidecekti ve bir trenin altına atacaktı kendini ya da sahilin ıssız bir noktasında kendini denize bırakacaktı.

Odasından çıkarken, “Ne güzel bir gün!” dedi Maria’ya. “Sabah olur olmaz uyanmak için günün ağarmasını bekledim... Bekle bekle bir türlü sabah olmadı. ..”

Gerçekten de günlerdir süren güneşli günlerden sonra hava ilk kez kapalı ve tehditkârdı.

Marta o gün, sarf ettiği her kelimesinde, her bakışında annesine ve kız kardeşine karşı şefkat doluydu. Kahvaltı bitince kocasına mektup yazacağını söyledi annesine.

“Tamam, kızım... Tann yardımcın olsun!”

Annesi Marta’nın barışmaya razı olacağından emindi, Maria’yla gündelik ev işlerine koyuldu.

Öğleden sonra hava karardı, fırtına habercisi bulutlar kentin üzerinde toplandılar ve kuvvetli bir rüzgâr çıktı. Rüzgirın her esişinde pencerelerin camlan sanki gürültülü bir öfkeye kapılırmışçasına şiddetle sarsılıyordu ve yukarıdaki teras kapısı ara sıra çarpıyordu. Aniden karanlığın içinden bir şimşek çaktı ve neredeyse aynı anda havayı yırtan müthiş bir gümbürtü koptu. Korkudan beti benzi solan Marta odadan fırlayarak çığlık attı ve tir tir titreyerek annesinin boynuna sarıldı.

“Korktun mu?” diye sordu annesi saçlarını okşayarak. “Sinirlerin nasıl harap olmuş, gördün mü? Çocukluk işte!” Hıçkırıklara dönüşen titremelerle sarsılan Marta, “Evet, evet...” dedi. “Bugün yazmam imkânsız... Yarın yazanın ... Her yanım titriyor. .. ”

“Burada bizimle kal,” diye öğütledi Maria.

Orada, artık ona ait olmayan korunaklı, samimi ve kutsal aile ortamını soluyarak o düzenli mutfakta onlarla birlikte kalmak!

Birçok kâğıt yırtıp attı; gecenin coşkulu taşkınlığında kolayca şekillendirdiği mektup, yazarken ona tutarsız görünüyordu. Mektubu yeniden oluşturmak için düşünmeye koyuldu ama nafile! Ruhu şaşkın, zihni bomboştu. Arada bir bedeni verdiği kararın zorlamasıyla huzursuzlanıyor-du. Gökyüzünde yoğunlaşan tehditkâr havayı, elektriği, rüzgârın şiddetini tüm bedeninde hissediyordu. Bakışları pencereden dışan yöneldi. O zaman, kendini esen rüzgârın koynunda ıssız sahil boyunca öfkeyle köpüren denizde canlandırdı; kendini karanlık ve ürkütücü dalgaların kucağına atacağı uygun bir yer ararken görür gibiydi ve sonra kaygı içinde, son noktaya kadar, sulara atlayıncaya kadar takip etti hayali. Bir şimşek çaktı ve gök gürledi.

Biraz sonra annesinin ve kız kardeşinin onu sakinleştiren ve korkusunu alaya alan sözlerine içtenlikle gülüyordu.

Akşam kentin üzerine hızla çöktü. Marta, Maria ve annesi kapının ısrarla çaldığı zaman akşam yemeği için sofraya oturmuşlardı.

“Bu saatte kim bu böyle?”

Gelen, elleri havada, başını iki yana sallayıp bağırarak içeri giren Donna Maria Rosa Jue’ydi:

“Hanımefendiciğim! Hanımefendiciğim! Ne diyeyim ben size! Her türlü bela benim başıma gelir zaten! Ne suçum var, Tannın, ne suçum var benim? Benfratelli Sokağı’nda oturan o zavallı kiracı kadın... Hanımefendiciğim, ölmek üzere ... Aziz İsa aşkına! Oracıkta tıpkı kimsesiz bir köpek gibi ölüp gidecek ama o vaftiz edilmiş bir Hıristiyan! Parasını ödeyip doktor yolladım, ilaçlannı aldım. İşe yaramayacak çareler, hanıme-fendiciğim ama yine de gerekeni yapmadığımız söylenmesin diye... Kirayı da ödememişti zaten... Neyse... Şimdi diyorum ki, sizin memelekette bunun bir akrabası vardır elbet ... Azıcık kirayı, doktoru ve ilaçlan mevzu bahis etmiyorum... Ama cenaze için, hanımefendiciğim! Kim defnedecek o zavallı kadını? Ben ve Fifo elimizden geleni yaptık, Allah için, sevaptır diye... Hem de bu korkunç havada! Dışanda rüzgâr evleri bile peşinden sürüklüyor,

hanımefendiciğim... Alelacele bir lokma bir şeyler yemek için eve döndük... Şimdi kim bilir belki de bütün gece başında beklemek için yeniden gidiyoruz... Ne yapalım? Hepimiz Hıristiyanız! Ah şu kocalar yok mu, şu kocalar! Benimkinden bahsetmiyorum. Benimkiler, Tann'ya şükür, ikisi de birbirinden iyi çıktı hanımefendiciğim. Rahmetli ve bu, abisinin kopyası sanki, aynısı, kalbi de öyle. Kendimizi iyi yürekliliğimizden helak ediyoruz, hanımefendiciğim... Memlekette bir akrabasını tanıyorsanız yazabilir misiniz acaba?"

Beklenmedik haberden ve Donna Jue'nin telaşlı konuşmasından şaşkına dönen Agata, "Evet, oğluna yazabiliriz ..." diye yanıtladı onu.

"Nasıl?" diye çığlık attı Donna Maria Rosa. "O zavallı kadının bir oğlu mu var? Oğlu onun bir köpek gibi ölmesine müsaade mi ediyor? Ah oğullar, oğullar, kocalardan da beterler! Lütfen ona yazın, sonunun yakın olduğunu yazın! Hemen bu akşam rahibi çağıracağım zaten... Hepimiz Hıris-tiyanız ama değil mi? O da vaftizli bir Tanrı kulu ne de olsa!"

Marta ayağa kalkıp, "Sizinle geliyorum," dedi.

Annesi ve Maria ona bakmak için başlarını çevirdiler.

"Sen de mi gideceksin?" diye sordu annesi. "Kendini çok kötü hissediyordun hani, Marta? Hem hava da böyleyken ..."

Marta odaya doğru ilerlerken, "Bırak gideyim..." diye ısrar etti.

Bayan Agata daha fazla itiraz etmedi. Kocasının yaptığı bunca kötülüğe karşın kızının göstermiş olduğu bu yüce gönüllü davranışa hayran kalmıştı. Ölmek üzere olan kayınvalidesine yaptığı bu ziyaretle Marta'nın kocasının pişmanlığına bir yanıt vermek ve barışmayı kabul etmek istediğini sandı.

Marta ise, karanlık odada şalını ve şapkasını ararken kendi kendine, "O da bir kurban olmalı. Onu görmek, onu tanımak istiyorum..." diye düşünüyordu.

"İşte hazırım."

Donna Maria Rosa, “Şapkanızı ıyıce gıyın, hatta bence onu bırakıp benim yaptığım gibi şalınızla kafanızı iyice örtün,” diye öğütledi.

Don Fifo, soğuktan adeta donmuş, elleri ceplerinde ve yakasını kaldırmış vaziyette ikinci katın sahanlığında bekliyordu.

Sokağa çıktığında, Marta rüzgann evleri ardına katmak istermişçesine olağanüstü bir şiddetle estiğini fark etti. Yukarıya baktı, sanki akıp giden kocaman bulutlar arasından korkudan kaçarmış gibi aceleyle bir görünüp bir kaybolan ay ve allak bullak olmuş bir gökyüzü vardı. Sokak neredeyse karanlıktı, sokak lambalarının bazıları rüzgârdan sönmüştü; Papireto Sokağı’nın girişinde rüzgârdan bir ağaç devrilmişti, diğerleriyse sallanıyor, eğilip bükülüyorlardı. İki kadının elbiseleri rüzgânn şiddetinden havalanıyor, kolayca yürümelerine mani oluyordu. Don Fifo ensesine kadar çektiği şapkasını kenarlarından iki eliyle sıkı sıkı tutuyordu.

Katedralin köşesinde görülmemiş bir manzara vardı: Kuru yapraklardan oluşan ve gitgide şiddetini artıran gürültülü bir sel baş döndürücü bir hızla ilerliyordu; sanki rüzgâr kırlardaki bütün yapraklan koparmış ve ani bir öfkeye kapılıp çok şiddetli bir tahrip gücüyle Porta Nuova’dan aşağıya, aşağıya, ta denize kadar sürüklüyordu.

İki kadın ve Don Fifo girdaba kapılmışlardı, neredeyse yukarı uçan yapraklarla beraber yolun sonuna doğru hızla itiliyorlardı. Aniden Don Fifo bir çığlık attı, Marta onun cırcırbö-ceği gibi sıçradığını ve girdaba kapılan yapraklar arasında bir anda kaybolan şapkasının peşi sıra koştuğunu gördü.

Kansı arkasından, “Bırak gitsin, Fifo!” diye bağırdı.

Ama Don Fifo da karanlıkta, yaprak girdabının içinde kayboldu.

Donna Jue, rüzgann ulaşamadığı ve bu yüzden bir yığın yaprağın orada öbeklendiği Protonotaro Sokağı’na doğru köşeyi dönerken, “Bu taraftan, bu taraftan!” dedi Marta’ya. “Başarabilirse, Porta Felice’de şapkasını yakalar! Bir bu eksikti zaten! Şapka da yeniydi!”

Origlione Meydanı’ndan karşıya geçtiler ve kısa süre içinde Benfratelli Sokağı’na vardılar.

Donna Jue bir kapıdan içeri girdi ve, “İşte, burası, içeri gelin,” dedi.

Karanlıkta dik ve dar merdivenlerden en üst kata kadar çıktılar. Donna Jue cebinden kocaman bir anahtar çıkarttı, el yordamıyla anahtar deliğini aradı ve kapıyı açtı. Açar açmaz çığlığı kopardı hemencecik:

“Hay aksi! Pencereler!”

Ölüm döşeğinde olan kadının yoksul evindeki üç oda, pencere kanatlarını zorlayan rüzgârın kırdığı camlarla doluydu. Yatak odasındaki mum sönmüştü ve karanlıkta korkmuş olan Fana Pentagora hırıltıyla inliyordu.

Donna Jue pencere kanatlarını kapamak için rüzgâra karşı tüm gücünü toplayarak, “Camlar! Camların da... hepsi kırılmış! Yarabbim, günahlarımın mağfireti olsun!” diye bağırıyordu .

Marta, can çekişen kadının ölümcül hınltılanna kulak kesilmiş, tüyleri ürpererek eşikte öylece kalakalmıştı.

Pencereler kapandığında, sessizlikte, o hırıltılı inleme dayanılmaz hale geldi.

Donna Maria Rosa, “Kibritler nerede?” diye bağırdı. “Şapkasının peşinde koşan ve bizi burada karanlıkta güç durumda bırakan Fifo’da tabii ki. Ah, ne biçim adam! Bazen rahmetli abisinin tam tersi! Gidip mutfağa bir bakayım...”

Marta, el yordamıyla iniltinin geldiği yere doğru hareket ederek yatağa yaklaştı. Yatağı tutmaya çalıştı ona iğrenerek hemen ellerini çekti. Orada yatan kadının bedenine dokunmuştu. Kadının üzerine doğru eğildi ve alçak sesle seslendi:

“Anne... Anne...”

Yalnızca acı dolu bir inilti yanıtladı onu.

“Ben Rocco’nun karısıyım,” diye devam etti.

Marta, can çekişen kadının iniltisinde, “Rocco...” dediğini duyar gibi oldu.

“Rocco’nun kansı. ..” diye tekrarladı. “Korkmayın artık, ben buradayım şimdi.”

Bu defa gerçekten iniltisine araverip, “Rocco,” dedi kadın. Sessizlik korkutucu bir hal aldı.

“Susun, susun!” dedi Marta sevgiyle uyaran bir tonda. “Ev sahibi burada...”

Bir elini siper ettiği yanan kibritin ışığı karanlıkta cılız bir ateş gibi kıpırdanıyordu.

“Gaz lambası nerede? İşte buradaymış!”

Lambayı yakan Donna Maria Rosa, on parmağını birden havaya kaldırdı.

“Aman Tannm, ne kadar iğrenç! Mutfakta her yanım pislendi. Hele bir bakın, nasıl bir mezbelelik burası!”

Pencere camlarının kırılmış parçalan odanın ortasına kadar sıçramıştı.

Bu arada, karanlığın ve rüzgârın uğultusunun ardından sessizlikten ve gaz lambasının ışığından dolayı adeta afallamış olan ve sönük ve şaşkın gözlerle odada aranarak yastıklara gömülü olan başını usulca hareket ettiren kadını tüyleri ür-pererek izliyordu Marta. Sağ gözbebeğinde kocaman bir leke vardı ve mat, solgun, terden ıslak suratında daha da belirgin olan siyah noktalar derisini, özellikle de burnunu kaplamışlardı. Yapağı gibi, gri, dalgalı, gür saçları, sararmış yastığın üzerinde karman çormandı. Can çekişen kadının ürkütücü, kuru, kemikli göğsünün üstünde kavuşturmuş olduğu, açılmış gömleğinden daha da kirli olan çarşafın üzerindeki erkek eline benzeyen iri ellerine takıldı Marta’nın gözleri.

Kadın gözlerini Marta’nın yüzüne dikerek bir kez daha sabırsızlıkla, “Rocco...” diye mırıldandı.

Donna Jue eğilmiş, eteklerini dizlerinin üzerine kadar kaldırmış, ayak bileğine inmiş olan çorabını tıknaz ve iri baldırının üzerine çekerken, “Ne diyor?” diye sordu.

“Oğlunun adını sayıklıyor,” diye yanıtladı onu Marta. Yataktaki kadına sokulup, “Gelecek, endişelenmeyin... Hemen gelmesi için şimdi ona yazacağım...” dedi.

Ölüm döşeğindeki kadın söylediklerini anlamadı, gözleriyle odada onu arayarak incecik bir sesle yineledi:

“Rocco...”

“En iyisi bir telgraf çekmek, değil mi?” dedi Donna Jue. “Fifo telgraf dairesine gider... Kaybedecek zamanımız yok. İşte, buradaki çekmecede yazmak için kâğıt ve kalem olacak... Aman Tanrım, ne pis bir koku... Siz de alıyor musunuz? Ne kokuyor bu odada böyle?”

Pencerenin yanında masanın üzerindeki yan dolu bardakta pis bir koku yayan yeşilimtrak bir karışım vardı.

Donna Jue tombul işaretparmağıyla bardağı göstererek, “Hah işte!” dedi. “Şimdi seni dökelim bakalım!”

Marta anlamıştı:

“Hayır dökmeyin, ne o öyle?” diye sordu.

Marta’nın telaşını fark eden Maria Rosa, “Zehir herhalde,” dedi.

“Belki işe yarayabilir. .. ”

“Ne işe yarayacağını sanıyorsunuz, canım ... Bütün gece yok yere bizi rahatsız edecek...”

Ve karışımı dökmeye mutfağa gitti.

Marta telgrafı yazmak için küçük masaya yaklaştı. Neredeyse hiç düşünmeden kısaca şöyle yazdı: “Annen hasta. Hemen gel. MARTA.”

Donna Jue telgrafı okuyunca, “Ah, siz onu yakından tanıyorsunuz galiba? Yoksa akraba mısınız?” diye sordu.

“E tabii, aynı memleketteniz...” dedi Marta ve uygunsuz olan bu soruyu unutturmak için, “Hiç değilse çabuk gelse...” diye ekledi.

Kapının çalındığını duydular.

“İşte Fifo da geldi!”

Don Fifo başı açık, saçları dağılmış, kollarını sağa sola sallayarak öfkeyle içeri girdi.

“Şapka değil şeytan mübarek!”

“İyi, tamam...” dedi karısı. “Şimdi telgraf dairesine koşu-ver! Pencerelerin camlan da kırılmış!”

Don Fifo bir adım geriledi.

“Ben mi? Telgraf dairesi mi? Dünyayı verseler olmaz!”

Donna Maria Rosa öfkelenerek, “Aptal! Camlar da kırılmış diyorum sana!” diye karşılık verdi. “Telgraf dairesine koş hemen!”

“Ah başıma gelenler!” diye söylendi Don Fifo. “Dışarısı. .. Bu havada aklı olan dışarı çıkmaz! Şapkasız mı çıkacağım?”

“^Kafana benim şalımı örtersin!”

Don Fifo Marta’ya baktı ve şapşal bir gülümsemeyle ağzını açtı.

“Ya, evet, şalını. .. Herkesin maskarası olayım diye...”

“Bu saatte, bu havada seni kimin göreceğini sanıyorsun? Hadi, hadi.”

Sonra başına şalı örtüp, “Sonra eve gidip uyursun,” diye ekledi.

“Tek başıma mı?” diye sordu Don Fifo başındaki şalı düzelterek.

“Korkuyor musun?”

“Korkmak mı? Ben mi? Ne demek istediğini anlamıyorum. Ama sen burada, ben orada... Neyse, bak, ben şu kenarda kıv-nlsam daha iyi olur... Sabret, hemen gidip dönerim.”

Çıkıp gitti. Yaklaşık yarım saat sonra döndü. Marta hâlâ derin bir uykuya dalmış olan hasta kadını dikkatle izliyordu. Donna Jue yatağın diğer yanında, gövdesi hafif dışarıda uyuklamaya başlamıştı bile. Don Fifo ona biraz baktı ve sonra Marta’ya dönüp usulca, “Tanrı korusun, bir de horlamaya başlarsa...” dedi.

Yumrukları sıkılı olan kollarını kuvvetlice sallayıp ekledi: “Ev titrer!”

Sözünü bitirmemişti ki ağzını açan Donna Maria Rosa’nın ilk horultusu duyuldu. Don Fifo bunu fark edince onu hafifçe sarsarak. seslendi:

“Maria Rosa... Maria Rosa... Hey...”

“Ay... Ne var? .. Ne istiyorsun?.. Yolladın mı? .. Tamam...” Don Fifo ürkek ürkek, “Hayır. .. Diyordum ki ... Yavaş ol. .. Hasta var...” diye belirtti.

“Beni rahatsız etme, Fifo!” diye sözünü kesti Donna Ma-ria Rosa ve tekrar uyumaya koyuldu.

Don Fifo omuzlarını büküp derin bir nefes alarak gözlerini tavana kaldırdı.

Az sonra inanılmaz derecede yüksek sesle horlayan kansı-nın yanında o da uykuya dalmıştı; yavaş yavaş o da horlamaya başladı, ancak onunki burnundan gelen ince bir ıslığın eşlik ettiği ürkek, zayıf bir horlamaydı. Sanki kan-kocadan, biri bombardımanı diğeri kısık sesli bir kemanı anımsatıyordu.

Marta, pek yakında gerçekleşmesi beklenen yazgısının korkunç hayaliyle ölüm döşeğindeki kadına bakıyordu.

“Yann o gelecek,” diye düşünüyordu. “Beni burada görünce, önerisini kabul edebileceğime, kabul etmek istediğime inanacak. Buraya gelirken bunu düşünmedim ama o her şeyi öğrendiğinde, belki benim buraya onu

yumuşatmak için geldiğimi sanacak. Yo, yo, yarın sabah o gelmeden gideceğim... Beni görmemesi için... Gideceğim...”

Onırduğu yerden kalkıyor, ayaklarının ucunda ölü gibi yatan hastaya yanaşıyor, hâlâ nefes alıp almadığına emin olmak için kulağını yaklaştırıyor ve sonra tekrar onırup, “Nasıl da huzurlu!” diye düşünüyordu. “Ölüyor oysa... Ölüm artık onun içinde, uyumakta olan bedeninde ... Gitmek mi? Yok, gidemem... Önce onunla konuşmam lazım... Ne pahasına olursa olsun... Fedakarlığım karşılığında ona düşeni yapmasını, anneme yardım etmesini sağlamalıyım. Öyleyse beni burada annesinin yanında bulacak! Ona her şeyi anlatacağım... Her şeyi...”

Yandaki masanın üzerinde duran gaz lambası sönmek üzereydi. Uyuyan kan-kocanın gölgesi büyüyor, arada bir ateşin hareketlenmesiyle sanki duvarda kıpırdıyordu. Marta az sonra ışığın sönmesiyle çökecek olan karanlıktan korkarak Donna Jue’yi uyandırmak için ayağa kalktı.

“Gaz lambası sönüyor...”

“Ne yapıyor? Ha, sönüyor mu? Şöyle yapalım...”

Ayağa kalktı, sendeleyerek masaya yaklaştı ve lambayı üfledi.

“Kötü kokuyor. .. Gaz kalmadı. .. Benim sandalyem neredeydi?”

“Ahh!” diye bağırdı Don Fifo, “Ayağımı ezdin!”

“Sandalyem... İşte buradaymış! Birazcık daha sabret Fifo-cuğum. Yann akşam kendi yatağımızda uyuyacağız umanm... Zaten az sonra sabah olacak...”

Gerçekten de az sonra sessizliğin içinden bir horozun ötüşü duyuldu. Karanlıkta oturan Marta kulak kabarttı. Uzaklarda başka bir horoz yanıtladı, sonra daha da uzaklardan bir üçüncüsü duyuldu. Ancak panjurların arasından hiçbir ışık belirtisi görülmüyordu.

En sonunda gün ağardı. Donna Jue gerinerek ve neredeyse kişneyerek uyandı. Sonra Marta’ya hasta kadının durumunu sordu. Bir köşede başı

göğsünün üzerine düşmüş, kolları bağlı, bacakları bitişik zavallı Don Fifo'nun hafif bir solumayla biten ürkek horultusu eşliksiz kalmıştı.

Hfilâ uyku sersemi olan Donna Jue, elini ölmek üzere olan kadının alnına koyarak, "Buz gibi olmuş! Buz gibi olmuş!" dedi. "Hemen bir rahip çağırmak lazım ... Fifo! Fifo, uyan!" Don Fifo uyandı.

"Hemen Sama Chiara'ya koş... Yoksa bu bahtsız kutsanmadan ölüp gidecek... Duydun mu beni, Fifo?"

Don Fifo ayağa kalkmış, ağlamaklı bakışlarla odada dolanıyordu.

"Ne arıyorsun?"

"Şeyi arıyorum... Sahi! Kahretsin şapkam gitmişti! Bari bir berem olsaydı... Böyle mi gideceğim?"

Donna Maria Rosa, "Git hadi! Koş! .. Kaybedecek zaman yok," diye bağırdı ve Marta'ya dönüp ekledi: "Bu arada biz odaya çekidüzen verelim biraz. Tann ziyaretimize gelecek!" Marta şaşkın şaşkın Donna Jue'ye baktı. Tann mı? Aklına Anna Veronica geldi hemen ve odada onun varlığını hissetti, o an kendi içinde hissetti onu. Anna'nın yaptığı gibi Tann'nın affina sığınmak için suçu ve utancı önünde diz mi çökmeliydi? Ah, hayır! Hayır! Mademki az sonra Tann oraya gelecekti, o zaman diz çöküp ölmek üzere olan o hasta ruh için dua etmeliydi sadece.

Can çekişen kadın, Donna Jue yatağı düzeltirken kapalı olan gözlerini araladı. Marta üzerlerine sanki şimdiden insanüstü bir dinginlik çökmüş olan gözlere ve yüze baktı. O yatakta çevrede olup bitenleri artık algılamayan, anılardan ve acıdan kurtulmuş, bitkin bir beden kalmıştı sadece.

Sonunda, ölüm döşeğindeki hasta kadının farkında bile olmadığı son komünyon geldi. Fana Pentagora odanın tavanına baktığı aynı bakışlarla rahibe baktı ve sorduğu hiçbir soruya cevap vermedi. Odadakiler yatağın etrafında diz çökmüş dua ediyorlardı, Marta elleriyle yüzünü örtmüş ağlıyordu.

Az sonra tören bitmişti. Marta yaşlar akan yüzünü kaldırdı ve sanki inandırıcılıktan uzak, bayağı bir sahne izlemiş gibi midesi bulanarak, hayal kırıklığıyla etrafına bakındı. Tanrı’nın ziyareti bu muydu? Komik giysili, sarışın, soğuk, ifadesiz bir rahip... Oysa o bir an için bile olsa dizlerine kapanıp ondan merhamet dilemeyi düşünebilmişti...

Donna Jue, can çekişen kadının oğlunu kasdederek, “Korkanın vaktinde yetişemeyecek...” diye içini çekti.

Don Fifo rahip gidince, odadan çıkıp kollan bağlı bir vaziyette arada sırada öfleyip pöfleyerek ve kansının kiracı kadının ölüm haberini getirmesini bekleyerek üzüntülü bir şekilde salonda gezinmeye başladı. Sabırsızlıkla sıska suratını eşikten uzatıp başıyla bir işaret yaparak, “Halâ yaşıyor mu?” diye soruyordu.

Donna Maria Rosa, Marta’ya, “Doro’nun ölümünden sonra, zavallı kimsenin ölümünü kaldıramıyor...” dedi.

Saatler ağır ağır ilerlerken Marta’nın huzursuzluğu artıyordu. Beklemek gitgide daha çok acı veriyordu.

En sonunda, öğleden sonraya doğru Rocco Pentagora çıkageldi. Nefes nefese, kendini kaybetmiş bir halde kapının eşiğinde belirdi.

Geçirdiği hastalıktan çok zayıflamış olduğu için Marta’ya daha uzun boylu göründü. Zaten hafif dalgalı, incecik, tüy gibi, seyrek olan saçları hastalığında iyice dökülmüştü. Alnı genişlemiş, halâ solgun da olsa yüzü aydınlanmıştı. Gözlerinde yeni, canlı ve neredeyse çocuksu bir ifade vardı.

Onu fark edince koşarak, “Marta!” diye haykırdı.

Kocasının böyle değişmiş ve nazikleşmiş olmasından ve ona karşı tutkuyla atılmasından rahatsız olan Marta, gayri ihtiyari, susması için samimi bir işaret yaptı, yatağı ve can çekişen annesini gösterdi.

Rocco hemen yatağa yöneldi, annesine doğru eğilip, “Anne! Anne! Duymuyor musun beni, anne? Bana bak... Geldim işte!” diye seslendi.

Ölüm döşeğindeki kadın gözlerini açıp onu tanıyamamış gibi şaşkın şaşkın baktı.

Rocco konuşmaya devam etti:

“Beni görmüyor musun? Benim... Geldim... Şimdi iyileşeceksin...”

Onu usulca alnından öptü ve hızlı bir el hareketiyle gözündeki yaşlan sildi.

Ölüm döşeğindeki annesi, sanki artık bedeninde başka bir işaret verecek gücü kalmamış gibi, ara sıra gözkapaklannı indirerek acıyla ona bakmayı sürdürüyordu. Yoksa bu gözka-paklarının bu yavaş hareketi, ölüme yaklaşan ruhun uzaklardan son bir işareti miydi?

Marta, sahte bir abartıyla ağlayan Donna Jue’nin karşısında çekinerek gözyaşlarına zorlukla engel oluyordu.

Ancak ölüm döşeğindeki kadının gözlerinde yavaş yavaş bir ışıltı belirdi, sanki son bir yaşam kırıntısı ölümün derinliklerinden günyüzüne çıkıyordu. Dudaklarını araladı ve kıpırdattı.

Oğlu heyecan içinde ona doğru daha da yaklaşarak, “Ne diyorsun?” diye sordu.

Annesi neredeyse fark edilmeyecek kadar kısık bir sesle, “Ölüyorum ...” diye mırıldandı.

“Yo, yo...” diye teselli etti onu Rocco. “Şimdi daha iyisin... Ben buradayım... Marta da var... Onu görmedin mi? Marta, gel buraya...”

Marta yatağın diğer tarafına geçti, ölüm döşeğindeki kadın ona dönüp oğluna baktığı gibi baktı.

“İşte burada... Görüyor musun?” diye ekledi Rocco. “İşte Marta bu... Son defasında sana ondan uzun uzun söz etmiştim, hatırladın mı?”

Hasta kadın zorlukla soludu. Söylenenleri anlamıyor gibiydi, etrafa boş gözlerle bakıyordu. Sonra solgun yanakları pembeleşti ve örtünün altında elini oynattı. Marta hemen örtüyü kaldırdı ve elini hasta kadının elinin

üzerine koydu. Kadın, oğluna bakarak diğer elini de hareket ettirdi. Rocco Marta’nın aynısını yaptı. O zaman annesi, yeniden bir nefes alarak zorlukla onların ellerini birleştirdi.

Bundan son derece etkilenerek gözyaşlarına daha fazla hâk.im olamayan Rocco, Marta’nın elini sıkı sıkı tutarak, “Evet, evet..” dedi annesine.

Jueler yatağın kenarından şaşkınlıkla bir Marta’ya, bir Rocco’ya bakıyorlardı.

Az sonra, hasta kadın gözlerini kapadı ve ölümün onu beklediği gizemli derinliklere girdi sanki.

Marta elini kocasının elinden ürkekçe çekti.

“Tekrar dinleniyor,” dedi alçak sesle Donna Jue. “Bırakalım da dinlensin... Bakın, Bayan Marta, ben ve Fifo bu sessizlikten faydalanıp biraz eve kaçalım. Her şeyi düşünmek lazım. Övünmek istemem ama fırsatlardan yararlanmasını bilirim ... Fifo, sen söyle ... Evet, acı bir durum ama nasıl derler, boş çuval ayakta durmaz... Zavallı Bay Rocco’nun uzun tren yolculuğundan sonra biraz dinlenmeye ihtiyacı vardır elbette...”

“Yo...Yo... Ben ...”

Donna Jue, “Her şeyi bana bırakın...” diye sözünü kesti.

“Benden çok Marta’nın...” dedi Rocco.

Donna Maria Rosa, “Her şeyi bana bırakın!” diye tekrarladı. “Ben her şeyi düşünürüm... Kendimi ve bu garibanı da biraz düşüneceğim... Geceden beri ağzımıza bir şey koymadık. Ne yapalım? Sabrın sonu selamet... Hadi hoşça kalın ... Tann’ya emanet olun!”

İkisi birlikte gittiler. Bir yandan Marta kocasıyla yalnız kalmamak için onları zorla alıkoymak istiyordu, öte yandan kaçınılmaz gördüğü itiraf düşüncesi onu ne kadar rahatsız etse de her şeyin bir an önce olup bitmesi için can atıyordu.

Rocco kollarını açıp onu çağırarak, “Ah Marta! Manam benim!” diye bağırdı.

Marta heyecandan titreyerek kalktı ve, “Hayır. .. Bekle ... Öbür odaya... Sana her şeyi anlatmak istiyorum... Gel. ..” dedi.

Rocco diğer karanlık odaya doğru onu takip ederken, “Ne? Beni affetmedin mi?” diye sordu.

“Bekle ...” diye tekrarladı Marta, ona bakmadan, “Benim ... Benim seni affetmemi gerektiren bir şey yok, eğer sen...”

Sözlerine ara verdi, dayanılmaz bir sancı girmiş gibi gözlerini kapatıp yüzünü buruşturdu. Sonra kocasına derin bir üzüntüyle baktı, kararlı bir sesle konuşmayı sürdürdü:

“Dinle Rocco. Sen biliyordun ki..”

Birdenbire, Rocco’nun yanağındaki Alvignani’yle yaptığı düellodan kalan uzun yara izini fark edince tekrar sustu. Gücünün tükendiğini hissetti ve yüzünü iki eliyle sıkıca kapadı.

Kocası sevgiyle kollarından tuttu ve, “Af"et beni!’ Afet beni!” diye yalvardı.

Marta ellerini yüzünden çekip, “Hayır, Rocco! Dinle, ben kendim için bir şey istemiyorum...” diye devam etti. “Sana sadece şunu söylemek istiyorum. Babamın bizi yokluk içinde bıraktığını düşün. Ahnem ve Maria... Günahsız onlar... Senin yüzünden. Tüm kentin dilinde, yolun ortasında yapayalnız, zavallı üç kadın...”

“Beni affetmiyorsun öyleyse? İstemiyor musun? Göreceksin Marta, olanları nasıl telafi ettiğimi göreceksin... Annen ve kız kardeşin bizimle gelecek... Bizim evimize... Bu yeterince açık değil mi? Söylemem mi lazım? Hep bizimle olacaklar! Bunu mu söylemek istiyordun? Hadi lütfen Marta, geçmişi unutalım artık... Ağlıyor musun? Ama niçin?”

Marta yüzü hâlâ elleri arasında, ağlayarak başını sallıyordu. Rocco ağlama nedenini söylemesi için onu boşuna sıkıştırıyordu.

Sonunda, yaşlarla kaplı, alev alev yanan yüzünü tekrar açarak, “Ah, annem için... Maria için...” diye açıkladı. “Beni dinle, Rocco...”

Rocco şaşkın, allak bullak ve üzgün bir halde, “Hâlâ mı?” diye sordu.

“Evet, ben seni bırakıyorum... Anneme karşı, kız kardeşime karşı dürüstçe davranarak yapman gerekeni yapabilmen için seni özgür bırakıyorum... Kendim için bir şey istemiyorum! Anla beni...”

“Seni anlamıyorum! Benden ne istiyorsun? Beni özgür mü bırakıyorsun? Ben seni anlamıyorum... Ama emret, istediğin her şeyi yapacağım... Ağlama! Ağlaması gereken benim... Her halükârda beni affet, her şartını kabul ediyorum, yeter ki beni affet ...”

“Ah Tannın! Artık çok geç, Rocco! Artık olmaz... Daha önce af dilemeliydin benden, bu ses tonuyla, seni reddetmez-dim o zaman ... Şimdi olmaz, artık mümkün değil!”

“Niçin?”

“Ölmem lazım. Evet ... Öleceğim. Ama... Tannın... Tannın! Kendimi savunamadım ... Öfkem içimde kaldı. .. Artık ben neyim? Beni görebiliyor musun? Neyim ben? .. Şimdi senin özrünü kabul etsem bile, senin yüzünden insanların beni sandıklan ve her zaman sanacakları şeyim artık. .Artık çok geç.

Anlıyor musun? Kaybettim! Bana ne yaptığını görüyor musun? Yalnızdım... Beni canımdan bezdirdiniz ... Yalnız ve dayanaksızdım... Artık kaybettim!”

Rocco anlamış olmaktan korkarak şaşkın şaşkın baktı. “Marta! Nasıl yani? Sen ... Ah, Tanrım... Sen...”

Marta yüzünü elleriyle kapadı, hıçkırıklar arasında başını durmaksızın sallıyordu.

Rocco ellerini yüzünden uzaklaştırmak için kollarından tuttu ve hâlâ şaşkın, hâlâ inanamayarak onu sarstı.

“Yani sen... Yani... Daha sonra onunla? Konuş! Anlat! Ah, demek doğru? Doğru mu? Konuş! Yüzüme bak! O alçak... Bir şey söylemiyor musun? Ah alçak!” diye öne atıldı. “Doğru! Bense sana inanabildim... Afdilemeye geldim buraya ... Ve şimdi... Söyle, belki önceden de... Söyle, onunla önce de?..” Marta öfkeden köpürerek, “Hayır!” diye bağırdı. “Anlamıyor musun? Sen kendin, kendi ellerinle ve diğerleri de seninle beraber, beni onun yardımını kabul etme noktasına kadar getirdiniz. Acılar, haksızlıklar arasında yaşamımda tek teselli sözleri, tek doğru hareket ondan geldi. Senin bana sitem etmeye hiç hakkın yok! Bana kalanın ne olduğunu biliyorum; savaşı kaybettim, önemli değil! Artık benden bahsetmeyelim! ^Aına sen yapman gerekeni yap: Telafi et! Annem ve kız kardeşimin senin yüzünden benim kazancımla geçindiklerini biliyorsun. Onlara kim bakacak? Nasıl yaşayacaklar? Önce bunu öğrenmek istiyorum ... Bu yüzden sana her şeyi itiraf ettim... Susup seni kandırabilirdim. En azından bunun için bana borçlusun ... Karşılığında yardım et... Aileme yardım et, çünkü içinde bulundukları durumun sebebi ben değilim, sensin!”

Rocco yüzü elleri arasında, dirsekleri dizlerinin üzerinde oturmuş, beyni durmuş gibi ifadesizce kendi kendine tekrarlıyordu:

“Alçak... Alçak...”

Kısa süren sessizlik anında, Marta yan odadan boğuk, derin bir inilti duydu ve hasta kadının yanına gitmek için odadan çıktı.

Rocco onu takip etti ve orada ölmek üzere olan annesini unutup hasta kadının gözleri önünde öfkeyle, “Anlat! Her şeyi anlat! Bilmek istiyorum... Her şeyi bilmek istiyorum! Söyle hadi!” dedi.

Marta kendinden emin bir şekilde, “Hayır!” diye yanıt verdi. “Mademki ölmem gerekiyor.”

İçine düştüğü komanın derinliklerinden ölümcül iniltiler çıkarmaya devam eden kadının başının altındaki yastıkları düzeltmek için eğildi.

“Ölmek mi?” diye sordu Rocco alayla. “Ama niçin? Niçin ona gitmiyorsun? Sana yardım etmedi mi? Yardıma devam etsin işte...”

Marta uğradığı hakarete karşılık vermedi, yavaşça gözlerini yumdu ve sonra hasta kadının alnındaki soğuk terleri bir mendille sildi.

Rocco konuşmasını sürdürdü:

“İşte senin için bir çıkış yolu! Roma’ya git! Ölmek niye?”

“Ah Rocco!” dedi Marta. “Annen hfilâ burada... Ona hürmet et bari...”

Annesine bakınca Rocco’nun yüzü soldu; sustu. Marta’nın onaya attığı ölüm fikri o anda içinde korkunç bir imgeye dönüştü. Ellerini şakaklarının üzerine bastırarak odadan çıktı.

Neredeyse akşam olmuştu. Marta masadaki gaz lambasının gölgesine boş gözlerle baktı. Kadının bu saate kadar can çekişeceğini kim tahmin edebilirdi ki? Ölmekte olan kadının yüzündeki gölgeye gözlerini dikip yatağın kenarına oturdu. Uzun süredir tasarladığı kararla içinde kalkıp gitme arzusu çoğaldı. Ölüm döşeğindeki kadının hınltısından çok, kocasının yan odadaki ayak sesini dinliyor, sanki bu ses kocasının düşünceleri hakkında bir işaret verecekmiş gibi bekliyordu. O anda kocasının, düşüncelerinde anılar ve pişmanlıklarla dolu geçmiş yıllara kaygıyla geri döndüğünü seziyor, hissediyordu... Ah, hepsinin pişman olacağı şeyler vardı. Sadece iki kişi hariç: Maria ve annesinin pişmanlık duyacakları bir şeyleri yoktu. Ve Marta kocasından onlar için adalet bekliyordu. Kocasının ayak seslerini dinlerken başka bir beklentisi yoktu.

Birdenbire yan odada bir sessizlik oldu. Acaba karar vermiş miydi? Marta ayağa kalktı ve el yordamıyla şalını arayıp buldu, ona seslenmek üzereyken kapının çalındığını duydu.

Jueler, elinde yiyecek sepeti taşıyan bir uşakla dönmüşlerdi.

Donna Maria Rosa içeri girer girmez, “A, karanlıkta mı oturuyorsunuz!” diye bağırdı.

“Mum getirdim size... A, Bay Rocco nerede? ... Hadi, yak şunu Fifo!”

Don Fifo mumu yaktı ve kollarının arasındaki dört tane cenaze şamdanının bulunduğu uzun paketle odada şaşkın şaşkın durdu.

Marta ölmek üzere olan kadının yüzünü görebilmek için yatağa yaklaştı.

Donna Jue yüksek sesle, “Ne haber? Ne haber?” diye sordu.

Ölmek üzere olan kadının gırtlağından gelen uzun, tuhaf, kesintili bir hırıltıyla korkuya kapılan Marta başını kaldırdı, ne yapacağını bilemeden Donna Jue’ye baktı, sonra diğer odanın önüne kadar gidip karanlıkta seslendi:

“Gel... Gel. .. Ölüyor. ..”

Rocco koştu ve ikisi birden yatağın üzerine eğildiler. Don Fifo, ayaklarının ucuna basıp arkasından bir el hareketiyle uşağı çağırarak kucağında şamdan paketiyle odadan çıktı.

Rocco bak.ışlannı annesinin yüzünden yanında duran Mar-ta’nınkine çevirdi. Önce çatış kaşlı, sonra neredeyse sersemlemiş gibi şaşkın şaşkın baktı ona. Marta, sanki nefes vermek ister gibi üzerine eğildiği ölünün bir elini avuçlannın içinde tutuyordu.

Donna Jue alçak sesle, “Gelin Bay Pentagora,” dedi hemen.

Rocco, Marta’nın annesinin elini bıraktığını ve eğildiği yerden doğrulduğunu göriince, “Öldü mü?” diye sordu. Titrek ve yüksek bir sesle seslenip, “Ahne! Ah, anne! Anneciğim!” diye bağırdı sonra, hıçkınklara boğuldu ve yüzünü ölününkine yaklaştırdı.

“Fifo, Fifo,” diye seslendi Donna Jue. “Hadi Fifo, götür onu buradan... Öbür odaya götür... Cesaret oğlum... Haklısınız... Haklısınız... Gelin... Fifo’yla birlikte gidin...”

Kocasının yardımıyla Rocco’yu annesinin cansız bedeninden ayırmayı başardı. Don Fifo onu diğer odaya götürdü.

Donna Jue, yalnız kaldıklannda Marta'ya alçak sesle, "Ben her şeyi düşündüm," dedi. "Çok yaşamayacağı belliydi, bekliyordum ben... Dört tane şamdan aldım. Önce biraz toparlansın, sonra giydiririz..."

Marta gözlerini ölünün yüzünden ayıramıyordu. Donna Jue'nin söylediği onca söz arasından birini bile anlamamıştı. Belki içeriki odada Don Fifo da Rocco'ya aynılarını tekrarlıyordu.

"Biraz uzaklaşın... Şimdi onu giydirelim."

Marta hemen yataktan uzaklaştı. Bayan Jue, korkudan titreyen Marta'nın gözleri önünde ölüyü giydirirken, Marta'nın daha sonra Rocco'ya iletmesi amacıyla, dolaylı olarak yaptığı masraflardan, ilaçlardan, doktordan, pencerenin kırılan camlarından, akşam yemeğinden, şamdanlardan, merhumun ödenmemiş kirasından, hiçbirini atlamadan bahsediyordu mütemadiyen. Giydirme işlemi tamamlanınca, ölünün üzerini bir çarşafla örttü ve yatağın dört köşesine bir şamdan yaktı.

"İşte oldu," dedi sonra. "Her şey tertemiz! Kendimi övmek için söylemiyorum ama..."

Sonra eserini seyretmek için Marta'nın yanına oturdu.

Bu şekilde saatler geçti. O odada, yavaş yavaş eriyen mumlar dışında canlı bir şey yoktu sanki. Donna Maria Rosa, zaman zaman kalkıp şamdan mumunun gövdesine düşen damlacıkları koparıyor ve ateşi besliyordu.

Sonunda Don Fifo eşikte belirdi ve kansına Marta'nın görmediği bir işaret yaptı. Donna Jue kocasının işaretine cevap verdi ve az sonra alçak sesle Marta'ya yapması gerekenleri söyledi: "Biz şimdi gidiyoruz. Masanın üzerine ara sıra şamdan mumunun fitilini kesmek için bu makası bırakıyorum. Eğer kesmezseniz, bakın, mumlar patlayabilir, çarşaflar alev alır. Sözümü unutmayın. Hoşça kalın. Sabaha geliriz."

"Lütfen anneme gelmemesini söyleyin," dedi Marta dalgın bir vaziyette. "Ona burada, ölünün başında Rocco'yla benim kalacağımı söyleyin ... Endişelenmesin.... Ve... selamımı söyleyin..."

“İleteceğime şüpheniz olmasın. A, bakın ... Eğer, daha sonra Bay Rocco... ya da siz... Sepet burada, salonda... eğer canınız isterse... Ben hiç acıkmadım. İnanın, hanımefendi, sanki midemin ortasında, şurada bir taş oturuyor. Çok hassasımdır... Neyse, hoşça kalın. Usulca Fifo’yu çağırayım da gidelim biz. İyi şanslar, hoşça kalın.”

Marta yalnız kalınca, kocasının diğer odada ne yaptığını duyabilmek için kulak kabarttı. Sessizce ağlıyor muydu? Düşünüyor muydu?

“Ben umurunda bile değilim ...” dedi kendi kendine. “Burada olup olmadığımı bile merak etmiyor... Halbuki nereye gitmem gerektiğini biliyor... Şimdi gideceğim... Ona her şeyi anlattım. Sadece çocuktan bahsetmedim. Ama çocuk benim... Yalnızca benim... Onun yüzünden ölen diğer çocuğumun yalnızca benim olduğu gibi... Ah, keşke ona sahip olabilseydim...”

Bakışlannı, dört mumun sıcak san ışığıyla gölgelenen yatağa çevirdi. Çarşafın inatçı birkaç kıvnmı, altında hareketsiz yatan cesedi ele veriyordu.

Korkuyla ölünün şimdiden değişen yüzünü görmek için bir eliyle çarşafı araladı. Yatağın yanına diz çöktü ve bağırmamak, haykırmamak için eliyle ağzını kapayarak, dinmeyen gözyaşlarına boğuldu.

Rocco yan odadan gelene dek böyle ağladı. O zaman, yüzü avuçlarının arasında, şalını kolunun altına alıp ayağa kalktı ve çıkmaya yeltendi.

Rocco kolundan tuttu ve boğuk bir sesle, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu.

Marta yanıtlamadı.

“Nereye gittiğini söyle bana,” diye tekrarladı ve kararsızca diğer elini uzattı ve iki kolundan yakaladı.

O zaman Marta ellerini yüzünden çekti.

“Gidiyorum... Bilmiyorum... Söylediklerimi unutma...”

Rocco devam etmesine izin vermedi. Aniden korkuyla yüzünü onun yüzüne yaklaştırdı ve onu kucaklayarak gözyaşla-nna boğuldu.

“Hayır, Marta! Hayır! Hayır! Yalnız bırakma beni! Marta! Marta! Martam benim!”

Marta kollarıyla onu uzaklaştırmaya çalıştı, başını geri çekti ama onun kollarından kurtulamadı ve kollarının arasında titredi.

“Olmaz, Rocco, imkânsız... Bırak beni ... İmkânsız...”

Ona daha da sıkıca sarılıp çılgınca öperek, “Niçin? ... Niçin? ..” diye sordu Rocco. “Niçin Marta? Niçin bana bunu söyledin?”

İstekli öpüşlerinden nefesi tıkanan Marta, “Bırak beni... Hayır... Bırak beni... Beni istemedin...” diye sürdürdü. “Beni artık istemedin.”

Arzudan gözü dönmüş olan Rocco, “Seni istiyorum! Seni istiyorum!” diye bağırdı.

Gücünü yitirmek üzere olan Marta onu kendinden uzaklaştırarak, “Hayır... Bırak beni ...” diye yalvardı. “Gitmeme izin ver. .. Sana yalvarıyorum... ”

“Marta, her şeyi unutacağım! Sen de unut! Sen benimsin! Benimsin! Artık beni sevmiyor musun?”

Derin bir kederle, “Sorun bu değil, hayır!” dedi Marta hıçkırarak. “Ama artık imkânsız, inan bana, artık imkânsız!” Rocco onu kollarından iterek, “Niçin? Onu hâlâ seviyor musun?” diye öfkeyle bağırdı.

“Hayır, Rocco, hayır! Onu hiç sevmedim, sana yemin ederim! Hiç! Hiç!”

Gözyaşlarına hâkim olamıyordu, başının döndüğünü hissetti, kendini Rocco’nun kollarına bıraktı, Rocco içgüdüsel olarak onu yakaladı. Çektiği acıdan bitap düşmüş olan Rocco, Marta’nın ağırlığıyla neredeyse yere düşecekti. Öfke dolu bir çabayla onu tuttu. Dişlerini sıkmış, yüzünü buruşturmuştu, başını umutsuzca sallıyordu. O anda bakışları, dört şamdanın aydınlattığı yataktaki annesinin çarşafın kenarından görünen yüzüne takıldı. Sanki ölü başını uzatmış, onlara bakıyordu.

Her ne kadar arzulamış da olsa, kansının bedeninin onda uyandırdığı tiksintiyi yenerek onu göğsüne sıkıca bastırdı ve ölüye bakarak korkuyla

kekeledi:

“Bak... Anneme bak... Afediyorum ... Afediyorum... Burada kal. Onu birlikte bekleyelim...”